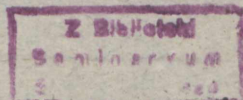
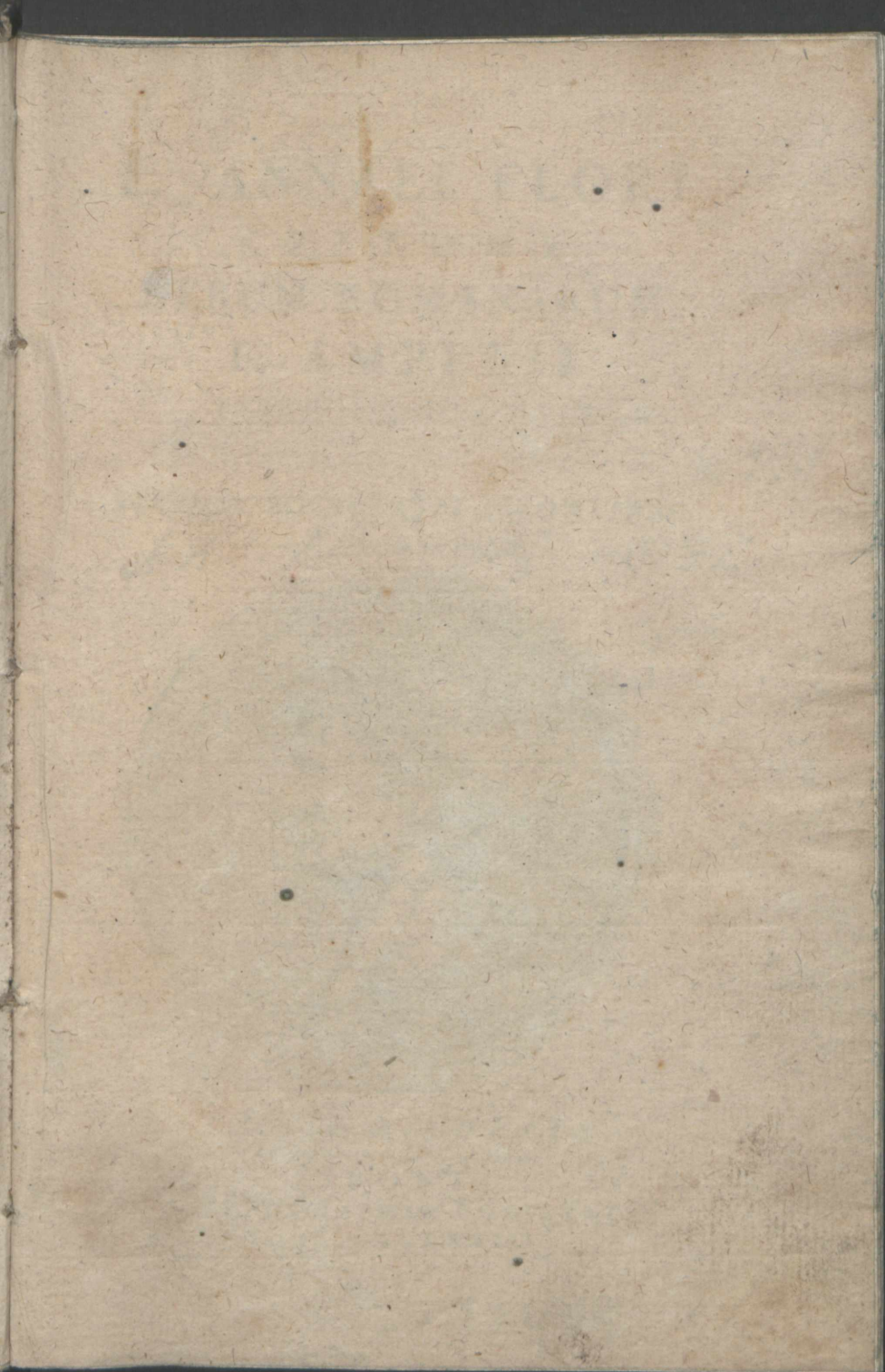
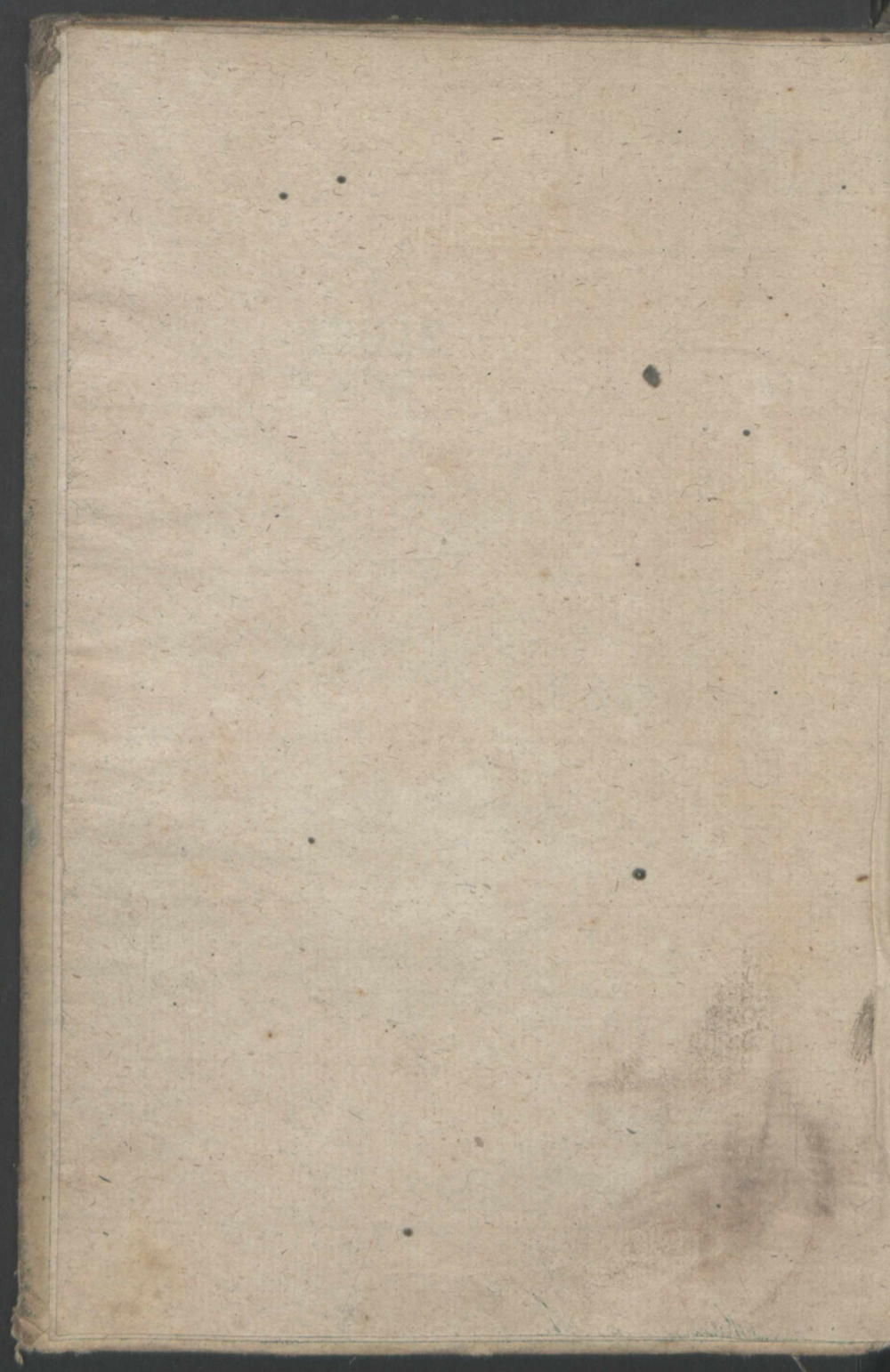

12948

L. ANNAEI FLORI
E P I T O M E
RERUM ROMANARUM
L. AMPELII

LIBER MEMORIALIS
Bibl. Coll. Radom. S. P.
PRÆMITTITUR NOTITIA LITERARIA

M. 230.

STUDIIS SOCIETATIS BIPONTINAE

X. H. Katerwarynski 1022

EDITIO ACCURATA

BIPONTI

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS
CICCCCLXXXIII

12948

LIBRARY OF THE

AMERICAN MUSEUM OF NATURAL HISTORY

NEW YORK

1880

1880

1880

1880

1880

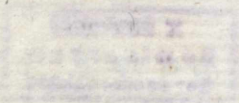

AMERICAN MUSEUM OF NATURAL HISTORY

NEW YORK

1880

15248

F L O R U S
E T
A M P E L I U S .

12948

Z. B. P. O. S. I.
Seminarium
Sandomerense

F L O R U S

E T

A M B L I U S

NOTITIA LITERARIA

DE

FLORO ET AMPELIO

EX

Jo. Alb. Fabricii Bibliotheca latina a Jo. Aug.
Ernesti auctius edita Tom. II, Cap. XXIII.

FLORI aetas.

L. *ANNAEI FLORI* patria non satis certa est. Hispanum fuisse defendit Nic. Antonius Bibl. Hisp. vet. T. I, p. 79. quo & plerique inclinant: qui & forte ex Senecarum gente fuisse suspicantur. Sed pro Gallica origine disputant multo probabilius Auctores Hist. lit. Franc. T. I, p. 255. qui super hac re sunt adeundi. In quibusdam Codd. L. Iulius Florus, in aliis L. Annaeus dicitur, quo de vide Vossium de Hist. Lat. p. 164. Hinc Volaterranus eum putavit esse Iulium Florum Secundum, qui ob eloquentiam laudatur a Quintiliano X, 13. qui & patrum eius Iulium Florum commemorat. Elias Vinetus vero & Aufon. & Andr. Schottus ad Aurel. Victorem non dubitant breviarium hoc tribuere L. Annaeo Senecae, Lactantii auctoritate, ut videtur, qui VII, 15. ubi Flori sententiam de aetatibus populi Romani referre videtur, Senecam laudat auctorem. Sed non

plane verba brevii adducit, neque adeo sententiam accurate; atque idem vel simile potuit etiam Senecae in mentem venire. Rectius itaque Vossius cum Salmasio eundem esse existimat Florum, qui in Epist. ad Hadrianum Imp. apud Charisium ait, se poematis delectari, & cuius in Hadrianum versiculos refert Spartianus. Idem Vossius Florum nostrum suspicatur auctorem Octaviae, quae inter Senecae tragoedias ultima est. Etiam pervigilium Veneris, & versus trochaici de qualitate vitae, sub *Flori* nomine circumferuntur. Alius *Iulius Florus* auditor Porcii Latronis, Galliarum sub Tiberii Imperio in eloquentia primus, qui laudatur a Seneca Rhetore & Quintiliano. Alius *Florus* sub Nerone, de quo Arrianus Diss. Epictetear. lib. I, c. 2. &c. Etiam *Florus* quidam loquens inducitur a Plutarcho VIII, 1, & 10. sympos. Dicebant autem veteres *florus*, pro *florido*, ut alii *colorus* pro *colorato*. Vide Voss. de vitiiis sermonis p. 131. edit. novae, & Burm. ad Quintil. p. 993.

EPITOME Rerum Romanarum.

Huius Flori habemus *Epitomen de gestis Romanorum sive Rerum Romanarum libros IV.* ¹ ab U.

¹ Stephanus Pighius ad Valerii Max. IV, 8. haec suppleta esse monet in Flori II, 7. 8. „Aderant Rhodii nauticus populus. Nam Rhodos opinatissima insularum metropolis cum paene omnibus Cycladibus arma pertime-

scens Romam iam dudum se foederatam populo illi coniunxerat, & navali bello solatia condonabat. „ Multa ex Floro repetit Iornandes de origine Mundi & actibus Romanorum.

C. ad Iani templum prima vice clausum sub Augusto Imperatore. Supra lib. I cap. II observatum est, T. Livium in Historia Romana idem fere sibi temporis spatium describendum proposuisse: unde fuerunt, qui Livii Epitomen his libris contineri dicerent. Sic in editione Florentina a. 1510. 8. Iustino hi libri subiiciuntur ex Phil. Beroaldi recensione, hoc titulo: *Flori Epitomata quatuor cultissima in X. T. Livii Decades*. Sed a Livio non semel in hoc opere dissentire Florum notavit Lipsius in Electis lib. II, c. 5. & ipse dicit, se a variis auctoribus sumsisse sua, quos, ut in tali epitome, non nominatim commemorarit. Multus autem Florus est in laude rerum a Romanis gestarum, ut non tam narrare bella, quam perpetuum victoriarum paeanam, florida, sed interdum ad Poeticam ¹ accedente dictione decantare videatur *brevis hic & comtus Historicus*, ut vocatur a Iulio Celso p. 118. edit. Graevii. Sub Traiano scripsisse, colligitur ex verbis proemii lib. I. *nisi quod sub Traiano principe movet lacertos, & praeter spem omnium senectus Imperii, quasi reddita iuventute, revirescit*. Qui sub Adriano malunt, cum Nazariano Codice legunt *movit lacertos*. His assentiri liceret, si deinde diceret *reviruit*, (non *revirescit*) nec Hadriani omitteret mentionem. Quod

¹ Dictionem audaciorē & frigidas argutias erroreſque nonnullos in Floro reprehendit Graevius in praef. Apologiam pro Floro adversus Graevium scripsit Laur. Begerus

in Prolegomenis ad suam edit. Utramque lectu dignam commentationem recudi curavi in Praefationibus & Epistolis Graevii a me collectis & editis Hamburgi 1707. 8.

vero ait, ab Augusto haud multo minus abfuisse cum scriberet annos CC, pro eo legendum CL, sicut apud Philastrium c. CXI, pro CCCCXXX demonstravi, legendum CCCLXXX. Neque his est adversum, quod postea etiam alia scripsit Florus Hadriani aetate; unde a Charisio lib. I. p. 38. citantur Annaei Flori ad D. Adrianum verba: *Poëmatis delector, & p. 113. quasi de Arabe aut Sarmata manubias.* Et Spartianus in Adriani vita cap. 16. refert, eum *Floro* poëtae scribenti ad se, *Ego nolo Caesar esse &c.* rescripsisse: *Ego nolo Florus esse &c.* Huic enim Floro etiam tribuunt viri eruditi, ut ante dictum, quae inter vetera poëmata vulgavit Petrus Pithoeus, *de qualitate vitae, & pervigilium Veneris,* & tertium quod incipit: *venerunt aliquando rosae.* Multa e Floro Iornandes, multa etiam Freculfus in Chronico, Vincentius Bellov. & alii iuniores. Ex Freculfo loca quaedam Flori restitui posse Schoetgenius annotavit. Ceterum in castigandis antiquis scriptoribus ex sequiorum, verba eorum iam decurtantium, iam interpolantium, testimoniis cautius agendum esse bene monet Rupertus ad Florum, p. 108. ubi de Iornande. Florum, perpetuum Horatii imitorem observat Rosellus Baumon in Massoni Hist. Critica Rei literar. T. 14. p. 222.

VERSIONES.

Gallice post L. Constantem libros Flori vertit Nic. Coeffetau, Ord. Praedicatorum, Regis Galliae a consiliis & Episcopus Massiliensis, cuius Historiae Roma-

DE FLORO ET AMPELIO. VII

nae Gallice scriptae ac Parisiis 1621. 1628. 1647. 1663. fol. & 1664, 12. editae praemittitur. Post eum versionem *Philippi*, Ducis Aurelianensis, qui *Ludovici XIV* frater fuit, emendatam vulgavit *Mottaenus Vayerius*, Mottaeci celebris illius Sceptici filius, Paris. a. 1656. 1670. cuius vide sis *Hexaameron rusticum* p. 31. &c. Et novam versionem parari a *Prevot*, notavit *Diarium Londinense*, *History of the Works of the learned* a. 1703. p. 122. Exstat & *Merici Casauboni*, *Anglica* versio cum notis, Lond. 1659. 8. & alia recentioris scriptoris cum 121 iconibus in aes incisus, Lond. 1725. 12. *Latine & Anglice Florus* a *Io. Clarkio* de Hull Lond. 1727. 8. editus est. *Danica Magni Wingardi*, Hafniae 1708, & nescio cuius *Italica* 1546, 8; & alia cum libello *Ampelii*, interprete *Santo Conto della Rocca Contrada*, Rom. 1639, 1672, 12. Venet. 1676, 12. una cum *Ampelio & Sexto Rufo* per *Michaelem Angelum Barbonum* Rom. 1673, 12. tum *Germanica* Argentor. 1563, fol. & *Hieronimi Brukneri*, Gothae 1679. 8. *I. A. Sullae* Lipsf. 1773, 8. & *Polonica* Christoph. Georgii *Falissowskiew*, Cracoviae 1646, 4.

Ad imitationem Flori, compendia historiae variarum nationum, sub Flori nomine prodierunt, ut *Biblicus*, *Christianus*, *Gallicus* &c. quae commemorari hoc loco non est necesse.

ARGUMENTA librorum T. Livii.

Wetsteniana editio aliaeque non paucae exhibent etiam sub Flori nomine *Breviarium T. Livii*, sive *Argumenta librorum Historiae Livianae CXLII*, adeo-

VIII NOTITIA LITERARIA

que non eorum modo, quos habemus, sed deperditorum quoque, solis exceptis CXXXI, & CXXXII, uti supra in Livio diximus. Haec argumenta, quae in universis fere Livii editionibus occurrunt, habentque etiam subinde notas adiunctas, ut inprimis in Drakenborchiana Livii editione, a nonnullis, ut Dionysio Gothofredo, ipsi Livio tribuuntur. Id vel hoc refellitur, quod eae non raro a Livianis dissentiunt, ut pluribus locis etiam notavit Drakenborchius, T. III, p. 2. IV, p. 147, 394. V, p. 137, 695. &c. Flori sint, nec ne, non magis inter eruditos constat. Quidam, ut Bonifacius XV, 5. Hist. ludicrae, duos diversos Floros comminiscuntur. Sed rectius utique etiam Floro abiudicantur: unde Dukerus ea in sua Flori editione omisit.

DE Lucio Ampelio.

Claudius Salmasius Floro insuper subiecit, & ex Codice Francisci Iureti a. 1638. ex officina Elzeviriana primus edidit L. AMPELII, scriptoris Sidonio¹ memorati, ceteroqui incertae aetatis, & Traiano Imp. cuius meminit, longe iunioris, *libellum memorialem*, qui inscriptus nescio cui Macri-

¹ Vide Sirmondum ad Sidonium p. 236. Etiam inter excerpta ex Himerii Sophistae declamationibus occurrit ap. Photium Cod. 243 *ἐκ τῆς εἰς Ἀμπέλιον προπεμπτικῆς*. Confer de hoc Ampelio

Procos. Ammianum Marcellinum lib. XXVIII, cap. 4. & ibi Vales. L. Ampelius Antiochenus praefectus Urbi, ante annum Urbis 1124. Vide Reines. p. 117. Epist. ad Hofmannum.

no, eleganti varietate narrationes totius orbis celebriores breviter complectitur, & ab eo tempore plurimis Flori editionibus adiunctus saepius prodiit: in Dukeriana castigationes quoque nonnullas habet adiunctas, Nic. Heinsii & Jac. Perizonii. Salmasii vero in hunc librum promissae annotationes, cum plenioribus eius in Florum commentariis, lucem minime adspexere. Locos aliquot emendavit illustravitque Thomas Munckerus, notis ad Mythographos Latinos. Reperi etiam, Ampelii librum cum Flori tetrabiblo & breviario Rufi Festi in Hetruscam linguam conversum prodiisse Romae 1639, 1672. Venet. 1676, 12. *Notizie di Mondo, volgarizzato da Santi Conti della Rocca Contrada*. Alius, ut videtur, est *Ampelius*, cuius apud Symmachum II, 33. & V, 54. 66. (al. 52. 64.) Epist. & cuius apud Ammianum XXVIII, 4. mentio: *Illustribus ac magnificis Avieno, Senatori, Liberio, Severino, Fideli, Avito, Opilioni, Ioanni, Silverio, Clementino & Ampelio*. Alius etiam *Ampelius Eremita*, cuius vitam habes in Actis Sanctorum XIV Maii T. 3. p. 364. seq. Nomen a vite, ut *Viticulae, Ampelidis, & Ampeliscæ* &c. qualia notata Thomae Reinesio ad vett. Inscriptt.

I N D E X
E D I T I O N U M
L. A N N A E I F L O R I

A U C T I O R F A B R I C I A N O
E T I N S E X A E T A T E S D I G E S T U S .

A E T A S I *f.* N A T A L I S .

1470 -- 1518.

- Inter cuius principes sunt praeter illam, Grutero & Dukero primariam, Parisiensis a Rob. *Gaguino* edita, & Romana. Curatores huius aetatis exstitere M. Ant. Sabellicus, Phil. *Beroaldus* senior, Io. *Cuspinianus* & Ulr. *Hutten*.
- Paris. I. 4. sine temporis nota: *Luc. Ann. Flori Epitomae de T. Livio libri quatuor* (Parisii in Sorbonae domo ab *Ulrico Gering*, *Martino Crants*, & *Mich. Friburger*, circa a. 1470.) Editor est Robert. *Gaguin*, Ordinis Trinitariorum pater generalis.
- sine loco & anno, Gothico simili caractere, quam *Gruterus* principem dicit, *Dukerus* omnium antiquarum optimam reperit.
- sine l. & anno.
- 1472 *Rom.* fol. per *Sweynhemium* & *Pannarium*, iunctus *Iustino*.
- 1480 *Lipsiensis* I: *Lucii Flori Epithomata*. -- In calce: *L. A. Flori Epithoma hoc emendatum fridianus pighimutius Lucensis & Ivo Vittigis ere premendum curaverunt. Quod arte sua Conr: Gallicus in opido Liptzensi perfecit XII. Kalend. Iunii Anno salutis MCCCCLXXX. septimo.* 4. Ex Cod. MS. ducta multas habet lectiones proprias, quae vel Aldinae putabantur Dukero vel in aliis edd. haud reperiuntur. Plura de hac ed. assert

- clar. I. Fr. *Fischerus*, in praef. ad *Florum* p. XXII. sq.
 (1490) *L. Ann. Flori gestorum Romanorum epithoma* ex recensione *Philippi Beroaldi Senis*, per *Sigism. Rot de Bitz*. 4. Catal. bibl. Ducis de la Valliere, P. 1, T. III. n. 4870.
 f. l. & a. *Iustinus & Florus* a Marco Antonio *Sabellico* recogniti. In fine sequentes leguntur versus:

Aurea Iustini Lucique epithomata FLORI
 Aere tibi modico candide Lector eme:
 Contrahit iste Titi numerosa volumina *Livi*,
Pompeii historias colligit ille *Trogi*.
 Quam bene coniuncti: namque hic ubi definit: ille
 Incipit: atque unum pene videtur opus.
 Rite recognovit quos *Iustinianus* ad unguem
 Romanus. Felix lector amice Vale.

- Conf. Catal. Bibl. Uffenbach. T. II. Appendix II de Incunab. artis typogr. n. CCCXLI.
 1493 *Venet.* ap. *Pincium*. fol.
 1494 *Lipsiensis* II. ex offic. *Martini Herbipolensis* in charta max. editore Iac. *Baryntho*, A. L. M. qui inscripsit librum Io. *Vildenio* L. D. & Sen. *Lips.* Repetitio primae, sed mendosissima.
 1497 *Vener.* fol.
 Lipsiensis III f. a. ex off. Iac. *Thanneri*, quae *Fischeri* prior videtur illa *Barynthi*; multasque non modo communes cum *Lipsiensi* I, sed & proprias easque bonas lectiones habet, adeo ut e MS. emendata videatur.
 1502 *Mediolani* ex off. *Minutiani*. fol. adiectus est historiis *Iustini*; quam solus memorat *Fischerus* l. c. p. 27.
 1506 *Florus* iunctus *Iustino* cum *Plinio* (f. *Aur. Victore* potius) de viris ill. 4.
 1507 *L. Flori* epitome subiuncta *Iustini* historiis ex *Trogo Pompeio*, c. multis memorabilibus in margine ex emend. *Petri Mar. Rubei*, *Phil. Beroaldi* & *M. Ant. Sabellici*, *Venetis* per *Ioannem Tacuinum* a *Tridino*. *Venet.* fol.
 1510 *Parisiensis* II sumtu *Iohannis Parvi*. 4. (ornata Sa-

XII NOTITIA LITERARIA

- bellici epistola) f. a. Dukero & Fischero, quem vide l. c. p. 27. sq. vifa. Exhibet vero Florum Iustino subiunctum, & convenit cum Mediolanenfi. f. a.
- 1510 Parisiensis III, inferior priori & elegantia & cura. ex recens. Phil. *Beroaldi Mediol.* fol. ap. Vegium, cum Iustino & Sexto Rufo: haud prima est recensio critica, sed repetitio Beroaldinae (circa 1490.) Cuspinianus male dubitavit, an sit a Beroaldo. Rupertus ad Flor. II, 9. illam recensioem contemnit, Freinshemius contra diligentem iudicat: & tum critica facultas erat adhuc adolefcens.
- de Romanorum gestis libri quatuor, a *Beroaldo* correcti. *Florentiae* opera atque impensa *Filippi de Giunta* Florentini, tertio Kalendas Febr. 8. Dukero confulta.
- 1511 ex recensione Io. *Cuspiniani*. Viennae ap. Ioannem Winter. 4.
- 1512 L. A. Flori epitomata quatuor. Lipzk. per I. *Tanner* fol. f. 4.
- Venetiis per Io. *Tacuinum* de *Tridino*; fol. Iustino additus, in bibl. Menarf. p. 70. Est ea repetitio ed. Venetae 1507.
- 1516 *Lipsiensis* IV. memoratur Maettario.
- 1518 L. *Flori Epithome* (cum Tito Livio) ex rec. *Ulrichi Hutteni Moguntiae in aedibus Ioannis Scheffer mense Novembri MDXVIII* fol. inter Incunabula artis typogr. in Bibl. Uffenbach. T. II. n. CCCXI & in bibl. Ducis de la Valliere.

AETAS II CAMERTINA

1518—1554

- a Io. *Ricutio Vellino*, qui a patria vulgo dictus *Camers*, hoc nomine notior est, illustrata. Is vero non solum adnotationes ad Florum scripsit ex genere maxime historico, comparatis diligenter aliis historicis, e quibus plenior rerum cognitio hauriri possit; sed & Codice usus est vetusto, unde lectio Flori proficeret; hinc eius exemplum saepius repetitum est, & a posterioribus curatoribus Grutero, Freinshemio & Dukero consultum. *Camers* affectas invenit Iac. *Bedrotum* & Iac. *Sobium*.

DE FLORO ET AMPELIO. XIII

- 1518 cum adnott. Io. *Camertis*. (adiecto indice) *Basil.* ap. Io. *Singrenium* fol.
- 1519 *Parif.* fol. ap. Io. *Parvum*. cum Iustino ac Rufo.
- 1520 *Mediol.* ap. *Minutianum*. An repetitio fit edit. *Mediol.* 1510. incertum est.
- 1521 Flori Epitome omnis *Livianae* historiae subiuncta *Livio Aldi*; fol. *Scriptorum Codd.* fidem non secutus, sed vel *Iordanis* levitate, vel suo ingenio abductus plura corrupisse quam emendasse iudicatur *Fischer*o, nescimus an merito.
- 1525 Florus cum *Livio* ex edit. *Iac. Sobii*. *Colon.* fol.
- 1528 c. n. Io. *Camertis* *Argentorati* ap. Io. *Hervagium* 8; quam editionem inscripsit *Iac. Bedrotus*, *Pludentinus*, *Guernero Volfino* *ICTo*. Textum paullo mutatum habet, notas capitibus singulis subiectas & lect. varr. in margine collocatas.
- 1529 c. n. *Camertis*, *Basil.* 8.
- 1532 L. A. Flori de gestis *Rom.* libri IV. c. adnott. Io. *Camertis* acc. *Sexti Rufi* de hist. *Rom.* Epitome multo quam antea emaculatio & *Messalae Corvini* de progenie *Augusti*. *Basil.* apud Io. *Hervagium* fol. (exstabat in bibl. I. P. de *Ludewig*. n. 7568 & 7578 & C. G. *Schwarzii* n. 1765.)
- 1537 c. n. Io. *Camertis* *Colon.* ap. Io. *Gymnicum*.
- 1539 c. Comm. Io. *Camertis*, *Parif.* ap. *Vascofan.* 4.
- 1540 c. n. Io. *Camertis* cum *Sexto Rufo* & *Messala Corvino*. *Colon.* 8. repetitio edit. 1528. a *Bedroto* curatae.
- 1542 cum *Sexti Rufi* breviario. *Parif.* ap. *Christianum Wechelium*.
- 1545 *Parisiis.* 4.
- 1549 *Venetiis* 12. e. rec. Io. *Camertis*.
- 1551 *Moguntiae* 8. c. n. Io. *Camertis*.
- 1552 Florus c. adnott. Io. *Camertis* inter hist. *Rom.* auctores varios una cum *Velleio*, *Sexto Rufo*, *Messala Corvino* & *Eutropio*. *Lugd.* 12.

AETAS III. Ab Elia V I N E T O

1554 — 1597

infignis, qui usus MSS. pluribus Florum critice magis

- tractavit, adeo ut non modo eum illustrasse, sed & textum constituisse visus sit, qui basis existit omnium exemplorum ad Gruterum usque: praeter eum Critici Io. *Stadius*, Brabantinus, & Frid. *Sylburgius* in emendendo Floro laudem meruerunt.
- 1553 *Vineti* I. ex recens. *Vineti* cum Solino. Pictavii 4. praestans bonitate & rara.
- 1557 c. Comm. Io. *Camertis* Basil. ap. Henr. Petri. fol. cum Solino.
- Colon. edita a Gualtero *Fabricio* I. V. L. 8.
- 1560 c. annot. Io. *Camertis* Paris. ap. Hier. Marnef. 16. c. Velleio.
- 1562 c. n. Io. *Camertis* Col. Agr. 8.
- 1563 *Vineti* II. Pictavii 4. priori ed. castigatio, eaque rara.
- 1567 *Stadii* I. Antverp. 8. ex recens. Io. *Stadii*, Brabantini, non contemnendi editoris, qui aliquot Codd. MSS. usus, plerumque in textu Aldum vel *Camertem* secutus est, sed & suis coniecturis indulsit. In eius textu emendendo etiam *Lipsius* laboravit.
- 1569 cum *Eutropio*, *Victore*, *Eusebio*, *Rufino*, *Orosio* Iornande. Basil. 8.
- 1576 *Vineti* III. Paris. 4. ex recens. El. *Vineti*, repet. ed. II.
- 1579 c. Comm. Io. *Stadii*, Colon. ap. Io. Gymnicum 8.
- 1583 Idem ibid. 8.
- 1584 *Stadii* II. Ex rec. & c. Comm. Io. *Stadii*, Antverp. 8.
- 1588 De gestis Rom. ex rec. Fr. *Sylburgii*. Francof. ap. Wechel. fol. In *Sylburgii* Script. hist. Rom. T. I.
- 1592 Ex rec. & c. Comm. Io. *Stadii*, Colon. Agr. 8.
- 1593 *Stadii* III. Florus a Io. *Stadio* emendatus. Antverp. ex off. Plantin. 8.
- 1596 Lugd. Bat. 16.

AETAS IV GRUTERO—SALMASIANA

1597 — 1632

- a duumviris Flori emendandi, Iano *Grutero* & Claudio *Salmasio* dicenda, quos infecutus est *Isaacus Pontanus*, & *M. Z. Boxhornius*. Princeps est *Commeliniana* I. *Gruteri*:
- 1597 Heidelberg. ap. Hier. *Commelinum* 8. Ex recens. I.

- Gruteri, quam, ut correctiorem, laudat etiam Cl. Salmasius. Usus erat in primis illa editione principe, tum Camertis, Vineti & Stadii libris; quorum lectiones & protulit & diiudicavit in notis brevioribus. Post etiam MSS. Nazariano, & Palatinis duobus usus est.
- 1599 *L. A. Flori* hist. Rom. Cassel. 8.
 1600 Ex emend. Io. *Stadii*, Colon. 8.
 — Flori Rer. Rom. libri IV. c. n. Varr. acc. Epitome decadum XIV Livii & c. S. Gervasii. 8.
 1605 Ex rec. & c. Comm. Io. *Stadii*, Colon. 8.
 1606 Ex rec. El. *Vineti*, Lugduni 8. quam adornavit Aub. *Miraeus* & inscripsit Nic. Micaultio. Complectitur ea praeter notas Camertis, Vineti, Lipsii, Gruteri, epitomen librorum Livii, quam nonnulli a Floro profectam putant, cum scholiis brevibus Sigonii, Delrii & c.
- 1609 Commeliniana II. 8. ex recens. *Gruteri*, (& *Salmasii*, qui textum Gruter. subinde aliter constituit) adiunctis *Salmasii* notis, quas ille scripserat annos natus quindecim, & ediderat 1608, & Grutero dedicarat. Eas virilis doctrinae esse, multi iudicavere. Et ipse tamen in Epistola ad Berneggerum scribit: *Notae illae, quas paene puer in Germania olim vestra extrusi in lucem, nihil nisi puerile sapiunt, & infinitis praeterea mendis scatent typographicis. Eas recognoscere & multis locis facere meliores, diu est in animo. — Optimum & vetustissimum (800. amplius annorum) fuit exemplar Palatinae olim Bibliothecae Nazarianum, quo usus sum in Floro recensendo, & eius opera innumeras ex auctore mendas sustulisse memini. Sed eas post etiam locupletiores fecit (Lugd. B. 1656.) ita, ut parum in iis mutaret: longe supra superiores editores de Floro meritis.*
 — Lugd. in qua libri quatuor sunt cum notis El. *Vineti*, Io. *Camertis*, Iusti *Lipsii* & Iani *Gruteri*: Epitome Livii autem cum notis Car. *Sigonii* & Mart. *Delrii*.
 — In Scriptt. hist. Rom. lat. vet. Aureliae Allobr. ap. Petrum de la Roviere. 2 voll. 8.
 1611 *Gruteriana* II. Ex rec. & c. n. Iani *Gruteri*. Hanov. fol. cum hist. Aug. Scriptt. Gruterus hac in ed. usus est

XVI NOTITIA LITERARIA

- MS. Nazar. & duobus Palatinis; & animadversio-
nes scripsit longiores.
- 1612 c. Comm. I. *Stadii*, Colon. Agr. 12.
- 1615 c. hist. Rom. scriptt. Amstel. 1615. 16.
- 1619 c. Comm. Io. *Stadii*, Urfellis 8.
- 1623 In Scriptt. hist. Rom. lat. vet. Genevae, fol.
- 1625 c. hist. Rom. scriptt. Amstel. ap. Caesium. 24.
- 1626 c. n. *Isaaci Pontani*, Amstel. ap. Hond. 24. *Pontanus* exemplum *Stadianae* II. f. III. fecutus est.
- 1627 c. n. *Pontani*, Amst.
- 1632 c. n. *Pontani*, Amst.
- Ex rec. M. *Zuerii Boxhornii*, Lugd. Bat. ap. Bapt. Maire. 12.
- 1633 cum. obs. politicis maxime, mor. hist. & philol. Iac. *Zevecotii*, (qui textum *Gruterianum Comelini- nae* I recepit) *Harderovici*. 12.

AETAS V. FREINSHEMIANA.

1632 — 1680.

- Freinshemius*, cum iuvenis esset, adeo feliciter tractavit *Florum*, ut etsi non nisi unius *Codicis* MS. cum ed. 1510 collati excerptis, & priorum editorum, *Camer- tis*, *Stadii*, *Gruteri* & *Salmasii* curis uteretur, ta- men ingenii & iudicii facultate & subtilitate primo multa vitia reliqua animadverteret, & feliciter cor- rigeret; deinde eruditionis copia etiam bene multa illustraret. Capita quoque dissecuit in minores par- ticulas addiditque indicem locupletissimum, chro- nologicas excerptiones & libellum lectt. varr. Ad emendandum *Florum* rediit denuo *Salmasius*: tum novi accessere *Nic. Blancardus*, *Rutgerus Herman- nides*, *Anna Fabra*, & quod ad illustrandum aucto- rem pertinet, suo modo *Io. Minellius*.
- 1632 Ex recens. *Io. Freinshemii*, Argentor. 8. c. praef. M. *Berneggeri*.
- 1635 repet. ed. *Pontani*, 1627. Amst. 24.
- Colon. Agripp. 8.
- 1636 Fl. rer. Romanarum editio nova. (contextu e MSS. Codd. emendato & in versiculos distincto, cum notis selectis *Io. Camertis*, *Io. Stadii*, *El. Vineti*, *Iani*

- Gruteri, Cl. *Salmasii*, & Io. *Is. Pontani*; excerptionibus chronol. & varr. lectt. libello, & indice rer. atque verborum nova forma confecto.) Accurante *Freinshemio*. Repet. edit. *Freinshemii* 1632. Argentor. sumt. hered. Laz. Zetzneri, 8. c. praef. nova *Freinshemii*.
- 1638 Ex rec. & cum notis auctioribus ac limatioribus Cl. *Salmasii*, qui *Lucium Ampelium* nunc primum edit. Lugd. Bat. ap. Elzevir. 12.
- c. Obfl. polit. Iac. *Zevecotii*, Amstel. 12.
- 1647 Florus cum *Velleio*, Sext. Aur. Victore, Festo &c. Amstel. ap. Ianfon. 12.
- 1648 *Blancardi*, Acc. eiusdem ex omnibus obfl. editis ac ineditis Cl. *Salmasii*, commentt. Lugd. Bat. ap. Hack. 8.
- 1650 hist. Rom. Epitomae L. A. *Flori*, *Velleii* Pat. S. A. *Victoris*, S. *Rufi*, *Festi*, *Messalae Corvini*, *Maur. Cassiodori*, *Eutropii*. Ex off. *Plantin. Rapheleng.*
- 1654 *Pontani* ed. repet.
- 1655 Lugd. Bat. ex offic. Elzevir. cum notis integris *Salmasii*. Additus etiam L. *Ampelius* ex eiusdem bibliotheca. Repetitio edit. 1638.
- *Freinshemii* III. Argent. 8.
- 1656 c. vers. gall. *Philippi Ducis Aurel.* & notis Franc. *la Motte-le-Vayer*. Paris. 8.
- 1657 Florus cum *Ampelio*. Lugdun. Bat. 12.
- 1660 cum notis varr. integrisque *Salmasii* notis & locupletissimo *Freinshemii* indice, cura S. M. D. C. five *Cornelii Schrevelii*. Amst. ap. Lud. & Dan. *Elzevir*. 8.
- 1661 c. Comm. &c. Io. *Stadii*, acc. L. *Ampelius*. Oxon. 12.
- 1662 c. n. Cl. *Salmasii*, integris & varr. *Rutgeri* etiam *Hermannidae*, *Neomagi*, 8. hinc ed. quoque accessit *Ampelius*.
- 1664 c. notis Io. *Minellii* I, *Roterod.* 12.
- f. notis Amstel. 24.
- ap. Dan. *Elzevir*. 12. Subiectum habet libellum varr. lectt. ex notis *Gruteri*, *Salmasii*, *Vineti* aliisque edd. cum iisdem varr. lectt.
- Hamburgi ap. *Henr. Volckerum*, sine anni notatione.
- 1665 c. obfl. Iac. *Zevecotii*. Halae 12.
- L. *Ann. Florus.* b

XVIII NOTITIA LITERARIA

- 1669 *Freinsheimii* IV. cui & chronologia Flori & varr. lectt. cum Ind. rer. & verb. accessere. In indice multa ad explicandam latinatam pertinentia sunt.
- 1670 c. n. *Minellii*, Roterod. 12.
- 1672 Tan. *Fabri*, Salmur. 16.
- ex Museo If. Pontani, Amst. 12.
- c. notis varr. Amst. ap. Elzevir. 8.
- 1674 L. A. *Flori* rerum Rom. epitome. Interpretatione & notis illustravit *Anna* Tanaquilli *Fabri* filia. Iussu Christianissimi Regis in usum Delphini, Paris. Frid. Leonard, 4. Expressit *Fabra* fere *Commelinianum* exemplum II; sed recepit tamen & alias lectt. nulla reddita in notis ratione, patris scil. exemplo.
- *Florus* & *Ampelius* c. n. *Salmaf.* & varr. Amstel. ap. Elzevir. 8.
- 1675 c. Indice *Freinsheimii* contracto, curante *Io. Gezelio*. Aboae. 12.
- 1680 c. n. *Minellii*, Roterod. 12.

AETAS VI. GRAEVIO—DUKERIANA.

- Graevius* nimirum pro sua ingenii & doctrinae vi Floro plurimum profuit, eiusque textum sanavit. Novam post ipsum recensionem instituit *Car. Andr. Dukerus* curis primis & secundis; unde optima processit lectio, quam secuti sumus. Inter eos intercessit *Laur. Begeri* opera, qua ad duos priores libros plus ornamenti, quam commodi collatum est. Germania ceterum nihil fere in Floro edendo tulit, nisi illas *Iunckeri* notas ad modum *Minellii*, & *Ayrmanni* aliasque germanicas, in ipsis Musarum sedibus, Lipsiae, Halae & Giesae editas repetitasque; nisi quod viginti abhinc annis *Io. Frid. Fischerus* Lips. Graevianam recensionem cum notis & libello varr. lectt. reddidit.
- 1680 *Graeviana*: Trai. ad Rhen. ex recens. *Graevii* cum notis suis eruditissimis & elegantissimis, additis variis numerorum veterum aliorumque iconibus. * In hac editione multa bene sanata, multa bene explicata & elegantibus observationibus illustrata. Sed in primis magnam commendationem habet haec editio a praefatione tum univ. tum qua crisin habet *Orationis Flori*: habet enim disciplinam quandam elegan-

ter iudicandi formas orationis & discernendi tumoris inanis vera elegantia.

* In his facile eminent, inde in Begeri etiam obvium Floro, omnium monumentorum Latinae linguae propemodum antiquissimum, *columnae rostratae* in foro Romano pridem positae imago, in aes incisa ad lib. II. cap. 2. cum Pet. Ciacconii Tole- tani supplementis, quae lucem viderant cum eiusdem libris tribus de numis, ponderibus & mensuris Rom. 1586. 1608. &c. [Exstat & in Aldi Manutii, Pauli F. libro de Orthographiae ratione Venet. 1566. 8. pag. 142. Lipsii Antiquis Lectt. II, 14. & in Stephani Vinandi Pighii Annalibus Rom. Tom. II. p. 25. ad A. U. C. 493. nec non in tomo quarto thesauri Antiqu. Rom. Graeviani p. 1807. in Tomo XI, p. 1383. & in Uberti Fo- lietae libro secundo de linguae Latinae usu ac praestantia Rom. 1574. 8. & Hamb. 1722. 8. p. 154. in Arithmologia Athanasii Kircheri Rom. 1665. 4. p. 33. denique accuratius, curante Pei- rescio expressa cum Comm. Gausis Gozzei T. IX thes. Italiae P. VIII latine versis Abrahamo Prei- gero, ex Italicis Rom. 1635. 4. discorsi sopra l'inscrizione della Colonna Rostrata. Conferendus etiam Io. Nic. Funccius libro de pueritia Lin- guae Latinae, Marburg. 1720. 4. cap. 5.] Hanc columnam populus Rom. consecravit memoriae *C. Duillii*, qui primo bello Punico victoriam na- valem a. U. C. 493 primus a Poenis reportavit. Memorat Quintilianus lib. I. Instit. Or. cap. 7. pag. 87. literam D plurimis verbis olim ultimam adiectam, quod hodieque in illius columnae ec- typo deprehenditur, ut *pugnandod, distatored, altod, marid, navaled, praedad*. Mentio huius co- lumnae etiam ap. Plinium XXXIV, 5. Silium VI, 663. Sextum Rufum in descriptione Romae, re- gione VIII. Ceterum columnam rostratam non illam ipsam veterem Duillianam, quam totam ad imum fulmine discussam Livius XLII, 20. testa- tur, sed eius loco aliam, diu post illa tempora restitutam, & a. C. 1560 Romae in foro inter arcum Septimii & Capitolii radicem effossam ho-

- die adhuc superesse, Viri docti non sine verifimilitudine suspicantur. Vide Sirmondi Opera T. IV, p. 587. 598. & Pet. Burmanni praefat. ad Tom. IX, partem VI thesauri Italiae pag. 22. De aliis duabus rostratis columnis Iulii Caesaris videndus Servius ad Georgic. III, 29. *navali surgentes aere columnas*. Columna rostrata in numo Augusti ap. Goltzium tabula XLVII.
- 1683 c. n. Io. *Minellii*. Amst. 12.
- 1686 c. n. If. *Pontani* & variis lectt. Io. *Freinsheimii* acc. Chronologia & Index. Hagae Com. 12.
- 1690 L. A. *Florus* cum Epitoma Liviana, ex recens. N. B. (Nic. Blancardi.) Accedunt Cl. Salmasii aliorumque notae, (Sc. El. Vineti, Io. Camertis, I. Lipsii, I. Gruteri, Io. Stadii. Accedit T. Livii Decadum XIV Epitome, cum scholiis Car. Sigonii, Mart. Delrii & aliorum) Franquerae ex off. Hansonii Hagenaar, 4.
- 1692 Amst. ap. *Westenium*, quae pro Graeviana altera venditata est, cum sit exemplum ed. Elzevir. 1674, additis notis, numis, praef. Graevii, ut ipsa praef. Westenii docet.
- Londini rep. ed. Annae Tanaq. Fabri filiae in usum Delphini 8.
- 1698 c. n. *Minellii*, Roterod. 12.
- 1700 c. n. *Minellii*, Hafniae 8.
- 1702 Epitome rerum Roman. ex recens. Io. Ge. *Graevii*, cum eiusdem annotatt. longe auctioribus. Accessere notae integrae Cl. Salmasii, Io. Freinsheimii, & variorum. Nec non numismata & antiqua monumenta in hac nova editione, suo cuique loco inserta. Cum variantibus lectt. & indice. In fine additus est L. *Ampelius* ex bibl. Cl. Salmasii. Tomi II. Amst. 8. ap. G. *Galletum*. Non vere est Graevianus hic Florus: suntque in illa editione multae multorum correctiones temere in textum receptae. v. *Dukeri* praef. p. 14 & 15. qui & in notis passim vitia illius editionis tangit. Et haec facta vidente & silente Graevio.
- 1704 L. A. Fl. rer. Roman. libri duo priores, ex criticorum observatt. correcti cum textus ratione, notisque variorum historicis politicis & antiquariis: iussu & impensis Augustissimi Regis Borussiae & Electoris

Brand. in usum Principis regni & electoratus heredis, adornati & editi a Laur. Begero. Coloniae Marchicae, typ. Ulr. Liebperti, fol. Florus, five potius L. I & II Flori, splendidus sane, & multis numerorum & monumentorum figuris ornatus. Ait Begerus, se textum vulgatum accurate cum libris scriptis, in his Brandenburgico, secundum regulas criticas contulisse & correxisse, rationibus correctionum redditus in notis; deinde & res & verba illustrasse. In praefatione porro Graevianam crisin de latinitate Flori refellere instituit, nec sine acerbitate in ipsum. Sed in nulla parte res bene viro, in suo genere non indocto, successit: apparetque, eum magis in colligendo laboriosum, quam in iudicando explicandoque tritum & elegantem fuisse: quales fere tum erant in Germania, qui se ad haec studia contulerant.

- c. n. Christiani *Iunckeri*, ad modum *Minellii*, Lipf. 12.
- 1715 c. n. Annae Fabrae in usum Delphini. rec. Venetiis ap. Car. Bonarrigum. 4.
- 1718 c. n. Chr. *Iunckeri* ad modum *Minellii*, Lipf. 12.
- 1720 c. n. Germ. Halae 12.
- 1722 *Dukeriana* I: Flori epitome rerum Romanarum. Cum integris Salmasii, Freinshemii, Graevii, & selectis aliorum animadversionibus, Recensuit, suasque adnotationes addidit Car. Andr. *Dukerus*. Lugd. Bat. ap. Io. van der Linden Jun. 8. Omnium optima est haec editio. Nam primum omnia superiorum bona habet in textu, & in notis. Insunt enim integrae Salmasii, Freinshemii & Graevii, & delectae aliorum, ut Camertis, Vineti, Stadii, Gruteri, Lipsii, Ruperti, Vossiorum, Nic. Heinsii, Perizonii, & ipsius non paucae, ab omni parte, in iudicio lectoris, verborum, rerum, elegantes & exquisitae; quarum adeo lectio plurimum prodesse studiosis huius generis doctrinae potest & ad locupletandum ingenium & ad acuendum iudicium. In praefatione inest etiam egregia defensio Graevianae criseos adversus Begerum. Sed illa ipsa praefatio legenda est studiosis, pluribus de causis; in

- qua & de praefidiis cognoscent, quibus in hac editione apparanda usus est, & de modo totius operis conficiendi.
- 1723 in hist. Rom. Epitome Tomo I, Florentiae 8.
- 1724 Venetiis 12.
- 1726 Annae Fabrae in usum Delphini editio repetita Paris. 4.
- 1730 Recensuit, observavit, illustravit & indd. auxit Laur. Reinhardus (Gymn. Vinar. Conrector.) Erfurti 8. Indicibus praemissa est W. A. Schroenii Ep. ad Reinhardum de variis consiliis recentiorum, levandi labores scholasticos.
- 1733 c. n. Germ. *Sinceri* (Christo. Frid. Ayrmanni, Prof. Gieff.) Germ. Gieffae 8.
- 1734 ex museo I. I. Pontani. Patavii, 8.
- c. n. *Iunckeri*, Lips. 12.
- 1736 c. n. *Pontanii & Freinshemii*, Amstel. 24.
- 1741 c. n. Germ. *Sinceri* Germ. Gieffae 8.
- 1743 in Henr. Car. de *Klettenberg* & Benn. Casp. *Hauristi* Scriptt. hist. Aug. Rom. Heidelbergae fol. Tomo II.
- 1744 *Dukeriana* ed. II auctior & emendatior Lugd. B. 8. Huius editionis textum & nos recepimus; nisi quod L. IV, c. 6. ex ipsis lectionis in Codd. fractae rudieribus restitutum, alibi tuendum, recepimus.
- 1750 curante Io. Pet. *Millero*, Berol. 8.
- 1760 ex recens. *Graevii*, cum animadversionibus eiusdem. Accessit praeter *Ampelium* libellumque varr. lectt. praefatio Io. Fr. *Fischeri*. Lips. 8.
- 1769 c. n. Germ. *Sinceri* Germ. Gieffae 8.
- 1773 L. A. Flor. cum C. Crispo Sallustio, Birminghamiae, ap. Baskerville. 4.
- 1779 *Manhemii*. 8. rec. ad exemplar *Graeviani* textus.

Fr. *Guietus* & Io. *Peyrada*, (v. Syllog. Epp. Burm. T. IV. p. 574.) novas Flori editiones moliti sunt, aut commentarios, ut Abr. *Faber* aliique.

Exstitit in bibliotheca *Ernestii* exemplum Flori *Freinshemiani*, cui adscripta est collatio Cod. Neapolitani e Bibl. Io. Valletae, membr. 300. annorum, item Cod. Nazar. & *Graev.*

Pighius ad Valer. M. IV, 8. attulit *Fragmentum* pertinens ad lib. II, 7. extr. quod quidam pro genuino

DE FLORO ET AMPELIO. XXIII

probavere, ut Waffius in *Fragm. Hist.* Begerus etiam in textum recepit. Sed id indignum esse Floro ac spurium, bene, ut nobis videtur, docuit Dukerus ad loc. cit.

Flori libris etiam lucis non parum attulere Christoph. Ad. *Rupertus* in *Obff.* ab *Florum Norib.* 1659. 8. etfi interdum plus, quam satis erat, copiosus: *Boeclerus* *Comment.* in L. IV, quanquam politica magis & moralia tractans, inter *Dissertt. Acad.* p. 564. Iac. *Tollius* in *Fortuitis*, prolususur novae editioni: Io. *Schefferus* in *Avenédrois*, *Obf. Misc.* *Dorvill.* Voll. IX, p. 317. Fr. Lud. *Abresch* in *Animadvers.* in *Aeschylum*: cui cum quaedam opposuisset Dukerus in praef. ed. sec. respondit in *Nov. Obf. Misc.* T. VI, p. 621.

L. ANNAEI FLORI
E P I T O M E
RERUM ROMANARUM
LIBRI IV.

112
I. ANNAEI FLORII

EPITOME

REI ROMANARUM

LIBRI IV

L. ANNAEI FLORI
 EPITOME
 RERUM ROMANARUM
 LIBER PRIMUS.

PROOEMIUM.

POPULUS Romanus a rege Romulo in Caesarem Augustum, septingentos per annos, tantum operum pace belloque gessit, ut, si quis magnitudinem imperii cum annis conferat, aetatem ultra putet. Itate per orbem terrarum arma circumtulit, ut qui res eius legunt, non unius populi, sed generis humani fata discant. Nam tot laboribus periculisque iactatus est, ut ad constituendum eius imperium contendisse Virtus et Fortuna viderentur. Quare cum praecipue hoc quoque operae pretium sit cognoscere; tamen quia ipsa sibi obstat magnitudo, rerumque diversitas aciem intentionis abrumpit, faciam quod solent, qui terrarum situs pingunt: in brevi quasi tabella totam eius imaginem amplectar, nonnihil, ut spero, ad admirationem principis populi collaturus, si pariter atque insimul universam magnitudinem eius

ostendero. Si quis ergo populum Romanum quasi hominem consideret, totamque eius aetatem percenseat, ut coeperit, utque adoleverit, ut quasi ad quendam iuventae florem pervenerit, ut postea velut consenuerit, quatuor gradus processusque eius inveniet. Prima aetas sub regibus fuit, prope ducentos quinquaginta per annos, quibus circum ipsam matrem suam cum finitimis luctatus est. Haec erit eius infantia. Sequens a Bruto Collatinoque Consulibus, in Appium Claudium, Quintum Fulvium Consules, ducentos quinquaginta annos patet: quibus Italiam subegit. Hoc fuit tempus viris armisque incitatissimum: ideo quis adolescentiam dixerit. Dehinc ad Caesarem Augustum ducenti anni, quibus totum orbem pacavit. Haec iam ipsa iuventa imperii, et quaedam quasi robusta maturitas. A Caesare Augusto in seculum nostrum haud multo minus anni ducenti: quibus inertia Caesarum quasi consenuit, atque decoxit; nisi quod sub Traiano principe movet laceratos, et praeter spem omnium senectus imperii, quasi reddita iuventute, revirescit.

C A P U T I.

DE ROMULO PRIMO ROMANORUM REGE.

PIMUS ille et Urbis et Imperii conditor Romulus fuit, Marte genitus, et Rhea Silvia. Hoc de se sacerdos gravida confessa est: nec mox fama dubitavit, cum Amulii imperio abiectus in profluentem

cum Remo fratre, non potuit exstingui. Siquidem et Tiberinus amnem repressit : et relictis catulis lupa secuta vagitum uber admovit infantibus, matremque se gessit. Sic repertos apud arborem, regis pastor tulit in casam, atque educavit. Alba tunc erat Latio caput, Iuli opus. nam Lavinium patris Aeneae contemserat. Ab his Amulius iam bis septima soboles regnabat, fratre pulso Numitore, cuius ex filia Romulus. Igitur statim prima iuventae face, patrum Amulium ab arce deturbat, avum reponit. Ipse fluminis amator, et montium, apud quos erat educatus, moenia novae urbis agitabat. Gemini erant : uter auspicaretur, et regeret, adhibere placuit deos. Remus montem Aventinum, hic Palatinum occupat. Prior ille sex vultures, hic postea, sed duodecim vidit. Sic victor augurio, urbem excitat, plenus spei, bellatricem fore. ita illi assuetae sanguine et praeda aves pollicebantur. Ad tutelam novae urbis sufficere vallum videbatur : cuius dum irridet angustias Remus, idque increpat saltu, dubium an iussu fratris, occisus est. prima certe victima fuit : munitionemque urbis novae sanguine suo consecravit. Imaginem urbis magis quam urbem fecerat. incolae deerant. Erat in proximo lucus : hunc Asylum facit : et statim miravis hominum, Latini Tuscique pastores ; quidam etiam transmarini, Phryges, qui sub Aenea, Arcades, qui sub Evandro duce influxerant. Ita ex variis quasi elementis congregavit corpus unum : populumque Romanum ipse fecit. Res erat unius aetatis ; populus virorum. Itaque matrimonia a finitimis petita : quia non impetrabantur, manu capta sunt. Simulatis quip-

pe ludis equeſtribus, virgines, quae ad ſpectaculum venerant, praeda fuere. Et haec ſtatim cauſa bellorum. Pulſi fugatique Veientes. Caeninensium captum ac dirutum eſt oppidum. Spolia inſuper opima de rege Feretrio Iovi manibus ſuis rex reportavit. Sabinis proditae portae per virginem: nec dolo: ſed puella pretium rei, quam gerebant in ſiniſtris, petierat. dubium clypeos, an armillas. Illi ut et fidem ſolverent, et ulciſcerentur, clypeis obruere. Ita admiſſis intra moenia hoſtibus, atrox in ipſo foro pugna, adeo ut Romulus Iovem oraret, *ut foedam ſuorum fugam ſiſteret*. Hinc templum et Stator Iupiter. Tandem ſaevientibus intervenire raptae laceris comis. Sic pax facta cum Tatio, foedusque percuſſum: ſecutaque res mira dictu, ut relictis ſedibus ſuis novam in urbem hoſtes demigrarent, et cum generis ſuis avitas opes pro dote ſociarent. Auſtis brevi viribus, hunc rex ſapientiffimus ſtatum Reipublicae impoſuit: iuventus diviſa per tribus, in equis et armis, ut ad ſubita belli excubaret: conſilium Reipublicae penes ſenes eſſet, qui ex auſtoritate *Patres*, ob aetatem *Senatus* vocabantur. His ita ordinatis, repente, cum concionem haberet ante urbem, apud Capreae paludem, e conſpectu ablatus eſt. Diſcerptum aliqui a ſenatu putant ob aſperius ingenium: ſed oborta tempeſtas ſolisque defectio conſecrationis ſpeciem praeſtiterunt: cui mox Iulius Proculus fidem fecit, viſum a ſe Romulum affirmans, auguſtiore forma, quam fuiſſet: mandare praeterea, ut ſe pro numine acciperent: *Quirinum* in coelo vocari placitum diis. Ita gentium Roma potiretur.

C A P U T II.

DE NUMA POMPILIO.

SUCCEDIT Romulo Numa Pompilius: quem Curibus Sabinis agentem, ultro petivere, ob inclitam viri religionem. Ille sacra, et caeremonias, omnemque cultum deorum immortalium docuit: ille Pontifices, Augures, Salios, ceteraque populi Romani sacerdotia; annum quoque in duodecim menses, fastos dies nefastosque descripsit. Ille Ancilia atque Palladium, secreta quaedam imperii pignora, Ianumque geminum, fidem pacis ac belli: in primis focum Vestae virginibus colendum dedit, ut ad simulacrum coelestium siderum custos imperii flamma vigilaret. Haec omnia quasi monitu deae Egeriae, quo magis barbari acciperent. Eo denique ferocem populum redegit, ut, quod vi et iniuria occupaverat imperium, religione atque iustitia gubernaret.

C A P U T III.

DE TULLO HOSTILIO.

EXCIPIT Pompilium Numam Tullus Hostilius; cui in honorem virtutis regnum ultro datum. Hic omnem militarem disciplinam, artemque bellandi condidit. Itaque mirum in modum exercita iuventute, provocare ausus Albanos, gravem et diu prin-

cipem populum. Sed cum pari robore frequentibus proeliis utrique comminuerentur, misso in compendium bello, Horatii Curiatifque, tergeminis hinc atque inde fratribus, utriusque populi fata permiffa sunt. Anceps et pulchra contentio, exituque ipfo mirabilis. Tribus quippe illinc vulneratis, hinc duobus occifis, qui supererat Horatius, addito ad virtutem dolo, ut distraheret hoftem, fimulat fugam: fingulosque, prout fequi poterant, adortus exsuperat. Sic (rarum alias decus) unius manu parta victoria est: quam ille mox parricidio foedavit. Flentem circa fe fpolia fponfi quidem, fed hoftis, fororem viderat. hunc tam immaturum virginis amorem ultus est ferro. Citavere leges nefas: fed abftulit virtus parricidam: et facinus intra gloriam fuit. Nec diu in fide Albanus. Nam Fidenate bello miffi in auxilium ex foedere, medii inter duos exspectavere fortunam. Sed rex callidus, ubi inclinare socios ad hoftem videt, tollit animos, quafi ipfe mandaffet. Spes inde noftris, metus hoftibus. Sic fraus proditorum irrita fuit. Itaque hoftes victo, ruptorem foederis Metium Fufetium, religatum inter duos currus, pernicibus equis diftrahit: Albamque ipfam quamvis parentem, aemulam tamen, diruit, cum prius omnes opes urbis, ipfumque populum Romam tranftuliffet: prorfus ut confanguinea civitas non periiffa, fed in fuum corpus rediiffa rurfus videretur.

CAPUT IV.

DE ANCO MARCIO.

ANCUS deinde Marcius, nepos Pompilli, pari ingenio. Hic igitur et moenia muro amplexus est, et interfluentem Urbi Tiberinum ponte commisit: Ostiamque in ipso maris fluminisque confinio coloniam posuit: iam tum videlicet praesagiens animo, futurum, ut totius mundi opes et commeatus illo velut maritimo Urbis hospitio reciperentur.

CAPUT V.

DE TARQUINIO PRISCO.

TARQUINIUS postea Priscus, quamvis transmarinae originis, regnum ultro petens accipit ob industriam atque elegantiam: quippe qui oriundus Corintho, Graecum ingenium Italicis artibus miscuisset. Hic et senatus maiestatem numero ampliavit, et centuriis tribus auxit, quatenus Attius Navius numerum augeri prohibebat, vir summus augurio. Quem rex in experimentum rogavit, *si ferine posset, quod ipse mente conceperat?* Ille rem expertus augurio, *posse*, respondit. *Atqui hoc, inquit, agitabam, an cotem illam secare novacula possem?* Augur, *Potes ergo, inquit, et secuit.* Inde Romanis sacer auguratus. Neque pace Tarquinius quam bello prom-

tior. Duodecim namque Tusciae populos frequentibus armis subegit. Inde fasces, trabeae, curules, anuli, phalerae, paludamenta, praetexta; inde, quod aureo curru, quatuor equis triumphatur; togae pictae, tunicaeque palmatae; omnia denique decora et insignia, quibus imperii dignitas eminet.

C A P U T V I.

D E S E R V I O T U L L I O.

SERVIUS TULLIUS deinceps gubernacula Urbis invadit. Nec obscuritas inhiuit, quamvis matre serva creatum. Nam eximiam indolem uxor Tarquini Tanaquil liberaliter educaverat: et clarum fore visa circa caput flamma promiserat. Ergo inter Tarquini mortem, annitente regina, substitutus in locum regis, quasi ad tempus, regnum dolo partum sic egit industrie, ut iure adeptus videretur. Ab hoc Populus Romanus relatus in censum, digestus in classes, curiis atque collegiis distributus: summaque regis solertia ita est ordinata respublica, ut omnia patrimonii, dignitatis, aetatis, artium, officiorumque discrimina in tabulas referrentur; ac si maxima civitas minimae domus diligentia contineretur.

CAPUT VII.

DE TARQUINIO SUPERBO.

POSTREMUS omnium fuit regum Tarquinius, cui cognomen *Superbo* ex moribus datum. Hic regnum avitum, quod a Servio tenebatur, rapere maluit, quam exspectare, immisissique in eum percussoribus, scelere partam potestatem non melius egit, quam acquisierat. Nec abhorrebat moribus uxor Tullia, quae, ut virum regem salutaret, super cruentum patrem, vecta carpento, consternatos equos egit. Sed ipse in Senatum caedibus, in omnes superbia, quae crudelitate gravior est bonis, grassatus, cum saevitiam iam domi fatigasset, tandem in hostes conversus est. Sic valida oppida in Latio capta sunt, Ardea, Oriculum, Gabii, Sueffa Pometia. Tum quoque cruentus in suos. Neque enim filium verberare dubitavit, ut simulanti transfugam apud hostes hinc fides esset. Cui Gabiis, ut voluerat, recepto, atque per nuntios consulenti, *quid fieri vellet*, eminentia forte papaverum capita virgula excutiens, cum per hoc interficiendos esse principes intelligi vellet (quae superbia!) sic respondit. Tamen de manubiis captarum urbium templum erexit. quod cum inauguraretur, cedentibus ceteris deis (mira res dictu) restitere Iuventas, et Terminus. Placuit vatibus contumacia numinum, siquidem firma omnia et aeterna pollicebantur. Sed illud horrendum, quod molienti-

bus aedem in fundamentis humanum repertum est caput, nec dubitavere cuncti, monstrum pulcherrimum imperii sedem, caputque terrarum promittere. Tamdiu superbiam regis Populus Romanus perpessus est, donec aberat libido. hanc ex liberis eius importunitatem tolerare non potuit. Quorum cum alter ornatissimae feminae Lucretiae stuprum intulisset, matrona dedecus ferro expiavit. Imperium tum Regibus abrogatum.

C A P U T V I I I .

ANACEPHALAEOSIS DE SEPTEM
REGIBUS.

HAEC est prima aetas populi Romani, et quasi infantia, quam habuit sub regibus septem, quadam factorum industria, tam variis ingenio, ut Reipublicae ratio et utilitas postulabat. Nam quid Romulo ardentius? tali opus fuit, ut invaderet regnum. Quid Numa religiosus? ita res poposcit, ut ferox populus deorum metu mitigaretur. Quid ille militiae artifex Tullus? bellatoribus viris quam necessarius, ut acueret ratione virtutem. Quid aedificator Ancus? ut Urbem colonia extenderet, ponte iungeret, muro tueretur. Iam vero Tarquini ornamenta et insignia quantam principi populo addiderunt ex ipso habitu dignitatem? Actus a Servio census quid effecit, nisi ut ipsa se nosset Respublica? Postremo Superbi illius importuna dominatio nonnihil, immo vel plurimum

profuit. Sic enim effectum est, ut agitatus iniuriis populus cupiditate libertatis incenderetur.

C A P U T I X.

DE MUTATIONE REIPUBLICAE.

IGITUR Bruto Collatinoque ducibus et auctoribus, quibus ultionem sui moriens matrona mandaverat, populus Romanus ad vindicandum libertatis ac pudicitiae decus, quodam quasi instinctu deorum concitatus, regem repente destituit, bona diripit, agrum Marti suo consecrat, imperium in eosdem libertatis suae vindices transfert, mutato tamen nomine et iure. Quippe ex perpetuo annum placuit, ex singulari duplex, ne potestas solitudine vel mora corrumpetur: *Consulesque* appellavit pro regibus, ut consilere se civibus suis debere meminissent. Tantumque libertatis novae gaudium incesserat, ut vix mutati status fidem caperent; alterumque ex Consulibus, tantum ob nomen et genus regium, fascibus abrogatis, Urbe dimitterent. Itaque substitutus Valerius Poplicola, ex summo studio annixus est ad augendam liberi populi maiestatem. Nam et fasces ei pro concione submitit, et ius provocationis adversus ipsos dedit, et ne specie arcis offenderet, eminentes aedes suas in plana submitit. Brutus vero favori civium etiam domus suae clade et parricidio velificatus est. Quippe cum studere revocandis in urbem regibus liberos suos comperisset, protraxit in forum, et con-

X
 cione media virgis cecidit, et securi percussit, ut plane publicus parens in locum liberorum adoptasse sibi populum videretur. Liber iam hinc populus Romanus prima adversus externos arma pro libertate corripuit; mox pro finibus; deinde pro sociis; tum pro gloria et imperio, laceissentibus assidue usquequaque finitimis: quippe cui patrii soli gleba nulla, sed statim hostile pomoerium, mediisque inter Latium et Tuscos, quasi in quodam bivio collocatus, omnibus portis in hostem incurreret: donec quasi contagione quadam per singulos itum est: et, proximis quibusque correptis, totam Italiam sub se redegerunt.

C A P U T X.

BELLUM ETRUSCUM CUM REGE
PORSENA.

PULSIS ex Urbe regibus, prima pro libertate arma corripuit. Nam Porsena rex Etruscorum ingentibus copiis aderat, et Tarquinius manu reducebat. Hunc tamen, quamvis et armis, et fame urgeret, occupatoque Ianiculo ipsis Urbis faucibus incubaret, sustinuit, repulit, novissime etiam tanta admiratione perculit, ut superior ultro cum paene vicis amicitiae foedera feriret. Tunc illa Romana prodigia atque miracula; Horatius, Mucius, Cloelia: qui nisi in annalibus forent, hodie fabulae viderentur. Quippe Horatius Cocles postquam hostes undique instantes solus submovere non poterat, ponte reciso transnatat

Tiberim, nec arma dimittit. Mucius Scaevola regem per insidias in castris ipsius aggreditur: sed ubi frustrato circa purpuratum eius ictu tenetur, ardentibus focus iniicit manum, terroremque geminat dolo. *Ut scias*, inquit, *quem virum effugeris. Idem trecenti iuravimus.* cum interim (immane dictu!) hic interritus, ille trepidaret, tanquam manus regis arderet. Sic quidem viri. Sed ne quis sexus a laude cessaret, ecce et virginum virtus. Una ex obsidibus regi data, elapsa custodiam, Cloelia, per patrium flumen equitabat. Et rex quidem tot tantisque virtutum territus monstris valere, liberosque esse iussit. Tarquinii tandem dimicaverunt, donec Aruntem filium regis manu sua Brutus occidit, superque ipsum mutuo vulnere exspiravit; plane quasi adulterum ad inferos usque sequeretur.

C A P U T X I.

BELLUM LATINUM.

LATINI quoque Tarquinius afferebant aemulatione, et invidia: ut populus, qui foris dominabatur, saltem domi ferviret. Igitur omne Latium, Mamilius Tusculano duce, quasi in regis ultionem, tollit animos. Apud Regilli lacum dimicatur, diu Marte vario, donec Postumius ipse dictator signum in hostes iaculatus est (novum et insigne commentum) uti peteretur cursu. Cossus equitum magister exuere frenos imperavit (et hoc novum) quo acrius incur-

rerent. Ea denique atrocitas fuit proelii, ut interfuisse spectaculo deos fama tradiderit, duos in candidis equis. Castorem atque Pollucem nemo dubitavit. Itaque et Imperator veneratus est, pactusque victoriam templa promisit, et reddidit, plane quasi stipendium commilitonibus diis. Haecenus pro libertate: mox de finibus cum eisdem Latinis assidue, et sine intermissione pugnatum est. Sora (quis credat?) et Algidum terrori fuerunt: Satricum atque Corniculum provinciae. De Verulis et Bovillis pudet, sed triumphavimus. Tibur nunc suburbanum, et aestivae Praeneste deliciae, nuncupatis in Capitolio votis perebantur. Idem tunc Faesulae, quod Carrae nuper. idem nemus Aricinum, quod Hercynius saltus: Fregellae, quod Geforiacum: Tiberis, quod Euphrates. Coriolos quoque (pro pudor) victos adeo gloriae fuisse, ut captum oppidum Caius Marcius Coriolanus quasi Numantiam, aut Africam, nomini induerit. Exstant et parta de Antio spolia, quae Maenius in suggestu fori, capta hostium classe, suffixit: si tamen illa classis: nam sex fuere rostratae. Sed hic numerus illis initiis navale bellum fuit. Pervicacissimi tamen Latinorum Aequi, et Volsci fuere, et cotidiani, ut ita dixerim, hostes. Sed hos praecipue Lucius Quinctius domuit, ille Dictator ab aratro: qui obsessa ac paene iam capta Marci Minucii Consulis castra egregia virtute servavit. Medium erat forte tempus sementis, cum patricium virum innixum aratro suo lictor in ipso opere deprehendit. Inde in aciem profectus, ne quid a rustici operis imitatione cessaret, victos more pecudum sub iugum misit. Sic expedi-

tiōne finita, rediit ad boves rursus triumphalis agricola. Fidem numinum! qua velocitate? intra quindecim dies coeptum, peractumque bellum: profusus ut festinasse dictator ad relictum opus videretur.

C A P U T X I I.

BELLUM CUM ETRUSCIS, FALISCIS
ET FIDENATIBUS.

ASSIDUI vero et anniversarii hostes ab Etruria fuere Veientes; adeo ut extraordinariam manum adversus eos promiserit, privatumque gesserit bellum gens una Fabiorum. Satis superque idonea clades. Caesi apud Cremeram trecenti, patricius exercitus, et scelerato signata nomine, quae proficiscentes in proelium porta dimisit. Sed ea clades ingentibus expiata victoriis, postquam per alios atque alios duces robustissima capta sunt oppida: vario quidem eventu. Falisci se sponte dediderunt. Cremati suo igne Fidenates. Rapti funditus deletique Veientes. Falisci cum obsiderentur, mira visa est fides Imperatoris, nec immerito: quod ludimagistrum, urbis proditorem, cum iis, quos adduxerat, pueris, vinctum sibi ultro remisisset. Eam namque vir sanctus et sapiens veram sciebat victoriam, quae salva fide, et integra dignitate pareretur. Fidenae, quia pares non erant ferro, ad terrorem movendum facibus armatae, et discoloribus, serpentum in modum, vittis, furiali more procefferant: sed habitus ille feralis everisionis

X
omen fuit. Veientium quanta res fuerit, indicat de-
cennis obsidio. Tunc primum hiematum sub pelli-
bus: taxata stipendio hiberna: adactus miles sua spon-
te iureiurando, *nisi capta urbe non remeare*. Spolia de
Larte Tolumnio rege ad Feretrium reportata. Deni-
que non scalis, nec irruptione, sed cuniculo, et sub-
terraneis dolis peractum urbis excidium. Ea denique
visa est praedae magnitudo, cuius decimae Apollini
Pythio mitterentur: universusque populus Romanus
ad direptionem urbis vocaretur. Hoc tunc Veii fue-
re: nunc fuisse quis meminit? quae reliquiae? quod
vestigium? Laborat annalium fides, ut Veios fuisse
credamus.

C A P U T X I I I .

BELLUM GALLICUM.

HIC sive invidia deum, sive fato, rapidissimus
procurrentis imperii cursus parumper Gallorum Se-
nonum incursione supprimitur. Quod tempus populo
Romano nescio utrum clade funestius fuerit, an vir-
tutum experimentis speciosius. Ea certe fuit vis cala-
mitatis, ut in experimentum illaram putem divinitus,
scire volentibus immortalibus diis, an Romana virtus
imperium orbis mereretur. Galli Senones, gens na-
tura ferox, moribus incondita, ad hoc ipsa corporum
mole, perinde armis ingentibus, adeo omni genere
terribilis fuit, ut plane nata ad hominum interitum,
urbium stragem, videretur. Hi quondam ab ultimis

terrarum oris, et cingente omnia Oceano ingenti agmine profecti, cum iam media vastassent, positus inter Alpes et Padum sedibus, ne his quidem contenti, per Italiam vagabantur. Tum Clusium obsidebant. Pro sociis ac foederatis populus Romanus intervenit. Missi ex more legati. sed quod ius apud barbaros? ferocius agunt. et inde certamen. Conversis igitur a Clusio, Romamque venientibus, ad Alliam flumen cum exercitu Fabius Consul occurrat. Non temere foedior clades. Itaque hunc diem factis Roma damnavit. Fuso exercitu iam moenibus Urbis appropinquabant. Erant nulla praesidia. Tum igitur, aut nunquam alias apparuit vera illa Romana virtus. Iamprimum maiores natu, amplissimis usi honoribus, in forum coeunt: ibi devovente pontifice, Diis se Manibus consecrant; statimque in suas quisque aedes regressi, sicut in trabeis erant, et amplissimo cultu, in curulibus sellis sese posuerunt: ut, cum venisset hostis, in sua dignitate morerentur. Pontifices, et Flamines, quidquid religiosissimi in templis erat, partim in doliis defossa terrae recondunt, partim imposta plaustris secum auferunt. Virgines simul ex sacerdotio Vestae, nudo pede fugientia sacra comitantur. Tamen excepisse fugientes unus e plebe fertur Lucius Albinus, qui, depositis uxore et liberis, virgines in plaustrum recepit. Adeo tum quoque in ultimis religio publica privatis affectibus antecellebat. Iuventus vero, quam satis constat vix mille hominum fuisse, duce Manlio, arcem Capitolini montis insedit, obtestata ipsum quasi praesentem loquem, ut, *quemadmodum ipsi ad defendendum templum*

*eius concurrissent, ita ille virtutem eorum numine suo
tueretur. Aderant interim Galli, apertamque Urbem
primo trepidi, ne quis subesset dolus, mox ubi soli-
tudinem vident, pari clamore et impetu invadunt.
Patentes passim domos adeunt: ubi sedentes in curu-
libus suis praetextatos senes, velut deos geniosque
venerati, mox eosdem, postquam homines esse li-
quebat, alioqui nihil respondere dignantes, pari ve-
cordia mactant, facesque tectis iniiciunt: et totam
Urbem igne, ferro, manibus exaequant. Sex mensi-
bus barbari (quis crederet?) circa montem unum
pependerunt, nec diebus modo, sed noctibus quoque
omnia experti: cum tandem Manlius nocte subeun-
tes, clangore anseris excitatus, a summa rupe deiecit,
et ut spem hostibus demeret, quanquam in summa
fame, tamen ad speciem fiduciae, panes ab arce ia-
culatus est. Et stato quodam die per medias hostium
custodias Fabium pontificem ab arce demisit, qui so-
lemne sacrum in Quirinali monte conficeret. Atque
ille per media hostium tela incolumis religionis au-
xilio rediit; propitiosque deos renuntiavit. Novissime
cum iam obsidio sua barbaros fatigasset, mille pondo
auri recessum suum venditantes, idque ipsum per in-
solentiam, cum ad iniqua pondera addito adhuc gla-
dio, superbe *vae victis* increparent, subito aggressus
a tergo Camillus adeo cecidit, ut omnia incendiorum
vestigia Gallici sanguinis inundatione deleret. Agere
gratias diis immortalibus ipso tantae cladis nomine
libet. Pastorum casus ignis ille, et flamma paupertatem
Romuli abscondit. Incendium illud quid egit
aliud, nisi ut destinata hominum ac deorum domi-*

cilio civitas, non deleta, non obruta, sed expiata potius et lustrata videatur? Igitur post assertam a Manlio, restitutam a Camillo Urbem, acrius etiam vehementiusque in finitimos resurrexit. Ac primum omnium illam ipsam Gallicam gentem non contentus moenibus expulisse, cum per Italiam naufragia sua latius traheret, sic persecutus est duce Camillo, ut hodie nulla Senonum vestigia supersint. Semel apud Anienem trucidati; cum singulari certamine Manlius aureum torquem Barbaro inter spolia detraxit. inde Torquati. Iterum Pomptino agro, cum in simili pugna Lucius Valerius, infidente galeae sacra alite adiutus, retulit spolia. et inde Corvini. Tandem post aliquot annos, omnes reliquias eorum in Etruria ad lacum Vadimonis Dolabella delevit: ne quis exstaret in ea gente, quae incensam a se Romam urbem gloriaretur.

CAPUT XIV.

BELLUM LATINUM.

CONVERSUS a Gallis in Latinos, Manlio Torquato, Decio Mure Consulibus, semper quidem aemulatione imperii infestos, tum vero contemptu Urbis incensae; cum *ius civitatis, partem imperii ac magistratum* poscerent, atque iam amplius quam congregari auderent. Quo tempore quis cessasse hostem mirabitur? cum alter Consulum filium suum, quia contra imperium pugnaverit, quamvis victorem occiderit; quasi plus in imperio esset, quam in victoria:

alter quasi monitu deorum, capite velato, primam ante aciem diis manibus se devoverit, ut in confertissima se hostium tela iaculatus, novum ad victoriam iter sanguinis sui semita aperiret.

C A P U T X V.

B E L L U M S A B I N U M.

A LATINIS aggressus est gentem Sabinorum, qui immemores factae sub Tito Tatius affinitatis, quodam contagio belli se Latinis adiunxerant. Sed Curio Dentato Consule, omnem eum tractum, qua Nar, Anio, fontesque Velini, Hadriatico tenus mari, igne ferroque vastavit. Qua victoria tantum hominum, tantum agrorum redactum in potestatem, ut, in utro plus esset, nec ipse posset aestimare, qui vicerat.

C A P U T X V I.

B E L L U M S A M N I T I C U M.

PRECIBUS deinde Campaniae motus, non pro se, sed, quod est speciosius, pro focis Samnitas invadit. Erat foedus cum utrisque percussum: sed hoc Campani sanctius, et prius omnium suorum deditio-
ne fecerant. Sic ergo Romanus bellum Samniticum tanquam sibi gessit. Omnium non modo Italia, sed toto orbe terrarum, pulcherrima Campaniae plaga est. Nihil mollius coelo. Denique bis floribus ver-

nat. Nihil uberius solo : ideo Liberi Cererisque certamen dicitur. Nihil hospitalius mari. Hic illi nobiles portus, Caieta, Misenus, et tepentes fontibus Baiæ : Lucrinus et Avernus, quaedam maris otia. Hic amicti vitibus montes, Gaurus, Falernus, Massicus, et pulcherrimus omnium Vesuvius, Aetnaei ignis imitator. Urbes ad mare, Formiae, Cumae, Puteoli, Neapolis, Herculaneum, Pompeii, et ipsa caput urbium Capua, quondam inter tres maximas, Romam, Carthaginemque numerata. Pro hac urbe, his regionibus populus Romanus Samnitas invasit, gentem, si opulentiam quaeras, aureis et argenteis armis, discolori veste, usque ad ambitum armatam : si fallaciam, saltibus fere et montium fraude grassantem : si rabiem ac furorem, sacratibus legibus, humanisque hostiis, in exitium Urbis agitatum : si pertinaciam, sexies rupto foedere, cladibusque ipsis animosiores. Hos tamen quinquaginta annis per Fabios et Papirios patres, eorumque liberos ita subegit ac domuit, ita ruinas ipsas urbium diruit, ut hodie Samnium in ipsa Samnio requiratur : nec facile appareat materia quatuor et viginti triumphorum. Maxime tamen nota et illustris ex hac gente clades apud Caudinas furculas Veturio Postumioque Consulibus accepta est. Clauso enim per insidias intra eum saltum exercitu, unde non posset evadere, stupens tanta occasione dux hostium Pontius, Herennium patrem consuluit, et ille, *mitteret omnes, vel occideret*, sapienter, ut senior, suaserat. Hic armis exutos mittere sub iugum maluit ; ut nec amici forent beneficio, et post flagitium hostes magis. Itaque et Consules statim magnifice voluntaria dedi-

tione turpitudinem foederis dirimunt, et ultionem flagitans miles, Papirio duce (horribile dictu) strictis ensibus per ipsam viam ante pugnam furit: et *in congressu arsisse omnium oculos*, hostis auctor fuit. nec prius finis caedibus datus, quam iugum et hostibus et duci capto reposuerunt.

CAPUT XVII.

BELLUM ETRUSCUM ET SAMNITICUM.

HACTENUS populo Romano bellum cum singulis gentium, mox acervatim, tamen sic quoque par omnibus fuit. Etruscorum duodecim populi, Umbri in id tempus intacti, antiquissimus Italiae populus, Samnitium reliqui in excidium Romani nominis repente coniurant. Erat terror ingens, tot simul tantorumque populorum. Late per Etruriam infesta quatuor agminum signa volitabant. Ciminius interim saltus in medio, ante invius, plane quasi Calidonium, vel Hercynius, adeo tunc terrori erat, ut senatus Consuli denuntiaret, ne tantum periculi ingredi auderet. Sed nihil horum terruit ducem. Quin fratre praemisso explorat accessus. Ille per noctem pastorio habitu speculatus omnia, refert tutum iter. Sic Fabius Maximus periculofissimum bellum sine periculo explicavit. Nam subito inconditos atque palantes aggressus est, captisque superioribus iugis, in subiectos suo iure detonuit. Ea namque species fuit illius belli, quasi in terrigenas e coelo ac nubibus

tela mitterentur. Nec incruenta tamen illa victoria, nam oppressus in sinu vallis alter Consulum Decius, more patrio devotum Diis Manibus obtulit caput: solemnemque familiae suae consecrationem in victoriae pretium redegit.

CAPUT XVIII.

BELLUM TARENTINUM ET CUM
PYRRHO REGE.

SEQUITUR bellum Tarentinum, unum quidem titulo et nomine, sed victoria multiplex. Hoc enim Campanos, Apulos, atque Lucanos, et, caput belli, Tarentinos, id est, totam Italiam, et cum istis omnibus Pyrrhum, clarissimum Graeciae regem, una veluti ruina pariter involvit: ut eodem tempore et Italiam consummaret, et transmarinos triumphos aspiceretur. Tarentus, Lacedaemoniorum opus, Calabriae quondam, et Apuliae, rotiusque Lucaniae caput, cum magnitudine et muris portuque nobilis, tum mirabilis situ: quippe in ipsis Hadriarici maris faucibus posita, in omnes terras, Istriam, Illyricum, Epirum, Achaiam, Africam, Siciliam, vela dimittit. Imminet portui ad prospectum maris positum maius theatrum: quod quidem causa miserae civitati fuit omnium calamitarum. Ludos forte celebrabant, cum adremigantem litori Romanam classem inde vident: atque hostem rati, emicant, sine discrimine insultant. *qui enim, aut unde Romani?* Nec satis. Aderat

sine mora querelam ferens legatio. hanc quoque foede per obscoenam turpemque dictu contumeliam violant. ex hinc bellum. sed apparatus horribilis, cum tot simul populi pro Tarentinis confurgerent, omnibusque vehementior Pyrrhus: qui Semigraecam ex Lacedaemoniis conditoribus civitatem vindicaturus, cum totius viribus Epiri, Thessaliae, Macedoniae, incognitisque in id tempus elephantis, mari, terra, viris, equis, armis, addito insuper ferarum terrore, veniebat. Apud Heracleam, et Campaniae fluvium Lirim, Laevino consule, prima pugna: quae tam atrox fuit, ut Frentanae turmae praefectus Obsidius, investus in regem, turbaverit, coegeritque, proiectis insignibus, proelio excedere. Actum erat, nisi elephantis conversi in spectaculum belli procurrissent: quorum cum magnitudine, tum deformitate, et novo odore simul ac stridore consternati equi, cum incognitas sibi belluas amplius, quam erant, suspicarentur, fugam stragemque late dederunt. In Apulia deinde apud Asculum melius dimicatum est, Curio, Fabricioque consulibus. iam quippe belluarum terror exoleverat, et Caius Minucius quartae legionis hastatus, unius proboscide abscissa, mori posse belluas ostenderat. Itaque et in ipsas pila congesta sunt, et in turres vibratae faces, tota hostium agmina ardentibus ruinis operuere: nec ante cladi finis fuit, quam nox dirimeret: postremusque fugientium ipse rex a satellitibus humero saucius in armis suis referretur. Lucaniae suprema pugna sub Arufinis, quos vocant, campis, ducibus iisdem qui superius: sed tunc ad totam victoriam exitum, quem

datura virtus fuit, casus dedit. Nam productis in primam aciem rursus elephantis, unum ex his pullum adacti in caput teli gravis ictus avertit: qui cum per stragem suorum percurrens fridore quereretur, mater agnovit, et quasi vindicaret, exsiluit: tum omnia circa quasi hostilia gravi timore permiscuit. Ac sic eaedem ferae, quae primam victoriam abstulerant, secundam parem fecerant, tertiam sine controversia tradidere. Nec vero tantum armis, et in campis, sed consiliis quoque et domi intra Urbem cum rege Pyrrho dimicatum est. Quippe post primam victoriam rex callidus, intellecta virtute Romana, statim desperavit armis: seque ad dolos contulit. Nam interemtis cremavit: captivosque indulgenter habuit, et sine pretio restituit. Missisque deinde legatis in Urbem omni modo annisus est, ut facto foedere in amicitiam reciperetur. Sed bello et pace, foris et domi, omnem in partem Romana virtus tum se approbavit: nec alia magis, quam Tarentina victoria, ostendit populi Romani fortitudinem, senatus sapientiam, ducum magnanimitatem. Quinam illi fuerunt viri, quos ab elephantis primo proelio obtritatos accepimus? omnium vulnera in pectore: quidam hostibus suis immortui: omnium in manibus enses, et relictæ in vultibus minae, et in ipsa morte iravebat. Quod adeo Pyrrhus miratus est, ut diceret: *O quam facile erat orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege Romanis!* Quae autem eorum, qui superfuerunt, in reparando exercitu festinatio? cum Pyrrhus, *Video me, inquit, plane Herculis fidere procreatum, cui, quasi ab anigae Ler-*

naeo, tot caesa hostium capita de sanguine suo renascuntur. Qui autem ille senatus fuit? cum, perorante Appio Caeco, pulsi cum muneribus suis ab Urbe legati, interroganti regi suo, quid de hostium fedentirent: *Urbem templum sibi visam, senatum regum confessum esse* confiterentur. Qui porro ipsi duces, vel in castris? cum medicum venale regis Pyrrhi caput offerentem Curius remisit: Fabricius oblatam sibi a rege imperii partem repudiavit. vel in pace? cum Curius fictilia sua Samnitico praeferret auro: Fabricius decem pondo argenti circa Rufinum consularem virum quasi luxuriam censoria gravitate damnaret. Quis ergo miretur his moribus, virtute militum, victorem populum Romanum fuisse? unoque bello Tarentino intra quadriennium maximam partem Italiae, fortissimas gentes, opulentissimas urbes, uberrimasque regiones in ditionem rede-gisse? Aut quid adeo fidem superet, quam si principia bellum exitu conferantur? Victor primo proelio Pyrrhus, tota tremente Italia Campaniam, Lirim, Fre-gellamque populatus, prope captam Urbem a Praenestina arce prospexit: et a vicesimo lapide oculos trepidae civitatis fumo ac pulvere implevit. Eodem postea bis exuto castris, bis saucio, et in Graeciam suam trans mare ac terras fugato, pax et quies; et tanta de opulentissimis tot gentibus spolia, ut victoriam suam Roma non caperet. Nec enim temere ullus pulchrior in Urbem, aut speciosior triumphus intravit. Ante hunc diem nihil nisi pecora Volscorum, greges Sabinorum, carpenta Gallorum, fracta Samnitum arma vidisses: tum si captivos aspiceres,

Molossi, Theffali, Macedones, Bruttius, Apulus; atque Lucanus: si pompas, aurum, purpura, signa, tabulae, Tarentinaeque deliciae. Sed nihil libentius populus Romanus aspexit, quam illas, quas timuerat, cum turribus suis belluas: quae non sine sensu captivitatis, submissis cervicibus, victores equos sequebantur.

CAPUT XIX.

BELLUM PICENS.

OMNIS mox Italia pacem habuit. Qui enim post Tarentum auderent? nisi quod ultro persequi socios hostium placuit. Domiti ergo Picentes, et caput gentis Asculum, Sempronio duce: qui, tremente inter proelium campo, Tellurem deam, promissa aede, placavit.

CAPUT XX.

BELLUM SALLENTINUM.

SALLENTINI Picentibus additi, caputque regionis Brundisium in clyto portu, Marco Atilio duce. Et in hoc certamine, victoriae pretium templum sibi pastoris Pales ultro poposcit.

CAPUT XXI.

BELLUM VOLSINENSE.

POSTREMI Italicorum in fidem venere Volsini, opulentissimi Etruscorum, implorantes opem adversus servos quondam suos: qui libertatem a dominis datam, in ipsos erexerant, translataque in se republica dominabantur. Sed hi quoque, duce Fabio Gurgite, poenas dederunt.

CAPUT XXII.

DE SEDITIONIBUS.

HAEC est secunda aetas populi Romani, et quasi Adolescentia: qua maxime viruit, et quodam flore virtutis exarsit ac ferbuit. Ita quae inerat quaedam adhuc ex pastoribus feritas, quiddam spirabat indomitum. Inde est, quod exercitus Postumium Imperatorem, insitiantem, quas promiserat, praedas, facta in castris seditione, lapidavit: quod sub Appio Claudio noluit vincere hostem, cum posset: quod, duce Volerone, detrectantibus plerisque militiam, fracti Consulis fasces: inde, quod clarissimos principes, cum adversarentur voluntati suae, exfulatione multavit: ut Coriolanum colere agros iubentem: nec minus ille ferociter iniuriam armis vindicasset, nisi quod iam inferentem signa filium mater Veturia la-

crimis suis exarmavit: ut ipsum Camillum, quod inique inter plebem et exercitum divisisse Veientem praedam videretur. Sed hic melior, in capta Urbe consenuit: et mox supplices de hoste Gallo vindicavit. Cum Senatu quoque vehementius aequo bonoque certatum est; adeo, ut, relictis sedibus, solitudinem et interitum patriae suae minaretur.

CAPUT XXIII.

PRIMA discordia ob impotentiam foeneratorum: quibus in terga quoque ferviliter saevientibus, in Sacrum montem plebs armata secessit: aegreque, nec, nisi Tribunos impetrasset, Menenii Agrippae facundi et sapientis viri auctoritate, revocata est. Exstat orationis antiquae satis efficax ad concordiam fabula, *qua dissedisse inter se quondam humanos dixit artus, quod, omnibus opere fungentibus, solus venter immunis ageret: deinde moribundos a seiunctione rediisse in gratiam, quando sensissent, quod eius opera redactis in sanguinem cibus irrigarentur.*

CAPUT XXIV.

SECUNDAM in Urbe media decemviratus libido conflavit. Allatas a Graecia leges decem principes lecti, iubente populo, conscripserant: ordinataque erat in duodecim tabulis tota iustitia: cum tamen traditos fasces regio quodam furore retinebant.

Ante ceteros Appius eo insolentiae elatus est, ut ingenuam virginem stupro destinaret, oblitus et Lucretiae, et regum, et iuris, quod ipse composuerat. Itaque cum oppressam iudicio filiam trahi in feruitatem videret Virginius pater, nihil cunctatus, in medio foro manu sua interfecit: admotisque signis commilitonum, totam eam dominationem obsessam armis, in carcerem et catenas ab Aventino monte detraxit.

CAPUT XXV.

TERTIAM seditionem excitavit matrimoniorum dignitas; ut plebei cum patriciis iungerentur: qui tumultus in monte Ianiculo, duce Canuleio Tribuno plebis, exarsit.

CAPUT XXVI.

QUARTAM honorum cupido, ut plebei quoque magistratus crearentur. Fabius Ambustus duarum pater alteram Sulpicio patricii sanguinis dederat, alteram plebeio Stoloni. Haec quodam tempore, quod lictoriae virgae sonum ignotum penatibus suis exauperat, a sorore fati insolenter irrita, iniuriam non tulit. Itaque nactus tribunatum, honorum et magistratum consortium, quamvis invito senatui extorsit. Verum in his ipsis seditionibus principem populum non immerito suspexeris. Siquidem nunc libertatem, nunc pudicitiam, tum natalium dignitatem,

honorum decora, et insignia vindicavit; interque haec omnia nullius acrior custos, quam libertatis, fuit, nullaque in pretium eius potuit largitione corrumpi; cum ut in magno, et in dies maiore populo, interim perniciosi cives existerent. Spurium Cassium agraria lege; Maelium largitione suspectum regiae dominationis, praesenti morte multavit. ac de Spurio quidem supplicium pater ipsius sumsit: hunc Quinctii Dictatoris imperio in medio foro Magister equitum Servilius Ahala confodit. Manlium vero Capitolii vindicem, quia plerosque debitorum liberaverat, altius se et incivilius efferentem, ab illa, quam defenderat, arce deiecit. Talis domi ac foris; talis pace belloque Populus Romanus, fretum illud Adolescentiae, id est, secundam imperii aetatem habuit; in qua totam inter Alpes fretumque Italiam armis subegit.

L. ANNAEI FLORI
E P I T O M E
RERUM ROMANARUM.

LIBER SECUNDUS.

L. ANNAEI FLORII

EPI TOMI

RETIUM ROMANARUM.

LIBER SECUNDUS

L. ANNAEI FLORI
 EPITOME
 RERUM ROMANARUM.
 LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

DOMITA subactaque Italia, Populus Romanus prope quingentesimum annum agens, cum bona fide adolevisset; si quod est robur, si qua iuventus; tum ille vere robustus, et iuvenis, et par orbi terrarum esse coepit. Ita (mirum, et incredibile dictu) qui prope quingentis annis domi luctatus est (adeo difficile fuerat dare Italiae caput) his ducentis annis, qui sequuntur, Africam, Europam, Asiam, totum denique orbem terrarum bellis victoriisque peragravit.

CAPUT II.

PRIMUM BELLUM PUNICUM.

IGITUR victor Italiae Populus, cum a terra fretum usque venisset, more ignis, qui obvias populatus

incendio filvas, interveniente flumine abruptitur; paulisper substitit. Mox cum videret opulentissimam in proximo praedam, quodammodo Italiae suae abscissam, et quasi revulsam; adeo cupiditate eius exarsit, ut quatenus nec mole iungi, nec pontibus posset, armis belloque iungenda, et ad continentem suum revocanda bello videretur. Sed ecce, ultro ipsis viam pendentibus fatis, nec occasio defuit; cum de Poenorum impotentia foederata Siciliae civitas Messana quereretur. Affectabat autem ut Romanus, ita Poenus Siciliam, et eodem tempore, paribus uterque votis ac viribus imperium orbis agitabat. Igitur specie quidem socios iuvandi, re autem sollicitante praeda; quanquam territaret novitas rei (tanta tamen in virtute fiducia est) ille rudis, ille pastorius populus, vereque terrester, ostendit nihil interesse virtutis, equis an navibus, terra an mari dimicaretur. Appio Claudio Consule, primum fretum ingressus est fabulosis infame monstris, aestuque violentum: sed adeo non est exterritus, ut illam ipsam ruentis aestus violentiam pro munere amplecteretur: statimque ac sine mora Hieronem Syracusanum regem tanta celeritate vicit, ut ille ipse se prius victum, quam hostem videret, fateretur. Duillio Cornelioque Consulibus etiam mari congredi ausus est, cum quidem ipsa velocitas classis comparatae auspicium fuit. Intra enim sexagesimum diem, quam caesa silva fuerat, centum sexaginta navium classis in anchoris stetit; ut non arte factae, sed quodam munere deorum conversae in naves, atque mutatae arbores viderentur. Proelii vero forma mirabilis; cum illas

celereres volucresque hostium naves hae graves tardaeque comprehenderent. Longe illis nauticae artes, detergere remos, et ludificari fuga rostra. Iniectae enim ferreae manus, machinaeque aliae, ante certamen multum ab hoste derisae: coactique hostes quasi in solido decernere. Victor ergo apud Liparas, mersa et fugata hostium classe, primum illum maritimum egit triumphum. Cuius quod gaudium fuit? cum Duilius Imperator, non contentus unius diei triumpho, per vitam omnem, ubi a coena rediret, praelucere funalia, praecinere sibi tibias iussit, quasi quotidie triumpharet. Prae tanta victoria leve huius proelii damnum fuit. Alter consulum interceptus Afina Cornelius: qui simulato colloquio evocatus, atque ita oppressus fuit; perfidiae Punicae documentum. Calatino Dictatore, fere omnia praesidia Poenorum Agrigento, Drepanis, Panormo, Eryce, Lilybaeo detraxit. Trepidatum est semel circa Camerinensium saltum: sed eximia virtute Calpurnii Flammarum tribuni militum evasimus, qui lecta trecentorum manu, infestum et infessum ab hostibus tumulum occupavit, adeoque moratus hostem, dum exercitus omnis evaderet: ac sic pulcherrimo exitu Thermopylarum et Leonidae famam adaequavit: hoc illustrior noster, quod expeditioni tantae superfuit et supervixit, licet nihil scripserit sanguine. Lucio Cornelio Scipione, cum iam Sicilia suburbana esset populi Romani provincia; serpente latius bello, Sardiniam annexamque ei Corsicam transit. Olbiae hic, ibi Aleriae urbis excidio incolas terruit, adeoque omnes terra, mari; Poenos expugnavit, ut iam victoriae nihil nisi Africa

ipsa restaret. Marco Atilio Regulo duce iam in Africam navigabat bellum. Nec deerant, qui ipso Punici maris nomine ac terrore deficerent, augente insuper Tribuno Mannio metum: in quem, nisi paruisset, securi districta Imperator metu mortis navigandi fecit audaciam. Mox ventis remisque properatum est; tantusque terror hostici adventus Poenis fuit, ut apertis paene portis Carthago caperetur. Prima belli praemium fuit civitas Clypea: prima enim a Punico litore quasi arx et specula procurrit. Et haec, et trecenta amplius castella vastata sunt. Nec cum hominibus, sed cum monstris quoque dimicatum est; cum quasi in vindictam Africae nata mirae magnitudinis serpens posita apud Bagradam castra vexaret. Sed omnium victor Regulus, cum terrorem nominis sui late circumtulisset; cumque magnam vim iuventutis, ducesque ipsos aut cecidisset, aut haberet in vinculis, classemque ingenti praeda onustam, et triumpho gravem, in Urbem praemisisset; etiam ipsam belli caput Carthaginem urgebat obsidio, ipsisque portis inhaerebat. Hic paululum circumacta fortuna est; tantum ut plura essent Romanae virtutis insignia: cuius fere magnitudo calamitatibus approbatur. Nam conversis ad externa auxilia hostibus; cum Xanthippum illis ducem Lacedaemon misisset, a viro militiae peritissimo vincimur. Tum foeda clades, Romanisque usu incognita. Vivus in manus hostium venit fortissimus Imperator. Sed ille quidem par tantae calamitati fuit. Nam nec Punico carcere infractus est, nec legatione suscepta. Quippe diversa, quam hostes mandaverant, censuit; ne pax fieret, nec commuta-

tionem captivorum reciperetur. Sed nec illo voluntario ad hostes suos reditu, nec ultimo sive carceris, sive crucis supplicio deformata maiestas; immo his omnibus admirabilior, quid aliud quam victus de victoribus, atque etiam, quia Carthago non cefferat, de fortuna triumphavit? Populus autem Romanus multo acrior infestiorque pro ultione Reguli, quam pro victoria fuit. Metello igitur Consule spirantibus alius Poenis, et reverso in Siciliam bello, apud Panormum sic hostes cecidit, ut ne amplius eam insulam cogitarent. Argumentum ingentis victoriae, centum circiter elephantorum captivitas; sic quoque magna praeda, si gregem illum non bello, sed venatione cepisset. Appio Claudio Consule, non ab hostibus, sed a diis ipsis superatus est, quorum auspicia contemserat; ibi statim classe demersa, ubi ille praecipitari pullos iusserat, quod pugnare ab his videretur. Marco Fabio Buteone Consule, classem hostium in Africo mari apud Aegimurum, iam in Italiam ultro navigantem cecidit. Quantus o tunc triumphus tempestate intercidit, cum opulenta praeda classis, adversis acta ventis, naufragio suo Africam et Syrtes, omnium imperia gentium, insularum littora, implevit! Magna clades, sed non sine aliqua principis populi dignitate; interceptam tempestate victoriam, et triumphum periisse naufragio. Et tamen, cum Punicae praedae omnibus promontoriis insulisque frustarentur et fluitarent, populus Romanus et sic triumphavit. Lutatio Catulo Consule tandem bello finis impositus apud insulas, quibus nomen Aegates: nec maior alias in mari pugna; quippe

commeatibus, exercitu, propugnaculis, armis gra-
vis hostium classis, et in ea quasi tota Carthago:
quod ipsum exitio fuit. Romana classis prompta, levis,
expedita, et quodam genere castrensis; ad similitu-
dinem pugnae equestris, sic remis, quasi habenis
agebatur; et in hos, vel illos mobilia rostra spe-
ciem viventium praeferebant. Itaque momento tem-
poris laceratae hostium rates, totum inter Siciliam
Sardiniamque pelagus naufragio suo operuerunt.
Tanta denique fuit illa victoria, ut de excidendis
hostium moenibus non quaereretur. Supervacuum
visum est in arcem murosque saevire, cum iam in
mari esset deleta Carthago.

C A P U T I I I .

BELLUM LIGUSTICUM.

PERACTO Punico bello, secuta est brevis sane,
et quasi ad recipiendum spiritum, requies, argumen-
tumque pacis, et bona fide cessantium armorum,
tunc primum post Numam clausa porta Iani fuit: sed
statim ac sine mora patuit. Quippe iam Ligures, iam
Insubres Galli, nec non et Illyrii lacebent. sic desub
Alpibus, id est, desub ipsis Italiae faucibus, gentes
deo quodam assidue incitante, ne rubiginem scilicet
ac situm arma sentirent: denique utriusque cotidiani,
et quasi domestici hostes tirocinia militum imbue-
bant, nec aliter utraque gente, quam quasi core qua-
dam, populus Romanus ferrum suae acuebat virtutis.

Ligures imis Alpium iugis adhaerentes inter Varum et Macram flumen, implicitosque dumis silvestribus, maior aliquanto labor erat invenire, quam vincere. Tuti locis et fuga, durum atque velox genus, ex occasione magis latrocinia, quam bella faciebat. Itaque cum diu multumque eluderent Salyi, Deceates, Oxybii, Euburiates, Ingauni, tandem Fulvius latebras eorum ignibus sepsit: Baebius in plana deduxit: Postumius ita exarmavit, ut vix reliquerit ferrum, quo terra coleretur.

CAPUT IV.

BELLUM GALLICUM.

GALLIS Insubribus, et his accolis Alpium, animi ferarum, corpora plus quam humana erant: sed experimento deprehensum est, quippe sicut primus impetus eis maior quam virorum est, ita sequens minor quam feminarum. Alpina corpora humenti coelo educata, habent quiddam simile nivibus suis: quae mox ut caluere pugna, statim in sudorem eunt; et levi motu, quasi sole, laxantur. Hi saepe et alias, sed Britomaro duce, *non prius soluturos se baltea, quam Capitolium ascendissent*, iuraverant. Factum est. Victos enim Aemilius in Capitolio discinxit. Mox, Ariovisto duce, *vovere de nostrorum militum praeda Marti suo torquem*. Intercepit Iupiter votum. Nam de torquibus eorum aureum tropaeum Iovi Flaminius erexit. Viridomaro rege *Romana arma Vulcano pro-*

miserant : aliorum vota ceciderunt. Occiso enim rege, Marcellus tertio post Romulum patrem Peretrio Iovi arma suspendit.

CAPUT V.

BELLUM ILLYRICUM.

ILLYRII, seu Liburni, sub extremis Alpium radicibus agunt inter Arsiam, Titiumque flumen, longissime per totum Adriani maris litus effusi. Hi, regnante Teutana muliere, populationibus non contenti, licentiae scelus addiderunt. Legatos quippe nostros, ob ea quae deliquerant, iure agentes, ne gladio quidem, sed ut victimas, securi percutiunt : praefectos navium, igni comburunt. idque, quo indignius foret, mulier imperabat. Itaque, Cnaeo Fulvio Centimalo duce, late domantur. Strictae in principum colla secures, legatorum manibus litavere.

CAPUT VI.

BELLUM PUNICUM SECUNDUM.

POST primum Punicum bellum, vix quadriennii requies, ecce alterum bellum : minus quidem spatio (nec enim amplius quam decem et octo annos habet) sed adeo cladum atrocitate terribilius, ut, si quis conferat damna utriusque populi, similior victo sit

populus, qui vicit. Urebat nobilem populum ablatum mare, raptae insulae, dare tributa, quae iubere consueverat. Hinc ultionem puer Annibal ad aram patri iuraverat: nec morabatur. Igitur in causam belli Saguntus delecta est, verus Hispaniae civitas, et opulenta, fideique erga Romanos magnum quidem, sed triste monumentum; quam in libertatem communi foedere exceptam Annibal, causas novorum motuum quaerens, et suis et ipsorum manibus evertit, ut Italiam sibi rupto foedere aperiret. Summa foederum Romanis religio est: itaque ad auditum sociae civitatis obsidium, memores icti cum Poenis quoque foederis, non statim ad arma procurunt, dum prius more legitimo queri malunt. Interim iam novem mensibus fessi fame, machinis, ferro, versa denique in rabiem fide, immanem in foro excitant rogam: tum desuper se suosque, cum omnibus opibus suis, ferro et igni corrumpunt. Huius tantae cladis auctor Annibal poscitur. Tergiversantibus Poenis, dux legationis, *Quae, inquit, mora est, Fabius? In hoc ego sinu bellum pacemque porto; utrum eligitis?* Succlamantibus, *Bellum: Bellum igitur, inquit, accipite:* et excusso in media curia togae gremio, non sine horrore, quasi plane sinu bellum ferret, effudit. Similis exitus belli initio fuit. nam, quasi has inferias sibi Saguntinorum ultimae dirae in illo publico parricidio incendioque mandassent, ita Manibus eorum, vastatione Italiae, captivitate Africae, ducum et regum, qui id gessere bellum, exitio parentatum est. Igitur ubi semel se in Hispania movit illa gravis et luctuosa Puniçi belli vis atque tempestas; destinatumque Ro-

manis iam diu fulmen Saguntino igne conflavit : statim quodam impetu rapta medias perfregit Alpes ; et in Italiam ab illis fabulosaë altitudinis nivibus , velut coelo missa , descendit . Ac primi quidem impetus turbo inter Padum et Ticinum valido statim fragore detonavit . Tunc Scipione duce fusus exercitus . faucius etiam ipse in manus hostium venisset Imperator , nisi protectum patrem praetextatus admodum filius ab ipsa morte rapuisset . Hic erat Scipio , qui in exitium Africae crescit , nomen ex malis eius habiturus . Ticino Trebia succedit . Hic secunda belli Punici procella defaevit , Sempronio Consule . Tunc calidissimi hostes , frigidum et nivalem nacti diem , cum se ignibus prius oleoque fovissent (horribile dictu) homines a meridie et sole venientes nostra nos hieme vicerunt . Trasimenus lacus tertium fulmen Annibalis , Imperatore Flaminio . Ibi quoque ars nova Punicae fraudis . quippe nebula lacus palustribusque virgultis tectus eques , terga subito pugnantium invasit . Nec de diis possumus queri . imminentem quippe temerario duci cladem praedixerant insidentia signis examina , et aquilae prodire nolentes , et commissam aciem secutus ingens terrae tremor : nisi illum horrorem soli , equitum virorumque discursus , et mota vehementius arma fecerunt . Quartum , id est , paene ultimum vulnus imperii Cannae , ignobilis Apuliae vicus : sed magnitudine cladis emerfit , et quadraginta millium caede parta nobilitas . Ibi in exitium infelicis exercitus , dux , terra , coelum , dies , tota denique rerum natura consensit . Siquidem non contentus simulatis transfugis Annibal , qui mox terga pugnantium

ceciderunt, insuper callidissimus Imperator, patientibus in campis, observato loci ingenio, quod et sol ibi acerrimus, et plurimus pulvis, et Eurus ab Oriente semper quasi ad constitutum, ita instruxit aciem, ut, Romanis adversus haec omnia adversis, quasi secundum coelum tenens, vento, pulvere, sole pugnaret. Itaque duo maximi exercitus caesi ad hostium satietatem, donec Annibal diceret militi suo, *Parce ferro*. Ducum effugit alter, alter occisus est: dubium uter maiore animo. Paullum puduit: Varro non desperavit. Documenta cladis cruentus aliquamdiu Aufidus, pons de cadaveribus, iussu ducis, factus in torrente Vergelli; modii duo anulorum Carthaginem missi, dignitasque equestris taxata mensura. Dubium deinde non erat, quin ultimum illum diem habitura fuerit Roma, quintumque intra diem epulari Annibal in Capitolio potuerit, si (quod Poenum illum dixisse Adherbalem Bomilcaris ferunt) *Annibal quemadmodum sciret vincere, sic uti victoria scisset*. Tum quidem illum, ut dici vulgo solet, aut fatum Urbis imperaturae, aut ipsius mens mala, et averfi a Carthagine dii in diversum abstulerunt. Cum victoria posset uti, frui maluit; relictaque Roma, Campaniam Tarentumque peragrare: ubi mox et ipse, et exercitus ardor, elanguit: adeo ut verum dictum sit, *Capuam Annibali Cannas fuisse*. Siquidem invictum Alpius, indomitum armis, Campaniae (quis crederet?) soles, et tepentes fontibus Baiarum subegerunt. Interim respirare Romanus, et quasi ab inferis emergere. Arma non erant; detracta sunt templis, deerat iuventus; in sacramentum militiae liberata servitia.

egebat aerarium; opes suas libens senatus in medium protulit: nec, praeter quod in bullis singulisque anulis erat, quidquam sibi auri reliquerunt. Eques secutus exemplum, imitataeque equitem tribus. denique vix suffecere tabulae, vix scribarum manus, Laevino Marcelloque Consulibus, cum privatae opes in publicum deferrentur. Quid autem in eligendis magistratibus, quae centuriarum sapientia, cum iuniores a senioribus consilium de creandis Consulibus petiverunt? Quippe adversus hostem toties victorem, tam callidum, non virtute tantum, sed suis etiam consiliis pugnare oportebat. Prima redeuntis, et, ut sic dixerim, reviviscentis imperii spes Fabius fuit: qui novam de Annibale victoriam commentus est, non pugnare. Hinc illi cognomen novum, et Reipublicae salutare, *Cunctator*. Hinc illud ex populo, ut *Imperii scutum* vocaretur. Itaque per Sannium totum, per Falernos, Gauranosque saltus sic maceravit Annibalem, ut, qui frangi virtute non poterat, mora comminueretur. Inde Claudio Marcello duce etiam congredi ausus est. Cominus venit, et pepulit a Campania sua, et ab obsidione Nolae urbis excussit. Ausus et Sempronio Graccho duce per Lucaniam sequi, et premere terga cedentis: quamvis tunc (o pudor!) manu servili pugnaret. Nam hucusque tot mala compulerant, sed libertate donati, fecerant de servitute Romanos. O horribilem in tot adversis fiduciam! o singularem animum ac spiritum populi Romani! tam arctis afflictisque rebus, cum de Italia sua dubitaret, ausus est tamen in diversa respicere: cumque hostes in iugulo per Campaniam Apuliamque volitarent,

mediamque de Italia Africam facerent, eodem tempore et hunc sustinebat, et in Siciliam, Sardiniam, Hispaniam, divisa per terrarum orbem arma mittebat. Sicilia mandata Marcello, nec diu restitit. Tota enim insula in una urbe superata est. Grande illud, et ante id tempus invictum caput Syracusae, quamvis Archimedis ingenio defenderentur, aliquando cesserunt. Longe illi triplex murus, totidemque arces, portus ille marmoreus, et fons celebratus Arethusae: nisi quod haecenus profuere, ut pulchritudini victae urbis parceretur. Sardiniam Gracchus arripuit. nihil illi gentium feritas, Insanorumque (nam sic vocantur) immanitas montium profuere. Saevitum in urbes, urbemque urbium Caralim, ut gens contumax, vilisque morti, saltem desiderio patrii soli domaretur. In Hispaniam missi Cnaeus et Publius Scipiones, paene totam Poenis eripuerant; sed insidiis Punicae fraudis oppressi rursus amiserunt, magnis quidem illi proeliis cum Punicas opes cecidissent: sed Punicae insidiae alterum ferro castra metantem, alterum, cum evasisset in turrim, cinctum facibus oppresserunt. Igitur in ultionem patris, ac patrui, missus cum exercitu Scipio, cui tam grande de Africa nomen fata decreverant, bellatricem illam, viris armisque nobilem Hispaniam, illam seminarium hostilis exercitus, illam Annibalis eruditricem (incredibile dictu!) totam a Pyrenaeis montibus in Herculis columnas et Oceanum recuperavit, nescias citius, an felicius, quam velociter, quatuor anni fatentur: quam feliciter, vel una civitas probat. eodem quippe, quo obsessa est die, capta est: omenque Africanae victoriae fuit,

quod tam facile victa est Hispana Carthago. Certum est tamen, ad profligandam provinciam maxime profecisse singularem ducis sanctitatem: quippe qui captivos pueros puellasque praecipuae pulchritudinis barbaris restituerit, ne in conspectum quidem suum passus adduci; ne quid de virginitatis integritate delibasse saltem oculis videretur. Haec inter diversa terrarum populus Romanus: nec ideo tamen Italiae visceribus inhaerentem summovere poterat Annibalem. Pleraque ad hostem defecerant; et dux acerrimus contra Romanos Italicis quoque viribus utebatur. Iam tamen eum plerisque oppidis et regionibus excusseramus. Tarentus ad nos redierat: iam et Capua, sedes et domus, et patria altera Annibalis, tenebatur: cuius amissio tantum Poeno duci dolorem dedit, ut inde totis viribus Romam converteretur. O populum dignum orbis imperio! dignum omnium favore, et admiratione hominum ac deorum! Compulsus ad ultimos metus ab incepto non destitit: et de sua Urbe sollicitus Capuam tamen non omisit; sed parte exercitus sub Appio Consule relicta, parte Flaccum in urbem secuta, absens simul praesensque pugnabat. Quid ergo miramur moventi castra a tercio lapide Annibali iterum ipsos deos, deos inquam, (neque fateri pudebit) restitisse? Tanta enim ad singulos illius motus vis imbrium effusa, tanta ventorum violentia coorta est, ut divinitus hostem summoveri, nec coelo, sed ab Urbis ipsius moenibus, et Capitolio ferri videretur. Itaque fugit, et cessit, et in ultimum se Italiae recepit finum, cum Urbem tantum non adoratam reliquisset. Parva res dictu, sed

ad magnanimitatem populi Romani probandam fatis
efficax : quod illis ipsis, quibus obfidebatur, diebus
ager, quem Annibal castris infederat, venalis Romae
fuit, hastaeque subiectus invenit emptorem. Voluit
Annibal contra fiduciam imitari; subiecitque argen-
tarias Urbis tabernas: nec sector inventus est, ut
scias, etiam praefagia fatis fuisse. Nihil actum erat
tanta virtute, tanto favore etiam deorum, siquidem
Asdrubal frater Annibalis cum exercitu novo, no-
vis viribus, nova belli mole veniebat. Actum erat
procul dubio, si vir ille se cum fratre iunxisset. sed
hunc quoque castra metantem Claudius Nero cum
Livio Salinatore debellat. Nero in ultimo Italiae an-
gulo summovebat Annibalem. Livius in diversissimam
partem, id est, in ipsas nascentis Italiae fauces
signa converterat. Tanto, id est, omni, quae longis-
sima Italia, solo interiacente, quo consilio, qua cele-
ritate, Consules castra coniunxerint, inopinanterque
hostem collatis signis compresserint, neque id fieri
Annibal senserit, difficile dictu est. Certe Annibal,
re cognita, cum proiectum fratris caput ad sua castra
vidisset, *Agnosco*, inquit, *infelicitatem Carthaginis*.
Haec fuit illius viri, non sine praefagio quodam fati
imminentis, prima confessio. Iam certum erat, Anni-
balem etiam ipsius confessione posse vinci: sed tot
rerum prosperarum fiducia plenus populus Romanus
magni aestimabat, asperrimum hostem in sua Africa
debellare. Duce igitur Scipione in ipsam Africam
tota mole conversus imitari coepit Annibalem, et
Italiae suae clades in Africa vindicare. Quas ille (dii
boni!) Asdrubalis copias, quos Syphacis exercitus

fudit? quae quantaque utriusque castra facibus illatis una nocte delevit? denique iam non a tertio lapide, sed ipsas Carthaginis portas obsidione quatiebat. sic factum est, ut inhaerentem atque incubantem Italiae extorqueret Annibalem. Non fuit maior sub imperio Romano dies, quam ille, cum duo omnium et antea et postea ducum maximi, ille Italiae, hic Hispaniae victor, collatis eominus signis direxere aciem. Sed et colloquium fuit inter ipsos de legibus pacis. Steterunt diu mutua admiratione defixi. ubi de pace non convenit, signa cecinere. Constat utriusque confessione, *nec melius instrui aciem, nec acrius potuisse pugnari.* Hoc Scipio de Annibalis, Annibal de Scipionis exercitu praedicaverunt. Sed tamen Annibal cessit, *praemiumque victoriae Africa fuit, et secutus Africam statim terrarum orbis.*

C A P U T V I I .

BELLUM MACEDONICUM PRIMUM.

POST Carthaginem vinci neminem puduit. Secutae sunt statim Africam gentes, Macedonia, Graecia, Syria, ceteraque omnia, quodam quasi aestu et torrente fortunae: sed primi omnium Macedones, affectator quondam imperii populus. Itaque quamvis tunc Philippus regno praesideret, Romani tamen dimicare sibi cum rege Alexandro videbantur. Macedonicum bellum nomine amplius, quam spectatione gentis fuit. Causa coepit a foedere Philippi, quo

rex iam pridem domiinantem in Italia Annibalem sibi sociaverat : postea crevit, implorantibus Athenis auxilium contra regis iniurias, cum ille ultra ius victoriae in templa, aras, et sepulcra ipsa faeviret. Placuit Senatui opem tantis ferre supplicibus. Quippe iam gentium reges, duces, populi, nationes, praesidia sibi ab hac urbe petebant. Primo igitur, Laevino Consule, populus Romanus Ionium mare ingressus, tota Graeciae litora veluti triumphanti classe peragravit. Spolia quippe Siciliae, Sardiniae, Hispaniae, Africae praeferebat : et manifestam victoriam nata in praetoria puppe laurus pollicebatur. Aderat sponte in auxilium Attalus rex Pergamenorum. aderant Rhodii, nauticus populus : quibus a mari, Consul a terris omnia equis virisque quatiebat. Bis victus rex, bis fugatus, bis exutus castris : cum tamen nihil terribilius Macedonibus fuit ipso vulnere aspectu : quae non spiculis, non sagittis, nec ullo Graeculo ferro, sed ingentibus pilis, nec minoribus adacta gladiis, ultra mortem patebant. Enimvero Elaminino duce invios antea Chaonum montes, Aoumque amnem per abrupta vadentem, id est, ipsa Macedoniae claustra penetravimus. Introisse victoria fuit. Nam nunquam postea ausus congregi rex. Ad tumulos, quos Cynoscephalas vocant, uno, ac ne hoc quidem iusto proelio opprimitur. Et illi quidem Consul pacem dedit, regnumque concessit : mox, ne quid esset hostile, Thebas, et Euboeam, et grassantem sub Nabide suo Lacedaemona compefcuit. Graeciae vero veterem statum reddidit, ut legibus viveret suis, et avita libertate frueretur. Quae gaudia, quae vocife-

rationes fuerunt, cum hoc forte Nemeae in theatro quinquennialibus ludis a praecone caneretur? quo certavere plausu? quid florum in Consularem profuderunt? Et iterum iterumque praeconem repetere illam vocem iubebant, qua libertas Aethiopiae pronuntiabatur: nec aliter illa consulari sententia, quam modulatissimo aliquo tibiarum, aut fidium cantu fruebantur.

CAPUT VIII.

BELLUM SYRIACUM REGIS ANTIOCHI.

MACEDONIAM statim, et regem Philippum Antiochus excepit, quodam casu, quasi industria, sic adgubernante fortuna, ut quemadmodum ab Africa in Europam, sic ab Europa in Asiam, ultro se suggerentibus causis, imperium procederet; et cum terrarum orbis situ ipse ordo victoriarum navigaret. Non aliud formidolosius fama bellum fuit; quippe cum Persas et orientem, Xerxem atque Darium cogitarent; quando perfossi invii montes, quando velis opertum mare nuntiaretur. Ad hoc coelestes minae territabant, cum humore continuo Cumanus Apollo sudaret. Sed hic faventis Asiae suae numinis timor erat. Nec sane viris, opibus, armis quidquam copiosius Syria: sed in manus tam ignavi regis inciderat; ut nihil fuerit in Antiocho speciosius, quam quod a Romanis victus est. Impulere regem in id bellum, illinc Thoas Aetoliae princeps, inhonoratam apud

Romanos querens aduersus Macedonas militiae suae societatem : hinc Annibal, qui in Africa victus, profugus, et pacis impatiens, hostem populo Romano toto orbe quaerebat. Et quod illud fuisset periculum, si se consiliis eius rex tradidisset, id est, si Asiae viribus usus fuisset miser Annibal? Sed rex suis opibus, et nomine regio fretus, satis habuit bellum mouere. Europa iam, dubio procul, iure ad Romanos pertinebat. hic Lyfimachiam urbem, in litore Thracio positam a maioribus suis, Antiochus ut hereditario iure reposcebat. hoc velut sidere Asiatici belli mota tempestas. Et maximus regum contentus fortiter indixisse bellum, cum ingenti strepitu ac tumultu movisset ex Asia, occupatis statim insulis, Graeciaeque litoribus, otia et luxus tanquam victor agitabat. Euboeam insulam continenti adhaerentem tenui freto reciprocantibus aquis Euripus abscidit. Hic ille positus aureis sericisque tentoriis, sub ipso freti murmure, cum inter fluenta tibiis fidibusque concineret, collatis undique, quamvis per hiemem, rosis, ne non aliquo ducem genere agere videretur, virginum puero-
Xrumque delectus habebat. Talem ergo regem iam sua luxuria debellatum populus Romanus, Acilio Glabrione Consule, in insula aggressus, ipso statim adventus sui nuntio coëgit ab insula fugere. Tum praecipitem apud Thermopylas affecutus, locum trecentorum Laconum speciosa caede memorandum, ne ibi quidem fiducia loci resistentem, mari ac terra cedere coëgit. Statim et e vestigio itur in Syriam. Classis regia Polyxenidae Annibalique commissa. nam rex proelium nec spectare poterat. Igitur, duce Aemilio

Regillo, adremigantibus Rhodiis, tota laceratur. Ne sibi placeant Athenae! in Antiocho vicimus Xerxem; in Aemilio Themistoclem aequavimus; Ephesius Salamina pensavimus. Tum Consule Scipione, cui frater ille, modo victor Carthagini, Africanus, voluntaria legatione aderat, debellari regem placet: et iam toto cesserat mari; sed nos imus ulterius. Maeandrum ad annem montemque Sipylum castra ponuntur. Hic rex, incredibile dictu, quibus auxiliis, quibus copiis confederat. Trecenta millia peditum; equitum, falcatorumque curruum non minor numerus. Elephantis ad hoc immensae magnitudinis, auro, purpura, argento, et suo ebore fulgentibus aciem utrinque vallaverat. Sed haec omnia praepedita magnitudine sua; ad hoc imbre, qui subito superfusus, mira felicitate Persicos arcus corruperat; primum trepidatio, mox fuga, dehinc triumphus fuerunt. Victo et supplici pacem atque partem regni dari placuit, eo libentius, quod tam facile cessisset.

C A P U T I X.

BELLUM AETOLICUM.

SYRIATICO bello successit, ut debebat, Aetolicum. Victo quippe Antiocho, Romanus faces Asiatici belli perfequebatur. Ergo Fulvio Nobiliori mandata ultio est. Hic protinus caput gentis Ambraciam, regiam Pyrrhi, machinis quatit. Secuta deditio est. Aderant Aetolorum precibus Attici, Rhodii; et meminera-

mus auxilii. sic placuit ignoscere. Serpsit tamen latius in proximos bellum, omnemque late Cephalemiam, Zacynthon, et quidquid infularum in eo mari inter Ceraunios montes iugumque Maleum, Aetolici belli accessio fuerunt.

C A P U T X.

BELLUM HISTRICUM.

HISTRI sequuntur Aetolos: quippe bellantes eos nuper adiuerant. Et initia pugnae prospera hosti fuerunt, eademque exitii causa. Nam cum Cnaei Manlii castra cepissent, opimaeque praedae incubarent, epulantes, ac ludibundos plerosque, ac ubi essent prae poculis nescientes, Appius Pulcher invadit. Sic cum sanguine et spiritu male partam revomuere victoriam. Ipse rex Apulo equo impositus, cum subinde crapula, et capitis errore lapsaret, caput sese vix et aegre, postquam experrectus est, didicit.

C A P U T X I.

BELLUM GALLOGRAECUM.

GALLOGRAECIAM quoque Syriatici belli ruina convolvit. Fuerint inter auxilia regis Antiochi, an fuisse, ac cupidus triumphi Manlius eos visos simulaverit, dubium est. Certe negatus est victori trium-

phus : quia causam belli non approbavit. Ceterum gens Gallograecorum, sicut ipsum nomen indicio est, mixta, et adulteratae reliquiae Gallorum, qui Brenno duce vastaverant Graeciam; mox Orientem secuti, in media Asiae parte federunt. Itaque, ut frugum semina mutato solo degenerant, sic illa genuina feritas eorum, Asiatica amoenitate mollita est. Duobus itaque proeliis fusi fugatique sunt: quamvis sub adventu hostis relictis sedibus, in altissimos se montes recepissent, quos Tolostobogi, Tectosagique iam infederant. Utrique fundis sagittisque acti, in perpetuam se pacem dediderunt. Sed alligati miraculo quodam fuere, cum catenas morsibus et ore tentassent: cum offocandas invicem fauces prae- buissent. Nam Orgiagontis regis uxor a Centurione stuprum passa, memorabili exemplo custodiam evasit, revulsisque militis caput ad maritum suum retulit.

CAPUT XII.

BELLUM MACEDONICUM SECUNDUM.

DUM aliae aliaeque gentes Syriatici belli sequuntur ruinam, Macedonia se rursus erexit. Fortissimum populum memoria et recordatio suae nobilitatis agitabat: ac successerat Philippo filius Perfes; qui semel in perpetuum victam esse Macedoniam, non putabat ex gentis dignitate. Multo vehementius sub hoc Macedones, quam sub patre, confurgunt. quippe Thracas in vires suas traxerant: atque ita industriam

Macedonum viribus Thracum, ferociam Thracum disciplina Macedonum temperaverunt. Accessit his consilium ducis, qui situm regionum suarum summo speculatus Haemo, positus per abrupta castris, ita Macedoniam suam armis ferroque vallaverat, ut non reliquisset aditum, nisi a coelo venturis hostibus videretur. Nam Marcio Philippo Consule eam provinciam ingressus populus Romanus, exploratis diligenter accessibus, per Astrudem paludem, per acerbos dubiosque tumulos, illa, quae volucris quoque videbantur invia, accessit: regemque securum, et nihil tale metuentem, subita belli irruptione terruit. Cuius tanta trepidatio fuit, ut pecuniam omnem in mare iusserit mergi, ne periret: classem cremari, ne incenderetur. Paulo Consule cum maiora et crebra essent imposita praesidia, per alias vias Macedonia deprensa est, summa quidem arte et industria ducis, cum alia minatus, alia irrepsisset. Cuius adventus ipse adeo terribilis regi fuit, ut interesse non auderet, sed gerenda ducibus bella mandaverit. Absens ergo victus fugit in maria, insulamque Samothracen, fretus celebri religione, quasi templa et arae possent defendere, quem nec montes sui, nec arma potuissent. Nemo regum diutius amissae fortunae conscientiam retinuit. Supplex cum scriberet ad Imperatorem ab illo, quo confugerat, templo, nomenque epistolae notaret suum, *Regem* addidit. Sed nec reverentior captae maiestatis alius Paulo fuit. Cum in conspectum venisset hostis, in templum recepit, et conviviis adhibuit, liberosque admonuit suos, ut fortunam, cui tantum liceret, revererentur. Inter pulcherrimos

hunc quoque populus Romanus de Macedonia duxit atque vidit triumphum : quippe cuius spectaculo tri-
duum impleverit. Primus dies signa tabulasque : se-
quens arma pecuniasque transvexit : tertius captivos ,
ipsumque regem attonitum adhuc , tanquam subito
malo stupentem. Sed multo prius gaudium victoriae
populus Romanus , quam epistolis victoris percepe-
rat. quippe eodem die , quo victus est Perses in Mace-
donia , Romae cognitum est. Duo iuvenes candidis
equis apud Iuturnae lacum pulverem et cruorem
abluebant. hi nuntiavere. Castorem et Pollucem fuisse
creditum vulgo , quod gemini fuissent : interfuisse
bello , quod sanguine maderent : a Macedonia ve-
nire , quod adhuc anhelarent.

CAPUT XIII.

BELLUM ILLYRICUM.

MACEDONICI belli contagio traxit Illyrios. Ipsi
quidem , ut Romanum a tergo distringerent , a Perse
rege conducti pecunia militavere. Sine mora ab Ani-
cio Praetore subiguntur. Scordam caput gentis de-
lesse suffecit. statim secuta deditio est. Denique hoc
bellum ante finitum est , quam geri Romae nuntia-
retur.

CAPUT XIV.

BELLUM MACEDONICUM TERTIUM.

QUODAM fato, quasi ita convenisset inter Poenos et Macedonas, ut tertio quoque vincerentur, eodem tempore utriusque arma moverunt: sed prior iugum excutit Macedo, aliquanto, quam ante, gravior, dum contemnitur. Causa belli prope erubescenda: quippe regnum pariter et bellum vir ultimae fortis Andriscus invaserat, dubium liber an servus, mercenarius certe: sed quia vulgo ex similitudine Philippi *Pseudophilippus* vocabatur, regiam formam, regium nomen, animo quoque regio implevit. Igitur dum haec ipsa contemnit populus Romanus, Iuventio Praetore contentus, virum non Macedonicis modo, sed Thraciae quoque auxiliis ingentibus validum temere tentavit: invictusque a veris regibus ab illo imaginario et scenico rege superatur. Sed Consule Metello amissum cum legione Praetorem plenissime ultus est. Nam et Macedoniam servitute multavit, et ducem belli deditum ab eo, ad quem confugerat, Thraciae regulo, in Urbem in catenis reduxit; hoc quoque illi in malis indulgente fortuna, ut de eo populus Romanus, quasi de vero rege, triumpharet.

CAPUT XV.

BELLUM PUNICUM TERTIUM.

TERTIUM cum Africa bellum, et tempore exiguum (nam quadriennio patratum est), et in comparatione priorum, minimum labore: non enim tam cum viris, quam cum ipsa urbe, pugnatum est: sed plane maximum eventu. quippe eo tandem Carthago finita est. Atque si quis trium temporum momenta consideret, primo commissum bellum, profligatum secundo, tertio vero confectum est. Sed huius causa belli, quod contra foederis legem adversus Numidas quidem semel parasset classem et exercitum, frequens autem Masinissae fines territabat. Sed huic bono socioque regi favebatur. Cum bellum federet, de belli fine tractatum est. Cato inexpiabili odio delendam esse Carthaginem, et cum de alio consuleretur, pronuntiabat. Scipio Nasica servandam, ne, metu ablato aemulae urbis, luxuriari felicitas inciperet. Medium senatus elegit, ut urbs tantum loco moveretur. Nihil enim speciosius videbatur, quam esse Carthaginem, quae non timeretur. Igitur Manilio Censorinoque Consulibus, populus Romanus aggressus Carthaginem, spe pacis iniecta, traditam a volentibus classem sub ipso ore urbis incendit. Tum evocatis principibus, *si salvi esse vellent, ut migrarent finibus, imperatum.* Quod pro rei atrocitate adeo movit iras, ut extrema mallent. Comploratum igitur publice sta-

tim; et pari voce clamatum est, ad arma; seditque
 sententia, quoquo modo rebellandum: non quia spes
 ulla iam superesset, sed quia patriam suam mallent
 hostium, quam suis manibus everti. Qui rebellan-
 tium fuerit furor, vel hinc intelligi potest, quod in
 usum novae classis tecta domusque resciderunt: in
 armorum officinis aurum et argentum pro aere fer-
 roque conflatum est: in tormentorum vincula ma-
 tronae crines suos contulerunt. Mancino deinde Con-
 sule, terra marique fervebat obsidio. Operis portus
 nudatus; et primus, et sequens, iam et tertius mu-
 rus; cum tamen Byrsa, quod nomen arci fuit, quasi
 altera civitas resistebat. Quamvis profligato urbis
 excidio, tamen fatale Africae nomen Scipionum vi-
 debatur. Igitur in alium Scipionem conversa Respub-
 lica, finem belli reposcebat. Hunc Paulo Macedonico
 procreatum Africani illius magni filius in decus gentis
 assumerat, hoc scilicet fato, ut, quam urbem con-
 cussisset avus, nepos eius everteret. Sed ut quam ma-
 xime mortiferi esse morsus solent morientium bestia-
 rum; sic plus negotii fuit cum semiruta Carthagine,
 quam integra. Compulsis in unam arcem hostibus,
 portum quoque maris Romanus obsederat. Illi alte-
 rum ibi portum ab alia urbis parte foderunt: nec ut
 fugerent, sed quia nemo illos hac evadere posse cre-
 debat. Inde quasi enata subito classis erupit: cum
 interim iam diebus, iam noctibus, nova aliqua mo-
 les, nova machina, nova perditorum hominum ma-
 nus, quasi ex obruto incendio subita de cineribus
 flamma, prodibat. Deploratis novissime rebus, qua-
 draginta se millia virorum dederunt, quod minus

credas, duce Asdrubale. Quanto fortius femina, et uxor ducis? quae, comprehensis duobus liberis, a culmine se domus in medium misit incendium, imitata reginam, quae Carthaginem condidit. Quanta urbs deleta sit, ut de ceteris taceam, vel ignium mora probari potest. quippe per continuos decem et septem dies vix potuit incendium extinguere, quod domibus ac templis suis sponte hostes immiserant: ut, quatenus urbs eripi Romanis non poterat, triumphus arderet.

CAPUT XVI.

BELLUM ACHAICUM.

QUASI seculum illud everfionibus urbium curret, ita Carthaginis ruinam statim Corinthus excepit, Achaiae caput, Graeciae decus, inter duo maria, Ionium et Aegaeum, quasi spectaculo exposita. Haec (facinus indignum!) ante oppressa est, quam in numerum certorum hostium referretur. Critolaus causa belli: qui libertate a Romanis data adversus ipsos usus est, legatosque Romanos, dubium an et manu, certe oratione violavit. Igitur Metello ordinanti tum maxime Macedoniam mandata est ultio: et hinc Achaicum bellum. ac primam Critolai manum Metellus Consul per patentem Elidis campos toto cecidit Alpheo. Et uno proelio peractum erat bellum: iam et urbem ipsam terrebat obsidio: sed (o fata rerum!) cum Metellus dimicasset, ad victoriam Mummius venit. Hic alterius ducis Diaei late exercitum sub

ipsis Isthmi faucibus fudit, geminosque portus sanguine infecit. Tandem ab incolis deserta civitas, direpta primum, deinde, tuba praecinente, deleta est. Quid signorum, quid vestium, quidve tabularum raptum, incensum atque proiectum est! Quantas opes et abstulerit, et cremaverit, hinc scias; quod, quidquid Corinthii aeris toto orbe laudatur, incendio superfuisse comperimus. Nam et aeris notam pretiosiore[m] ipsa opulentissimae urbis fecit iniuria: quia incendio permixtis plurimis statutis atque simulacris, aeris, auri, argenticque venae in commune fluxere.

CAPUT XVII.

RES IN HISPANIA GESTAE.

UT Carthaginem Corinthus, ita Corinthum Numantia secuta est. Nec deinde toto orbe quidquam intactum armis fuit. Post illa duo clarissima urbium incendia, late atque passim, nec per vices, sed simul pariter quasi unum undique bellum fuit; prorsus ut illae urbes, quasi agitantibus ventis, diffudisse quaedam belli incendia toto orbe viderentur. Hispaniae nunquam animus fuit adversus nos universae confurgere: nunquam conferre vires suas libuit, neque aut imperium experiri, aut libertatem tueri suam publice. Alioquin ita undique mari Pyrenaeoque vallata est, ut ingenio situs ne adiri quidem potuerit. Sed ante a Romanis obfessa est, quam se ipsa cognosceret: et sola omnium provinciarum vires suas, postquam victa est, intellexit. In hac prope ducentos

per annos dimicatum est, a primis Scipionibus in Caesarem Augustum, non continue, nec cohaerenter, sed prout causae lacefferant: nec cum Hispanis initio, sed cum Poenis in Hispania. inde contagio et series causaque bellorum. Prima per Pyrenaeum iugum signa Romana Publius et Cnaeus Scipiones intulerunt: proeliisque ingentibus Annonem et Asdrubalem fratrem Annibalis ceciderunt: raptaque erat impetu Hispania, nisi fortissimi viri in ipsa sua victoria oppressi Punica fraude cecidissent, terra marique victores. Igitur quasi novam integramque provinciam ultor patris et patrui Scipio ille, mox Africanus, invasit: isque, statim capta Carthagine, et aliis urbibus, non contentus Poenos expulisse, stipendiariam nobis provinciam fecit: omnem citra ultraque Iberum subiecit imperio: primusque Romanorum ducum victor ad Gades et Oceani ora pervenit. *Plus est provinciam retinere, quam facere.* Itaque per partes iam huc, iam illuc missi duces, qui ferocissimas, et ad id temporis liberas gentes, ideo impatientes iugi, multo labore, nec incruentis certaminibus servire docuerunt. Cato ille Censorius Celtiberos, id est, robur Hispaniae, aliquot proeliis fregit. Gracchus, pater ille Gracchorum, eosdem centum et quinquaginta urbium everfione multavit. Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat et Celtibericus fieri, cum Contrebiam memorabili cepisset exemplo, et Nertobriges, maiori gloria pepercit. Lucullus Turdulos atque Vaccaeos: de quibus Scipio ille posterior, singulari certamine, cum rex fuisset provocatus, opima retulerat. Decimus Brutus ali-

quanto latius Cellicos Lusitanosque, et omnes Gal-
laeciae populos, formidarumque militibus flumen
Oblivionis : peragratoque victor Oceani litore, non
prius signa convertit, quam cadentem in maria solem,
obrutumque aquis ignem non sine quodam sacrilegii
metu et horrore deprehendit. Sed tota certaminum
moles cum Lusitanis fuit, et Numantinis. nec imme-
rito. quippe solis gentium Hispaniae duces contige-
runt. Fuiſſet et cum omnibus Celtiberis, nisi dux
illius motus initio belli oppressus eſſet, summus vir
astu et audacia, si res ceſſiſſet, Salondicus, qui hastam
argenteam quatiens, velut coelo miſſam, vaticinanti
ſimilis, omnium in se mentes converterat. Sed cum
pari temeritate sub nocte caſtra Conſulis adiſſer,
iuxta tentorium ipſum pilo vigilis exceptus eſt. Ce-
terum Luſitanus Viriathus erexit, vir calliditatis acer-
rimae : qui ex venatore latro, ex latrone ſubito dux
atque imperator, et, ſi fortuna ceſſiſſet, Hispaniae
Romulus, non contentus libertatem ſuorum defen-
dere, per quatuordecim annos omnia citra ultraque
Iberum et Tagum igni ferroque populatus; caſtra
etiam Praetorum et Praeſidum aggreſſus, Claudium
Unimanum paene ad internecionem exercitus ceci-
dit, et inſignia trabeis et faſcibus noſtris, quae ce-
perat, in montibus ſuis tropaea fixit : tandem etiam
Fabius Maximus Conſul oppreſſerat : ſed a ſucceſſore
Pompilio violata victoria eſt : quippe qui conficien-
dae rei cupidus, fractum ducem, et extrema dedi-
tionis agitantem, per fraudem, et inſidias, et dome-
ſticos percussores aggreſſus, hanc hoſti gloriam de-
dit, ut videretur aliter vinci non potuiſſe.

CAPUT XVIII.

BELLUM NUMANTINUM.

NUMANTIA, quantum Carthaginis, Capuae; Corinthi, opibus inferior, ita virtutis nomine et honore par omnibus, summumque, si viros aestimes, Hispaniae decus. quippe quae sine muro, sine turribus, modice edito in tumulo apud flumen Durium sita, quatuor millibus Celtiberorum quadraginta milium exercitum per annos quatuordecim sola sustinuit: nec sustinuit modo, sed saevius aliquanto perculit, pudendisque foederibus affecit. Novissime cum invictam esse constaret, opus quoque eo fuit, qui Carthaginem everterat. Non temere, si fateri licet, ullius causa belli iniustior. Segidenses, focios, et confanguineos, Romanorum manibus elapsos exceperant. habita pro eis deprecatio nihil valuit. cum se ab omni bellorum contagione removerent, in legitimi foederis pretium iussi *arma deponere*. hoc sic a barbaris acceptum, quasi manus abscinderentur. Itaque statim, Megara viro fortissimo duce, ad arma conversi, Pompeium proelio aggressi. Foedus tamen maluerunt, cum debellare potuissent. Hostilium deinde Mancinum. hunc quoque assiduis caedibus ita subegerunt, ut ne oculos quidem aut vocem Numantini viri quisquam sustineret. Tamen cum hoc quoque foedus maluere, contenti armorum manubiis, cum ad internecionem saevire potuissent. Sed non

minus Numantini, quam Caudini illius foederis fla-
 grans ignominia ac pudore populus Romanus, dede-
 cus quidem praesentis flagitii deditio Mancini ex-
 piavit: ceterum duce Scipione, Carthaginis incendiis
 ad excidia urbium imbuto, tandem etiam in ultionem
 excanduit. Sed tunc acrius in castris, quam in cam-
 po, nostro cum milite, quam cum Numantino proe-
 liandum fuit. Quippe assiduis et iniustus et servilibus
 maxime operibus attriti, ferre plenius vallum, qui
 arma nescirent; luto inquinari, qui sanguine nollent,
 iubebantur. Ad hoc scorta, calones, sarcinae nisi ad
 usum necessariae, amputantur. *Tanti esse exercitum,*
quanti imperatorem, vere proditum est. Sic redacto
 in disciplinam milite, commissa acies: quodque ne-
 mo visurum se unquam speraverat, factum est, ut
 fugientes Numantinos quisquam videret. Dedere
 etiam sese volebant, si toleranda viris imperarentur.
 Sed cum Scipio veram vellet et sine exceptione vic-
 toriam, eo necessitatum compulsi, primum, ut desti-
 nata morte in proelium ruerent, cum sese prius epu-
 lis, quasi inferiis, implevissent, carnis semicrudae,
 et celiae: sic vocant indigenam ex frumento potio-
 nem. Intellectum ab Imperatore consilium: itaque
 non est permessa pugna morituris. Cum fossa atque
 lorica, quatuorque castris circumdatos fames pre-
 meret; ab duce orantes proelium, ut tanquam viros
 occideret, ubi non impetrabant, placuit eruptio.
 sic conferta manu plurimi occisi: et cum urgeret
 fames, aliquantisper inde vixere. Novissime consi-
 lium fugae sedit: sed hoc quoque, ruptis equorum
 cingulis, uxores ademere, summo scelere, per amo-

rem. Itaque deplorato exitu, in ultimam rabiem furorēque conversi, postremo mori hoc genere destinarunt. Duces suos, seque, patriamque, ferro et veneno, subiectoque undique igne peremerunt. Macte fortissimam, et, meo iudicio, beatissimam in ipsis malis civitatem! asseruit cum fide socios, populum orbis terrarum viribus fultum sua manu, aetate tam longa sustinuit. Novissime maximo duce oppressa civitas, nullum de se gaudium hosti reliquit. Unus enim vir Numantinus non fuit, qui in catenis duceretur. Praeda, ut de pauperibus, nulla: arma ipsi cremaverant. Triumphus fuit tantum de nomine.

CAPUT XIX.

HACTENUS populus Romanus pulcher, egregius, pius, sanctus, atque magnificus: reliqua seculi, ut grandia aequae, ita vel magis turbida et foeda, crescentibus cum ipsa magnitudine imperii vitii: adeo ut si quis hanc tertiam eius aetatem transmarinam, quam ducentorum annorum fecimus, dividat, centum hos priores, quibus Africam, Macedoniam, Siciliam, Hispaniam, domuit, *aureos* (sicut Poëtae canunt) iure meritoque fateatur: centum sequentes *ferreos* plane et cruentos, et si quid immanius: quippe qui Iugurthinis, Cimbricis, Mithridaticis, Parthicis bellis, Gallicis atque Germanicis, quibus coelum ipsum gloria ascendit, Gracchanas, Drusianasque caedes, ad hoc servilia bella miscuerunt: et, ne quid turpitudini desit, gladiatoria. Denique in se ipse

conversus Marianis, atque Sullanis, novissime Pompeii, et Caesaris manibus, quasi per rabiem, et furorem, et nefas, semet ipse laceravit. Quae etsi iuncta inter se sunt omnia atque confusa, tamen quo melius appareant, simul et ne scelera virtutibus obstrepant, separatim proferentur: priusque, ut coepimus, iusta illa et pia cum exteris gentibus bella memorabimus, ut magnitudo crescentis in dies imperii appareat: tum ad illa civium scelera, turpesque et impias pugnas revertemur.

CAPUT XX.

BELLUM ASIATICUM.

VICTA ad occasum Hispania, populus Romanus ad Orientem pacem agebat; nec pacem modo, sed inusitata et incognita quadam felicitate, relictae regni hereditatibus opes, et tota insimul regna veniebant. Attalus rex Pergamenorum, regis Eumenis filius, socii quondam commilitonisque nostri, testamentum reliquit: *Populus Romanus bonorum meorum heres esto.* in bonis regis haec fuerant. Adita igitur hereditate, provinciam populus Romanus non quidem bello, nec armis; sed, quod est aequius, testamenti iure retinebat. Sed hanc, difficile dictu est, utrum facilius amiserit, an recuperaverit. Aristonicus regni sanguinis ferox iuvenis, urbes regibus parere consuetas partim facile sollicitat: paucas resistentes, Myndon, Samon, Colophona, vi recepit. Crassi

quoque Praetoris cecidit exercitum, ipsumque cepit: sed ille memor et familiae, et Romani nominis, custodem sui barbarum virgula excaecat: in exitium sui, quod volebat, ita concitat. Mox a Perperna domitus, et captus, et per deditionem in vinculis habitus. Aquilius Asiatici belli reliquias confecit, mixtis (nefas!) veneno fontibus ad deditionem quarundam urbium. Quae res, ut maturam, ita infamem fecit victoriam: quippe cum contra fas deum, moresque maiorum, medicaminibus impuris, in id tempus sacrosancta Romana arma violasset.

L. ANNAEI FLORI
E P I T O M E
RERUM ROMANARUM.
LIBER TERTIUS.

LIBER PRIMUS
ANNALES ROMANI
M. ANNI SEVERI

EPITOME

REI ROMANAE

LIBER TERTIUS

L. ANNAEI FLORI
 EPITOME
 RERUM ROMANARUM.
 LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

BELLUM IUGURTHINUM.

HAEC ad orientem. Sed non ad meridianam plagam eadem quies. Quis speraret post Carthaginem aliquod in Africa bellum? Atqui non leviter se Numidia concussit: et fuit in Iugurtha, quod post Annibalem timeretur. Quippe rex callidissimus populum Romanum, armis inclytum et invictum, opibus aggressus est: et citra spem omnium fortuna cessit, ut rex fraude praecipuus, fraude caperetur. Hic, avo Masinissa, et Micipsa patre per adoptionem, cum interficere fratres statuisset, agitatus regni cupiditate, nec illos magis, quam senatum populumque Romanum, quorum in fide et clientela regnum erat, metueret: primum scelus mandat insidiis: positusque Hiempsalis capite, cum se in Adherbalem

convertisset, isque Romam profugisset, missa per legatos pecunia, traxit in sententiam suam Senatum. Et haec fuit de nobis eius prima victoria. Missos deinde, qui regnum inter illum Adherbalemque dividerent, similiter aggressus, cum in Scauro ipsos Romani imperii mores expugnasset, inchoatum nefas perfecit audacius. Sed diu non latent scelera. Corruptae nefas legationis erupit: placuitque bello persequi parricidam. Primus in Numidiam Calpurnius Bestia Consul immittitur: sed rex peritus, fortius adversus Romanos aurum esse, quam ferrum, pacem emit. Cuius flagitii reus cum interveniente publica fide a senatu arcefferetur, pari audacia et venit, et competitorum imperii Masinissae Massivam immisso percussore confecit. Haec altera contra regem fuit causa bellandi. Igitur sequens ultio mandatur Albino. Sed huius quoque (pro dedecus!) ita corruptit exercitum, ut voluntaria nostrorum fuga vinceret Numida, castrisque potiretur: addito etiam turpi foedere in pretium salutis, quem prius emerat, dimisit exercitum. Eodem tempore in ultionem non tam imperii Romani, quam pudoris, Metellus assurgit: qui callidissime hostem nunc precibus, nunc minis, iam simulata, iam quasi vera fuga eludentem, artibus suis aggressus est. Agrorum atque vicorum populatione non contentus, in ipsa Numidiae capita impetum fecit, et Zamam quidem frustra diu voluit; ceterum Thalam, gravem armis thesauroque regis, diripuit. Tunc urbibus exutum regem, et iam finium suorum regnique fugitivum, per Mauros, atque Getuliam sequebatur. Postremo Marius, auctis ad-

modum copiis, cum pro obscuritate generis sui capite cenfos sacramento adegisset, iam fufum et faucium regem adortus, non facilius tamen vicit, quam si integrum et recentem. Hic et urbem Herculi conditam Capsam, in media Africa fitam, anguibus arenisque vallatam, mira quadam felicitate superavit: et faxeo inditam monti Mulucham urbem, per Ligurem, aditu arduo inaccessoque, penetravit. Mox non ipsum modo, sed Bocchum quoque Mauritaniae regem, iure sanguinis Numidiam vindicantem, apud oppidum Cirtam graviter cecidit. Qui ubi diffusus rebus suis alienae cladis accessio fieri timet, premium foederis atque amicitiae regem facit. Sic fraudulentissimus regum fraude soceri sui in insidias ductus est, et Sullae in manum traditus: tandemque opertum catenis Iugurtham in triumpho populus Romanus aspexit. sed ille quoque, quamvis victus et victus, vidit Urbem, quam venalem, et quandoque perituram, si habuisset emtorem, frustra cecinerat. Iam ut venalis fuisset, habuit emtorem: et cum ille non evaserit, certum erit, eam non esse perituram.

C A P U T I I.

BELLUM ALLOBROGICUM.

SIC ad meridiem populus Romanus. Multo atrocius, et multipliciter, et magis a Septemtrione faevitum. Nihil hac plaga infestius. atrox coelum, perinde ingenia. Omni igitur tractu violentus hostis, a dextris, atque laevis, et medio Septemtrio-

nis, erupit. Prima trans Alpes arma nostra sensere Salyi, cum de incursionibus eorum fidissima atque amicissima civitas Massilia quereretur. Allobroges deinde, et Arverni, cum adversus eos similes Aeduum querelae opem et auxilium nostrum flagitarent. Varusque victoriae testis, Isaraque et Vindelicus amnes, et impiger fluminum Rhodanus. Maximus barbaris terror elephantum fuere, immanitati gentium pares. Nil tam conspicuum in triumpho, quam rex ipse Bituitus, discoloribus in armis, argenteoque carpento, qualis pugnauerat. Utriusque victoriae quod quantumque gaudium fuerit, vel hinc existimari potest, quod et Domitius Aenobarbus, et Fabius Maximus, ipsis quibus dimicauerant in locis, faxeas erexere turre, et desuper exornata armis hostilibus tropaea fixere: cum hic mos inusitatus fuerit nostris. Nunquam enim populus Romanus hostibus domitis victoriam suam exprobravit.

C A P U T I I I .

BELLUM CIMBRICUM, THEUTONICUM, AC TIGURINUM.

CIMBRI, Theutoni; atque Tigurini, ab extremis Galliae profugi, cum terras eorum inundasset Oceanus, novas sedes toto Orbe quaerebant: exclusivique Gallia et Hispania, cum in Italiam remigrarent, misere legatos in castra Silani, inde ad Senatum; petentes, *ut Martius populus aliquid sibi terrae daret,*

quasi stipendium : ceterum, ut vellet, manibus atque armis suis uteretur. Sed quas daret terras populus Romanus, agrariis legibus intra se dimicaturus? Repulsi igitur, quod nequiverant precibus, armis petere constituunt. Sed nec primum quidem impetum barbarorum Silanus, nec secundum Manlius, nec tertium Caepio sustinere potuerunt. Omnes fugati, exuti castris. Actum erat, nisi Marius illi seculo contigisset. Ille quoque non ausus congregi statim, militem tenuit in castris, donec invicta illa rabies et impetus, quem pro virtute barbari habent, consenesceret. Recessere igitur increpantes, et (tanta erat capiendae Urbis fiducia) consulentes, si quid ad uxores suas mandarent. Nec segnius, quam minati fuerant, triperdito agmine per Alpes, id est claustra Italiae, ferebantur. Marius, mira statim velocitate occupatis compendiis, praevenit hostem. prioresque Theutonos sub ipsis Alpium radicibus affecutus, in loco, quem Aquas Sextias vocant, quo (fidem numinum!) proelio oppressit? Vallem fluviumque medium hostes tenebant. nostris aquarum nulla copia. consultone id egerit Imperator, an errorem in consilium vertent, dubium. certe necessitate aucta virtus causa victoriae fuit. Nam flagitante aquam exercitu, *Viri*, inquit, *estis : en illic habetis.* Itaque tanto ardore pugnatum est, eaque caedes hostium fuit, ut victor Romanus de cruento flumine non plus aquae biberit, quam sanguinis Barbarorum. Certe rex ipse Theuto-bochus, quaternos senosque equos transilire solitus, vix unum, cum fugeret, ascendit; proximoque in saltu comprehensus, insigne spectaculum triumphii

fuit. quippe vir proceritatis eximia super tropaea sua eminebat. Sublatis funditus Theutonibus, in Cim-bros convertitur. Hi iam (quis crederet?) per hie-mem, quae altius Alpes levat, Tridentinis iugis in Italiam provoluti ruina descenderant. Athesim flu-men non ponte, nec navibus, sed quadam stoliditate barbarica primum corporibus aggressi, postquam re-tinere amnem manibus et clypeis frustra tentaverant, ingesta obrutum silva transiluere: et, si statim infesto agmine Urbem petiissent, grande discrimen esset: sed in Venetia, quo fere tractu Italia mollissima est, ipsa soli coelique clementia robur elanguit. ad hoc panis usu, carnisque coctae, et dulcedine vini miti-gatos Marius in tempore aggressus est. Iam diem pug-nae a nostro Imperatore petierunt, et sic proximum dedit. In patentissimo, quem Radium vocant, cam-po concurrere. Millia inde ad sexaginta ceciderunt; hinc trecentis minus: per omnem diem conciditur barbarus. Iste quoque Imperator addiderat virtuti dolum, secutus Annibalem, artemque Cannarum: primum, nebulosum nactus diem, ut hosti inopinatus occurreret: tum ventosum quoque, ut pulvis in oculos et ora ferretur: tum acie conversa in Orientem, ut, quod ex captivis mox cognitum est, ex splendore galearum, ac repercussu, quasi ardere coelum videretur. Nec minor cum uxoribus eorum pugna, quam cum ipsis fuit: cum obiectis undique plaustris atque carpentibus, altae desuper, quasi e turribus, lanceis contisque pugnarent. Perinde speciosa mors earum fuit, quam pugna. Nam cum missa ad Marium legatione, libertatem ac sacerdotium non

impetrassent (nec fas erat) suffocatis elisisque passim infantibus suis, aut mutuis concidere vulneribus, aut vinculo e crinibus suis facto, ab arboribus iugisque plaustrorum pependerunt. Boiorix rex in acie dimicans impigre nec inultus occubuit. Tertia Tigrinorum manus, quae quasi subsidio Noricos infederat Alpium tumulos, in diversa lapsi, fuga ignobili et latrociniiis evanuit. Hunc tam laetum, tamque felicem liberatae Italiae assertique imperii nuntium non per homines, ut solebat, populus Romanus accepit, sed per ipsos, si credere fas est, deos. Quippe eodem die, quo gesta res est, visi pro aede Castoris et Pollucis iuvenes laureati Praetori literas tradere: frequensque in spectaculo rumor, *victoriae Cimbricae Feliciter*, dixit. Quo quid admirabilius, quid insignius fieri potest? Quippe velut elata montibus suis Roma spectaculo belli interesset, quod in gladiatorio munere fieri solet, uno eodemque momento, cum in acie Cimbri succumberent, populus in urbe plaudebat.

C A P U T I V.

BELLUM THRACIUM.

POST Macedonas, si diis placet, Thraces rebellabant, ipsi quondam tributarii Macedonum: nec in proximas modo provincias contenti incurrere, Thessaliam, atque Dalmatiam; in Adriaticum mare usque venerunt: eoque sine contenti, quasi interve-

niente natura, contorta in ipsas aquas tela miserunt. Nihil interim per id omne tempus residuum crudelitatis fuit in captivos saevientibus : litare diis sanguinem humanum : bibere in ossibus capitum, et cuiusquemodi ludibrio foedare mortem tam igni quam fumo : partus quoque gravidarum extorquere tormentis. Saevissimi omnium Thracum Scordisci fuere : sed calliditas quoque ad robur accefferat. Silvarum et montium situs cum ingenio consentiebant. Itaque non fusus modo ab his, aut fugatus, sed (simile prodigio) omnino totus interceptus exercitus, quem duxerat Cato. Didius vagos, et libera populatione diffusos intra suam repulit Thraciam. Drusus ulterius egit, et vetuit transire Danubium. Minucius toto vastavit Hebro, multis quidem amissis, dum per perfidum glacie flumen equitatur. Piso Rhodopen Caucasumque penetravit. Curio Dacia tenus venit : sed tenebras saltuum expavit. Appius in Sarmatas usque pervenit : Lucullus ad terminum gentium Tanaim, lacumque Maeotim. Nec aliter cruentissimi hostium quam suis moribus domiti. quippe in captivos igne ferroque saevitum est. Sed nihil Barbaris atrocius visum est, quam quod abscissis manibus relictis, vivere superstitis poenae suae iubebantur.

CAPUT V.

BELLUM MITHRIDATICUM.

PONTICAE gentes ad Septemtrionem in mare finistrum iacent, a Pontico cognominatae mari. Harum gentium atque regionum rex antiquissimus Aetas: post Artabazes, a septem Persis oriundus: inde Mithridates, omnium longe maximus; quippe cum quatuor Pyrrho, decem et septem anni Annibali suffererint, ille per quadraginta annos restitit, donec tribus ingentibus bellis subactus, felicitate Sullae, virtute Luculli, magnitudine Pompeii, consumeretur. Causam quidem illius belli praetenderat apud Cassium legatum, *attrectari terminos suos a Nicomede Bithynico*: ceterum elatus animis ingentibus, Asiae totius, et, si posset, Europae cupiditate flagrabat. Spem ac fiduciam dabant nostra viria: quippe cum civilibus bellis disiungeremur, invitabat occasio: nudumque imperii latus ostendebant procul Marius, Sulla, Sertorius. Inter haec Reipublicae vulnera, et hos tumultus, repente, quasi captato tempore, in lassos simul atque districtos subitus turbo Pontici belli ab ultima veluti specula Septemtrionis erupit. Primus statim impetus belli Bithyniam rapuit. Asia deinde pari terrore correpta est. Nec cunctanter ad regem ab urbibus nostris populisque descitum est. Aderat, instabat, saevitia quasi virtute utebatur. Nam quid atrocius uno eius edicto, cum omnes, qui in Asia

forent, Romanae civitatis homines interfici iussit? Tum quidem domus, templa, et arae, humana omnia atque divina iura violata sunt. Sed hic terror Asiae Europam quoque regi aperiebat. Itaque missis Archelao Neoptolemoque praefectis, excepta Rhodo, quae pro nobis firmiter stetit, ceterum Cyclades, Delos, Euboea, et ipsum Graeciae decus, Athenae, tenebantur. Italiam iam, ipsamque urbem Romam regius terror afflabat. Itaque Lucius Sulla festinat, vir armis optimus: parique violentia ruentem ulterius hostem quadam quasi manu repulit: primumque Athenas urbem (quis crederet!) frugum parentem, obsidione ac fame ad humanos cibos compulit. Mox subruto Piraei portu, sex quoque et amplius muris, postquam domuerat ingratisimos, ut ipse dixit, hominum, in honorem tamen mortuorum, sacris suis famaeque donavit. Mox cum Euboea atque Boeotia praesidia regis depulisset, omnes copias uno apud Chaeroneam, apud Orchomenon altero bello dissipavit: statimque in Asiam transgressus ipsum opprimit: et debellatum foret, nisi de Mithridate triumphare cito, quam vere, maluisset. Ac tunc quidem hunc Asiae statum Sulla dederat. Ictum cum Ponticis foedus: recepit Bithyniam a rege Nicomede, ab Ariobarzane Cappadociam: ac sic erat Asia rursus nostra, ut coeperat: Mithridates tantum repulsus. itaque non fregit ea res Ponticos, sed incendit. Quippe rex Asia et Europa quodammodo inescatus, non iam quasi alienam, sed, quia amiserat, quasi raptam belli iure repetebat. Igitur ut extincta parum fideliter incendia maiore flamma reviviscunt; ita ille de integro,

auctis maiorem in modum copiis, tota denique regni
 sui mole, in Asiam rursus mari, terra, fluminibusque
 veniebat. Cyzicum nobilis civitas, arce, moenibus,
 portu, turribusque marmoreis, Asiaticae plagae litora
 illustrat. hanc ille, quasi alteram Romam, toto inva-
 ferat bello. sed fiduciam oppidanis resistendi nuntius
 fecit, docens adventare Lucillum: qui (horribile
 dictu!) per medias hostium naves utre suspensus, et
 pedibus iter adgubernans, videntibus procul quasi
 marina pistrix evaserat. Mox clade conversa, cum
 ex mora obsidentem regem fames, ex fame pestilen-
 tia urgeret, recedentem Lucillus assequitur: adeoque
 cecidit, ut Granicus et Aesopus amnes cruenti red-
 derentur. Rex callidus, Romanaeque avaritiae peri-
 tus, spargi a fugientibus sarcinas et pecuniam iussit,
 qua sequentes moraretur. Nec felicius in mari, quam
 in terra, fuga. quippe centum amplius navium clas-
 sem, apparatuque belli gravem, in Pontico mari
 aggressa tempestas, tam foeda strage laceravit, ut na-
 valis belli instar efficeret: plane quasi Lucillus, quo-
 dam cum fluctibus procellisque commercio, debel-
 landum tradidisse regem ventis videretur. Attritae
 iam omnes validissimi regni vires erant, sed animus
 malis augebatur. Itaque conversus ad proximas gen-
 tes, totum paene Orientem ac Septemtrionem ruina
 sua involvit. Iberi, Caspii, Albani, et utraeque solli-
 citantur Armeniae; per quae omnia decus, et no-
 men, et titulos Pompeio suo fortuna quaerebat. Qui
 ubi novis motibus ardere Asiam videt, aliosque ex
 aliis prodire reges; nihil cunctandum ratus, prius-
 quam inter se gentium robora coirent, statim ponte

navibus factō, omnium ante se primus transit Euphratem: regemque fugientem media nactus Armenia (quanta felicitas viri!) uno proelio confecit. Nocturna ea dimicatio fuit, et luna in partibus. quippe quasi commilitans, cum a tergo se hostibus, a facie Romanis praebuisset, Pontici per errorem longius cadentes umbras suas, quasi hostium corpora, petebant. Et Mithridates quidem nocte illa debellatus est, nihil enim postea valuit; quanquam omnia expertus, more anguium, qui, obtrito capite, postremum cauda minantur. Quippe cum effugisset hostem Colchos, Siciliae quoque litora, et Campaniam nostram subito adventu terrere voluit: Colchis tenus iungere Bosphoron: inde per Thraciam, Macedoniam, et Graeciam transilire: sic Italiam nec opinatus invadere tantum cogitavit. Nam per defectionem civium, Pharnacisque filii scelere praeventus, male tentatum veneno spiritum ferro expulit. Cnaeus interim Magnus rebelles Asiae reliquias sequens, per diversa gentium terrarumque volitabat. Nam sub Orientem secutus Armenios, captis ipso capite gentis Artaxatis, supplicem iussit regnare Tigranem. At in septemtrionem Scythicum iter, tanquam in mari, stellis secutus, Colchos cecidit. ignovit Iberiae. pepercit Albanis. regem Colchorum Orodem, positus sub ipso Caucastris, iussit in plana descendere: Arthocen, qui Iberis imperabat, et obsides liberos dare. Orodem etiam remuneratus est, ultro ab Albania sua lectulum aureum, et alia dona, mittentem. Nec non et in Meridiem verso agmine, Libanum Syriae Damascumque transgressus, per nemora illa odorata, per turis et

balsami silvas, Romana circumtulit signa. Arabes, si quid imperaret, praesto fuere. Hierosolymam defendere tentavere Iudaei : verum hanc quoque intravit, et vidit illud grande impiae gentis arcanum patens, sub aureo uti coelo. Dissidentibusque de regno fratribus arbiter factus, regnare iussit Hircanum. Aristobulo, quia renovabat eam rem, catenas dedit. Sic Pompeio duce populus Romanus totam, qua latissima est, Asiam pervagatus, quam extremam habebat imperii provinciam, mediam fecit. Exceptis quippe Parthis, qui foedus maluerunt, et Indis, qui adhuc nos non noverant; omnis Asia inter Rubrum mare, et Caspium, et Oceanum, Pompeianis domita vel oppressa signis tenebatur.

C A P U T V I.

B E L L U M P I R A T I C U M.

INTERIM dum populus Romanus per diversa terrarum distractus est, Cilices invaserant maria: sublatisque commerciiis, rupto foedere generis humani, sic maria bello, quasi tempestate, praecluserant. Audaciam perditis furiosisque latronibus dabat inquieta Mithridatis proeliis Asia: dum sub alieni belli tumultu, exterique regis invidia, impune grassantur. Ac primum duce Isidoro contenti proximo mari, Cretam inter atque Cyrenas, et Achaiam, finumque Maleum, quod a spoliis *Aureum* ipsi vocavere, latrocinabantur, missusque in eos Publius Servilius,

quamvis leves et fugaces myoparonas gravi et Martia classe turbaret, non incruenta victoria superat. Sed nec mari submovisse contentus, validissimas urbes eorum, et diutina praeda abundantes, Phaselin et Olympon evertit, Isauronque ipsam arcem Ciliciae: unde, conscius sibi magni laboris, *Isaurici* cognomen adamavit. Non ideo tamen tot cladibus domiti terra se continere potuerunt: sed ut quaedam animalia, quibus aquam terramque incolendi gemina natura est, sub ipso hostis recessu impatientes soli in aquas suas resluerunt; et aliquanto latius, quam prius. Sic ille quoque ante felix, dignus nunc victoria Pompeius visus est; et Mithridatae provinciae facta est accessio. Ille dispersam toto mari pestem semel et in perpetuum volens extinguere, divino quodam apparatu aggressus est. Quippe cum classibus suis, et socialibus Rhodiorum, abundaret, pluribus legatis atque praefectis utraque Ponti et Oceani ora complexus est. Gellius Tusco mari impositus; Plotius Siculo. Gratilius Ligusticum sinum, Pompeius Gallicum obsedit, Torquatus Balearicum, Tiberius Nero Gaditanum fretum; qua primum maris nostri limen aperitur: Lentulus Libycum; Marcellinus Aegyptium; Pompeii juvenes Adriaticum; Varro Terentius Aegaeum, et Ponticum; Pamphylium Metellus; Asiaticum Caepio; ipsas Propontidis fauces Porcius Cato sic obditis navibus quasi portam obscuravit. Sic per omnes aequoris portus, sinus, latebras, recessus, promontoria, freta, peninsulas, quidquid piratarum fuit, quadam indagine inclusum et oppressum est. Ipse Pompeius in originem fontemque

belli Ciliciam versus est : nec hostes detrectavere certamen, non ex fiducia, sed quia oppressi erant, ausi videbantur. sed nihil tamen amplius, quam ut ad primum ictum concurrerent. Mox ubi circumfusa undique rostra viderunt, abiectis statim telis remisque, plausu undique pari, quod supplicantium signum fuit, vitam petiverunt. Non alias tam incruenta victoria usi unquam sumus : sed nec fidelior in posterum reperta gens ulla est. Idque prospectum singulari consilio ducis, qui maritimum genus a conspectu longe removit maris, et mediterraneis agris quasi obligavit. Eodemque tempore et usum maris navibus recuperavit, et terrae homines suos reddidit. Quid prius in hac mirere victoria? velocitatem, quod quadragesimo die parta est? an felicitatem, quod ne una quidem navis amissa est? an vero perpetuitatem, quod amplius piratae non fuerunt?

C A P U T V I I .

BELLUM CRETICUM.

CRETICUM bellum, si vera volumus noscere, nos fecimus, sola vincendi nobilem insulam cupiditate. Favisse Mithridati videbatur : hoc placuit armis vindicare. Primus invasit insulam Marcus Antonius, cum ingenti quidem victoriae spe atque fiducia, adeo, ut plures catenas in navibus, quam arma portaret. Dedit itaque poenas vecordiae. Nam ple-
rasque naves intercepte hostes : captivaque corpora

relegata velis ac funibus pependere : ac sic velificantes triumphantium in modum Cretes portibus suis adremigaverunt. Metellus deinde totam insulam igni ferroque populatus, intra castella et urbes redegit, et Cnossum, et Erythraeam, et, ut Graeci dicere solent, *urbium matrem* Cydoneam : adeoque saepe in captivos consulebatur, ut veneno se plerique conficerent : alii deditionem suam ad Pompeium absentem mitterent. Et cum ille res in Asia gerens, eo quoque praefectum misisset Antonium, in aliena provincia inclitus fuit : eoque infestior Metellus in hostes ius victoris exercuit : victisque Lathene et Panare, Cydoneae ducibus, victor rediit. nec quidquam amplius tamen de tam famosa victoria, quam cognomen *Creticam* reportavit.

C A P U T V I I I .

BELLUM BALEARICUM.

QUATENUS Metelli Macedonici domus bellicis nominibus affueverat, altero ex liberis eius Cretico facto, mora non fuit, quin alter quoque *Balearicus* vocaretur. Baleares per idem tempus insulae piratica rabie corruperant maria. Homines feroces atque silvestres mireris ausos a scopulis suis saltem maria prospicere. Ascendere etiam inconditas rates, et praenavigantes subinde inopinato impetu terruere. Sed cum venientem ab alto Romanam classem prospexissent, praedam putantes, ausi etiam occurrere :

et primo impetu ingenti lapidum faxorumque nimbo classem operuerunt. Tribus quisque fundis proeliatur. Certos esse quis miretur ictus, cum haec sola genti arma sint, id unum ab infantia studium? Cibum puer a matre non accipit, nisi quem, ipsa monstrante, percussit. Sed non diu lapidatione terruere Romanos. postquam cominus ventum est, expertique rostra, et pila venientia, pecudum in morem clamore sublato petierunt fuga litora: dilapsique in proximos tumulos, quaerendi fuerunt, ut vincerentur.

CAPUT IX.

EXPEDITIO IN CYPRON.

ADERAT fatum insularum: igitur et Cypros recepta sine bello. Insulam veteribus divitiis abundantem, et ob hoc Veneri sacram, Ptolemaeus regebat. Sed divitiarum tanta erat fama, nec falso, ut victor gentium populus, et donare regna consuetus, Publio Clodio Tribuno duce, socii vivique regis confiscationem mandaverit. Et ille quidem ad rei famam veneno fata praecepit. ceterum Porcius Cato Cyprias opes liburnis per Tiberinum ostium invexit. quae res latius aerarium populi Romani, quam ullus triumphus, implevit.

C A P U T X.

BELLUM GALLICUM.

ASIA Pompeii manibus subacta, reliqua, quae restabant in Europa, fortuna in Caesarem transtulit. Restabant autem immanissimi gentium Galli, atque Germani: et quamvis toto orbe divisa, tamen qui vinceret, habuit Britannia. Primus Galliae motus ab Helvetiis coepit: qui Rhodanum inter et Rhenum siti, non sufficientibus terris, venere sedem petitum, incensis moenibus suis. hoc sacramentum fuit, ne redirent. Sed petito tempore ad deliberandum, cum inter moras Caesar, Rhodani ponte rescisso, abstulisset fugam, statim bellicosissimam gentem sic in sedes suas, quasi greges in stabula pastor, deduxit. Sequens longeque cruentior pugna Belgarum, quippe pro libertate pugnantium. Hic cum multa Romanorum militum insignia, tum illud egregium ipsius ducis: quod, nutante in fugam exercitu, raptu fugientis e manu scuto, in primam volitans aciem, manu proelium restituit. Inde cum Venetis etiam navale bellum: sed maior cum Oceano, quam cum ipsis navibus rixa. quippe illae rudes et informes, et statim naufragae, cum rostra sensissent. sed haerebat in vadis pugna, cum aestibus solitis cum ipso certamine subductus Oceanus intercedere bello videtur. Illae quoque accessere diversitates pro gentium locorumque natura. Aquitani, callidum genus, in

speluncas se recipiebant: iussit includi. Morini dilabantur in silvas: iussit incendi. Nemo tantum feroces dixerit Gallos: fraudibus agunt. Induciomarus Treviros, Ambiorix convocavit Eburones. utrique, absente Caesare coniuratione facta, invenerunt legatos. sed ille fortiter a Dolabella summotus est, relatumque regis caput. hic, insidiis in valle dispositis, dolo percussit. itaque et castra direpta sunt, et aurum ablatum. Cottam cum Titurio Sabino legato ibi amisimus. Nec ulla de rege mox ultio. quippe perpetua trans Rhenum fuga latuit. Nec Rhenus ergo immunis. nec enim fas erat, ut liber esset receptor hostium atque defensor. sed prima contra Germanos illius pugna, iustissimis quidem ex causis. Haedui de incurfionibus eorum querebantur. Quae Ariovisti superbia? Cum legati dicerent, *Veni ad Caesarem: Quis est autem Caesar?* et, *Si vult, veniat,* inquit. et, *Quid ad illum, quid agat nostra Germania? num ego me interpono Romanis?* Itaque tantus gentis novae terror in castris, ut testamenta passim etiam in principiis scriberentur. Sed illa immania corpora, quo erant maiora, eo magis gladiis ferroque patuerunt. Qui calor in proeliando militum fuerit, nullo magis exprimi potest, quam quod, elatis super caput scutis, cum se testudine barbarus tegeret, super ipsa Romani scuta salierunt: et inde in iugulos gladiis descendebant. Iterum de Germano Tencteri querebantur. Hic vero iam Caesar ultro Mosulam navali ponte transgreditur, ipsumque Rhenum: et Hercyniis hostem quaerit in silvis; sed in saltus et paludes genus omne diffugerat. Tantum pa-

voris incussit intra ripam subito Romana vis. Nec semel Rhenus, sed iterum quoque, et quidem ponte factō, penetratus est. Sed maior aliquanto trepidatio: quippe cum Rhenum suum sic ponte, quasi iugo, captum viderent, fuga rursus in silvas ac paludes: sed, quod acerbissimum Caesari fuit, non fuerē, qui vincerentur. Omnibus terra marique captis, respexit Oceanum, et quasi hic Romanus orbis non sufficeret, alterum cogitavit. Classe igitur comparata Britanniam petit. Transfit mira celeritate: quippe qui tertia vigilia Morino solvisset a portu, minus quam medio die insulam ingressus est. Plena erant tumultu hostico litora: et trepidantia ad conspectum rei novae carpēta volitabant. itaque trepidatio pro victoria fuit. Arma et obsides accepit a trepidis: et ulterius iisset, nisi improbam classem naufragio castigasset Oceanus. Reversus igitur in Galliam, classe maiore, auctisque copiis, in eundem rursus Oceanum, eosdemque rursus Britannos Caledonias secutus in silvas, unum quoque e regibus Cavelianis in vincula dedit. Contentus his (non enim provinciae, sed nomini studebatur) cum maiore, quam prius, praeda revector est; ipso quoque Oceano tranquillo magis, et propitio, quasi imparem se fateretur. Sed maxima omnium eademque novissima coniuratio fuit Galliarum: cum omnes pariter Arvernos atque Biturigas, Carnutas simul Sequanosque contraxit, ille corpore, armis spirituque terribilis, nomine etiam quasi terrore composito, Vercingetorix: ille festis diebus, et conciliabulis, cum frequentissimos in lucis haberet, ferocibus dictis, ad

ius pristinum libertatis erexit. Aberat tunc Caesar, Ravennae delectum agens: et hieme creverant Alpes: sic interclusum putabant iter. Sed ille qualis erat ad nuntium rei felicissimae temeritatis, per invios ad id tempus montium tumulos, per intactas vias et nives, expedita manu emerfus occupat Galliam, et ex distantibus hibernis castra contraxit; et ante in media Gallia fuit, quam ab ultima timeretur. Tum ipsa capita belli aggressus, urbes; Avaricum cum quadraginta millibus propugnantium sustulit; Alesiam ducentorum quinquaginta millium iuventute subnixam flammis adaequavit. Circa Gergoviam Arvernorum tota belli moles fuit: quippe cum octoginta millia muro, et arce, et abruptis defenderent, maximam civitatem vallo, sudibus, et fossa, inductoque fossae flumine, ad hoc decem et octo castellis, ingentique lorica circumdatam, primum fame domuit: mox audentem eruptiones in vallo gladiis sudibusque concidit: novissime in deditionem redegit. Ipse ille rex, maximum victoriae decus, supplex cum in castra venisset, tum et phaleras, et sua arma ante Caesaris genua proiecit: *Habes, inquit. Fortem virum, vir fortissime, vicisti.*

CAPUT XI.

BELLUM PARTHICUM.

DUM Gallos per Caesarem in Septemtrione debellat, interim ad Orientem grave vulnus a Parthis populus Romanus accepit. Nec de fortuna queri possumus: caret solatio clades. Adversis et diis et hominibus, cupiditas Consulis Crassi, dum Parthico inhiat auro, undecim strage legionum, et ipsius capite multata est. Et Tribunus plebis Metellus exeuntem ducem hostilibus diris devoverat: et cum Zeugma transisset exercitus, rapta subitis signa turbinibus hausit Euphrates: et cum apud Nicephorium castra posuisset, missi ab Orode rege legati denuntiavere, *percussorum cum Pompeio foederum Sullaque meminisset.* Regiis inhians ille thesauris, nihil, ne imaginario quidem iure, sed *Seleuciae se responsurum esse,* respondit. Itaque dii foederum ultores, nec insidiis, nec virtuti hostium defuerunt. Iam primum, qui solus et subvehere commeatus et munire poterat a tergo, relictus Euphrates. tum simulato transfugae cuidam Mazarae Syro creditur, dum in mediam camporum vastitatem eodem duce ductus exercitus undique hosti exponeretur. Itaque vixdum venerat Carras, cum undique praefecti regis, Sillaces et Surenas, ostendere signa auro sericisque vexillis vibrantia. Tum sine mora circumfusi undique equitatus, in modum grandinis atque nimborum densa pariter tela fuderunt. Sic miserabili strage deletus

exercitus. Ipse in colloquium sollicitatus, signo dato; vivus in hostium manus incidisset, nisi tribunis reluctantibus fugam ducis barbari ferro occupassent. Sic quoque relatum caput ludibrio hosti fuit. Filium ducis paene in conspectu patris eisdem telis operuere. Reliquiae infelicis exercitus, quo quemque rapuit fuga, in Armeniam, Ciliciam, Syriamque distractae, vix nuntium cladis retulerunt. Caput eius recisum cum dextera manu ad regem reportatum ludibrio fuit, nec indigno. Aurum enim liquidum in rictum oris infusum est: ut, cuius animus arserat auri cupiditate, eius etiam mortuum et exsanguie corpus auro ureretur.

C A P U T X I I.

ANACEPHALAEOSIS.

HAEC est illa tertia aetas populi Romani transmarina, qua Italia progredi ausus orbe toto arma circumtulit. Cuius aetatis superiores centum anni sancti, pii, et, ut diximus, *aurei*, sine flagitio, sine scelere, dum sincera adhuc et innoxia pastoriae illius sectae integritas, dumque Poënorum hostium imminens metus disciplinam veterem continebat. Postremi centum, quos a Carthaginis, Corinthi, Numantiaeque excidiis, et Attali regis Asiatica hereditate deduximus in Caesarem et Pompeium, secutumque hos, de quo dicemus, Augustum, ut claritate rerum bellicarum magnifici, ita domesticis cladibus miseri et

erubescendi. Quippe sicut Galliam, Thraciam, Cili-
ciam, Cappadociam, uberrimas validissimasque pro-
vincias, Armenios etiam, et Britannos, ut non in
usum, ita ad imperii speciem, magna nomina acqui-
suisse, pulchrum atque decorum: ita eodem tempore
dimicasse domi cum civibus, fociis, Mancipiis, gla-
diatoribus, totoque inter se Senatu, turpe atque mise-
randum. Ac nescio, an fatius fuerit populo Romano,
Sicilia et Africa contento fuisse, aut his etiam ipsis
carere, dominanti in Italia sua, quam eo magnitu-
dinis crescere, ut viribus suis conficeretur. Quae
enim res alia furores civiles peperit, quam nimia
felicitas? Syria prima nos victa corrumpit: mox Asia-
tica Pergameni regis hereditas. illae opes atque di-
vitiae afflixere seculi mores: merfamque vitiiis suis,
quasi sentina, rempublicam pessumdedere. Unde
enim populus Romanus a Tribunis agros et cibaria
flagitaret, nisi per famem, quam luxu fecerat? Hinc
ergo Gracchana et prima et secunda, et illa tertia
Apuleiana seditio. Unde regnaret iudiciariis legibus
divulsus a Senatu eques, nisi ex avaritia, ut vestigia
reipublicae, atque ipsa iudicia in quaestu habe-
rentur? Hinc rursus et promissa civitas Latio, et
per hoc arma fociorum. Quid autem bella servilia?
unde nobis, nisi ex abundantia familiarum? Unde
gladiatorii adversus dominos suos exercitus, nisi ad
conciliandum plebis favorem effusa largitio, cum
spectaculis indulget, supplicia quondam hostium ar-
tem facit? Iam ut speciosiora vitia tangamus, nonne
ambitus honorum ab iisdem divitiis incitatus? Atqui
inde Mariana, inde Sullana tempestas. Aut magnificus

apparatus conviviorum, et sumtuosa largitio, nonne ab opulentia paritura mox egestatem? Haec Catilinam patriae suae impegit. Denique illa ipsa principatus et dominandi cupido, unde, nisi ex nimis opibus, venit? Atqui haec Caesarem atque Pompeium, furialibus in exitium reipublicae facibus armavit. Hos igitur populi Romani omnes domesticos motus, separatos ab externis iustisque bellis, ex ordine prosequemur.

C A P U T X I I I .

CAUSA SEDITIONUM TRIBUNICIA
POTESTAS.

SEDITIONUM omnium causas Tribunicia potestas excitavit: quae specie quidem plebis tuendae, cuius in auxilium comparata est, re autem dominationem sibi acquirens, studium populi ac favorem agrarius, frumentariis, iudicariis legibus aucupabatur. Inerat omnibus species aequitatis. Quid enim tam iustum, quam recipere plebem ius suum a patribus? ne populus, gentium victor, orbisque possessor, extorris aris ac focus ageret. Quid tam aequum, quam inopem populum vivere ex aerario suo? Quid ad ius libertatis aequandae magis efficax, quam ut, Senatu regente provincias, ordinis equestris auctoritas saltem iudiciorum regno niteretur? Sed haec ipsa in perniciem redibant: et misera Respublica in exitium suum merces erat. Nam et a Senatu in equitem translata

iudiciorum potestas vectigalia, id est, imperii patrimonium, supprimebat; et emptio frumenti, ipsos Reipublicae nervos, exhauriebat aerarium. Reduci plebs in agros unde poterat sine possidentium everfione, qui ipsi pars populi erant? et tamen relictas sibi a maioribus sedes aetate, quasi iure hereditario, possidebant.

C A P U T X I V.

SEDITIONO TIBERII GRACCHI.

P R I M A M certaminum facem Tiberius Gracchus accendit, genere, forma, eloquentia, facile princeps. Sed hic, sive Manciniana deditio, quia sponsor foederis fuerat, contagium timens, et inde popularis: sive aequo et bono ductus, quia depulsam agris suis plebem miseratus est, ne populus gentium victor, orbisque possessor, laribus ac focis suis exfularet, quacunque mente, rem ausus ingentem. Postquam rogationis dies aderat, ingenti stipatus agmine Rostra conscendit: nec deerat obvia manu tota inde nobilitas, et Tribuni in partibus. Sed ubi intercedentem legibus suis Cnaeum Octavium videt Gracchus, contra fas collegii, ius potestatis, iniecta manu, depulit Rostris, adeoque praesenti metu mortis exterruit, ut abdicare se magistratu cogeretur. Sic triumvir creatus dividendis agris, cum ad perpetranda coeptra die comitiorum prorogari sibi vellet imperium, obvia nobilium manu, eorumque, quos agris

moverat, caedes a foro coepit. Inde cum in Capitolium profugisset, plebemque ad defensionem salutis suae, manu caput tangens, hortaretur, praebuit speciem regnum sibi et diadema poscentis: atque ita, duce Scipione Nasica, concitato in arma populo, quasi iure oppressus est.

CAPUT XV.

SEDITIONO CAII GRACCHI.

STATIM et mortis et legum fratris sui vindex non minore impetu incaluit Caius Gracchus. qui cum pari tumultu atque terrore plebem in avitos agros arcesseret: et recentem Attali hereditatem in alimenta populo polliceretur: iamque nimius et potens altero tribunatu, secunda plebe volitaret: obrogare auso legibus suis Minucio Tribuno; fretus comitum manu, fatale familiae suae Capitolium invasit. Inde proximorum caede depulsus, cum se in Aventinum recepisset; inde quoque obvia Senatus manu, ab Opimio Consule oppressus est. Insultatum quoque mortis reliquiis: et illud sacrosanctum caput Tribuni plebis percussoribus auro pensatum est.

CAPUT XVI.

SEDITIONO APULEIANA.

NIHILOMINUS Apuleius Saturninus Gracchanas afferere leges non destitit. Tantum animorum viro Marius dabat. Qui nobilitati semper inimicus, consulatu suo praeterea confusus, occiso palam comitiis Annio competitore tribunatus, subrogare conatus est in eius locum Caium Gracchum, hominem sine tribu, sine nomine: sed subdito titulo, in familiam ipse se adoptabat. Cum tot tantisque ludibriis exultaret impune, rogandis Gracchorum legibus ita vehementer incubuit, ut Senatum quoque cogeret in verba iurare; cum abnuentibus aqua et igni interdicturum se minaretur. Unus tamen exstitit, qui mallet exsilium. Igitur post Metelli fugam omni nobilitate perculsa, cum iam tertium annum dominaretur, eo vesaniae progressus est, ut consularia quoque comitia nova caede turbaret. Quippe ut satellitem furoris sui Glauciam, Consulem faceret, Caium Memmium competitorem interfici iussit: et in eo tumultu regem ex satellitibus suis se appellatum laetus accepit. Tum vero iam conspiratione Senatus, ipso quoque iam Mario Consule, quia tueri non poterat, adverso, directae in foro acies: expulsus inde Capitolium invasit. Sed cum abruptis fistulis obsideretur, Senatuque per legatos poenitentiae fidem faceret, ab arce degressus cum ducibus factionis

receptus in curiam est. Ibi eum, facta irruptione, populus fustibus saxisque coopertum in ipsa quoque morte laceravit.

CAPUT XVII.

DRUSIANA SEDITIO.

POSTREMO Livius Drusus non Tribunatus modo viribus, sed ipsius etiam Senatus auctoritate, totiusque Italiae consensu, easdem leges asserere conatus, dum aliud captat ex alio, tantum conflavit incendium, ut ne prima illius flamma posset sustineri; et subita morte correptus, hereditarium in posteros suos bellum propagaret. Iudiciaria lege Gracchi dividerant populum Romanum, et bicipitem ex una fecerant civitatem. Equites Romani tanta potestate subnixi, ut qui fata fortunisque principum haberent in manu, interceptis vestigalibus, peculabantur suo iure Rempublicam. Senatus exilio Metelli, damnatione Rutilii, debilitatus, omne decus maiestatis amiserat. In hoc statu rerum pares opibus, animis, dignitate (unde et nata Livio Druso aemulatio accesserat) Equitem Servilius Caepio, Senatum Livius Drusus asserere: signa, et aquilae, et vexilla aderant. Ceterum sic urbe in una, quasi in binis castris, diffidebatur. Prior Caepio in Senatum impetu facto, reos ambitus Scaurum et Philippum, principes nobilitatis elegit. His moribus ut resisteret Drusus, plebem ad se Gracchanis legibus, eisdem

focios ad plebem spe civitatis erexit. Exstat vox ip-
 sius, *Nihil se ad largitionem ulli reliquisse, nisi si quis
 aut coenum dividere vellet, aut coelum.* Aderat promul-
 gandi dies, cum subito tanta vis hominum undique
 apparuit, ut hostium adventu obsessa civitas vide-
 retur. Aufus tamen obrogare de legibus Consul Phi-
 lippus: sed apprehensum faucibus viator non ante
 dimisit, quam sanguis in ora et oculos redundaret.
 Sic per vim latae, iussaeque leges. Sed pretium ro-
 gationis statim focii flagitare: cum interim imparem
 Drusum aegrumque rerum temere motarum, matura,
 ut in tali discrimine, mors abstulit. nec ideo
 minus focii promissa Drusi a populo Romano re-
 poscere armis desierunt.

CAPUT XVIII.

BELLUM SOCIALE.

SOCIALE bellum vocetur licet, ut extenuemus
 invidiam: si verum tamen volumus, illud civile bel-
 lum fuit. quippe cum populus Romanus Etruscos,
 Latinos, Sabinosque miscuerit, et unum ex omnibus
 sanguinem ducat, corpus fecit ex membris, et ex
 omnibus unus est. Nec minore flagitio focii intra
 Italiam, quam intra urbem cives, rebellabant. Itaque,
 cum ius civitatis, quam viribus auxerant, focii iu-
 stissime postularent, ad quam spem eos cupidine do-
 minationis Drusus erexerat; postquam ille domestico
 scelere oppressus est, eadem fax, quae illum crema-

vit, socios in arma et oppugnationem Urbis accendit. Quid hac clade tristius? quid calamitosius? cum omne Latium, atque Picenum, Etruria omnis, atque Campania, postremo Italia, contra matrem ac parentem suam Urbem consurgerent: cum omne robur fortissimorum fidelissimorumque sociorum sub suis quisque signis haberent municipalia illa prodigia: Popedius Marfos; et Latinos Afranius: Umbros totus Senatus, et Consules: Samnium Lucaniamque Telesinus: cum regum et gentium arbiter populus ipsum se regere non posset, ut victrix Asiae Europaeque a Corfinio Roma peteretur. Primum fuit belli in Albano monte consilium, ut festo die Latinarum Iulius Caesar et Marcius Philippus Consules inter sacra et aras immolarentur. Postquam id nefas proditione discussum est, Asculo furor omnis erupit, in ipsa quidem ludorum frequentia trucidatis, qui tum aderant ab Urbe, legatis. hoc fuit impii belli sacramentum. Inde iam passim ab omni parte Italiae, duce et auctore belli discursante Popedio, diversa per populos et urbes signa cecinere. Nec Annibalis, nec Pyrrhi, fuit tanta vastatio. Ecce Oriculum, ecce Grumentum, ecce Faesulae, ecce Casseoli, Reate, Nuceria, Picentia caedibus, ferro, et igne vastantur. Fusae Rutili copiae, fusae Caepionis. Nam ipse Iulius Caesar exercitu amisso, cum in Urbem cruentus referretur, miserabili funere mediam etiam Urbem perviam fecit. Sed magna populi Romani fortuna, et semper in malis maior, totis denuo viribus insurrexit: aggressisque singuli populos; Cato discutit Etruscos; Gabinius Marfos; Carbo Lucanos; Sulla Sam-

nites. Strabo vero Pompeius, omnia flammis ferroque populatus, non prius finem caedium fecit, quam Asculi everfione, Manibus tot exercituum, Confulum, direptarumque urbium diis litaretur.

CAPUT XIX.

BELLUM SERVILE.

UTCUNQUE, etsi cum sociis (nefas!) cum liberis tamen et ingenuis, dimicatum est, quis aequo animo ferat in principe gentium populo bella fervorum? Primum servile bellum inter initia Urbis, Herdonio Sabino duce, in ipsa Urbe tentatum est: cum, occupata Tribunitiis seditionibus civitate, Capitolium obfessum est, et a Consule captum: sed hic tumultus magis fuit, quam bellum. Mox, imperio per diversa terrarum occupato, quis crederet Siciliam multo cruentius servili, quam Punico bello esse vastatam? Terra frugum ferax, et quodammodo suburbana provincia, late fundis civium Romanorum tenebatur. Hic ad cultum agri frequentia ergastula, catenatique cultores, materiam bello praebuere. Syrus quidam nomine Eunus (magnitudo cladium facit, ut meminerimus) fanatico furore simulato, dum Syriae deae comas iactat, ad libertatem et arma servos, quasi numinum imperio, concitavit; idque ut divinitus fieri probaret, in ore abdita nuce, quam sulphure et igne stipaverat, leniter inspirans, flammam inter verba fundebat. Hoc miraculum primum duo millia

ex obviis, mox iure belli refractis ergastulis, sexaginta amplius millium fecit exercitum; regisque, ne quid malis deesset, decoratus insignibus, castella, oppida, vicos, miserabili direptione vastavit. Quin illud quoque (ultimum belli dedecus) capta sunt castra Praetorum; nec nominare ipsos pudebit, castra Manilii, Lentuli, Pisonis, Hypsaei. Itaque qui per fugitivarios retrahi debuissent, Praetorios duces profugos proelio ipsi sequebantur. Tandem Perperna Imperatore supplicium de eis sumtum est. Hic enim victos, et apud Ennam novissimè obsessos, cum fame, quasi pestilentia, consumsisset, reliquias latronum compedibus, catenis, religavit, crucibusque punivit. fuitque de servis ovatione contentus, ne dignitatem triumphi servili inscriptione violaret. Vixdum respiraverat insula, cum statim servi, et a Syro reditur ad Cilicem. Athenio pastor, interfecto domino, familiam ergastulo liberatam sub signis ordinat. Ipse veste purpurea, argenteoque baculo, et regium in morem fronte redimita, non minorem, quam ille fanaticus prior, constat exercitum; acriusque multo, quasi et illum vindicaret, vicos, castella, oppida diripiens, in dominos, in servos infestius, quasi in transfugas, saeviebat. Ab hoc quoque Praetorii exercitus caesi, capta Servilii castra, capta Luculli. Sed Aquilius, Perpernae usus exemplo, interclusum hostem com meatibus ad extrema compulit, communitasque copias armis fame facile delevit: dedidissentque se, nisi suppliciorum metu voluntariam mortem praetulissent. Ac ne de duce quidem supplicium exigi potuit, quamvis in manus venerit.

quippe, dum circa deprehendendum eum multitudo contendit, inter rixantium manus praeda lacerata est.

C A P U T X X.

BELLUM SPARTACIUM.

ENIMVERO servilium armorum dedecus feras: nam et ipsi per fortunam in omnia obnoxii; tamen quasi secundum hominum genus sunt, et in bona libertatis nostrae adoptantur. bellum Spartaco duce concitatum quo nomine appellem nescio. quippe cum servi militaverint, gladiatores imperaverint, illi infimae fortis homines, hi pessimam auxere ludibrio calamitatem. Spartacus, Crixus, Oenomaus, effraeto Lentuli ludo, cum triginta haud amplius eiusdem fortunae viris eruperunt Capua; servisque ad vexillum vocatis, cum statim decem amplius millia coisissent hominum, non modo effugisse contenti, iam vindicari volebant. Prima velut ara viris mons Vesuvius placuit. Ibi cum obsiderentur a Clodio Glabro, per fauces cavi montis vitineis delapsi vinculis, ad imas eius descendere radices: et exitu invio, nihil tale opinantis ducis subito impetu castra rapuere. Inde alia castra. Deinceps Coram, totamque pervagantur Campaniam. Nec villarum atque vicorum vastatione contenti, Nolam, atque Nuceriam, Thurios, atque Metapontum, terribili strage populantur. Affluentibus in diem copiis, cum iam esset iustus exercitus, e viminibus, pecudumque tegumentis, inconditos sibi

clipeos; e ferro ergastulorum recocto gladios ac tela fecerunt. Ac ne quod decus iusto deesset exercitui, domitis obviis gregibus paratur equitatus, captaque de Praetoribus insignia et fasces ad ducem detulere. Nec abnuvit ille de stipendiario Thrace miles, de milite desertor, inde latro, dein in honore virium gladiator. qui defunctorum quoque proelio ducum funera imperatoriis celebravit exsequiis, captivosque circa rogum iussit armis depugnare, quasi plane expiaturus omne praeteritum dedecus, si de gladiatore munerator fuisset. Inde iam Consulares quoque aggressus, in Apennino Lentuli exercitum percecudit: apud Mutinam Caii Cassii castra delevit. Quibus elatus victoriis, de invadenda urbe Romana (quod satis est turpitudini nostrae) deliberavit. Tandem etiam totis imperii viribus contra mirmillonem confurgitur: pudoremque Romanum Licinius Crassus afferuit: a quo pulsi fugatique (pudet dicere) hostes in extrema Italiae refugerunt. Ibi circa Bruttium angulum clusi, cum fugam in Siciliam pararent, neque navigia suppetere, ratesque ex crates, et dolia connexa virgultis in rapidissimo freto frustra experirentur, tandem eruptione facta, dignam viris obiere mortem: et quod sub gladiatore duce oportuit, sine missione pugnatum est. Spartacus ipse in primo agmine fortissime dimicans, quasi Imperator, occisus est.

CAPUT XXI.

BELLUM CIVILE MARIANUM.

HOC deerat unum populi Romani malis, iam ut ipse intra se parricidale bellum domi stringeret, ut in urbe media ac foro, quasi arena, cives cum civibus suis, gladiatorio more concurrerent. Aequiore animo utcunque ferrem, si plebei duces, aut si nobiles, mali saltem ducatum sceleri praebuissent: cum vero, pro facinus! qui viri! qui imperatores! decora et ornamenta saeculi sui, Marius, et Sulla, pessimo facinori suam etiam dignitatem praebuerunt. Tribus, ut sic dixerim, fideribus agitatum est: primo et levi, et modico, tumultu magis, quam bello, intra ipsos armorum duces subsistente saevitia: mox atrocius et cruentius per totius viscera Senatus grassante victoria: ultimum non civicam modo, sed hostilem quoque rabiem supergressum est; cum armorum furor totius Italiae viribus niteretur, eoque odiis saevientibus, donec deessent, qui occiderentur. Initium et causa belli, inexplabilis honorum Marii fames, dum decretam Sullae provinciam Sulpicia lege sollicitat. Sed impatiens iniuriae statim Sulla legiones circumegit: dilatoque Mithridate, Esquilina Collinaque porta geminum agmen Urbi infudit. Unde cum consulto Sulpicius et Albinovanus obiecissent catervas, sudisque et saxa undique a moenibus ac tela iacerentur; ipse quoque iaculatus incendio viam fecit, arcemque

Capirolii, quae Poenos, quaeque Gallos etiam Seno-
 nes evaserat, quasi captivam victor insedit. Tum ex
 consulto Senatus adversariis hostibus iudicatis, in
 praesentem Tribunum, aliosque diversae factionis,
 iure saevitum est. Marium servilis fuga exemit, immo
 fortuna alteri bello reservavit. Cornelio Cinna,
 Cnaeo Octavio Consulibus, male obrutum resurrexit
 incendium, et quidem ab ipsorum discordia, cum
 de revocandis, quos Senatus hostes iudicaverat, ad
 populum referretur. Cincta quidem gladiis concione,
 sed vincentibus quibus pax et quies potior, profugus
 patria sua Cinna confugit ad partes. Redit ab Africa
 Marius clade maior. siquidem carcer, catenae, fuga,
 exsilium, horrificaverant dignitatem. Itaque ad no-
 men tanti viri late concurritur: servitia (pro nefas!)
 et ergastula armantur: et facile invenit exercitum
 miser Imperator. Itaque vi patriam reposcens, unde
 vi fuerat expulsus, poterat videri iure agere, nisi
 causam suam saevitia corrumpere. Sed cum diis
 hominibusque infestus rediret, statim primo impetu
 cliens et alumna Urbis Ostia nefanda strage diripitur.
 Mox in urbem quadruplici agmine intratur. Divisere
 copias Cinna, Marius, Carbo, Sertorius. Hic post-
 quam manus omnis Octavii depulsa Ianiculo est,
 statim ad principum caedem signo dato, aliquanto
 saevius, quam aut in Punica, aut in Cimbrica urbe,
 saevitur. Octavii Consulis caput pro Rostris exponi-
 tur; Antonii Consularis in Marii ipsius mensis. Cae-
 sares a Fimbria in penetibus domorum suarum tru-
 cidantur: Crassi, pater et filius, in mutuo alter alte-
 rius aspectu. Baebium atque Numitorium per me-

dium forum unci traxere carnificum. Catulus se ignis haustu ludibrio hostium exemit. Merula flamen Dianalis, in Capitolio Iovis ipsius oculos venarum cruore resperfit. Ancharius, ipso vidente Mario, confossus est, quia fatalem illam scilicet manum non porrexit salutanti. Haec tot Senatus funera intra Calendas et Idus Ianuarii mensis septima illa Marii purpura dedit. Quid futurum fuit, si annum Consularis impleisset? Scipione Norbanoque Consulibus, tertius ille turbo civilis insaniae toto furore detonuit. quippe cum hinc octo legiones, et quingentae cohortes starent in armis, inde ab Asia cum victore exercitu Sulla properaret. Et sane cum tam ferus in Sullanos Marius fuisset: quanta saevitia opus erat, ut Sulla de Mario vindicaretur? Primum apud Capuam sub amne Vulturno signa concurrunt: et statim Norbani fusus exercitus: statim omnes Scipionis copiae, ostentata spe pacis, oppressae. Tum Marius iuvenis, et Carbo Consules, quasi desperata victoria, ne inulti perirent, in antecessum sanguine Senatus sibi parentabant: obfessaque curia, sic de Senatu, quasi de carcere, qui iugularentur, educti. Quid funerum in foro, in circo, in patentibus templis? Nam Quintus Mucius Scaevola Pontifex, Vestales amplexus aras, tantum non eodem igne sepelitur. Lamponius atque Telefinus, Samnitum duces, atrocius Pyrrho et Annibale Campaniam Etruriamque populantur: et, sub specie partium, se vindicant. Apud Sacriportum Collinamque portam debellatae omnes hostium copiae. Ibi Marius, hic Telefinus oppressi. Nec idem tamen caedium, qui belli finis fuit. Stricti enim et in

pace gladii : animadversumque in eos, qui se sponte dederant. Minus est, quod apud Sacriportum, et apud Collinam portam, septuaginta amplius millia Sulla concidit. bellum erat. Quatuor millia deditorum inermium civium in villa publica interfici iussit. Isti tot in pace, non plures sunt? quis autem illos potest computare, quos in Urbe passim, quisquis voluit, occidit? donec admonente Furfidio, *Vivere aliquos debere, ut essent, quibus imperarent*; proposita est ingens illa tabula : et ex ipso Equestris ordinis flore ac Senatus, duo millia electi, qui mori iuberentur. novi generis edictum. Piget post haec referre, ludibrio habita fata Carbonis, fata Sorani Praetoris, atque Venuleii : Baebium sine ferro, ritu ferarum, inter manus laniatum : Marium, ducis ipsius fratrem, apud Catuli sepulcrum, oculis, manibus, cruribusque defossis, servatum aliquamdiu, ut per singula membra moreretur. Positis singulorum hominum fere poenis, municipia Italiae splendidissima, sub hasta venierunt, Spoletium, Interamnium, Praeneste, Florentia. Nam Sulmonem, vetus oppidum, focium atque amicum (facinus indignum!) nondum expugnatum, ut obsides iure belli, et modo morte damnati duci iubentur : sic damnatam civitatem iussit Sulla deleri.

CAPUT XXII.

BELLUM SERTORIANUM.

BELLUM Sertorianum quid aliud, quam Sullanæ proſcriptionis hereditas fuit? hoſtile potius, an civile dixerim, neſcio: quippe quod Luſitani Celtiberique Romano geſſerint duce. Exful et profugus feralis illius tabulae, vir ſummae quidem, ſed calamitoſae virtutis, malis ſuis maria terraſque permiscuit: et iam Africae, iam Balearibus inſulis, fortunam expertus, miſſusque in Oceanum, Fortunataſque inſulas penetravit: tandem Hiſpaniam armavit. Viro cum viris facile convenit. Nec alias magis apparuit Hiſpani militis vigor, quam Romano duce. Quanquam ille non contentus Hiſpania, ad Mithridatem quoque Ponticoſque reſpexit, regemque claſſe iuvit. Et quid futurum fuit? ſatis tanto hoſti uno Imperatore reſiſtere res Romana non potuit. additus Metello Gnaeus Pompeius. Hi copias viri diu et ancipiti ſemper acie attrivere: nec tamen prius bello, quam ſuorum ſcelere et inſidiis, exſtinctus eſt. Copias eius prope tota Hiſpania perſecuti, diu et ancipiti ſemper acie domaverunt. Prima per legatos certamina habita, cum hinc Domitius et Thorius; inde Herculeii proluderent: mox hiſ apud Segoviam, illis apud Anam flumen, oppreſſis, ipſi duces cominus invicem experti, apud Lauronem, atque Sucronem, aequavere clades. Tum illis ad populationem agrorum, hiſ ad urbium excidia converſis, miſera inter Ro-

admoverat. Sed iam Milvium pontem collemque Ianiculum Lutatius Catulus, Cnaeusque Pompeius, Sullanae dominationis duces atque signiferi, alio exercitu infederant. A quibus primo statim impetu retro pulsus, hostisque a Senatu iudicatus, incruenta fuga in Etruriam, inde Sardiniam recessit: ibique morbo et poenitentia interiit. Victores, quod non temere alias in civilibus bellis, pace contenti fuerunt.

L. ANNAEI FLORI
E P I T O M E
RERUM ROMANARUM.
LIBER QUARTUS.

MAXIMO...
...
...
...
...
...
...
...
...
...

L. ANNALI FLORI

EPI TOMI

RETIUM ROMANARUM

LIBER QUARTUS

H. 1.

L. ANNAEI FLORI
 EPITOME
 RERUM ROMANARUM.

LIBER QUARTUS.

CAPUT I.

BELLUM CATILINARIUM.

CATILINAM luxuria primum, tum hinc conflata egestas rei familiaris, simul occasio, quod in extremis finibus mundi arma Romana peregrinabantur; in nefaria consilia opprimendae patriae suae compulere. Senatum confodere, Consules trucidare, diffringere incendiis Urbem, diripere aerarium, totam denique Rempublicam funditus tollere, et quidquid nec Annibal videretur optasse, quibus (o nefas!) fociis aggressus est? Ipse patricius. sed hoc minus est: Curii, Porcii, Sullae, Cethegi, Autronii, Vargunteii, atque Longini, quae familiae? quae Senatus insignia? Lentulus quoque cum maxime Praetor? hos omnes immanissimi facinoris satellites habuit. Additum est pignus coniurationis sanguis humanus: quem

circumlatum pateris bibere : summum nefas, nisi amplius esset, propter quod biberunt. Actum erat de pulcherrimo imperio, nisi illa coniuratio in Ciceronem et Antonium Consules incidisset ; quorum alter industria rem patefecit, alter manu oppressit. Tanti sceleris indicium per Fulviam emerfit, vilissimum scortum, sed parricidii innocens. Tum Consul habitato senatu, in praesentem reum, Cicero peroravit : sed non amplius profectum, quam ut hostis evaderet, seque palam professo *incendium suum resincturum ruina* minaretur. Et ille quidem ad praeparatum a Manlio in Etruria exercitum proficiscitur, signa illaturus Urbi. Lentulus destinatum familiae suae Sibyllinis versibus regnum sibi vaticinans, ad praestitutum a Catilina diem urbe tota viros, faces, tela, disponit. Nec civili conspiratione contentus, legatis Allobrogum, qui tum forte aderant, in arma sollicitatis, iisset ultra Alpes furor, nisi altera proditione Vulturcii, Praetoris literae tenerentur. Statim Ciceronis imperio iniecta est barbaris manus. Palam Praetor in Senatu vincitur. De supplicio agentibus, Caesar parcendum dignitati, Cato animadvertendum pro scelere, censebat. Quam sententiam secutis omnibus, in carcere parricidae strangulantur. Quamvis parte coniurationis oppressa, tamen ab incepto Catilina non destitit : sed infestis ab Etruria signis patriam petens, obvio Antonii exercitu opprimitur. Quam atrociter dimicatum sit, exitus docuit, nemo hostium bello superfuisset. Quem quis in pugnando ceperat locum, eum amissa anima corpore tegebat. Catilina longe a suis inter hostium cadavera

reperitus est; pulcherrima morte, si pro patria se concidisset.

C A P U T I I.

BELLUM CAESARIS ET POMPEII.

IAM paene toto orbe pacato, maius erat imperium Romanum, quam ut ullis externis viribus opprimi posset. Itaque invidens fortuna principi gentium Populo, ipsum illum in exitium suum armavit. Ac Mariana quidem Cinnanaque rabies intra Urbem proluserat, quasi experiretur. Sullana tempestas latius, intra Italiam tamen, detonuerat. Caesaris furor atque Pompeii Urbem, Italiam, gentes, nationes, totum denique, qua patebat, imperium, quodam quasi diluvio et inflammatione corripuit; adeo ut non recte tantum *civile* dicatur, ac ne *socialis* quidem, sed nec *externum*: sed potius *commune quoddam ex omnibus, & plus quam bellum*. Quippe si duces eius inspicias, totus Senatus in partibus: si exercitus, hinc undecim legiones, inde decem et octo, flos omnis et robur Italici sanguinis: si auxilia sociorum; hinc Gallici Germanique delectus: inde Deiotarus, Ariobarzanes, Tarcondimotus, Cotys, omne Thraciae, Cappadociaeque, Ciliciae, Macedoniae, Graeciae, Aetoliae, totiusque robur Orientis: si moram belli; quatuor anni, et pro clade rerum breve tempus: si locum et spatium ubi commissum est; intra Italiam: inde se in Galliam Hispaniamque deflexit, reversumque ab Occasu, totis viribus in Epiro Thes-

faliaque confedit: hinc in Aegyptum subito transfiliit: inde respexit Asiam: inde Africae incubuit: postremo in Hispaniam regyavit, et ibi aliquando defecit. Sed non et odia partium finita cum bello. Non enim prius quievit, quam in Urbe ipsa, medio Senatu, eorum, qui victi erant, odia victoris sese caede fatiarent. Causa tantae calamitatis eadem, quae omnium: nimia felicitas. Siquidem Quinto Metello, Lucio Afranio Consulibus, cum Romana maiestas toto orbe polleret, recentisque victorias, Ponticos et Armenios triumphos in Pompeianis theatris Roma cantaret; nimia Pompeii potentia apud otiosos, ut solet, cives movit invidiam. Metellus ob imminutum Cretae triumphum, Cato adversus potentes semper obliquus, detrectare Pompeium, actisque eius obstrepere. Hinc dolor transfersum egit: et ad praesidia dignitati paranda impulit. Forte tunc Crassus genere, divitiis, dignitate florebat: vellet tamen auctiores opes. Caius Caesar eloquentia, et spiritu, ecce iam et consulatione allevabatur. Pompeius tamen super utrumque eminebat. Sic igitur Caesare dignitatem comparare, Crasso augere, Pompeio retinere cupientibus, omnibusque pariter potentiae cupidis, de invadenda Republica facile convenit. Ergo cum mutuis viribus in suum quisque decus niteretur, Galliam Caesar invadit, Crassus Asiam, Pompeius Hispaniam, tres maximos exercitus: et sic orbis imperium societate trium principum occupatur. Decem annos traxit ista dominatio. Exinde, quoniam mutuo metu tenebantur, Crassi morte apud Parthos, et morte

Iuliae Caesaris filiae, quae nupta Pompeio generi focerique concordiam matrimonii foedere tenebat, statim aemulatio erupit. Iam Pompeio suspectae Caesaris opes, et Caesari Pompeiana dignitas gravis. Nec hic ferebat parem, nec ille superiorem. Nefas! sic de principatu laborabant, tanquam duos tanti imperii fortuna non caperet. Ergo Lentulo Marcelloque Consulibus, rupta prima coniurationis fide, de successione Caesaris Senatus, id est Pompeius, agitabat: nec ille abnuebat, si ratio sui proximis comitiis haberetur. Consulatus absenti, quem decem Tribuni, favente Pompeio, nuper decreverant, tum, dissimulante eodem, negabatur. *Veniret & peteret maiorum more.* Ille contra flagitare decreta: ac, *nisi in fide permanerent, non se remittere exercitum.* Ergo ut in hostem decernitur. His Caesar agitated, statuit praemia armorum armis defendere. Prima civilis belli arena Italia fuit, cuius arces levibus praesidiis Pompeius infederat: sed omnia subito Caesaris impetu oppressa sunt. Prima Arimino signa cecinerunt. Tum pulsus Etruria Libo, Umbria Thermus, Domitius Corfinio. Et peractum erat bellum sine sanguine, si Pompeium Brundusii opprimere potuisset. et ceperat. sed ille per obsessi claustra portus nocturna fuga evasit. Turpe dictu! modo princeps Patrum, pacis bellique moderator, per triumphatum a se mare lacera et paene inermi nave fugiebat. Nec Pompeius ab Italia, quam Senatus ab Urbe, fugatur prior. quam paene yacuam metu Caesar ingressus Consulem se ipse facit. Aerarium quoque sanctum, quia tardius aperiebant Tribuni, iussit effringi: cen-

sumque et patrimonium populi Romani ante rapuit, quam imperium. Pulso fugatoque Pompeio, maluit prius ordinare provincias, quam ipsum sequi. Siciliam et Sardiniam, annonae pignora, per legatos habet. Nihil hostile erat in Gallia: pacem ipse fecerat. sed ad Hispanienses Pompeii exercitus transeunti per eam duci portas claudere ausa Massilia est. Misera dum cupit pacem, belli metu in bellum incidit: sed quia tutis muris erat, vinci eam sibi iussit absenti. Graecula civitas, non pro mollitie nominis, et valium rumpere, et incendere machinas ausa, et congregari navibus: sed Brutus, cui mandatum erat bellum, victos terra marique perdomuit. Mox dedentibus sese ablata omnia, praeter, quam potiore omnibus habebant, libertatem. Anceps, variumque, et cruentum in Hispania bellum cum legatis Cnaei Pompeii, Petreio et Afranio: quos Ilerdae castra habentes, apud Sicorim amnem obsidere, et ab oppido intercludere aggreditur. Interim abundantione verni fluminis com meatibus prohibetur. Sic fame castra tentata sunt: obsessorque ipse quasi obsidebatur. Sed ubi pax fluminis rediit, populationibus et pugnae campos aperuit: iterum ferox instat: et cedentes ad Celtiberiam consecutus, aggere et vallo, ac per haec siti ad deditionem compulit. Sic citerior Hispania recepta est; nec ulterior moram fecit. quid enim una post quinque legiones? Itaque ultro cedente Varro-ne, Gades, fretum, Oceanus, omnia felicitatem Caesaris sequebantur. Aliquid tamen adversus absentem ducem ausa fortuna est circa Illyricum et Africam, quasi de industria prospera eius adversis radia-

rentur. Quippe cum fauces Adriatici maris iussi occupare Dolabella et Antonius, ille Illyrico, hic Curricico litore castra posuissent; iam maria late tenente Pompeio, repente legatus eius Octavius Libo ingentibus copiis classicorum circumvenit utrumque. Deditioem fames extorsit Antonio. Missae quoque a Basilo in auxilium eius rates, quales inopia navium fecerat, nova Pompeianorum arte Cilicum, actis sub mare funibus, captae quasi per indaginem. Duas tamen aestus explicuit. una, quae Opiterginos ferebat, in vadis haesit, memorandumque posteris exitum dedit. Quippe vix mille iuvenum manus, circumfusi undique exercitus per totum diem tela sustinuit. et cum exitum virtus non haberet, tamen ne in deditioem veniret, hortante Tribuno Vulteio, mutuis ictibus in se concucurrit. In Africa quoque par et virtus, et calamitas Curionis fuit: qui ad recipiendam provinciam missus, pulso fugatoque Varo iam superbus, subitum Iubae regis adventum, equitatumque Maurorum sustinere non potuit. Patebat victo fuga: sed pudor suavit, ut amissum sua temeritate exercitum morte sequeretur. Sed iam debitum par fortuna flagitante, sedem bello Pompeius Epiron elegerat. nec Caesar moratur. quippe ordinatis a tergo omnibus, quamvis hiems media prohiberet, tempestate ad bellum navigavit: positisque ad Oricum castris, cum pars exercitus ob inopiam navium cum Antonio relicta, Brundusii moram faceret, adeo impatiens erat, ut ad arcessendos eos ardente ventis mari, nocte concubia, speculario navigio, solus ire tentaverit. Exstat ad trepidum tanto discrimine

gubernatorem vox ipsius: *Quid times? Caesarem vehis.* Contractis in unum omnibus undique copiis, positisque cominus castris, diversa erant ducum consilia. Caesar pro natura ferox, et conficiendae rei cupidus, ostentare aciem, provocare, laceffere: nunc obsidione castrorum, quae sedecim millium vallo obduxerat; (sed quid his obesset obsidio, qui patente mari omnibus copiis abundarent?) nunc expugnatione Dyrrachii irrita; (quippe quam vel situs inexpugnabilem faceret) ad hoc assiduis in eruptionem hostium proeliis; (quo tempore egregia virtus Scaevae centurionis emicuit, cuius in scuto centum atque viginti tela sedere) iam vero direptione urbium sociarum, cum Oricum et Gomphos, et alia castella Thessaliae vastaret. Pompeius adversus haec neistere moras, tergiversari, simul ut hostem interclusum undique inopia commeatum tereret, utque ardentissimi ducis consenesceret impetus. Nec diutius profuit duci salutare consilium. Miles otium, focii moram, principes ambitum ducis increpabant. Sic praecipitantibus fatis, proelio sumta est Thessalia: et Philippicis campis Urbis, imperii, generis humani fata commissa sunt. Nunquam uno loco tantum virium populi Romani, tantum dignitatis fortuna vidit. Trecenta amplius millia hinc illinc, praeter auxilia regum, et Senatus. Nunquam imminentis ruinae manifestiora prodigia, fuga victimarum, examina in signis, interdiu tenebrae. Dux ipse et nocturna imagine theatri sui audiens plausum in modum planctus circumsonare: et mane cum pullo (nefas!) apud principia conspectus. Nunquam acrior neque alacrior

exercitus Caesaris fuit. Inde classica prius, inde tela. Annotatum quoque committentis aciem Craffini pilum: qui mox adacto in os gladio, sic inter cadavera repertus, libidinem ac rabiem, qua pugnaverat, ipsa novitate vulneris praeferebat. Sed nec minus admirabilior illius exitus belli. Quippe cum Pompeius adeo equitum copia abundaret, ut facile circumventurus sibi Caesarem videretur, circumventus ipse est. Nam cum diu aequo Marte contenderent, iussuque Pompeii fusus a cornu erupisset equitatus, repente hinc signo dato, Germanorum cohortes tantum in effusos equites fecere impetum, ut illi esse pedites, hi venire in equis viderentur. Hanc stragem fugientis equitatus levis armaturae ruina comitata est. Tunc terrore latius dato, turbantibus invicem copiis, reliqua strages quasi una manu facta est. Nec ulla res magis exitio fuit, quam ipsa exercitus magnitudo. Multus in eo proelio Caesar fuit, mediusque inter Imperatorem et militem. Voces quoque obequitantis exceptae, altera cruenta, sed docta, et ad victoriam efficax, *Miles faciem feri*: altera ad iactationem composita: *Parce civibus*: cum ipse sequeretur. Felicem utcunque in malis Pompeium, si eadem ipsum, quae exercitum eius, fortuna traxisset! Superstes dignitatis suae vixit, ut cum maiore dedecore per Theffalica Tempe equo fugeret: ut una navicula Lesbon applicaretur: pulsus Syedris in deserto Ciliciae scopulo, fugam in Parthos, Africam, vel Aegyptum ageret: ut denique in Pelusio litore, imperio vilissimi regis, consiliis spadonum, et, ne quid malis desit, Septimii desertoris sui gladio trucidatus,

sub oculis uxoris suae liberorumque moreretur. Quis non peractum esse cum Pompeio crederet bellum? atqui acrius multo atque vehementius Theffalici incendii cineres recaluiere. Et in Aegypto quidem aduersus Caesarem sine partibus bellum. Quippe cum Ptolemaeus, rex Alexandriae, summum civilis belli scelus peregisset, foedusque amicitiae cum Caesare, medio Pompeii capite sanxisset; ultionem tanti viri Manibus quaerente fortuna, causa non defuit. Cleopatra regis soror, affusa Caesaris genibus, partem regni reposcebat. Aderat puellae forma, et quae duplicaretur ex illo, quod talis passa videbatur iniuriam: odium ipsius regis, qui Pompeii caedem partium fato, non Caesari, dederat; haud dubie idem in ipsum ausurus, si expedisset. Quam ubi Caesar restitui iussit in regnum, statim ab eisdem percussoribus Pompeii obsessus in regia, quamvis exigua manu ingentis exercitus molem mira virtute sustinuit. Ac primum aedificiorum proximorum, atque navalium incendio, infestorum hostium tela submouit, mox in peninsulam Pharon subitus evasit: inde depulsus in maria mira felicitate ad proximam classem enatauit, relicto quidem in fluctibus paludamento, seu fato, seu consilio: ut illud ingruentibus hostium telis saxisque peteretur. Tandem receptus a classicis suis, undique simul hostes adortus, de imbelli ac perfida gente iusta generi Manibus dedit. Quippe et Theodotus magister auctorque totius belli, et ne virilia quidem portenta, Pothinus atque Ganymedes, diversa per mare et terras fuga et morte consumti. Regis ipsius corpus obrutum limo reper-

tum est in aureae loricae honore. In Asia quoque novus rerum motus a Ponto, plane quasi de industria captante fortuna hunc Mithridatico regno exitum, ut a Pompeio pater, a Caesare filius vinceretur. Rex Pharnaces magis discordiae nostrae fiducia, quam virtutis suae, infesto in Cappadociam agmine ruebat. sed hunc Caesar aggressus, uno, et, ut sic dixerim, non toto proelio, obrivit; more fulminis, quod uno eodemque momento venit, percussit, abscellit. Nec vana de se praedicatio est Caesaris, *ante victum hostem esse, quam visum*. Sic cum exteris. At in Africa cum civibus multo atrocius, quam in Pharsalia. Huc reliquias partium naufragarum quidam furoris aestus expulerat, nec reliquias diceres, sed integrum bellum. Sparfae magis, quam oppressae vires erant. Auxerat sacramentum ipsa clades Imperatoris: nec degenerabat ducum successio. Quippe satis ample sonabant in Pompeiani nominis locum Cato et Scipio. Accessit copiis Mauritaniae rex Iuba, videlicet ut latius vinceret Caesar. Nihil ergo inter Pharsaliam, et Thapsos, nisi quod amplior, eoque acrior Caesarianorum impetus fuit, indignantium post Pompeium crevisse bellum. Denique, quod alias nunquam ante imperium ducis, sua sponte signa cecinerunt. Strages a Iuba coepit. Eius elephantum bellorum rudes, et nuper a silva, consternati subito clangore. statim et in fugam exercitus, et duces fortius, quam ut fugerent, non inconspicua tamen morte omnium. Iam Scipio nave fugiebat: sed affectus eum hostibus, gladium per viscera exegit: et, *ubi esset*, quodam requirente; respondit hoc ipsum, *Bene se habet*.

Imperator. Iuba, cum se recepisset in regiam, magnifice epulatus est postero die cum Petreio fugae comite, superque mensas et pocula interficiendum se ei praebuit. Ille et regi suffecit et sibi: cum interrim semesi in medio cibi, et parentalia fercula regio simul Romanoque sanguine madebant. Cato non interfuit bello: positisque apud Bagradam castris, Uticam, velut altera Africae claustra, servabat. Sed accepta partium clade, nihil cunctatus, ut sapiente dignum erat, mortem etiam laetus accivit. Nam postquam filium comitesque ab amplexu dimisit, in nocte lecto ad lucernam Platonis libro, qui immortalitatem animae docet, paululum quievit: tum circa primam vigiliam stricto gladio revelatum manu pectus semel iterumque percussit. Ausi post hoc virum medici violare fomentis. Ille passus, dum abscederent, rescidit plagas: secutaque vis sanguinis moribundas manus in ipso vulnere reliquit. Quasi non esset usquam dimicatum, sic arma rursus et partes. quantoque Africa supra Thessaliam, tanto Africam superabat Hispania. Plurimum quantum favoris partibus dabat fraternitas ducum, et pro uno duos stare Pompeios. Itaque nusquam atrocius, nec tam ancipiti Marte concursus est. Primum in ipso ostio Oceani Varus Didiusque legati confligere: sed acrius fuit cum ipso mari, quam inter se navibus bellum: siquidem, velut furorem civicum castigaret Oceanus, utramque classem naufragio cecidit. Quinam ille horror, cum eodem tempore fluctus, procellae, viri, naves, armamenta confligerent? adde situs ipse formidinem, vergentia in unum, hinc Hispaniae,

inde Mauritaniae litora; mare et intestinum et exter-
num; imminentesque Herculis speculas, cum omnia
undique simul proelio et tempestate saevirent. Mox
circa obsidiones urbium utrinque discursum est. quae
miserae inter hos atque illos duces societatis Roma-
nae poenas dabant. Omnium postrema certaminum
Munda. Hic non pro cerera felicitate, sed anceps,
et diu triste proelium: ut plane videretur nescio
quid deliberare fortuna. Sane et ipse ante aciem moe-
stior non ex more Caesar, sive respectu fragilitatis
humanae, sive nimiam prosperorum suspectam ha-
bens continuationem: vel eadem timens, postquam
idem esse coeperat, quod Pompeius. Sed in ipso
proelio, quod nemo unquam meminerat, cum diu
pari Marte acies nihil aliud quam occiderent, in
medio ardore pugnantium subito ingens inter utros-
que silentium, quasi convenisset. hic omnium sensus
erat. Novissime illud inusitatum Caesaris oculis (ne-
fas) post quatuordecim annos probata veteranorum
manus gradum retro dedit. Quod etsi nondum fuge-
rat, apparebat tamen, pudore magis, quam virtute
resistere. Itaque ablegato equo, similis furenti, pri-
mam in aciem procurrit. Ibi prensare fugientes, con-
firmare; per totum denique agmen oculis, manibus,
clamore, volitare. Dicitur in illa perturbatione et
de extremis agitasse secum, et ita manifesto vultu
fuisse, quasi occupare manu mortem veller; nisi
cohortes hostium quinque per transversam aciem
actae, quas Labienus periclitantibus castris subsidio
miserat, fugae speciem praebuissent. Hoc aut ipse
credidit, aut dux callidus arripuit in occasionem: et

quasi in fugientem inuectus, simul et suorum erexit animos, et hostis perculit. Nam hi, dum se putant vincere, fortius sequi: Pompeiani, dum fugere credunt suos, fugere coeperunt. Quanta fuerit hostium caedes, ira, rabiesque victoribus, sic aestimari potest. Hoc a proelio profugi, cum se Mundam recepissent, et Caesar obsideri statim victos imperasset, congestis cadaveribus agger effectus est; quae pilis iaculisque confixa, inter se tenebantur. foedum etiam inter barbaros! Sed videlicet victoriam desperantibus Pompeii liberis, Cnaeum proelio profugum, crure faucio, deserta et avia petentem, Cesonius apud Lauronem oppidum consecutus, pugnantem (adeo nondum desperabat) interfecit. Sextum fortuna in Celtiberiam interim abscondit; aliisque post Caesarem bellis reservavit. Caesar in patriam victor invehitur. Primum de Gallia triumphum transmiserat Rhenus, et Rhodanus, et ex auro captivus Oceanus: altera laurus Aegyptia. tunc in ferculis Nilus, Arfinoë, et ad simulacrum ignium ardens Pharus. Tertius de Pharnace currus, et Ponto. Quartus Iubam et Mauros, et bis subactam ostendebat Hispania: Pharfalia, et Thapsos, et Munda nusquam. Et quanto maiora erant, de quibus non triumphabat! Hic aliquando finis armis fuit. Reliqua pax incruenta: pensatumque clementia bellum. Nemo caesus imperio praeter Afranium. satis ignoverat semel. et Faustum Sullam. didicerat generos timere. filiamque Pompeii cum patruelibus ex Sulla. hic posteris cavebatur. Itaque non ingratis civibus omnes unum in principem congesti honores: circa templa imagines; in

theatro distincta radiis corona; suggestus in curia; fastigium in domo; mensis in coelo; ad hoc Pater ipse patriae, perpetuusque Dictator: novissime, dubium an ipso volente, oblata pro Rostris ab Antonio Consule regni insignia. Quae omnia, velut insulae, in destinatum morti victimam congeriebantur. Quippe clementiam principis vicit invidia: gravisque erat liberis ipsa beneficiorum potentia. Nec diutius dilatio donata est: sed Brutus et Cassius, alique patricii, consenserunt in caedem principis. Quanta vis fati! manaverat late coniuratio. libellus etiam Caesari datus eodem die. nec perlitare centum victimis poterat. venit in curiam tamen, expeditionem Parthicam meditans. ibi in curuli sedentem eum Senatus invasit: tribusque et viginti vulneribus ad terram datus est. Sic ille, qui terrarum orbem civili sanguine impleverat, tandem ipse sanguine suo curiam implevit.

CAPUT III.

CAESAR AUGUSTUS.

POPULUS Romanus, Caesare et Pompeio trucidatis, rediisse in statum pristinae libertatis videbatur: et redierat, nisi aut Pompeius liberos, aut Caesar heredem reliquisset: vel, quod utroque perniciosus fuit, si non collega quondam, mox aemulus Caesarianae potentiae, fax et turbo sequentis seculi, superfuisset Antonius. Quippe dum Sextus paterna repetit, trepidatum toto mari. dum Octavius mortem

patris ulciscitur, iterum fuit movenda Thessalia. dum Antonius varius ingenio, aut successorem Caesaris indignatur Octavium, aut amore Cleopatrae desciscit in regem, nam aliter salvus esse non potuit, nisi confugisset ad servitutem. Gratulandum tamen in tanta perturbatione est, quod potissimum ad Octavium Caesarem Augustum summa rerum rediit: qui sapientia sua atque sollertia perculsum undique et perturbatum ordinavit imperii corpus. Quod ita haud dubie nunquam coire et consentire potuisset, nisi unius praesidis nutu, quasi anima et mente, regeretur. Marco Antonio, Publio Dolabella Consulibus, imperium Romanum iam ad Caesares transferente fortuna, varius et multiplex civitatis motus fuit. quodque in annua coeli conversione fieri solet, ut mota sidera tonent, ac suos flexus tempestate significent; sic cum Romanae dominationis, id est, humani generis, conversione penitus intremuit, omni-que genere discriminum, civilibus, terrestribus, ac navalibus bellis, omne imperii corpus agitatum est.

CAPUT IV.

BELLUM MUTINENSE.

PRIMA civilium motuum causa testamentum Caesaris fuit, cuius secundus heres Antonius, praelatum sibi Octavium furens, inexpiabile contra adoptionem acerrimi juvenis susceperat bellum. Quippe cum intra decem et octo annos tenerum, obnoxium,

et opportunum iniuriae iuvenem videret, ipse plenae ex commilitio Caesaris dignitatis, lacerare furtis hereditatem, ipsum insectari probris, cunctis artibus adoptionem Iuliae gentis inhibere non desineret: denique ad opprimendum iuvenem palam arma moliri: et iam parato exercitu in Cisalpina Gallia resistentem motibus suis Decimum Brutum obsidebat: Octavius Caesar, aetate et iniuria favorabilis, et nominis maiestate, quod sibi induerat, revocatis ad arma veteranis, privatus (quis crederet?) Consulem aggreditur: obsidio Mutinae liberat Brutum. Antonium exiit castris. Tum quidem etiam manu pulcher apparuit. nam cruentus et faucius aquilam, a moriente signifero traditam, suis humeris in castra referebat.

CAPUT V.

BELLUM PERUSINUM.

ALTERUM bellum concitavit agrorum divisio, quos Caesar veteranis in castris pretium militiae persolvebat. Semper alias Antonii pessimum ingenium Fulvia, gladio cincta virilis militiae, uxor agitabat. Ergo depulso agris colonos incitando, iterum in arma ierat. Hic vero iam non privatis, sed totius Senatus suffragiis iudicatum hostem Caesar aggressus, intra Perusiae muros redegit, compulsiue ad extrema deditiois turpi et nihil non experta fame.

CAPUT VI.

TRIUMVIRATUS.

CUM solus etiam gravis paci, gravis Reipublicae esset Antonius, quasi ignis incendio Lepidus accessit. Quid! quod contra duos exercitus necesse fuit uni venire in cruentissimi foederis societatem. Diversa omnium vota. Incendit Lepidum divitiarum cupido, quarum spes ex turbatione Reipublicae: Antonium ultionis de his, qui se hostem iudicassent: Caesarem inultus pater, et Manibus eius graves Cassius et Brutes agitabant. In hoc velut foedus pax inter tres duces componitur. Apud Confluentes inter Perusiam et Bononiam iungunt manus, et exercitus consalutant. Nullo bono more Triumviratus invaditur: oppressaque armis Republica, redit Sullana proscriptio: cuius atrocitas nihil in se minus habet, quam numerum centum quadraginta senatorum. Exitus foedi, truces, miserabiles, toto terrarum orbe fugientium. Pro quibus quis pro dignitate rei ingemiscat, cum Antonius Lucium Caesarem avunculum suum, Lepidus Lucium Paullum suum fratrem, proscripterit? Romae capita caesorum proponere in Rostris iam usitatum erat: verum sic quoque civitas lacrimas tenere non potuit, cum recisum Ciceronis caput in illis suis Rostris videretur: nec aliter ad videndum eum, quam solebat ad audiendum, concurreretur. Haec scelera in Antonii Lepidique tabu-

lis. Caesar percussoribus patris contentus fuit. Haec quoque, nisi multa fuisset, etiam iusta caedes haberetur.

C A P U T V I I .

BELLUM CASSII ET BRUTI.

BRUTUS et Cassius sic Caesarem, quasi Tarquinium regem, depulisse regno videbantur: sed libertatem, quam maxime restitutam voluerunt, illo ipso parricidio perdidere. Igitur, caede perfecta, cum veteranos Caesaris, nec immerito, timerent, statim e Curia in Capitolium confugerant. Nec illis ad ultionem deerat animus, sed ducem non habebant. Igitur cum appareret, quae strages Reipublicae immineret, displicuit ultio cum Consulibus abolitione decreta. Ne tamen publici doloris oculos ferrent, in provincias ab illo ipso, quem occiderant, Caesare datas, Syriam et Macedoniam, concesserant. Sic vindicta Caesaris dilata potius, quam oppressa est. Igitur ordinata magis ut poterat, quam ut debebat, inter Triumviros Republica, relicto ad Urbis praesidium Lepido, Caesar cum Antonio in Cassium Brutumque succingitur. Illi comparatis ingentibus copiis, eandem illam, quae fatalis Cnaeo Pompeio fuit, arenam infederant. Sed nec tum imminetia cladis destinatae signa latuere. Nam et assuetae cadaverum pabulo volucres castra, quasi iam sua, circumvolabant: et in aciem prodeuntibus obuius Aethiops nimis aperte ferale signum fuit. Ipsique Bruto per noctem, cum illato lumine ex

more aliqua secum agitare, atra quaedam imago se obtulit: et, *quae esset*, interrogata; *Tuus*, inquit, *malus genius*. Hoc *scilicet*, et sub oculis mirantis evanuit. Pari in meliora praefagio in Caesaris castris omnia aves victimaeque promiserant: sed nihil illo praesentius, quod Caesaris medicus somnio admonitus est, *ut Caesar castris excederet, quibus capi iminebat*: ut factum est. Acie namque commissa, cum pari ardore aliquamdiu dimicatum foret; quamvis duces non essent praesentes, quorum alterum corporis aegritudo, illum metus et ignavia subduxissent, staret tamen pro partibus invicta fortuna et ultoris, et qui vindicabatur; primum adeo anceps fuit, et par utrinque discrimen, ut exitus proelii docuit. Capta sunt hinc Caesaris castra, inde Cassii. Sed quanto efficacior est fortuna, quam virtus! et quam verum est, quod moriens efflavit, *non in re, sed in verbo tantum, esse virtutem!* Victoriam illi proelio error dedit. Cassius, inclinato cornu suo, cum, captis Caesaris castris, rapido impetu recipientes se equites videret, fugere arbitratus, evadit in tumultum: inde pulvere et strepitu, etiam nocte vicina, eximentibus gestae rei sensum, cum speculator quoque in id missus, tardius renuntiaret; transactum de partibus ratus, uni de proximis auferendum praebuit caput. Brutus cum in Cassio etiam suum animum perdidisset, ne quid ex constituti fide resignaret (ita enim par superesse bello convenerat) ipse quoque uni comitum suorum confodiendum praebuit latus. Quis sapientissimos viros non miretur ad ultimum non suis manibus usos? nisi si hoc quoque ex per-

suafione defuit, ne violarent manus, sed in abolitione sanctissimarum piissimarumque animarum iudicio suo, scelere alieno, uterentur.

CAPUT VIII.

BELLUM CUM SEXTO POMPEIO.

SUBLATIS percussoribus Caesaris, supererat Pompeii domus. Alter iuvenum in Hispania occiderat, alter fuga evaserat: contractisque infelicis belli reliquiis, cum insuper ergastula armasset, Siciliam Sardiniamque habebat. Iam et classe medium mare infederat, o quam diversus a patre! Ille Cilicas exstinxerat: hic secum piratas navales agitabat. Tanta mole belli penitus in Siculo freto iuvenis oppressus est: magnique famam ducis ad inferos secum tulisset, si nihil tentasset ulterius: nisi quod magnae indolis signum est, *sperare semper*. Perditis enim rebus profugit, Asiamque velis petit; venturus ibi in manus hostium, et catenas, et, quod miserrimum est fortibus viris, ad hostium arbitrium sub percussore moriturus. Non alia post Xerxem miserabilior fuga. Quippe modo trecentarum quinquaginta navium dominus cum sex septemve fugiebat, exstincto praetoriae navis lumine, anulis in mare abiectis, pavens atque respectans, et tamen non timens ne periret.

CAPUT IX.

BELLUM PARTHICUM DUCE VENTIDIO.

QUAMVIS in Cassio et Bruto partes sustulisset; in Pompeio totum partium nomen aboleffet: nondum tamen ad pacis stabilitatem profecerat Caesar, cum scopulus, et nodus, et mora publicae securitatis superesset Antonius. Nec ille defuit vitiis, quin periret, immo omnia expertus ambitu et luxuria, primum hostes, deinde cives, tandem etiam terrorem sui seculum liberavit. Parthi clade Crassiana altius animos erexerant: civilesque populi Romani discordias laeti acceperant: itaque ut prima adfulsit occasio, non dubitaverunt et erumpere, ultro quidem invitante Labieno, qui missus a Cassio, Brutoque (quis furor scelerum!) sollicitaverat hostes in auxilium: et illi Pacoro duce, regio iuvene, dissipant Antoniana praesidia. Saxa legatus, ne veniret in potestatem, a gladio suo impetravit. Denique ablata Syria, emanabat latius malum, hostibus sub auxilii specie sibi vincentibus, nisi Ventidius, et hic legatus Antonii, incredibili felicitate et Labieni copias, ipsumque Pacorum, et omnem Parthicum equitatum, toto inter Orontem et Euphratem sinu late cecidisset. Viginti amplius millium fuit, nec sine consilio ducis: qui simulato metu adeo passus est hostem castris succedere, donec, absunto iactus spatio, adimeret usum sagittarum. Rex fortissime dimicans cecidit. Mox cir-

cumlato eius per urbes, quae desciverant, capite, Syria sine bello recepta. Sic Crassianam cladem Pacori caede pensavimus.

C A P U T X.

BELLUM PARTHICUM CUM ANTONIO.

EXPERTIS invicem Parthis atque Romanis, cum Crassus atque Pacorus utrinque virium mutuarum documenta fecissent, pari rursus reverentia integrata amicitia; et quidem ab ipso foedus Antonio cum rege percussum. Sed immensa vanitas hominis, dum titulorum cupidine Araxem et Euphratem sub imaginibus suis legi concupiscit: neque causa, nec consilio, ac ne imaginaria quidem belli indictione, quasi hoc quoque ex arte ducis esset, obrepere; relicta repente Syria in Parthos impetum facit. Gens praeter armorum fiduciam callida, simulat trepidationem, et in campos fugam. Hic statim quasi victor sequebatur, cum subito, nec magna hostium manus, ex improvise, et iam in fessos via sub vespere, velut nimbus, erupit: et, missis undique sagittis, duas legiones operuerunt. Nihil acciderat in comparationem cladis, quae in posterum diem imminebat, nisi intervenisset deum miseratio. Unus ex clade Crassiana Parthico habitu castris adequirit, et salute Latine data, cum fidem ipso fecisset, quid immineret, edocuit; iam adfuturum cum omnibus copiis regem: irent retro, peterentque montes: sic quoque hostem fortasse non defora-

atque ita secuta est minor vis hostium, quam imminabat. Adfuit tamen: deletaeque reliquae copiae forent, nisi urgentibus telis in modum grandinis, quadam forte, quasi docti, procubuissent in genua milites; et, elatis super capita scutis, caesorum speciem praebuissent. Tum Parthus arcus inhibuit. Deinde Romani cum se rursus extulissent, adeo res miraculo fuit, ut unus ex barbaris miserit vocem: *Ite & bene valete, Romani: merito vos victores gentium fama loquitur, qui Parthorum tela fugistis.* Non minor ex aqua postea, quam ab hostibus clades. Infesta primum siti regio. tum quibusdam salinacidis fluvius infestior. novissime, quia iam ab invalidis et avidè hauriebantur, noxiae etiam dulces fuere. Mox et ardores per Armeniam, et nives per Cappadociam, et utriusque coeli subita mutatio pro pestilentia fuit. Sic vix tertia parte de sedecim legionibus reliqua, cum argentum eius passim dolabris concideretur: et subinde inter moras mortem a gladiatore suo efflagitasset egregius imperator; tandem perfugit in Syriam. Ibi incredibili quadam mentis vecordia ferocior aliquanto factus est: quasi vicisset, qui evaserat.

C A P U T X I.

BELLUM CUM ANTONIO ET
CLEOPATRA.

FUROR Antonii, quatenus ambitu non interiret, luxu et libidine exstinctus est. Quippe post Parthos

cum exosus arma in otio ageret, captus amore Cleopatrae, quasi bene gestis rebus, in regio se finu reficiebat. Haec mulier Aegyptia, ab ebrío imperatore, pretium libidinum Romanum imperium petit. Et promisit Antonius: quasi facilius esset Partho Romano. Igitur dominationem parare, nec tacite: sed patriae, nominis, togae, fascium oblitus, totus in monstrum illud ut mente, ita animo quoque et cultu, desciverat. Aureum in manu baculum; ad latus acinaces; purpurea vestis ingentibus obstricta gemmis; diadema aderat, ut regina rex ipse frueretur. Ad primam novorum motuum famam Caesar a Brundisio traiecerat, ut venienti bello occurreret: positisque in Epiro castris, Leucadem insulam, montemque Leucaten, et Ambracii sinus cornua, infesta classe succinxerat. Nobis quadringentae amplius naves, ducentae non minus hostium: sed numerum magnitudo pensabat. Quippe a senis in novenos remorum ordinibus: ad hoc turribus, atque tabulatis allevatae, castellorum et urbium specie, non sine gemitu maris, et labore ventorum ferebantur. quae quidem ipsa moles exitio fuit. Caesaris naves a triremibus in senos, non amplius, ordines creverant. itaque habiles in omnia, quae usus poscebat; ad impetus, et recursus, flexusque capiendos, illas graves, et ad omnia praepeditas, singulas plures adortae, missilibus simul, tum rostris, ad haec ignibus iactis, ad arbitrium dissipavere. Nec ulla re magis hostilium copiarum apparuit magnitudo, quam post victoriam. Quippe immensa classis, naufragio belli facti, toto mari ferebatur: Arabumque, et Sabaeorum, et mille aliarum

gentium Asiae spolia, purpuram aurumque in ripam assidue mota ventis maria revomebant. Prima dux fugae regina, cum aurea puppe, veloque purpureo, in altum dedit. Mox secutus Antonius: sed instare vestigiis Caesar. Itaque nec praeparata in Oceanum fuga, nec munita praesidiis utraque Aegypti cornua, Paraetionium atque Pelusium, profuere. prope manu tenebantur. Prior ferrum occupavit Antonius. Regina ad pedes Caesaris provoluta tentavit oculos ducis. frustra. Nam pulchritudo intra pudicitiam principis fuit. Nec illa de vita, quae offerebatur, sed de parte regni, laborabat. Quod ubi desperavit a principe, servarique se triumpho vidit, incautiorem nacta custodiam, in Mausoleum se (sepulcra regum sic vocant) recipit. ibi maximos, ut solebat, induta cultus, in differtō odoribus folio, iuxta suum se collocavit Antonium: admotisque ad venas serpentibus, sic morte, quasi somno, soluta est.

CAPUT XII.

BELLA ADVERSUS GENTES EXTERAS.

HIC finis armorum civilium. reliqua adversus exterarum gentes: quae, districto circa mala sua imperio, diversis orbis oris emicabant. Nova quippe pax: necdum assuetae frenis servitutis tumidae gentium inflataeque cervices ab imposito nuper iugo resiliebant. Ad Septemtrionem conversa ferme plaga ferocius agebat: Norici, Illyrii, Pannonii, Dalmatae,

Myfi, Thraces et Daci, Sarmatae atque Germani. Noricis animos dabant Alpes atque nives, quo bellum non posset ascendere: sed omnes illius cardinis populos, Brennos, Senones atque Vindelicos, per privignum suum Claudium Drusum perpacavit. Quae fuerit callidarum gentium feritas, facile vel mulieres ostendere; quae, deficientibus telis, infantes ipsos afflictos humo in ora militum adversa miserunt. Illyrii quoque sub Alpibus agunt, imasque valles earum, ac quaedam quasi claustra, custodiunt, abruptis torrentibus impliciti. in hos expeditionem ipse sumsit, fierique pontes imperavit. Hic se et aquis et hoste turbantibus, cunctanti ad adscensum militi scutum de manu rapuit: et in via primus, tunc agmine secuto, cum Illyricus multitudine pontem succidisset, faucibus manibus ac cruribus, speciosior sanguine, et ipso periculo augustior, terga hostium percecidi. Pannonii duobus saltibus, ac tribus fluviiis, Dravo, Savo, Histroque, vallabantur. populati proximos, intra ripas se recipiebant. in hos domandos Vibium misit. caesi sunt in utrisque fluminibus. Arma victorum non ex more belli cremata, sed capta sunt, et in profluentes data: ut ceteris, qui resistebant, victoria sic nuntiaretur. Dalmatae plerumque sub silvis agunt: inde in latrocinia promptissimi. Hos iam quidem Marcus incensa urbe Delminio quasi detruncaverat. postea Asinius Pollio gregibus, agris, armis, multaverat, (hic secundus orator) sed Augustus perdomandos Vibio mandat: qui efferum genus fodere terras coegit, aurumque venis repurgare: quod alioquin gens omnium cupidissima, studiosa

diligentia anquirat : ut illud in usus suos servare videatur. Myfi quam feri, quam truces fuerint, quam ipsorum etiam barbari barbarorum, horribile dictu est. Unus ducum, ante aciem postulato silentio, *Qui vos, inquit, estis?* Responsum invicem : *Romani gentium domini.* Et illi, *Ita, inquit, fiet, si nos viceritis.* Accepit omen Marcus Crassus. Illi statim ante aciem immolato equo concepere votum, *ut caesorum exis ducum & litarent, & vescerentur.* Deos audisse crediderim. nec tubam sustinere potuerunt. Non minimum terroris incussit barbaris Domitius centurio, fatis barbarae, efficacis tamen apud pares homines stoliditatis, qui, foculum gerens super cassidem, suscitatum motu corporis flammam, velut ardenti capite, fundebat. Ante hos Thracum maxime populus desciverat. Ille barbarus et signis militaribus, et disciplina, armis etiam Romanis, assueverat : sed a Pisone perdomiti, in ipsa captivitate rabiem ostendere. quippe, cum catenas morsibus tentarent, feritatem suam ipsi puniebant. Daci montibus inhaerent. Cotisonis regis imperio, quoties concretus gelu Danubius iunxerat ripas, decurrere solebant, et vicina populari. Visum est Caesari Augusto gentem aditu difficillimam submovere. Misso igitur Lentulo, ultra ulteriorem repulit ripam : citra praesidia constituit. Sic tunc Dacia non victa, sed summoti, atque dilata est. Sarmatae patentibus campis inequant. et hos per eundem Lentulum prohibere Danubio fatis fuit. Nihil praeter nives, rarasque silvas habent. Tanta barbaries est, ut pacem non intelligant. Germaniam quoque utinam vincere tanti non putasset! magis

turpiter amissa est, quam gloriose acquisita. sed quatenus sciebat patrem suum Caesarem, bis traiecto ponte Rheno, quaesisse bellum, in illius honorem concupiit facere provinciam: et factum erat, si barbari tam vitia nostra, quam imperia, ferre potuissent. Missus in eam provinciam Drusus, primos domuit Usipetes: inde Tenctheros percucurrit, et Cattos. Nam Marcomanorum spoliis insignibus quendam editum tumulum in tropaei modum excoluit. Inde validissimas nationes, Cheruscos, Suevosque, et Sicambros, pariter aggressus est: qui, viginti centurionibus incrematis, hoc velut sacramento sumserant bellum, adeo certa victoriae spe, ut praedam in antecessum pacto diviserint. Cherusci equos, Suevi aurum et argentum, Sicambri captivos elegerant: sed omnia retrorsum. Victor namque Drusus equos, pecora, torques eorum, ipsosque praeda divisit, et vendidit. Praeterea in tutelam provinciarum praesidia atque custodias ubique disposuit, per Mosam flumen, per Albim, per Visurgim. Nam per Rheni quidem ripam quinquaginta amplius castella direxit. Bonnam et Gesoniam cum pontibus iunxit, classibusque firmavit. Invisum atque inaccessum in id tempus Hercynium saltum patefecit. Ea denique in Germania pax erat, ut mutati homines, alia terra, coelum ipsum mitius molliusque solito, videretur. Denique non per adulationem, sed ex meritis, defuncto ibi fortissimo iuvene, ipsi, quod nunquam alias, Senatus cognomen ex provincia dedit. Sed difficilius est provincias obtinere, quam facere. viribus parantur, iure retinentur. Igitur breve id gau-

dium. Quippe Germani victi magis, quam domiti erant: moresque nostros magis, quam arma, sub imperatore Druso suspiciebant: postquam vero ille defunctus, Vari Quintilii libidinem ac superbiam haud fecus, quam saevitiam, odisse coeperunt. Ausus ille agere conventum: et in castris ius dicebat, quasi violentiam barbarorum et lictoris virgis, et praecognis voce, posset inhibere: at illi, qui iam pridem rubigine obfitos enses, inertesque moerent equos, ut primum togas, et saeviora armis iura viderunt, duce Arminio arma corripiunt: cum interim tanta erat Varo pacis fiducia, ut ne praedicta quidem, et prodita per Segestem unum principum coniuratione commoveretur. Itaque improvidum, et nihil tale metuentem, improviso adorti, cum ille, (o securitas) ad tribunal citaret, undique invadunt, castra rapiunt, tres legiones opprimuntur. Varus perditas res eodem, quo Cannensem diem Paullus, et fato est et animo secutus. Nihil illa caede per paludes perque silvas cruentius, nihil insultatione barbarorum intollerantius, praecipue tamen in causarum patronos. Aliis oculos, aliis manus amputabant: unius os futum, rescisa prius lingua, quam in manu tenens barbarus, *Tandem*, inquit, *vipera, sibilare desiste*. Ipsi quoque Consulis corpus, quod militum pietas humi abdiderat, effossum. Signa et aquilas duas adhuc barbari possident: tertiam signifer prius, quam in manus hostium veniret, evulsit; mensamque intra baltei sui latebras gerens, in cruenta palude sic latuit. Hac clade factum, ut imperium, quod in litore Oceani non steterat, in ripa Rheni fluminis flaret.

Haec ad Septemtrionem. Sub Meridiano tumultuatum magis, quam bellatum est. Musulanos atque Gaetulos, accolas Syrtium, Cossio duce, compefcuit. unde illi *Gaetulici* nomen. Latius victoria patet. Marmaridas atque Garamantas Curinio subigendos dedit. Potuit et ille redire *Marmaricus*, sed modestior in aestimanda victoria fuit. Ad Orientem plus negotiū cum Armeniis. huc alterum ex Caesaribus, nepotibus suis, misit. Ambo fato breves: sed alter inglorius. Massiliae quippe Lucius morbo solvitur: in Syria Caius ex vulnere, cum Armeniam ad Parthos se subtrahentem recipit. Armenios, victo rege Tigra- ne, in hoc unum servitutis genus Pompeius assueverat, ut rectores a nobis acciperent. Intermissum ergo ius per hunc recuperatum, non incruento, nec multo tamen certamine. Quippe Domnes, quem rex Artaxatis praefecerat, simulata proditione, adortus virum intentum libello, quem, ut thesaurorum rationes continentem, ipse porrexerat, strictus ac recreatus ex vulnere in tempus. Ceterum barbarus undique infesto exercitu oppressus, gladio, et pyra, in quam se percussus immisit, superstiti etiamnum Caesari fatiscit. Sub Occasu pacata sere omnis Hispania, nisi quam Pyrenaei desinentis scopulis inhaerentem citerior alluebat Oceanus. Hic duae validissimae gentes, Cantabri et Astures, immunes imperii agitabant. Cantabrorum et peior, et altior, et magis pertinax in rebellando animus fuit; qui non contenti libertatem suam defendere, proximis etiam imperitare tentabant, Vaccaeosque, et Curgonios, et Autrigonas crebris incursionibus fatigabant. In hos igitur, quia

vehementius agere nuntiabantur, non mandata expeditio, sed sumpta est. Ipse venit Segisamam: castra posuit: inde partito exercitu totam in diem amplexus Cantabriam, efferam gentem, ritu ferarum, quasi indagine, debellabat. Nec ab Oceano quies, cum infesta classe ipsa quoque terga hostium caederentur. Primum adversus Cantabros sub moenibus Belgicae proeliatu est. Hinc fuga in eminentissimum Vinnium montem, quem maria prius Oceani, quam arma Romana ascensura esse crediderant. Tertio Aracillum oppidum magna vi repugnat. Captum tamen postremo fuit. Medulli montis obsidio (quem perpetua quindecim millium fossa comprehensum cinxit) undique simul adeunte Romano, postquam extrema barbari vident, certatim igne, ferro inter epulas, venenoque, quod ibi vulgo ex arboribus taxeis exprimitur, praecepere mortem: seque pars maior a captivitate, quae videbatur, vindicavere. Haec per Antistium, Furnium, Agrippam, legatos, hibernans in Tarraconis maritimis Caesar accepit. Ipse praesens hos deduxit montibus, hos obsidibus astrinxit, hos sub corona iure belli venundedit. Digna res lauro, digna curru senatui visa est: sed iam Caesar tantus erat, ut posset triumphos contemnere. Astures per idem tempus ingenti agmine a montibus suis descenderant. nec temere sumtus, ut barbaris, impes: sed positis castris apud Asturam flumen, trifariam diviso agmine, tria simul Romanorum castra aggredi parabant. Fuiisset et anceps, et cruentum, et utinam mutua clade certamen, tunc tam fortibus, tam subito, tam cum consilio venientibus, nisi Trigaecini pro-

didissent. a quibus praemonitus Carisius, cum exercitu adveniens oppressit consilia. sic quoque tamen non incruento certamine. Reliquias fusi exercitus validissima civitas Lancia excepit: ubi adeo certatum est, ut, cum in captam urbem faces poscerentur, aegre dux impetrarit veniam, *ut victoriae Romanae flans potius esset, quam incensa, monumentum.* Hic finis Augusto bellicorum certaminum fuit: idem rebellandi finis Hispaniae. Certa mox fides, et aeterna pax; cum ipsorum ingenio in pacis partes promptiore: tum consilio Caesaris, qui fiduciam montium timens, in quos se recipiebant, castra sua, sed quae in plano erant, habitare et incolere iussit. Ingentis esse consilii illud observari coepit. Natura regionis circa se omnis aurifera, minique et chryfocollae, et aliorum colorum ferax. Itaque exerceri solum iussit. Sic Astures et latentes in profundo opes suas atque divitias, dum aliis quaerunt, nosse coeperunt. Omnibus ad Occasum et Meridiem pacatis gentibus, ad Septemtrionem quoque dumtaxat intra Rhenum atque Danubium, item ad Orientem intra Cyrum et Euphratem; illi quoque reliqui, qui immunes imperii erant, sentiebant tamen magnitudinem, et victorem gentium populum Romanum reverebantur. Nam et Scythae misere legatos, et Sarmatae, amicitiam petentes. Seres etiam, habitantesque sub ipso sole Indi, cum gemmis, et margaritis, elephantes quoque inter munera trahentes, nihil magis, quam longinquitatem viae imputabant, quam quadriennio impleverant: et tamen ipse hominum color ab alio venire coelo fatebatur. Parthi quoque, quasi victoriae poeniteret,

rapta clade Crassiana ultro signa retulere. Sic ubique cuncta atque continua totius generis humani aut pax fuit, aut pactio. Aususque tandem Caesar Augustus, septingentesimo ab Urbe condita anno, Ianum Geminum cludere, bis ante se clusum; sub Numa rege, et victa primum Carthagine. Hinc conversus ad pacem, pronum in omnia mala, et in luxuriam fluens seculum gravibus severisque legibus multis coercuit. Ob haec tot facta ingentia *Dictator perpetuus*, et *Pater patriae*, dictus. Tractatum etiam in Senatu, an, quia condidisset imperium, *Romulus* vocaretur: sed sanctius et reverentius visum est nomen *Augusti*, ut scilicet iam tum, dum colit terras, ipso nomine et titulo consecraretur.

LUCII AMPELII
LIBER MEMORIALIS.

LUCIUS AMPELIUS

MACRINO SUO SAL.

VOLENTI tibi omnia nosse scripsi hunc Librum memorialem, ut noris, quid sit mundus, quid elementa, quid orbis terrarum ferat, vel quid genus humanum peregerit.

CAPUT I.

DE MUNDO.

MUNDUS est universitas rerum, in quo omnia sunt, et extra quem nihil, qui Graece dicitur *κόσμος*. Elementa mundi IV. Ignis, ex quo est coelum; aqua, ex qua mare oceanum; aër, ex quo venti, tempestates; terra, quam propter formam eius orbem terrarum appellamus. Coeli regiones sunt quatuor: oriens, occidens, meridies, septemtrio. Coelum dividitur in circulos quinque: Arcticum et Antarcticum, qui ob nimiam vim frigoris inhabitabiles sunt: Aequinoctialem, cui subiacet regio quae catacecaumene dicitur, neque incolitur, ob nimiam vim ardoris: Brumalem et Solstitialem, sub quibus habitatur: sunt enim temperatissimi, per quos obliquus

circulus vadit, cum XII signis, in quibus Sol annum conficit cursum.

C A P U T I I.

DE DUODECIM SIGNIS.

SIGNA sunt in coelo duodecim. Aries beneficio Liberi, quod, is cum exercitum in Indiam per Libyam duceret per loca sicca et arenosa, cum aquae inopia esset, et exercitus eius siti affligeretur, aries eis aquam demonstravit, et ob id a Libero Iovis Ammon est appellatus, eique sanum magnificum fecit, ad eum locum ubi aquam invenit. Quod abest ab Aegypto et Alexandria millia passuum novem. Ob eam rem a Iove petiit, ut in sidera reciperetur. Alii putant, eum esse, qui Hellen et Phryxum vexerit. Taurus beneficio Iovis, quem Iupiter a Neptuno fratre per gratiam abduxit, qui sensum humanum figura Tauri continebat, isque Iovis iussu Europam Agenoris filiam, Sidonia adludens decepit, et eam Cretam deportavit. Ob eam rem Iupiter in sideribus eum dignatus est immortalis memoria. Gemini, qui Samothraces nominantur esse, quorum argumentum nefas est pronuntiare praeter eos, qui in his praesto sunt. Alii Castorem et Pollucem dicunt, quod hi principes mare tutum a praedonibus praestirissent. Sunt qui dicant Herculem et Theseum, quod similia athla sint adepti. Cancer, Carcinus, receptus beneficio Iunonis, quod eius iussu, cum Hercules missus

esset ad Hydram Lernaeam, quam nos Excetram dicimus, interficiendam, Carcinus ingressus, Herculis pedes et crura lanians, incommodiorem faciebat eum, quam ipsa Excetra. Idque malum Hercules difficillimum habuit, Carcinumque Cancrum ob id factum Iuno sideribus est dignata. Leo, Leon, qui educatus est Nemeae, Iunonis consilio ad Herculis interitum missus, in terra Argiva diu spelunca latitavit, quem Hercules dicitur interfecisse cum Molorcho hospite suo, cuius clavam ei tributam tum principio est adeptus, qua Leonem interfecit, eiusque pellem postea pro tegumento habuit. Ob id factum Iunoni odio esse coepit, Leonemque coelesti dignitate est honorata. Virgo, quam nos iustitiam dicimus, fuit cum hominibus. Sed postquam homines malefacere coeperunt, Iovis eam inter signa posuit. Sunt qui Erigonem Icarii filiam Atheniensem dicunt, cuius patri Liber vinum dedit, ut hominibus ad suavitatem daret. Quibus dedit, ebriati sunt, et lapidibus eum occiderunt. Canis, qui cum illo erat, vidit hominem occisum, et cum ululatu ad Erigonem rediit, quem ut moestum et singularem vidit, sollicita proficiscitur cum eo. Venere ad locum ubi Icarius iacebat. Vidit corpus patris. Magna lamentatione in Hymetto monte sepelivit. Ipsa vero se suspendit laqueo. Canis ad pedes eius discumbens diutius, et sine alimentis deficiens, post aquam anhelans in puteum se proiecit. Tum Liber a Iove petiit, quod suo imperio deficerent, ut inter siderum cursus poneretur Virgo. Icarius autem Arcturus nominatus est, cuius stella cum exoritur, continuas tempestates facit. Canis, Cani-

cula. Libra, quam graeci Zygon appellant, virile nomen est adeptus. Is omni clementiae iustitia Mochos dictus; qui primus dicitur librae pondus hominibus invenisse, quae utilissima mortalibus aestimantur, ideoque in numerum stellarum receptus est, et Libra est dictus. Scorpius, qui dicitur ad perniciem Orionis in insula Chio in monte Pelenaeo voluntate Dianae natus. Orion autem dum venatur, visa Diana, stuprare eam voluit. Illa Scorpionem subiecit, qui eum vita privaret. Iupiter et Scorpionem et Orionem inter sidera recepit. Sagittarius Crotopi filius, nutricius Musarum, quae Musae semper dilexerunt eum, quod plausu et lusu sagittarum eas avocaret. Alii Chironem dicunt, quod iustus et pius, doctus, hospitalis, fuerit. Ab eo Aesculapius medicinam, Achilles citharam, et alia multa. Capricornus, cui nomen Pan. Quo tempore Python speluncas incolens in monte Tauri, Aegyptum profectus est ad bellum, Pan se in caprae figuram convertit. Igitur dii immortales, postquam Pythonem digna poena affecerunt, Pana astrorum memoria decoraverunt. Aquarius, qui putatur esse Ganymedes, dicitur Deucalion Theffalus, qui maximo cataclysmo cum uxore Pyrrha solus evasit, et hic pietatis causa inter sidera locatus est. Pisces, ideo pisces, quia bello Gigantum Venus perturbata in piscem se transfiguravit. Nam dicitur et in Euphrate fluvio ovum piscis in ora fluminis columba adfedissee dies plurimos, et exclusisse deam benignam et misericordem hominibus ad bonam vitam. Utrique memoriae causa pisces inter sidera locati.

CAPUT III.

DE SIDERIBUS.

PRAETER duodecim signa, potentissima sidera in coelo. Septentriones duo, maior et minor, qui nunquam merguntur: ideoque navium cursus regunt, quorum alter Cynosura dicitur. Bootes, idem Arcturus. Orion, qui magnitudine sua dimidiam coeli obtinet partem. Pliades, quae Latine Virgiliae dicuntur. Hyades, quae a nobis Suculae dicuntur, quarum ortus et occasus a nautis et ab agricolis observantur. Canicula, cuius vis praecipue Solstitio est. Stellae potentissimae in coelo sunt septem, Saturnus, Sol, Luna, Mars, Mercurius, Iupiter, Venus, quae a Graecis planetae, a nobis erratae, dicuntur; quia ad arbitrium suum vagantur, et motu suo hominum fata moderantur. Item adverso cursu contra coelum feruntur.

CAPUT IV.

QUIBUS PARTIBUS SEDEANT XII SIGNA
DUODECIM VENTORUM.

ARIES, in Africum. Taurus, in Circium. Gemini, in Aquilonem. Cancer, in Septentrionem. Leo, in Thrafciam. Virgo, in Argesten. Libra, in Zephyron. Scorpium, in Africum. Sagittarius, in Austrum et

Africum. Capricornus, in Austrum. Aquarius, in Eurum et Notum. Pisces, in Eurum.

CAPUT V.

DE VENTIS.

VENTI fiunt ex aëris motu et inclinatione. Sunt autem generales quatuor. Eurus, idem Apeliotes, idem Vulturnus, ab oriente. Ab occidente, Zephyrus, idem Corus, idem Favonius. Aquilo, Boreas, Aparcias idem, a septemtrione. Notus, idem Libs et Auster, et Africus, a meridie. Hi sunt quatuor generales. ceteri speciales adscribuntur. Ut Iapyx Zephyro, qui ab Iapygio Apuliae promontorio flat. Leuconotus Noto, cum serenior flat. Caurus Aquiloni, cum vehementior Gallias perflat, Item Etesiae, qui statis diebus flant per aestatem.

CAPUT VI.

DE ORBE TERRARUM.

ORBS terrarum, qui sub coelo est, quatuor regionibus incolitur. Una pars eius est, in qua nos habitamus. Altera huic contraria, quam qui incolunt, vocantur Antichthones. Quarum inferiores duae ex contrario harum sitae, quas qui incolunt, vocantur Antipodes. Orbis terrarum, quem nos colimus, in

tres partes dividitur, totidemque nomina. Asia, quae est inter Tanain et Nilum. Libya, quae est inter Nilum et Gaditanum finum. Europa, quae est inter fretum et Tanain. In Asia clarissimae gentes: Indi, Seres, Persae, Medi, Parthi, Arabes, Bithyni, Phryges, Cappadoces, Cilices, Syri, Libyi. In Europa clarissimae gentes: Scythae, Sarmatae, Germani, Daci, Moesi, Thraces, Macedones, Dalmatae, Pannonii, Illyrici, Graeci, Itali, Galli, Spani. In Libya gentes clarissimae: Aethiopes, Mauri, Numidae, Poeni, Getuli, Garamantes, Nasamones, Aegyptus. Clarissimi montes in orbe terrarum: Caucasus, in Scythia. Emodus, in India. Libanus, in Syria. Olympus, in Macedonia. Hymettus, in Attica. Taygetes in Lacedaemonia, et Citheron Eleon in Boeotia. Parnassus, Acroceraunia, in Epiro. Maenalus, in Arcadia. Apenninus, in Italia. Eryx, in Sicilia. Alpes inter Galliam et Italiam. Pyrenaeus inter Galliam et Spaniam. Atlas in Africa. Calpe in freto Oceani. Clarissima flumina in orbe terrarum: Indus, Ganges, Hydaspes, in India. Araxes in Armenia. Thermodon et Phasis in Colchide. Tanais in Scythia. Strimon et Hebrus in Thracia. Sperchios in Thesalia. Hermus et Pactolus, auriferi. Maeander et Caystrus, in Lydia. Cydnus, in Cilicia. Orontes, in Syria. Simois et Xanthus, in Phrygia. Eurotas, Lacedaemone. Alphaeus, in Elide. Ladon, in Arcadia. Achelous et Inachus, in Epiro. Savus et Danubius, qui idem Ister cognominatur, in Moesia. Eridanus et Tiberinus, in Italia. Timavus, in Illyrico. Rhodanus in Gallia. Iberus et Betis, in Spania. Ba-

grada, in Numidia. Titron, in Getulia. Nilus, in Aegypto. Tigris et Euphrates, in Parthia. Rhenus, in Germania. Clarissimae insulae in mari nostro undecim: Sicilia, Sardinia, Creta, Cypros, Euboea, Lesbos, Rhodos, duae Baleares, Eubufus, Corfica, Gades. In Oceano ad orientem, Taprobane. Ad occidentem Britannia. Ad septemtrionem Thyle. Ad meridiem, Insulae Fortunatae. Praeter has in Aegaeo mari, Cyclades duodecim: Delos, Gyaros, Myconos, Andros, Paros, Pharos, Tenedos, Cythnos, Melos, Naxos, Donusa. Praeter has Sporades innumerabiles; ceterum celeberrimae: Aegina, Salamina, Coos, Chios, Lemnos, Samothracia. In Ionio Echinades, Strophades, Ithaca, Cephalenia, Zacynthos. In Adriatico Ciriteae circiter mille. In Siculo Aeoliae VIII. In Gallico Stoechades tres. In Syrtibus Cercina, et Menynx, et Girrha.

C A P U T V I I .

DE MARIUM AMBITU.

MARE, quo cingimur, univcrsum vocatur Oceanum. Hoc quatuor regionibus irrumpit in terras. A septemtrione, vocatur Caspium. Ab oriente, Persicum. A meridie, Arabicum, idem Rubrum et Erythraeum. Ad occasum, Magnum mare, idem Atlanticum, quod commerciis totius generis humani peragitur. Hoc intrat in fretum Gaditanum inter duos montes clarissimos Abinnam et Calpen, ob impossi-

tas Herculis columnas. Dein latissime simul et longissime fufum medium terrarum orbem inundat, et nomina acquirit. Balearicum, quod Hispaniam adluit. Gallicum, quod Gallias tangit. Ligusticum, quod Liguribus infunditur. Tuscum, Tyrrhenum, idem inferum, quod dextrum Italiae latus circuit: Hadriaticum, idem supremum, quod sinistrum Italiae latus circuit. Siculum, in quo Sicilia. Creticum, in quo insula est Creta. Ionium et Aegeum, quae Achaïam, eandem Peloponneson, simul ambiunt; ut interveniente Isthmo paene insulam faciant. Myrtoum et Icarium, quae adhaerent Aegeo mari, illud a Myrtilo, hoc ab Icaro cognominata. Euxinum, Ponticum, quod ingenti sinu Scythiis infunditur. Helleponticum fauce transmissum, inter duas celeberrimas urbes, Seston Asiae, Abydon Europae. Tanaiticum, quo Asia alluitur. Aegyptium ab Aegypto, Libycum a Libya cognominatur. Syrticum, a duabus Syrtibus, reciprocis aestibus retorquetur.

CAPUT VIII.

MIRACULA MUNDI.

MIRACULA quae in terris sunt. Ab Apollonia Athamantia millia passus quinque, in monte Nymphaeo, ibi ignis est, et de terra exit flamma. In silva Panis symphonia in oppidum auditur. Item sub eo monte in campo lacus aquae pleni, unde pix exit, et bitumen. Cum manibus supplodas, pix alte attol-

X
litur, et quasi ab aqua bullescit. Ambraciae in Epiro in pariete sunt picti Castor et Pollux et Helena, manu Autochthonis, et nemo invenire potest quis pinxerit. Arcis in Epiro, quod Ippaton appellatur: ibi pons magnus columnatus duplex, quem Medea aedificari imperasse fertur. Ibi picta sunt gubernacula Argonautarum, quae coepta navis; ibi Iovis templum Hyphonis, unde est ad inferos descensus ad tollendas fortes. In quo loco dicunt, duo qui descenderunt, Iovem ipsum videre. Leuceade mons; unde se Sappho deiecit propter virum: in summo monte fanum est Apollinis, ubi sacra fiunt. Et, cum homo inde desiluit, statim excipitur lintribus. Sicyone in Achaia, in foro aedes Apollinis est. In ea sunt posita Agameimnonis clypeus et machaera, Ulyssis chlamys et thoracium, Teucris sagittae et arcus, Adrastris arca, quam deposuit, in qua quid sit, ignoratur; sed et olla aerea, in qua Pelias coctus dicitur. Item Palamedis cithara. Marti autem quoque corium remi Argonautarum, et gubernaculi brachia, cauculus quem Minerva sortita est. De Orestae cervice una proci parasiti palla pendet, quam si quis halitu afflaverit, tota patefit. Penelopae tela. ibi de terra oleum scaturit. Argis Inachiae Iunonis templum magnifice ornatum, quod Asylum vocant. Olympiae templum Iovis nobile; ubi athletae initiantur. Corintho ba-laenae costa est magna secundum mare, quam homo complecti non potest. Eodem in loco fanum est Veneris; in quo vas marmoreum Laidos. Boeotiae lacus sacer; ubi Amphiarus devoratus in eo lacu est. Urceus fictilis fractus pendet, testa inter se compo-

sita; unde autem pendeat, non apparet, nisi a vento
 moveatur. Athenis Minervae aedes nobilis, cuius ad
 sinistram Clypeus appositus, quem digito tangit. In
 quo Clypeo medio Daedali est imago, ita collocata,
 quam si quis imaginem e Clypeo velit tollere, perit
 totum opus, solvitur enim signum. Ipsa autem dea
 habet hastam de gramine. Ilio lapis quadratus, ubi
 Cassandra fuit alligata, quem si ante tangas aut fri-
 cueris, lac demittit: ex altera autem parte similiter
 si frices, ac si sanguinem remittit. Iuxta autem mare,
 qui locus Rhoete vocatur, ibi est Achilles et Patrocli
 vultus, et flumen Scamandras. Epheso Dianae fanum
 nobilissimum, maximum, pulcherrimumque orbis
 terrarum. Introitu dextra sinistra postes marmorei
 monolithi, longi cubitis XX, qua super templum
 ascensu sunt CXL millia. Samo in templo Iunonis
 fcyphus factus ex hedera, cuius capita foras IV arie-
 tina magna, cornibus mirae magnitudinis contortis.
 Pergamo ara marmorea magna, alta pedes XL cum
 maximis sculpturis. Continet autem gigantomachiam.
 Rhodo signum Dianae marmoreum pulcherrimum,
 quod stat sub divo coelo, nec, cum pluit, aqua tan-
 gitur. Argyro est fanum Veneris super mare. ibi est
 lucerna super candelabrum posita, lucens ad mare
 sub divo coelo, quam neque ventus aspergit, nec
 pluvia exstinguit. Sed et Herculis aedes antiqua; ibi
 columna pendet cavea ferrea rotunda, in qua con-
 clusa Sibylla dicitur. Ibi iacent ossa balaenae, quasi
 lapides quadrati. Marmesrae apud Sipilum columnae
 sunt IV: inter has columnas est victoria ferrea, pen-
 dens sine aliquo vinculo, in aëre ludens. Sed quo-

tiens ventus aut pluvia fuerit, non movet. Aedis Dianae Epheso, quam constituit Amazon. Ibi et sepulcrum Icarum stertentis quasi dormiat, mirae magnitudinis, ex orichalco et ferro. Rhodo Colossi signum Solis altum super columna marmorea cum quadriga. Columna vero habet cubitos centum. Cypro signum Iovis Olympii aereum, facies ex auro, quem fecit Phidias in cubitis centum quinquaginta, et lata cubitis sexaginta. Domus illic Cyri regis aedificata lapidibus candidis, et nigellis, auro vinctis: ubi sunt columnae diversis coloribus, et innumerae lanceae ferreae, fenestrae ex argento, et tegulae ex lapide prasino. Murus intus medio Babylo-niae, quem Memnon aedificavit lapide cocto, id est, calce et sulfure, ferro intermixtus ut sunt iuncturae. Latitudo eius cubitis XXX, altus cubitis CXXX, cingitur millia passuum XXX. Hunc coepit Semiramis, filius eius perfecit. Pyramides in Aegypto, quas aedificavit. Agartus oppidum: ibi est Nilus fluvius aere factus, plexilis in cubitis CCC, cuius facies smaragdo limpidus, brachia ex ebore magno, cuius aspectu et bestiae terrentur. Athenis signum Iovis Olympii, Alexandriae flumen Nilum maxime colunt.

CAPUT IX.

QUOT FUERE IOVES, VEL ALII IN
LOCO DII DEAEQUE.

IOVES fuere tres. Primus, in Arcadia Aetheris filius, cui etiam Aetherius cognomen fuit. Hic primum Solem procreavit. Secundus abinde in Arcadia, qui Saturnius cognominatur, qui ex Proserpina Liberum patrem procreavit primum victorum. Tertius Cretae, Saturni et Opis filius, optimus maximusque est appellatus. Martes fuere duo. Primus ex Enoposte, ut eum Homerus ait, et noster est Mars Leucarpis et aliter Marsenius. Secundus, ex Iove et Iunone. Soles fuere quinque. Primus, Iovis filius. Secundus, Hyperionis. Tertius, Nini filius, cui Aegyptus est consecrata. Quartus, qui et Rhodi natus est, cuius etiam Zemintus est filius. Quintus, Colchi filius, ex quo Circe et Medea et Phaëthon nati sunt. Volcani fuere quatuor. Primus, Crio et Ioppe natus. Secundus, Nili filius. Tertius, Saturni et Iunonis. Quartus, in Sicilia Miletis filius. Mercurii IV. Primus, Coeli et Diei filius. Secundus, Iovis et Croniae filius, vel Proserpinae. Tertius, Croni filius et Maiaae, qui est inventor lyrae. Quartus, Quilleni filius, qui Aegyptiis literas et numerum dixit. Apollines quinque. Primus, Vulcani et Minervae. Secundus, ex Corybante. Tertius, Iovis filius ex Latona. Quartus, Sileni filius in Arcadia. Quintus, Ammonis filius, in Libya natus. Dianae III.

Prima, Iovis vel Croni filia ex Proserpina, quae est
 Liberi soror. Secunda, Iovis et Latonae, Apollinis
 soror. Tertia, quae vocatur Ops, de Glauco. Ae-
 sculapii tres. Primus, Apollo dictus, Vulcani filius.
 Secundus, Lai filius. Tertius, Aristeti et Alcippei fi-
 lius. Veneres IV. Prima, Haedeli et Diei filia. Se-
 cunda, quae ex spuma nata esse dicitur, et Aëris et
 Oceani filia. Tertia, quae Vulcano nupsit; quae cum
 Marte se miscuit. unde Cupido natus esse dicitur.
 Quarta, Cypri et Syriae filia, quam Adon habuit.
 Minervae quinque. Prima, Vulcani filia, unde Athe-
 narum est civitas. Secunda, Nili filia, quam Aegyptii
 colunt. Tertia, Iovis filia, quae in fecillis rebus se
 exercuit. Quarta, Solis filia, quadrigas iunxit. Quin-
 ta, Pallantis et Titanidos filia. Haec patrem occidit;
 pro suae virginitatis observatione, qui eius cupidus
 fuit. Unde et Pallas dicta est. Liberi quinque. Pri-
 mus, ex Iove et Proserpina. Hic Agricola, et inven-
 tor vini: cuius soror Ceres. Secundus, Liber ex Me-
 rone et Flora, cuius nomine fluvius est Granicus.
 Tertius, de Cabito, qui regnavit in Asia. Quartus,
 ex Saturno et Semela, dicunt. Quintus, Nisi et He-
 sionae filius. Hercules sex. Primus, Iovis et Aetheris
 filius. Secundus, Nili filius, quem principem colunt
 Aegyptii. Tertium, conditorem loci sui Hellenes di-
 cunt. Quartus, Croni filius, et Cartheres, quem Car-
 thaginienses colunt, unde Carthago dicta est. Quin-
 tus, Ioab filius, qui cum rege Medorum pugnavit.
 Sextus, Iovis filius ex Alcemena, qui Atlanta docuit.

CAPUT X.

DE IMPERIIS.

IMPERIA ab ineunte aevi memoria fuerunt septem. Primi rerum potiti sunt Assyrii, deinde Medi, postea Persae, tum Lacedaemones, dein Athenienses; post hos inde Macedones, sic deinde Romani.

CAPUT XI.

REGES ASSYRIORUM.

NINUS Rex; qui primus exercitu prope totam Asiam sub se redegit, et clarissimam urbem nominis sui condidit Ninon. Belus Rex, Iovis filius, cuius posteri primum Asiae regnaverunt: per Aegyptum Libyae, per Darium Europae. Semiramis, Circetis nymphae filia, a columbiseducta, uxor Nini regis. Cuius post mortem regnum Nini ampliavit; armis Indiam quoque prospera expeditione tentavit. Haec urbem pulcherrimam omnium, quae unquam fuerunt, Babylona constituit, supra flumen Euphraten. Sardanapalus, qui ob nimias delicias et luxuriam perdito regno, ne in potestatem hostium veniret, cum exoletis suis venenum bibit, et igni subiecto cum regia sua conflagravit.

CAPUT XII.

REGES MEDORUM.

ARSACES, primus Rex, qui everfas Affyriorum opes luxuria Sardanapali transtulit, eosque iustissime rexit. Astyages, vir fortis et iustus, qui per insidias victus a Cyro est, et dissolutum est Mediae regnum.

CAPUT XIII.

REGES PERSARUM.

CYRUS rex fortissimus, qui maiore parte Asiae subacta, Europam quoque irrupisset, ni a Tomyre Scytharum regina victus oppressusque esset. Cambyfes, filius aequae Cyri; qui, cum LXX millia hominum subegisset in Aegypto, et regem eius Amasin, Aethiopiam profectus, magna parte militum per famem amissa, irritus rediit. Urbem tamen ibi condidit Meroën. Is quia Apin sacrum bovem interfici iusserat, ira deorum ex equo praeceps super gladium suum ruit, extinctusque est. Darius rex, unus ex septem Persis, hinnitu equi regnum adsecutus, cum CCLXX millibus Europam transivit. Victus ab Atheniensibus ducenta millia apud Pseudomara-thona decessit. Xerxes, Darii filius, cum recessisset pater eius, aliquantis navibus armatis militibus in

Europam tranſiit. Contabulato Hellesponto, et forato Atho monte, nequidquam aliud egit, quam ut Athenas incideret mari. Victus a Lacedaemoniis et Athenienſibus, in Aſiam rediit, ibique ſuorum fraude interfectus eſt.

C A P U T X I V.

DUCES ET REGES LACEDAEMONIORUM.

EURYSTENES et Procles gemini, qui genus ab Heraclidis deducentes primis, parte regna regnaverunt. Lycurgus legumlator, cui Lacedaemonii principes Græciae per annos ſeptem inviſi fuerunt. Theopompus et Polydorus Reges, qui Meſſenium bellum xx annis geſſerunt. Othryades vir bellator, qui Meſſenio bello, quo centeni, id eſt, quinquageni, concertaverunt, et trophaeum ſuo ſanguine ſcripſit, tertiuſque Meſſenio bello, ex oraculo Apollinis, dux ab Athenienſibus per ludibrium miſſus, poenateas vota, militum animos concitavit, ut tam diuturnum proelium victoria conſummarent. Leonidas, dux Perſico bello, qui cum trecentis Lacedaemoniis apud Thermopylas totam vim Perſici belli morte ſua ac ſuorum obtinuit. Pausanias, qui Perſico bello Mardonium praefectum Xerxis cum pedestribus copiis apud Afopum Boeotiae flumen debellavit: mox proditionis a rege ſuſpectus idem Mardonius, ideoque accusatus, in aſylum Minervae confugit, et ibi fame conſectus eſt. Leander dux, qui dominan-

tem toto mari classem Atticam apud Aegeos primus oppressit, et victis Atheniensibus xxx tyrannos imposuit. Xanthippus, vir Lacedaemoniorum fortissimus, qui bello Punico primus Carthaginensibus dux missus Regulum cepit. Agesilaus, cuius inventum est, in hostili, quam in sua terra, pugnare: ideoque in Asiam missus, vastata ea, cum iam Regi immineret, revocatus Athenienses apud Crotonem vicit. Postea apud Corinthios flevit, quod decem millia Graecorum occisa cognovisset, nec voluit Corinthum delegare, cum posset.

CAPUT XV.

CLARISSIMI REGES ET DUCES
ATHENIENSIIUM.

CECROPS rex, qui urbem condidit Athenas, et ex suo nomine Cecropidas appellavit cives. Idem fabulose, quia indigena fuit, ab inguinibus serpens fuisse narratur. Erichthonius rex, qui mysteria Eleusinae constituit. Celeus cum Euboleo sacerdote, filiabus virginibus ministris, Treptolemo frugum praefecto; qui fame laborantem Graeciam circumlato frumento restituit. Pandion rex, qui filias suas Procnem et Philomelam Thraciae regibus tradidit, ut barbaras sibi gentes affinitate sociaret. Theseus, Aegei filius, qui Minotaurum interfecit. Demophontes, eius filius, qui cum Graecis Ilium expugnavit. Codrus rex, qui pro salute et victoria patriae, secundum oracu-

Ium Apollinis, bello Peloponnesio se devovit. Pisistratus, vir fortis, et sapiens, qui adversus principes populari causa tyrannidem invasit, eamque iustissime administravit. Armodius et Aristogeiton, homines plebei, qui Hippian et Hipparchum Pisistrati filios saeve dominantes facta coniuratione oppresserunt, ideoque ut conservatoribus divini honores eis sunt constituti. Miltiades dux, qui LXXX millia militum Persarum Darii regis, praefectis Date et Tisapherne, in saltu Marathonio superavit. Aristides Dicaeos, qui hoc agnomen moribus est consecutus, ob id ipsum exilio multatus est. Cimo dux, qui Persico bello Xerxis copias, pedestres simul atque navales, in ipsa Asia apud Eurymedonta flumen uno die vicit. Alcibiades dux, vir genere, copia, opibus, illustris; qui propter detruncatos nocte Mercurios reus factus ad Lacedaemonios confugit Peloponnesi bello, et, cum fecisset eos superiores, afflictorum civium misertus, rediit in patriam, et dux creatus, iterum victores Athenienses fecit. Thrasybulus, qui triginta Magistratus Lacedaemonios tyrannidis dominatione saevientes facta coniuratione afflixit, et libertatem Atheniensibus reddidit. Conon dux, qui omnes Lacedaemoniorum copias apud Cnidum insulam cepit, et imperium maris Athenis restituit. Dion, qui octo onerariis navibus Dionysium regem Siciliae centum rostratas habentem, dum in Italiam abest, regno expulit, occupatis Syracusis. Hiphicrates, rei militaris peritissimus, qui arma habiliore pondere et modo fecit. Phocion, qui vir bonus cognominatus est, neque ulla pecunia a Philip-

po potuit sollicitari, ut ad eum discederet. Qui admonentibus amicis, ut liberis suis consuleret, Si boni, inquit, erunt, hic agellus eis sufficiet: si mali, nihil. Chabrias dux, qui gladiatoria arte pugnare militem docuit: Cypron et Naxon, et omnes Asiaticas insulas Athenis adiunxit, et circa Thion navali bello occidi maluit, quam abiectis armis enatare. Demetrius Phalereus, vir bonus existimatus, ideoque ob infignem iustitiam statuis CCC est honoratus, quas ei pro libertate posuerunt in facie publica.

C A P U T X V I .

R E G E S M A C E D O N U M .

PHILIPPUS, Amyntae filius, primus Macedonum obtinuit Thraciam, redegitque in suam potestatem: et, cum transire in Asiam vellet, sub ipso belli apparatu in theatro a Pausania est interfectus. Alexander Philippi et Olympiadis filius, ex urbe Pella Macedoniae cum XL millibus militum in Asiam transfisset, Darium regem Persarum primum apud Granicum flumen, tum apud Issum Ciliciae, tertio apud Arbela, tribus proeliis, triginta peditum legionum, equitum bis mille falcatorum curruum, vicit. Mox regem Indorum, et omnes Asiae gentes sub potestate sua redegit, et nobilissimas urbes Asiae cepit, Sabastran, Susa, Babyloniam, ubi etiam defunctus, dubium vinolentia, an veneno, cum tamen prius et Africam peragraisset usque ad Iovem Ammonem, et

Oceanum primus omnium navigasset. Philippus, qui post Alexandrum Macedonem septimo gradu Macedoniae regnavit, invictus in Graeciam cum saeve dominaretur, a Sulpicio consule in Phocide victus est, mox a Flaminio in Macedonia, Thessalia apud Cynocephalas, ubi dato obside filio Demetrio regni parte multatus est. Perses Philippus, Philippi filius, cum maximis copiis Macedoniis esset, et cum impetum in Graeciam fecisset, cum inanibus elephantorum simulacris a Marco consule apud Scyriam paludem victus, praecipitatis in mare thesauris, profugit; mox ab Aemilio Paulo tota Macedonia fugatus, Samothracam confugit in asylum: unde, data fide cum se Paulo commisisset, ante currum eius in triumphum productus, mox libera custodia in Albano consenuit. Pseudophilippus, vir plebeius et degener, cum ex similitudine formae Philippi filium se persuasisset, et Macedonas in bellum excitasset, inter initia tumultus comprehensus, sub custodia missus est Romam, ubi cum ex custodia aufugisset, concitata rursus Macedonia, Thraciam bello recepit. In arce regni paludatus ius dixit: mox a Caeci filio Metello ingenti proelio victus, cum profugisset in Thraciam, a regibus deditus, et in triumphum deportatus.

CAPUT XVII.

REGES ET DUCES ROMANORUM.

ROMULUS, qui urbem condidit. Numa Pompilius, qui sacra constituit. Tullus Hostilius, qui Albam diruit. Ancus Martius, qui leges plurimas tulit, et Hostiam coloniam constituit. Servius Tullius, qui primum censum egit. Priscus Tarquinius, qui insignibus magistratus adornavit. Tarquinius Superbus, qui ob nimiam superbiam regno pulsus est.

CAPUT XVIII.

CLARISSIMI DUCES ROMANORUM.

BRUTUS, qui pro libertate publica liberos suos interfecit. Valerius Publicola, qui propter eandem libertatem adversus Tarquinos bellum exercuit. Idem ius libertatis dando populum ampliavit. Manlius Torquatus, qui ad confirmandam castrorum disciplinam filium suum interfecit. Quintius Cincinnatus, idem Serranus, cui aranti dictatura delata est. Camillus, qui, Senonum gente deleta Gallorum, incensam ab eis urbem restituit. Fabii duo: quorum alter una pugna Etruscos, Samnitas, Umbros, Gallosque subegit, Libertinos e tribubus repurgavit, ideoque Maximus cognominatus: alter Fabius Hannibalem mora fregit, ex quo Cunctator est cognominatus.

Papirius Cursor; hic Samnites, qui Romanos sub iugum pugnando miserant, victos ignominia pari adfecit, et a velocitate Cursor est appellatus. Curius, cum in foco rapas torreret, offerentibus, Malo, inquit, in fœtilibus meis et aurum habentibus imperare. Fabricius Luscinus, qui Cornelium Rufinum consularem virum senatu amovit, luxuriae et avaritiae damnatum, quod decem pondo argenti possideret. Claudius Marcellus, qui Annibalem primus in Campania proelio vicit, idemque docuit, in bello quomodo equites sine fuga cederent. Scipiones duo, quorum alter prior, Africanus, qui Annibalem et in eo Africam debellavit; alter Scipio Numantinus, qui Carthaginem et Numantiam diruendo, in hac Africam, in illa Hispaniam fregit. Quintus Nero, qui, Annibalem in Apulia relicto, venientem ab Hispania Hasdrubalem excepit, copiasque eius uno die apud Metaurum flumen devicit, qui sese cum Annibali iunxisset, dubitari non potest, paria eis praestaturum non fuisse. Paullus, qui cum Macedoniam vicisset, et Graeciam liberasset, et opulentissimum triumphum reportasset, inter ipsos triumphi dies, amissis duobus liberis pro concione dixit, gratias se agere fortunae, quod in suam potius domum, quam in rempublicam, faevisset. Duo Metelli: quorum alter Macedonicus, devictis Macedonibus; qui Contrebiam inexpugnabilem Hispaniae civitatem, iussis testamenta scribere, et vetitis redire nisi vicissent militibus, occupavit: alter Numidicus, victa Numidia; qui cum perniciosas reipublicae leges ferret Apuleius tribunus plebis, totusque senatus in eas iurasset,

maluit in exsilium ire, quam iurare. Huius filius Pius cognominatus est, quod patrem in exsilium secutus est. Gaius Marius, qui in Africa Numidis, in Gallia Cimbris Teutonibusque superatis, a caliga peruenit usque septimum consulatum. Sulla, qui bello civili victoria perpotitus, Romanum primus invasit imperium, solusque deposuit. Sertorius, qui proscriptus a Sulla cum in exsilium profugisset, quam brevissimo tempore prope totam Hispaniam redegit in suam potestatem, et ubique adversante fortuna insuperabilis fuit. Lucullus, qui Asiacaе provinciae spoliis maximas opes est consecutus, et aedificiorum, tabellarumque pictarum studiosissimus fuit. Pompeius, qui Armenios sub rege Tigrae, Ponticos sub rege Mithridate, Cilicas toto mari dominantes, intra quadragesimum diem vicit, et magnam partem Asiae inter Oceanum, Caspium, Rubrumque victoriis suis triumphisque peragravit. Gaius Caesar, qui Gallias Germaniasque subegit, et primus Romanorum navigavit Oceanum; in quo Britanniam invenit, et vicit. Iulius Caesar Augustus, qui perpacatis omnibus provinciis exercitus toto orbe terrarum disposuit, et Romanum imperium ordinavit. Post cuius consecrationem perpetua Caesarum dictatura dominatur.

CAPUT XIX.

ROMANI, QUI IN TOGA FUERUNT
ILLUSTRES.

MANIUS Agrippa, qui dissidentem populum senatui colligavit, atque conciliavit. Appius Caecus, qui pacem Pyrrhi diremit, ne populus, qui suis parere noluerat, sub externis regibus regeretur. Tiberius Gracchus, qui Scipionem Asiaticum quamvis inimicum haberet, non est passus a tribunis in carcerem duci, quod diceret nefas, ibi esse Scipionem, ubi captivi illius adhuc alligati tenerentur. Hic est Gracchorum pater, qui in tribunatu, cum agrariis legibus seditiones excitarent, interfecti sunt. Decimus Brutus Calaecius, qui Gracchum generum agrariis legibus Reipublicae statum turbantem cum Opimio consule oppressit. M. Brutus, qui Pompeii partes secutus, mox a Caesare restitutus, in mortem eius coniuravit, quod affectare nomen regium videretur. Lucius Drusus, qui agrariis legibus promulgatis, summum pro eo favorem consecutus, ne promissa perficeret, per insidias a Philippo Cons. domi suae interfectus est. Lutatius Catulus, qui Lepidum acta Sullae rescindere volentem admoto exercitu Italia fugavit, et solus omnium sine sanguine bellum civile confecit. Gato Censorius, qui totiens accusatus est, quoad vixit, nocentis accusare non destitit. Hic est omnium rerum peritissimus, et, ut Sallustio Crispo

videtur, Romani generis disertissimus Cato. Cato Praetorius, qui bello civili partes Pompeii secutus mori maluit, quam superstes esse reipublicae feruenti. Scaurus, qui vetuit filium in conspectum suum venire, quia bello Cyprico deseruerat. Scipio Nasica, quia non rite inauguratus Consul videretur, consulatu se abdicavit, et domitis Dalmatis oblatum a Senatu triumphum repudiavit, statuasque, quas sibi quisque in publico posuerat, in censura sua sustulit. Censuit in Senatu tamen, Carthaginem non esse delendam: propterea optimus iudicatus. Cornelius Cethegus, qui fratrem suum Cethegum, quod cum Catilina coniurasset, morte multandum censuit. Tullius Cicero, qui in consulatu suo Catilinae coniurationem fortissime oppressit.

C A P U T X X.

QUI PRO SALUTE SE OBTULERUNT.

HORATIUS trigeminus, qui adversus Curiatios Albanorum; qui de summo imperio dimicaverunt. Fabii, qui trecenti, cum omnes patriciae stirpis essent, bellum Veiens peculiariter sibi depoposcerunt. Mucius Cordus, qui ignibus manus imposuit. Horatius Cocles, qui ponte rescisso Tiberis armatus transiit navitans. Trecenti sub Calpurnio Flamma contra Poenos; qui in Siciliensi saltu, mortuo exercitu, populum Romanum liberaverunt; ut plane CCC Lacedaemoniorum apud Thermopylas gloriam adaequa-

rent. Duo Decii; quorum alter Latino bello, alter Samnitico, diis manibus se devoverunt. Fulvius Pontifex; qui, urbe a Gallis Senonibus incensa, se alioque senes diis manibus devovit. Regulus; qui tormenta Carthaginensium maluit pati, quam ut inutilis pax cum eis fieret, aut ipse iurisiurandi fidem falleret. Curtius; qui se in hiatum terrae immisit, cum ex oraculo, quod optimum esset in urbe Romana, posceretur. Spurius Postumius; qui a Pontio Telesino, Samnitum duce, sub iugum missus cum exercitu, auctor fuit rumpendi foederis, seque hostibus censuit esse dedendum. Gaius Metellus pontifex, ardente templo Vestae, Palladium extulit, et oculos amisit.

CAPUT XXX.

QUI SPOLIA OPIMA RETULERUNT.

ROMULUS de Acrone Ceninensium rege. Cossius Cornelius de Larthe Tolumnie Veientium rege. Claudius Marcellus de Viromaro rege Gallorum.

CAPUT XXXI.

QUI PROVOCATI AB HOSTIBUS MANU
CONTENDERUNT.

MALLIUS Torquatus; qui Gallo torquem detraxit, eumque sibi circumdedit. Valerius Corvinus;

qui a Gallo provocatus cum pugnaret, corvus galeam eius infedit, et hostem perturbavit. Scipio Aemilianus cum esset legatus ab Lucullo imperatore apud Intercatiam Vaccaeorum urbem, provocatorem barbarum occidit. Lucius Opimius, sub Lutatio Catulo Consule, in saltu Tridentino provocatorem Cimbrum interfecit.

CAPUT XXIII.

QUI PRO ROMANIS GENTES
SUPERAVERUNT.

SCIPIO Africanus, Scipio Numantinus, Scipio Asiaticus, Mummius Achaicus, Servilius Isauricus, Brutus Callaicus, Paullus Macedonicus, Metellus Creticus, Caesar Germanicus, Caesar Dacicus.

CAPUT XXIV.

QUOT ILLUSTRIS SCIPIONES, QUI MAGNIS
REBUS GESTIS COGNOMINATI SUNT.

SCIPIO magnus Africanus, qui vicit Annibalem. Scipio minor Numantinus, qui Numantiam, et Carthaginem diruit. Scipio Asiaticus, qui de Antiocho triumphavit. Scipio Nasica, qui a Senatu vir optimus est iudicatus. Scipio, qui occiso Pompeio partes restituit, et victus se interfecit.

CAPUT XXV.

SECESSIONES PLEBIS.

SECESSIONES plebis a partibus fuerunt quatuor. Prima secessio propter impotentiam foeneratorum, cum in montem plebs armata secessit. Secunda propter impotentiam Decemvirum, cum interfecta filia sua Virginius Appium et totam eius factionem in Aventino monte circumvenit, effecitque, ut abdicato magistratu accusati, atque damnati, variis suppliciis punirentur. Tertia propter matrimonia plebei, ut ne patriciis nuberent, quam Canuleius concitavit in monte Ianiculo. Quarta secessio in foro, propter magistratus, ut plebei Consules fierent, quam Sulpicius Stolo concitavit.

CAPUT XXVI.

SEDITIONES.

SEDITIONES in urbe quatuor. Prima seditio, Tiberii Gracchi; quem, de iudicariis et agrariis legibus statum civitatis moventem, Scipio Nafica facta manu in Capitolio oppressit. Secunda seditio, Gracchi fratris eius; quem ob similes largitiones novos motus excitantem Opimius Consul, cum Decimo Bruto Callaecio socero eius, convocatis ad pileum servis, in Aventino monte oppressit. Tertia seditio, Apuleii

Saturnini Tr. Pl. et Glaucae Consulibus; quos, comitia in campo caedibus perturbantes, Marius in Capitolium persecutus obsedit, et conficiendos fustibus faxisque curavit. Quarta seditio, fuit Livii Drusi, et Quinti Caepionis, cum ille Senatus equestrem ordinem adfideret. Praecipua tamen ad motus excitandos fuit causa, quod Drusus civitatem omnibus Italicis pollicebatur; sed tum a Philippo Consule in domo sua interfectus.

CAPUT XXVII.

QUI ADVERSUS PATRIAM NEFARIAM
INIÈRE CONSILIA.

CORIOLANUS, ob asperiores annonas in exilium actus, Volscorum exercitu admoto patriam expugnare voluit, sed Veturiae matris precibus victus, tum ab exercitu suo confusus est. Marcus Melius, frumentaria largitione cum videretur, iussu Quintii Cincinnati dictatoris a Magistro equitum in rostris occisus est. Spurius; cum Agrariis legibus factione dominationem pararet. Manlius Capitolinus, cum pecunia conturbatores liberaret, suspectus regni affectati de Tarpeio Saxo praecipitatus est. Catilina cum in caedem Senatus, in incendium urbis, direptionem aerarii coniurasset, et in id facinus Allobrogas sollicitasset, ab Cicerone in Senatu accusatus, ab Antonio in Apulia debellatus est.

CAPUT XXVIII.

QUI REGES VEL DUCES CUM ROMANIS
BELLA GESSERUNT.

POPULUS Romanus sub Romulo pugnavit cum Sabinis, prius propter virgines raptas. Sub Tullio cum Albanis. Pontius Telefinus, dux Samnitum; qui ad Caudinas furculas Romanos sub iugum misit. Pyrrhus, Rex Epirotarum; qui pro Tarentinis bellum cum Romanis gessit, vastataque Campania ad vicesimum ad urbem pervenit, mox a Curio et Fabricio victus in patriam concessit, et cum Achaïam armis sub se redegisset, Macedoniam quoque Antigono regi eripuisset, dum Argos expugnat, occisus est. Omnium Græcorum sapientissimus, et militaris disciplinae peritissimus fuit. Annibal, qui novem annorum, patrem in Hispaniam secutus, minor annorum quindecim imperator factus; triennio in Hispania vicit, et everfione Sagunti, rupto foedere, per Pyrenæum et Alpes in Italiam venit, Scipionem ad Ticinum, Tiberium Claudium apud Trebiam, Flaminium apud Thrasymenum, Paullum et Varronem apud Cannas, Gracchum in Lucania, Marcellum in Campania, superavit.

CAPUT XXXIX.

STATUS POPULI ROMANI QUAS
COMMUTATIONES HABUERIT.

POPULUS Romanus primum sub regibus fuit. Deinde, post superbiam Tarquini, et illatum Lucretiae stuprum, expulsis regibus, tutelam sui Consulibus Tribunisque commisit. Deinde tribunitiis seditionibus agitatus, abdicatis omnibus magistratibus, Decemviros, legum ferendarum et Reipublicae constituendae causa, paravit. Horum quoque dominationem et libidinem detestatus, rursus ad Consules rediit: donec, exortis bellis civilibus inter Caesarem et Pompeium, et oppressa per vim libertate, sub unius Caesaris potestate redacta sunt omnia. Ex eo perpetua Caesarum dictatura dominatur.

CAPUT XXX.

INITIUM REGNI MITHRIDATIS.

CYRUS, Rex Persarum primus, imperium Medis ademit. Duos filios reliquit, Cambysen et Smerden. Horum Cambyses, defuncto patre, quod maior esset, Smerden in solio sedentem, capite coelum pulsare per somnium videns, occidendum eum curavit ipse: et deinde, revertens ab Aethiopia, rebus perfractis, cum in Aegyptum venisset, incolaeque eius loci lae-

rantes advertisset: ratus, illos adversis suis insultare, Apin in femine vulneravit, eodemque ictu occidit. Interim Magus quidam Smerdes, Patibiatae frater, abutens nomine ex formae similitudine, filium se Cyri professus, regnum Persicum invaserat. Quod ubi Cambyfi nuntiatum est, regredi in patriam maturans, oblitus est gladium, quo Apin interfecerat, vaginae reddere. Quod cum conaretur efficere, feminem suam vulneravit, et eam partem, qua Apin vulneraverat. Ex eodem vulnere in paucis diebus obiit. De cuius morte postquam certior nuntius ad Persas venit, Potanes Pedimam filiam suam, quam Smerdes consuetudinem habebat, edocuit, ut, cum ille sopitus esset, utrum aures tectas comis haberet, periclitaretur. Sciebat enim, a Cyro Smerdi Mago ademtas aures. Ille falsum esse Smerden confirmavit. Tunc septem nobilissimi Persae inter se coniuraverunt. Eorum nomina haec sunt, Potanes, Hydanes, Aspatines, Saphernes, Megaboius, Gobies, Darius. Deinde, Mago Smerde interfecto, constituerunt, uti, excepto posthac Potane, ex illis regnaret cuius equus primus in loco, quem delegissent, hinnisset. Tunc Hiberes, agaso Darii, equum domini ad locum praedictum duxit: illic alia equa ab se inicitur. Tunc equus Darii magnum hinnitum dedit. Ita Darius regnum obtinuit. A quo Artabanes originem ducit; quem conditorem regni Mithridatis fuisse, confirmat Sallustius Crispus.

CAPUT XXXI.

REGES PARTHORUM.

SELEUCUS, Alexandri Macedonis amicus. Huius post mortem Abarrida, frater eius, iussus Babylonem obtinere, finitimos sub se redegit, unde Nicator est appellatus, et tres validissimas urbes constituit, Abarridam, Seleuciam, Laodiciam. Arfacès forma et virtute praecipuus, cuius posterì Arfacidae cognominati sunt; qui pacem cum Sulla imperatore fecit. Orodes; qui foedus cum Cn. Pompeio percussit, Crassum cum legionibus apud Carras funesta clade delevit. Pacorus; qui filium suum eiusdem nominis misit in Syriam, ut Romanas provincias popularetur; atque ipse a Ventidio legato Iulii Caesaris occisus est.

CAPUT XXXII.

REGES CAPPADOCIAE ET ARMENIAE.

TIGRANES, qui iam scriptus est; qui tertio Punico bello perdomuit sub Mancino Conf. et Scipione Aemiliano. Bellus, rex Armeniae; qui cum impetum in Graeciam fecisset, et Pythii Apollinis templum incendisset, tempestate et frigore exercitum amisit. Polycrates, rex Cappadociae; qui somniavit Solem et Lunam uri: qui a praefecto Darii

regis occisus est. Epaminon, eius filius, rex; qui Thebas Graecorum pugnando vicit. Periander Rex, qui Corinthi regnavit; omnia terra et mari Romanis subiugavit. Timoleon, qui Corinthi fratrem suum regnantem interfecit. Idem et Dionysium Siciliae regem expulit, neque ipse ab offerentibus regnum accepit, sed arcem quoque demolitus est. Hic cum convitia mala audiret, ait, Tota vita mea id egi, ut omnes liberi essemus.

CAPUT XXXIII.

REGES ASIAE ET PERGAMI.

EUMENES Carduenus Philippi Alexandri armiger bellicosissimus, sed parum prospera fortuna usus, adeo tamen terribilis, ut vivente eo nemo ausus sit Rex appellari. Antiochus iam scriptus est. Eumenes alius, qui Romanos Macedonico bello iuvit cum milite suo. Attalus, qui pro Romanis saepe pugnavit. Nam testamento suo populum Romanum heredem fecit.

CAPUT XXXIV.

REGES PONTI ET BITHYNIAE.

PHARNACES, Rex Bithyniae, filius Mithridatis; qui bello civili, quod in Pharsalica gestum est, milite patris sui Syriam invasit, et adventu Caesaris,

antequam in congressum eius veniret, ipso terrore nominis sui victus refugit in Pontum. Prusias Rex, amicus populi Romani; ad quem Annibal victo Antiocho confugit, et, cum a rege exposceretur per legatos, veneno se liberavit. Nicomedes, socius et amicus populi Romani; in cuius amicitia prima aetate Caesar fuit. Qui moriens testamento et ipse Populum Romanum heredem dimisit.

CAPUT XXXV.

REGES ALEXANDRIAE.

POST mortem Alexandri Macedonis regnaverunt Alexandriae Aegyptum octo Ptolomaei nomine, multi clarissimi viri. Ptolomaeus Evergetes; qui Alexandrum apud Ozydacas obiecto clypeo protexit. Ptolomaeus, filius Philadelphi, literatissimus; qui plurimos libros Graecos scripsit. Ptolomaeus Soter; qui ingenti classe Rhodios vicit. Ptolomaeus Tryphon; qui seditiosos in theatro sagittis occidit, alios flammis dedit. Huius filius Cypris pro Romanis multa bella gessit, adversus Garamantas et Indos. Ptolomaeus, Pupillus dictus, qui Pompeium tutorem a Senatu accepit, donec pubesceret, et postea civili bello Pontino interfectus est.

CAPUT XXXVI.

DUCES ET REGES CARTHAGINIENSIIUM.

HANNO, et Mago, qui Punico bello Cornelium Conf. apud Liparas ceperunt. Hamilcar, qui Boccor cognominatus est, primo Punico bello magnam partem Hispaniae sub imperium Carthaginiensium redegit, relictis filiis quatuor, Asdrubale, Annibale, Hamilcare, et Magone. Asdrubal, frater Annibalis; qui secundo Punico bello cum ingentibus copiis ab Hispania veniens, antequam se fratri coniungeret, a Claudio Nerone exspoliatus est.

CAPUT XXXVII.

REGES NUMIDIAE.

SYPHAX; quem Scipio Africanus victum in triumphum traxit, regnoque eius imposuit Masinissam. Masinissa rex; qui Scipionem adversus Carthaginem et Syphacem equitatu adiuvit. Ab eo, inter praemia commilitii, Numidiae regno donatus est. Iugurtha; qui scriptus est.

CAPUT XXXVIII.

REGES MAURITANIAE.

LUBA Rex; qui Curionem legatum Caesaris oppressit: mox, occiso Pompeio, Catonis et Scipionis partes firmare conatus, cum se in regiam recepisset, post magnificam coenam interficiendum se dedit. Iuba, rex literatissimus; qui Caesaris Augusti iussu regnavit, et magnificentissimam urbem Caesaream condidit.

CAPUT XXXIX.

QUI ADVERSUS POPULUM ROMANUM
ARMA SUMSERUNT.

TATIUS, Rex Sabinorum; qui occupata arce Tarpeia in ipso foro cum Romulo decertavit, et interventu Sabinarum pacem cum Romulo fixit. Mettius Suffetius, Rex Albanorum; qui, contra foedus, a Fidenatibus destitutus, et iussu Tulli Hostilii deligatus ad currum, et in adversa actis equis, laceratus est. Porfenna, Rex Etruscorum; qui Romanos ad Ianiculum obsedit, propterque Tarquinius. Tirdates; qui Corbulone Consulari viro victus et restitutus est.

CAPUT XL.

BELLA CIVILIA QUOT.

CIVILIA bella quatuor mota sunt in urbe a Romanis. Civile bellum primum Sulpitius Tribunus excitavit, quod subscriptam provinciam Mithridaticam Sulla in Marium transferre noluisse. Secundum bellum Lepidus contra Catulum, ob metum Siciliae exspoliatae. Tertium bellum Caesar et Pompeius. Belli species magis, quam causa fuit, negatus a Senatu Caesari consularus. Ceterum utriusque aemulatio et cupiditas imperii occupandi. Nam, cum secundum mores legemque maiorum dimisso exercitu venire in urbem Caesar deberet, et docere Senatum de rebus a se gestis, atque ita triumphum consequi; simulans, se gratiam timere Pompeii, negavit se missurum exercitum, nisi consularibus comitiis ratio absentis sui posita fuisset. Quamobrem hostis a senatu iudicatus, statuit id bello vindicare. Ac sic non consulatum modo ac triumphum, sed totum Populi Romani imperium redegit in suam potestatem. Quartum bellum Caesar Augustus adversus complures duces: contra Pompeium iuvenem bona paterna repetentem: mox adversus Cassium et Brutum in ultionem interemti patris: deinceps adversus Antonium et Cleopatram ultro bellum patriae inferentis.

CAPUT XLII.

QUOT GENERA BELLORUM.

BELLORUM genera sunt quatuor. Gentile; quod cum externis geritur; ut Romani cum Latinis, Athenienses cum Lacedaemoniis. Servile; quod Romani adversus fugitivos gesserunt, et contra duces eorum, Spartacum, Crixum, et Oenomaum. Civile; quo inter se certant, sicut Marius et Sulla, Caesar et Pompeius, Augustus et Antonius.

CAPUT XLIII.

ORDO BELLI MARIANI.

INEXPLEBILIS honoris Marii cupiditas, decretam Sullae Ponticam provinciam voluit eripere per rogationem Sulpicii tribuni plebis. Sulla indignatus continuo ad exercitum perrexit, et eum urbi admovit; et in patriam ingressus, Capitolium occupavit. Quo terrore victus Senatus, Mario, totique factioni eius interdixit. Profecto deinde in Asiam Sulla, Marius exsul cum profugisset, ac primum Minturnis in palude latuisset, tum coniectus in carcerem evasisset, interim Cinna et Octavius in urbe essent; ob hoc, occasione data, Marius redit, et se cum Cinna adiunxit, victis Octavianis partibus. Septies consul creatus saevissimis caedibus totam urbem funestavit. Sulla

interim victo Mithridate in urbem reversus, prope rotam Italiam in armis invenit, sub iuvene Mario Marii filio: sed omnes eius copias partim in Etruria ad Sacriportum, partim ad Collinam portam prostravit; et reliquias adversariorum eorum, qui se dederant, in villa publica trucidavit. Qui diffugerant, in tabula proscripsit, iure permissio ut interficerentur.

CAPUT XLIII.

ORDO BELLI INTER CAESAREM
ET POMPEIUM.

CAESAR, et Pompeius, et Crassus, inita societate, imperium Romanorum possidebant. Caesar Gallicos, Crassus Syriacos exercitus habebat. Pompeius, horum viribus fretus, in Senatu dominabatur. Post Crassi mortem apud Parthos Musus Barbarus Asculanus, Quintus Lutatius Catulus.

CAPUT XLIV.

DE BELLO MACEDONICO.

POPULUS Romanus cum Macedonibus bellum ter gessit. Sub Flaminio Consule regem eorum Philippum vicit. Sub Paulo Persen Philippi filium. Sub Metello Macedonico Pseudophilippum. Primi belli causa, quod de iniuriis Macedonum Graeci quere-

bantur. Secundi, quod foedus cum patre suo percussum ruperit Perses. Tertii, quod falso nomen regum Macedonum Pseudophilippus invasit.

CAPUT XLV.

DE VARIIS CLADIBUS POPULI ROMANI.

ETRUSCO bello; cum Porfenna rex Ianiculum obsedit. Gallico bello; cum Galli Senones, exercitu apud Alliam deleto, urbe incensa, Capitolium obsederunt. Tarentino bello; cum Pyrrhus ad vicesimum lapidem totam Campaniam populatus accefferat. Punico bello; cum Annibal Cannensi exercitu fuso ad tertium lapidem castra posuit. Cymbrico bello; cum Cymbri Tarentinas Alpes occupaverunt. Servili bello; cum Spartacus, Crixus, et Oenomaus gladiatores, populata prope Italia, cum ad incendendam urbem pergerent, in Lucania a Crasso, in Etruria a Pompeio Consule, opprimuntur.

CAPUT XLVI.

DE TRIBUS PUNICIS BELLIS.

POPULUS Romanus cum Carthaginiensibus dimicavit. Primum Punicum bellum navalibus copiis gestum est. Causa motus praetendebatur duplex. Altera, quod Carthaginienses Tarentinis adfuissent.

Altera, quod Mamertini adversus Poenos auxilium poscerent. Ceterum, revera praemium fuit Siciliae et Sardiniae possessio, fertilissimarum insularum. Appius Claudius bellum in Siculo freto commisit; Manlius et Regulus in ipsa Africa profligaverunt; Duilius Consul apud Liparas insulas; Lutatius Catulus apud Aegates, mersis hostium classibus, consummaverunt. Secundum Punicum bellum longe omnium cruentissimum fuit. Causa, quod Annibal contra foedus Saguntum evertisset. Prima clades huius belli apud Listernum, vulnerato Patre Scipione, quem Publius Scipio, nondum pubes, protexit ac liberavit. Secunda clades apud Trebiam, vulnerato Flacco Consule. Tertia apud Thrasymenum, vastato Flamini exercitu. Quarta apud Cannas, deletis duobus exercitibus Pauli Consulis morte, Terentii fuga Varronis. Postea vero quatuor duces Punici belli gloriam sibi vindicant. Fabius sive Cunctator; qui imminentem urbis excidio Annibalem mora fregit. Marcellus; qui primus Annibali apud Nolam resistit, et inclinatam eius aciem paene ictus cruciavit. Claudius Nero; qui venientem ab Hispania Asdrubalem cum ingentibus copiis, priusquam se Annibali iungeret, excepit, et ingenti proelio vicit. Tertium Punicum bellum maioris gloriae quam operis fuit. Nam, Manilio Consule, inchoatum excidium Carthaginis Scipio Aemilianus consummavit; una cum Tigrae cum incensa Carthagine totius Africae urbes in perpetuum repressit, quod contra foederis pactio-nem Carthaginenses reparassent classes, et arma finitimis intulissent.

CAPUT XLVII.

USQUE IMPERIUM TRAIANI QUI VICTI
SUNT ET PER QUOS, CCIV.

PER Flaminium Consulem Macedonas vicit sub rege Perse bellantes. Per Scipiones Africanos, Carthaginieneses. Per Paullum Consulem, Persen in Syria vicit regem Antiochum. Per Scipionem Aemilianum Celtiberos, et Numantiam. Per eundem Scipionem Lusitaniam, et ducem Viriatum. Per Decimum Brutum Galliam. Per Mummiu Achaicum, et Corinthum, et Achaeos. Per Fulvium Nobiliorem Aethiolas et Ambraciam. Per Mariu Numidas et Iugurtham. Per eundem Cymbros et Teuthones. Per Sullam Ponticos et Mithridatem. Per Lucullum item eosdem Ponticos et Mithridatem: item Cilicas piratas, et Armenios cum rege Tigrane, et plurimas Asiaticas gentes. Sub hoc enim ad Indicum Oceanum, et Rubrum mare usque pervenit. Per Caiu Caesarem Gallias et Germanias, Britanniam sub hoc duce non tantum vidit, sed etiam navigavit Oceanum. Per Caesarem Augustu Dalmatas, Pannonios, Illyricos, Aegyptios, Germanos, Cantabros, totumque orbem perpacavit, exceptis Indis, Parthis, Sarmatis, Scythis, Dacis, quod eos fortuna Traiani Principis triumphis reservavit.

CAPUT XLVIII.

DE COMITIIS.

COMITIA dicuntur a comitatu et frequentia, quod Patres et Classes ad suffragia vocantur, creatorum magistratum vel sacerdotum causa. Comitiorum autem triplex ratio est. Haec curiata, haec tributa, haec centuriata dicuntur; quia haec per curias, et per tribus, et per centurias explicantur. Si translaticium sit, et solitum, de quo populus, curiatis transigitur. Si amplius, tributis. Si in summo discrimine est, tum miles ad suffragia vocatur, et Comitia centuriata dicuntur.

CAPUT XLIX.

DE POPULI ROMANI DISTRIBUTIONIBUS.

ANTIQUISSIMA Populi Romani distributio triplex est, quam Romulus fecit; in regem, in senatum, in populum. Qui populus in tres tribus dividebatur: Titientem, Lucerem, Ramnetem. Sequitur Populi Romani distributio sub Servio Tullio rege; qui eum in tribus, classes, centurias, divisit. Ab iteratione census, ut optimus et locupletissimus quisque in suffragiis, id est, in Populo Romano plurimum valeret. Et tertia divisio est in Patronos

et clientelas, qua inferiores superiorum se fidei
committebant.

CAPUT L.

DE REBUS PUBLICIS.

RERUMPUBLICARUM tria genera sunt: Regium,
optimatum, populare. Aut enim sub regum sunt
potestate; ut Seleucia Parthorum. Aut Senatus; ut
Massilia Gallorum. Aut se ipsi regunt; ut Athenien-
ses solebant. Est et quartum genus, quod Romani
commenti sunt; ut ex his tribus unum efficerent.
Nam et regiam potestatem Consules habent, et plebs
haber suffragiorum potestatem.

EXCERPTIONES
CHRONOLOGICAE

AD

L. A. FLORUM

AUCTORE

IOH. FREINSHEMIO.

EXERCITIOES
CHRONOLOGICAL

A.D.

J. A. FLORUM

AUCTOR

JOH. FRISINGENSIS

EXCEPTIONES CHRONOLOGICAE AD FLORUM

*Ita concinnatae, ut prior cifra librum, altera caput
tibi ostendat.*

Anni ante N. C.		Anni ante U. C.	
	Italiae cultores primi Aborigines fuere, quorum rex Saturnus: post hunc tertio loco Faunus, sub quo		
1230	Evander in Italiam venit 1, 1.	480	Gedeon Israëlis iudex moritur.
1221		471	Aetas Ponticis gentibus imperat 3, 5.
1181		431	Troia capta.
1179	Aeneas in Italiam venit 1, 1. Lavinium conditur 1, 1.	429	Agamemnon occiditur. Ieptha, Ebzan, E-lon, Abdon, Israëlem iudicant.
1149	Alba condita 1, 1.	399	
882		132	Dido Carthaginem condit 2, 15.
793	Amulius Numitorem regno pellit 1, 1.	43	
776	Romulus nascitur 1, 1.	26	Ufias rex Iudae. Zacharias, Sallum, Menahem, reges Israëlis.
752	Amulium deturbat 1, 1.	2	Ezechias rex nascitur. Micha Propheta.

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
750	Roma condita I, I. cuius ita primus rex <i>Romulus</i> regnat per annos XXXVII.		
747	Raptus Sabinarum I, I.	3	
746	Spolia opima pri- ma I, I.	4	
743	Sabini, ex hostibus, Romae cives fiunt I, I.	7	Pekah, rex Israël, incurrit in Iudaeam.
			Hierosolyma obfi- detur.
721	Romulus Veientes vincit I, I.	29	Salmanassar expug- nat Samariam.
713	Romulus moritur I, I.	37	
712	<i>Numa Pompilius</i> , secundus rex Romano- rum, pacifice reg- nat per annos XLIII I, 2.	38	Nahum Propheta, Ezechias, Manaf- ses, reges Iudae.
669	<i>Tullus Hostilius</i> , tertius rex Romano- rum, regnat per annos XXXII I, 3.	81	
664	Pugna Tergemino- rum I, 3.	86	
662	Alba diruta I, 3.	88	
644		106	Tarentus conditur I, 18.
637	<i>Ancus Marcius</i> , quartus rex Romano- rum, regnat per an- nos XXIV I, 4.	113	Ammon rex Iudae.
624	Ostia condita I, 4.	126	

Iosias rex Iudae.

CHRONOLOGICAE AD FLORUM. 205

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
613	<i>Tarquinius Priscus</i> , quintus rex Romanorum, regnat per annos XXXVIII 1, 5.	137	Iofias moritur, succedunt filii.
599	Tufci vincuntur 1, 5.		Nebucadnezar Hierofolymam venit.
588		151	Daniel interpretatur Nebucadnezaris fomnium.
575	<i>Servius Tullius</i> , sextus rex Romanorum, regnat per annos XLIV 1, 6.		Ieremias vaticinatur.
563	Census instituitur 1, 6.	162	Galli in Italiam veniunt 1, 13.
531	<i>Tarquinius Superbus</i> , rex Romanorum ultimus, regnat per annos XXV 1, 7.	175	Ezechiel vaticinatur.
524	Suessâ Pometia capitur 1, 7.	187	Iechonias olim rex Iudae carcere liberatur.
519		219	Cyrus Iudaeos restituit.
515	Gabii urbs capitur 1, 7.		Templum reficitur.
514	Capitolium conditum 1, 7,	226	
506	Imperium regibus abrogatur, cum durasset annos CCXLIV 1, 7.	231	Septem Persae regnum Magis eripiunt 3, 5.
		235	Darius rex Persarum, Haggaeus & Zacharias vaticinantur.
		236	Babylon opera Zo-pyri capitur.
		244	

Anni ante N. C.

Anni ab U. C.

	Consulatus origo 1, 9.		Bellum Ionicum ge- ritur.
	Brutus filios securi percutit 1, 9.		
	Porfena Romam ob- fidet 1, 10.		
	Horatius, Mucius, Cloelia, clarent 1, 10.		
	Brutus & Aruns Tar- quinius mutuis vulne- ribus cadunt 1, 10.		Pythagoras mori- tur.
493	Posthumius dicta- tor Latinos vincit 1, 11.	257	
491	Plebs secedit in sa- crum montem 1, 23.	259	
490	Corioli capiuntur, unde Coriolanus 1, 11.	260	
489		261	Darius exercitum mittit contra Athe- nienfes 2, 8.
488	Coriolanus exfulat, 1, 22.	262	
482	Spurius Cassius in- terficitur ob affecta- tum regnum 1, 26.	268	
481		269	Xerxes montem A- thon perdidit 2, 8.
476	Fabii privatam bel- lum cum Veientibus gerunt 1, 12.	274	
470	Volerone duce frac- ti Cos. faeces 1, 22.	280	
468	Appii exercitus non vult vincere 1, 22.	282	Artaxerxes, rex Per- sorum. Efras Hierosolymam venit.

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
448	Decemviri creantur 1, 24.	302	
446	Decemviratus tollitur 1, 24.	304	Nehemias Hierosolymam venit. Herodotus historiam scribit.
425	Spolia opima fecunda 1, 12.	325	Thucydides historiam scribit.
410	P. Posthumius Albus trib. mil. consulari potestate, lapidatur a militibus 1, 22.	340	Bellum Siculum cum Atheniensibus. Dionysius maior, Siciliae tyrannus.
401	Veii obsessi 1, 12. Stipendia incipiunt, <i>ibidem.</i>	349	
399	Hiematur sub pellibus, <i>ibidem.</i>	351	Artaxerxes Mne- mon, rex Persarum.
392	Falisci Camillo fe- dedunt 1, 12. Fidenae conflagent, <i>ibidem.</i>	358	
391	Veii capti 1, 12.	359	Plato philosophatur.
386	Camillus exfulat 1, 22.	364	
385	Roma <i>capta</i> 1, 13.	365	Pax tota Graecia.
384	Camillus finitimos vincit 1, 13.	366	Xenophon histo- riam scribit.
379	M. Manlius de sa- xo Tarpeio deiicitur 1, 26.	371	Aristoteles nascitur.
362	C. Licinius Stolo fe- natui consortium con- sulatus extorquet 1, 26.	388	
355	Galli vincuntur ad	395	Philippus M. rex Macedoniae.

Anni ante N. C.

Anni ab U. C.

	Anienem 1, 13. inde Torquatus.	407	Templum Dianae Ephesi conflagrat, dum Alexander nascitur.
343	Galli vincuntur in agro Pontino, <i>ibid.</i> inde Corvini.		
			Dionysius Corinthi.
337	Campani concedunt in-ditionem Romanorum 1, 16.
Unde natum bellum Samniticum, quod duravit annis circiter L.	413	
334	Manlius filium contra imperium pugnantem occidit 1, 14.	416	Alexander M. rex Macedoniae.
332	Roftra nomen accipiunt ex spoliis Antiatibus 1, 11.	418	
			Darius, Persarum rex, interficitur.
Hierosolyma capitur a Ptolemaeo.
Agathocles, Siciliae tyrannus.
317	Clades Caudina 1, 16.	433	Theophrastus philosophatur.
316	Papirius Samnitibus iugum reponit 1, 16.	434	
307		443	Lyfimachia condita 2, 8.
305	Saltus Ciminius penetratus 1, 17.	445	Demetrius Poliorcetes, rex Asiae.
303	Decius Mus se devovet 1, 17.	457	
			Demetrius Poliorcetes, rex Macedoniae.

Anni ante N. C.	Anni ab U. C.
288	462
Curius Sabinos vincit 1, 15. Hoc anno bello Samnitico finis impositus, cum durasset annis L. 1, 16.	Pyrrhus, rex Macedoniae.
284	466
Plebs secedit in Ianiculum 1, 25.	Ptolemaeus Philadelphus, rex Aegypti.
281	469
Dolabella Gallos vincit 1, 13.	Regnum Tuscorum finitum.
279	471
Bellum Tarentinum 1, 18.	Ptolemaeus Ceraunus, rex Macedoniae.
278	472
Pyrrhus Tarentinis auxilio venit 1, 18.	
Pugnat cum Romanis ad Heracleam 1, 18.	
276	474
Iterum ad Asculum 1, 18.	Galli in Asiam veniunt, unde Gallograecia 2, 11.
273	477
Postremo in Arufinis campis 1, 18.	Aratus Phaenomena scribit.
Fabricius censor Rufinum notat 1, 18.	Sacra Biblia translata per LXX interpretes.
266	484
Picentes vincuntur 1, 19.	
264	486
Sallentini vincuntur 1, 20.	
263	487
Volfiniensium servi puniuntur 1, 21.	
Hoc modo Italia facta Romanorum 2, 1.	
262	488
Romani in Siciliam navigant 2, 2.	

Anni ante U. C.	Anni ab U. C.
Unde natum bellum Punicum primum, quod duravit annis circiter XXIV.	Antigonus, rex Macedoniae, Gallos vincit. Nicomedia conditur. Zeno Stoicus moritur.
258 C. Duillius Nepos Cof. Poenos navali proelio superat 2, 2. Cn. Cornelius Scipio Afina Cos. capitur a Poenis 2, 2.	492 Antiochus Theos, rex Syriae.
257 L. Cornelius Scipio Cof. in Sardinia & Corsica Poenos vincit 2, 2.	493 Ptolemaeus Philadelphus cum Antiocho bellum gerit.
256 A. Atilius Calatinus Cof. in Sicilia Poenos vincit 2, 2.	494
254 M. Atilius Regulus Cof. bellum in Africam transfert 2, 2.	496
253 Xanthippus Regulum vincit 2, 2.	497 Antigonus Athenas capit.
248 L. Caecilius Metellus procos. Poenos caedit 2, 2. Regulus pacem cum Poenis diffuadet 2, 2.	502 Aratus Sicyonius, dux Achaeorum.
247 P. Claudius Pulcher Cof. classem amittit 2, 2.	503 Ptolemaeus Evergetes, rex Aegypti.
243 M. Fabius Buteo cof. Poenos caedit 2, 2.	507
239 C. Lutatius Catulus Cof. primo bello Punico finem imponit 2, 2. Duravit autem annis XXIV.	511 Attalus Pergamenum regnum constituit. Arsaces Parthorum regnum constituit.

CHRONOLOGICAE AD FLORUM. 211

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
235	Q. Fulvius Flaccus Cos. Ligures vincit 2, 3.	515	
			Annibal patri iurat ad aram se hostem pop. Rom. futurum 2, 6.
233	Ianus clausus 2, 3.	517	
232	Ligures Romanis bellum faciunt 2, 3.	518	
228	Teutana legationem Rom. violat 2, 5.	522	
227	Illyrii vincuntur 2, 5.	523	Demetrius, rex Ma- cedoniae, Philippi pa- ter, moritur.
226		524	
225	Saguntus foedere Romanorum & Poe- norum in libertatem excipitur 2, 6.	525	Carthago Hispana conditur, de qua 2, 6.
223	L. Aemilius Pappus Cof. Gallos vincit 2, 4.	527	Seleucus & Antio- chus fratres, Syriae reges, moriuntur.
221	C. Flaminius Nepos Cof. Gallos vincit 2, 4.	529	Antigonus Tutor, Macedoniae rex, Spar- tam occupat.
220	M. Claudius Mar- cellus Cos. de Virido- maro Gallo opima re- fert 2, 4.	530	Philippus, rex Ma- cedoniae penultimus.
217	Saguntus deleta 2, 6.	533	Philippus cum Ae- tolis bellum gerit. An- tiochus cum Ptole- maeo. Philippus Pelopon- nesum occupat.
	Romani, legatione Carthaginem missa, dedi postulant Anni- balem 2, 6.		
216	Annibal Alpes tran- sit 2, 6. unde bel- lum Punicum secun- dum, quod duravit an- nis circiter XVI.	534	Attalus cum Gallis contra Achaeum pug- nat.

Anni ante N. C.	Anni ab U. C.
216	534
Cn. Scipio in Hispaniam mittitur 2, 6. 2, 17.	Carthaginienſium claſſis ad recuperandam Siciliam miſſa vincitur.
P. Cornelius Scipio, poſt Africanus, praetextatus adhuc, patrem ſervat 2, 6.	Hiero, rex Syracuſanus, Romanos iuvat.
215	535
Annibal Sempromium vincit 2, 6.	Cn. Scipio in Hiſpania claſſem Carthaginienſium capit, & Mandonium Hiſpaniae regulum vincit.
Et C. Flaminium Nepotem Cos. II. 2, 6.	Antiochus vincitur a Ptolemaeo.
P. Scipio procos. in Hiſpaniam venit 2, 6. 2, 17.	Philippus urbes aliquot Paconum occupat, & cum Illyriis bellum gerit.
Q. Fabius Maximus dictator Annibalem cunctando macerat 2, 6.	536
214	Antiochus Achaeum bello perfequitur.
Clades Cannenſis 2, 6.	Aſdrubal in Hiſpania Carpeſios vincit.
Annibal Capuam occupat 2, 6.	Prufias, rex Bithyniae, Gallos caedit.
Ad Nolam vincitur a Marcello 2, 6.	537
213	Antiochus Achaeum Sardibus obſidet.
Iterum. Sardi vincuntur a T. Manlio, ut alii, ſive, ut noſter, a Graccho 2, 6.	Hiero, rex Siciliae, moritur.
Philippus legatos de ſocietate mittit ad Annibalem 2, 7.	Hieronymus, rex Siciliae, cum Carthaginienſibus foedus init.
Scipiones Aſdrubalem vincunt 2, 17.	

CHRONOLOGICAE AD FLORUM. 213

Anni ante N. C.	Anni ab U. C.
212 Tib. Sempronius Gracchus procos. Pœnos in Lucania caedit 2, 6.	538 Hieronymus, rex Siciliae, interficitur. Saguntus restituitur.
Marcellus Annibalem ad Nolam tertio vincit 2, 6.	Philippus Aratum veneno tollit.
210 Marcellus in Siciliam mittitur 2, 6.	Achæus occiditur ab Antiocho.
Syracusæ captæ 2, 6.	540 Annibal Tarentum occupat. Centenium & Fulvium vincit.
Scipiones caesi 2, 6.	
209 Annibal cum exercitu Romam contendit 2, 6.	541 Antiochus Ptolemaei praefectos ex Syria pellit.
Capua recipitur, <i>ibidem</i> .	Valerius Laevinus contra Philippum gerit 2, 7.
P. Cornelius Scipio, mox Africanus, cum proconsulari imperio in Hispaniam mittitur 2, 6.	
208 Aerario deficiente privati opes suas reip. conferunt 2, 6.	542 Laevinus Cos. Siciliam provinciam facit.
	Scipio Carthaginem novam una die expugnat 2, 6. 2. 17.
207 Fabius Tarentum recipit 2, 6.	543 Philippus cum Romanis varia fortuna bellum gerit.
206 Attalus cum Romanis contra Philippum bellum gerit 2, 2.	544 Marcellus Cos. infidiis Annibalis interficitur.
	Philopoemen Machanidam Lacedaemoniorum tyrannum occidit.

214. E X C E R P T I O N E S

Anni ante N. C.	Anni ab U. C.
205 Afrubal occiditur 2, 6.	545 Scipio Hannonem Poenorum ducem ca- pit.
202 Scipio in Africam traicit 2, 6.	548 Ptolemaeus Epipha- nes res Aegypti. Scipio Syphacis ca- stra incendit.
200 Annibal Italia de- cedit 2, 6. Vincitur a Scipio- ne 2, 6. & ita finitur bellum Punicum se- cundum, postquam duraverat annis circi- ter XVI.	550 Vermina Syphacis filius vincitur. Carthaginenses pa- cem petunt, & impe- trant a Scipione.
199 Scipio vocatur A- fricanus 2, 6. Athenienses a Ro- manis auxilium pe- tunt adversus Philip- pum 2, 7.	551 Philippus navali proelio vincitur ab At- talo & Rhodiis 2, 7.
198 Philippus in sepul- cra & templa Athe- nensium saevit, <i>ibid.</i>	552 Plautus poeta mo- ritur.
196 T. Quintius Flami- nius Cos. Aoum pe- netrat 2, 7.	554 Cato praetor forti- tus provinciam Sardi- niam, ab Ennio ibi- dem Graecis literis in- stituitur.
195 Philippus vinci- tur ad Cynocephalas 2, 7.	555 Attalus rex Perga- menus moritur. Suc- cedit Eumenes.
194 Quinctius Boeotos compefcit 2, 7.	556 Antiochus Lyfima- chiam instaurat.
193 M. Porcius Cato Celtiberos vincit 2, 17. Quinctius Nabin vin- cit 2, 7.	557 Annibal ad Antio- chum venit 2, 8. Graecorum libertas in Nemeis proclama- tur 2, 7.

CHRONOLOGICAE AD FLORUM. 215

Anni ante N. C.	Anni ab U. C.
190	560
Antiochus in Graeciam traicit 2, 8.	Philopoemen cum Nabide bellum gerit.
189	561
Man. Acilius Glabrio Cos. Antiochum pellit 2, 8.	P. Cornelius Scipio Nafica Cos. Boios vincit.
188	562
Aemilius Regillus praetor classem Antiochi vincit 2, 8.	Antiochus vincitur a Scipione 2, 8.
187	563
M. Fulvius Nobilior Cos. Ambraciam obsidet 2, 9.	Cn. Manlius Vulso Cos. Gallograecos vincit 2, 11.
185	565
Cn. Manlio negatur triumphus 2, 11.	Bononia colonia deducta.
179	565
Perseus cum Philippo patre in Haemum montem ascendit 2, 12.	Africanus accusatur Romae.
178	571
A. Posthumius Albinus Cos. Ligures exarmat 2, 3.	Antiochus occiditur. Succedit Seleucus.
177	572
Tib. Sempronius Gracchus Celtiberos vincit 2, 17.	Fulvius Flaccus praetor Celtiberos vincit.
176	573
M. Manlius Vulso Cos. castris exiit ab Histris 2, 10.	Ptolemaeus Epiphanes moritur. Succedit Ptolemaeus Philometori.
175	574
C. Claudius Pulcher Cos. rem gerit contra Histros 2, 10.	Philippus, rex Macedoniae, moritur. Succedit Perfes.
168	575
Africani filius Africanum minorem adoptat 2, 15.	Vestae ignis extinctus.
	575
	Gracchus Sardos vincit. Seleucus moritur. Succedit Antiochus Epiphanes.
	582
	Salondicus, belli Hispanici concitor, opprimitur 2, 17.
	Antiochus Aegyptum inhiat.

216 E X C E R P T I O N E S

Anni ante N. C.

167 Q. Marcius Philip-
pus Cos. II. Macedo-
niam irrumpit 2, 12.

166 Anicius praetor Gen-
tium vincit 2, 13.

L. Aemilius Paullus
Cos. II. Persen vincit
2, 12.

164 L. Aemilius Persen
in triumpho ducit 2,
12.

157 M. Fulvius Nobil-
ior procos. Ligures
domat 2, 3.

154 C. Marcius Figulus
Cos. II. Dalmatas vin-
cit 4, 12.

150 Carthaginienfes ex-
ercitum contra foe-
dus comparant 2, 15.

149 L. Licinius Lucul-
lus Cos. in Hispania
res gerit 2, 17.

Anni ab U. C.

583 Ennius poëta mori-
tur.

Antiochus Alexan-
driam obfidet.

584 Popilius legatus ad
Antiochum.

Antiochus Hieroso-
lymam occupat.

Polybius in Italiam
venit.

586 Iudas Maccabaeus
legem defendit.

Antiochus moritur.
Succedit Antiochus,
eius filius, tutore Ly-
fia.

593 Terentius poëta mori-
tur.

Iudas Maccabaeus
interficitur. Succedit
Ionathas.

596 Ionathas & Simeon
Amaraeos per infidias
caedunt.

Ionathas pacem fa-
cit cum Bacchide.

600 Demetrius occidi-
tur. Succedit victor
Alexander.

Andriscus Pseudo-
philippus captus Ro-
mam deducitur.

601 P. Cornelius Scipio
Aemilianus singulari
certamine hostem su-
perat 2, 17.

CHRONOLOGICAE AD FLORUM. 217

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
147	Bellum Punicum tertium incipit 2, 15.
Carthago obsidetur 2, 15.	603	Andriscus, custodiam elapsus, occupat Macedoniam.
Cato Cenforius moritur.
146	Q. Caecilius Metellus Andriscum vincit 2, 14.	604	Prusias, Bithymiae rex, a filio Nicomede interficitur.
Masinissa moritur.
145	Scipio, contra leges Cos. factus, obsidionem Carthaginis urget 2, 15.	605	Critolaus legatos Romanorum violat 2, 16.
144	Metellus Achaeos vincit 2, 16.
Triumphat de Andriscu 2, 14.
Carthago diruitur 2, 15.
Corinthus diruitur 2, 16.	606	Metellus appellatur Macedonicus 2, 17.
Viriatius in Lusitania duces Romanos caedit 2, 17.
Alexander, Syriae rex, interficitur. Succedit ei Demetrius.
Ptolemaeus Philometor moritur ex vulnere. Succedit Ptolemaeus Physcon.
143	Q. Fabius Maximus Aemilianus Cos. contra Viriatum mittitur 2, 17.	607	Ionathas Demetrio auxilium mittit contra Antiochenos.
Thryphon Demetrium pellit.
Ionathas occiditur. Succedit Simon. Simon cum Demetrio foedus init.
141	Q. Caecilius Metellus Macedonicus res in Hispania gerit 2, 17.	609	Simon arcem Sionis capit.

218 E X C E R P T I O N E S

Anni ante N. C.	Anni ab U. C.
139 Q. Pompeius Rufus
Cos. turpe foedus cum
Numantinis icit 2, 18.	611 Tryphon, Antiocho
pupillo necato, Sy-
riae regnum invadit.
138 Viriatus a suis inter-
ficitur 2, 17.	612 Antiochus Sedetes
eiecto Tryphone Sy-
riam occupat.
136 Dec. Iunius Brutus
Cos. in Hispania res
gerit 2, 17.	614 Tryphon interfici-
tur.
135 C. Hostilius Mancin-
us Cos. foedus cum
Numantinis icit 2, 18.	615 Ioannes Hyrcanus,
Simonis filius, Cen-
debeum vincit.
Brutus Gallaeos
vincit 2, 17.
133 Eunus fervile bel-
lum concitat 3, 19.	617 Simon, Ethmarches
Iudaeorum, occidi-
tur.
Antiochus Hiero-
folymam obsidet.
Hypsaëus praetor
a fervis vincitur 3,
19.	618 C. Fulvius Flaccus
Cos. contra feros in
Siciliam mittitur.
132 P. Cornelius Scipio
Africanus, Cos. II. con-
tra Numantinos mitti-
tur 2, 18.	619 L. Calpurnius Piso
Frugi feros vincit.
131 Tib. Sempronius
Gracchus leges fed-
tiosas promulgat 3. 14.	620 P. Cornelius Sci-
pio Africanus trium-
phat de Numantinis
2, 18.
130 Numantia dirui-
tur 2, 18.	
M. Perperna prae-
tor ovans de fervis Ur-
bem ingreditur 3, 19.	
129 Aristonicus Asiam
occupat 2, 20.	621 Censuræ actus Ro-
mae, censuræ civium
Romanorum 313823,
praeter pupillos &
viduas.
P. Licinius Crassus
Mucianus Cos. ab A-
ristonico capitur 2,
20.	Antiochus Sedetes
occiditur.
M. Perperna Cos.
Aristonicum vincit ca-
pitque 2, 20.	

CHRONOLOGICAE AD FLORUM. 219

Anni ante N. C.	Anni ab U. C.
127 Man. Aquilius Cos. reliquias Asiatici belli conficit 2, 20.	623 Ptolemaeus forori filium, quem ex ea fustulerat, membratim concisum mittit. Alexander Zebina Syriae regnum invadit.
123 Massilienses queruntur de Salyis 3, 2.	627 Antiochus Gryphus regnum Syriae vindicat. Alexander Zebina interficitur. Polybius moritur.
M. Fulvius Flaccus Cos. contra Salyios proficiscitur 2, 3.	629 Aquae Sextiae, quarum mentio 3, 3. conditae.
121 C. Gracchus seditionosas leges fert 3, 15.	Carthago colonia deducta.
Q. Caecilius Metellus Cos. adversus Baleares mittitur. 3, 8.	631 C. Gracchus interficitur 3, 15.
119 Cn. Domitius Ahenobarbus procos. Allobroges vicit 3, 2.	632 Antiochus Cyzicenus fratri de regno controversiam movet.
118 Q. Fabius Maximus Aemilianus procos. Bituitum vincit 3, 2.	Ptolemaeus Physicon moritur.
113 Iugurtha fratribus infidias struit 3, 1.	637 M. Scaurus Cos. Ligures vincit.
112 C. Porcius Cato Cos. vincitur a Scordiscis 3, 4.	638 Antiochus Cyzicenus a fratre Grypo vincitur.
111 Didius Thraces vincit 4, 4.	639 Cimbri vagantur 3, 3.
110 Iugurtha fratrem Adherbalem necat 3, 1.	640 Antiochus Cyzicenus exercitu reparato Grypum vincit.

Anni ante N. C.

Anni ab U. C.

110	M. Livius Drusus
Cos. Scordifcos vincit
3, 4.		
109	L. Calpurnius Be-
stia Cos. contra Iu-
gurtham mittitur 3,
1.	641	Magna pars Urbis
conflagrat, una cum
aede Magnae Matris.
108	Iugurtha Romam
venit 3, 1.	642	M. Minucius Cos.
in Thracia res gerit 3,
4.
Samaria excinditur
a Ioanne Hyrcano.
	A. Posthumii Albini
exercitus corrumpitur
a Iugurtha 3, 1.		
107	Q. Caecilius Me-
tellus Cos. contra Iu-
gurtham proficiscitur
3, 1.	643	M. Iunius Silanus
Cos. vincitur a Cim-
bris 3, 3.
106	Metellus Thalam
capit 3, 1.	644	
105	C. Marius Cos. Cap-
sam capit 3, 1.
Iugurtham & Boc-
chum reges vincit 3,
1. | 645 | Metellus triumphat
ex Numidia, & appel-
latur Numidicus.

L. Cassius Longinus
Cos. vincitur & occi-
ditur a Cimbris.
Pompeius Magnus
nascitur. |
| 103 | Bocchus Iugurtham
Sullae tradit 3, 1.

Marius Iugurtham
in triumpho ducit 3
1. | 647 | Cn. Mallius Cos.
& Q. Servilius Cae-
pio procos. vincuntur
a Cimbris 3, 3.
Ioannes Hyrcanus
pontifex moritur. Suc-
cedit Aristobulus, qui
pontificatum in reg-
num commutat. |

CHRONOLOGICAE AD FLORUM. 221

Anni ante N. C.	Anni ab U. C.
102 C. Marius Cos. II. aduersus Cimbrosvet 3, 3.	648 Aristobulus Iudaeorum rex moritur. Succedit Alexander.
101 Lucius Licinius Lucullus castris exiit a fervis 3, 19.	649 C. Lucilius, Satyrarum scriptor, moritur.
100 C. Marius Cos. IV. Teutonos caedit 3, 3.	650 Archias poeta Romanam venit.
99 Man. Aquilius Cos. cum fervis debellat 3, 19.	651
C. Marius Cos. V. Cimbrosv caedit 3, 3.	
98 C. Marius Cos. VI. Saturninum fovet 3, 16.	652 Saturninus occiditur 3, 16.
Metellus Numidicus exulat 3, 16.	C. Iulius Caesar nascitur.
	Ptolemaeus Lathurus a matre regno pelitur.
	Alexandrum Iudaeum vincit.
92 P. Rutilius damnatur repetundarum 3, 17.	658 Antiochus, Cyziceni filius, Seleucum regno Syriae exiit. Antiochus, Seleuci frater, occiditur.
90 M. Livius Drusus leges fert 3, 17.	660 Alexander, rex Iudaeorum, VI. M. eorundem occidit.
89 Interficitur 3, 17.	661 Alexander, rex Iudaeorum, L. M. eorundem occidit.
88 Bellum Sociale exoritur 3, 18.	662 Alexander, rex Aegypti, matrem occidit.

Anni ante N. C.	Anni ab U. C.
88 P. Rutilius Lupus
Cos. vincitur ab Italis 3, 18.	662 Alexander, rex Iudaeorum, Pharifaeorum seditionibus premitur.
87 L. Sulla vincit Samnites 3, 18.	663 Demetrius Eucaerus capitur a Parthis.
86 Bellum civile Marianum oritur 3, 21.	664 Cives Romani in Asia iussu Mithridatis occiduntur 3, 5.
85 L. Cornelius Cinna
Cos. Urbe pellitur 3, 21.
Marius & socii Urbem occupant 3, 21. | 665 C. Marius cos. VII. moritur 3, 21.

Cicero Moloni Rhodio rhetori dat operam. |
| 84 Sulla Mithridaticos vincit 3, 5. | 666 Athenae captae 3, 5.
C. Sallustius Crispus Historiae Romanae princeps, nascitur. |
| 81 Sulla redit in Italiam contra Marianos 3, 5. 3, 21. | 669 Templum Delphicum incenditur a Thracibus.
Capitolium conflagravit. |
| 80 C. Marius, Marii filius, Cos. opprimitur 3, 21.
Pontius Telesinus opprimitur, <i>ibidem</i> . | 670 L. Licinius Murena bellum Mithridaticum renovat.
Sulla Tribunorum potestatem minuit.
Ptolemaeus Lathurus moritur. Succedit Ptolemaeus Auletes. |
| 77 Ap. Claudius Pulcher Cos. in Thracia res gerit 3; 4.

P. Servilius Vatia Cos. Mauros vincit 3, 6. | 673 Cicero Athenas navigat, Antiocho philosopho operam daturus.
Sulla sponte dictaturam deponit. |

CHRONOLOGICAE AD FLORUM. 223

Anni ante N. C.

76 M. Aemilius Lepidus Cos. civile bellum movet 3, 23.

75 Cn. Pompeius contra Sertorium mittitur 3, 22.

74 C. Scribonius Curio Cos. in Thracia res gerit 3, 4.

72 M. Antonius vincitur a Cretenfibus 3, 7.

71 C. Licinius Lucullus Mithridatem vincit ad Cyzicum 3, 5.
Spartacus cum gladiatoribus bellum pop. Romano facit 3, 20.

70 Cn. Cornelius Lentulus Clodianus Cos. vincitur a Spartaco 3, 20.

69 Sertorius interficitur a suis 3, 22.
C. Cassius Varus proconsul vincitur a Spartaco 3, 20.

66 Q. Caecilius Metellus in Cretam mittitur 3, 7.

Anni ab U. C.

674 Alexander, rex Iudaeorum, moritur. Succedit uxor Alexandra.

675 Cicero e Graecia Romam redit.

676 Capitolium restituitur.

Cicero Quaesturam petit.

Nicomedes, Bithyniae rex, moritur, herede relicto pop. Rom.

678 Sertorius cum Mithridate foedus init 3, 22.

679 Ariovistus, Germanorum rex, in Galliam transit.
Pompeius prospere res gerit contra Sertorium 3, 22.

680 Lucullus Mithridatem in Pontum fugat.

681 Mithridates in Armeniam fugit.
Virgilius nascitur.
Alexandra, Iudaeorum regina, moritur. filius ejus minor Aristobulus fratre deiecto succedit.

684 Lucullus Nisibin capit.

Anni ante N. C.

66
65 Pompeio bellum Piraticum decernitur 3, 6.

64 Pompeius contra Mithridatem proficitur 3, 5.
M. Terentius Varro triumphat de Thracibus 3, 4.

63 Pompeius in Iberos, Albanos &c. movet 3, 5.

62 Proficitur in Syriam 3, 5.

61 Pompeius Hierosolymitanum templum intrat 3, 5.
Catilinae coniuratio discutitur 4, 1.

60 Metellus Creticus appellatur 3, 7.

57 Iulia, Caesaris filia, Pompeio nubit 4, 2.

56 Caesar Helvetios & Ariovistum vincit 3, 10.

55 Item Belgas 3, 10.

Anni ab U. C.

684 Triarius Mithridatem vincit.

685 Mithridates Triarium ingenti clade afficit.

Cicero praeturam petit.

686 Pompeius Mithridatem nocturno proelio vincit 3, 5.

Lucullus ob magnificentiam & luxuriam Xerxes togatus appellatur.

687 Hyrcanus Aristobulum fratrem obsidet Hierosolymis.

688 Cicero consulatum petit.

689 Mithridates moritur 3, 5.

Augustus Caesar nascitur.

Iulius Caesar fit Pontifex Maximus.

690 Lucullus triumphat.
P. Clodius uxorem Caesaris violat.

Helvetii de invadenda Gallia deliberant 3, 10.

693 Messala Corvinus orator nascitur.

Titus Livius nascitur.

694 Cicero exfulat.
Clodius Pompeium insidiis petit.

695 Cicero redit.

CHRONOLOGICAE AD FLORUM. 225

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
54	Et Venetos 3, 10.	696	Orationem habet pro Sextio &c.
53	Rhenum transit 3, 10.	697	Gabinius Ptolemaeum regno pulsum restituit.
	In Britanniam traicit 3, 10.		Alexander, Aristobuli filius, Iudaeam subigere tentat frustra.
52	M. Crassus in Parthos movet 3, 11.	698	Gabinius Nabathaeos vincit.
	Caesar iterum in Britanniam traicit 3, 10.		Romam reversus accusatur, primum a Cicerone, mox defenditur. damnatur tamen.
51	M. Crassus interficitur 3, 11.	699	Cassius superfites cladis Crassianae in Syria colligit 3, 11.
	Julia Pompeii coniux moritur 4, 2.		Labienuus, Caesaris legatus, Treviros vincit.
	Caesar ponte facto Rhenum penetrat 3, 10.		Cicero creatur Augur.
50	Caesar media hieme in Galliam redit 3, 10.	700	Clodius occiditur a Milone.
	Caesari conceditur absenti petere consulatum 4, 2.		Lucretius poeta per furorem manus sibi infert.
49	Caesar consulatum more maiorum petere iubetur, <i>ibidem</i> .	701	Cicero libros scribit de finibus.
			Cicero in provinciam Ciliciam proficiscitur.
			Censa civium capita 320000.

Anni ante N. C.	Anni ab U. C.
47 Caesar Brundisii Pompeium obsidet 4, 2.	703 Scribonius Curio Siciliam occupat pro Caesare 4, 2. Occiditur in Africa 4, 2.
46 Caesar Pompeium vincit 4, 2.	704 M. Coelius & Milo occiduntur.
45 Et Aegyptios 4, 2.	705 Cicero Caesari obviam progreditur.
44 Item Iubam regem & Scipionem 4, 2. Caesar triumphat 4, 2. Creatur dictator perpetuus 4, 2.	706 Cicero orationes habet ad Caesarem pro M. Marcello & Q. Ligario. Herodes Galilaeae praeficitur ab Antipatro patre.
43 Caesar ad Mundam Pompeii liberos vincit 4, 2.	707 C. Caninius in paucas horas Cos. fit.
42 Interficitur 4, 2. Amnestia decernitur 4, 7.	708 Octavius Romam venit. Sex. Pompeius bona paterna repetit 4, 3.
41 Brutus & Cassius in provincias suas abeunt 4, 7.	709 C. Trebonius, unus ex percussoribus Caesaris, a Dolabella interficitur.
Caesar Octavianus Antonium ab obsidione Mutinae repellit 4, 4.	Cassius Iudaeam spoliatur.
Triumviratus Caesaris, Antonii, & Lepidi 4, 6.	Ovidius nascitur. Antipater, Herodis pater, interficitur.

CHRONOLOGICAE AD FLORUM. 227

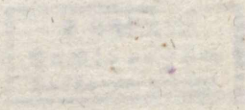
Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
41	Cicero occiditur 4, 6.		
40	Cassius & Brutus pereunt 4, 7.	710	Sextus Pompeius Siciliam occupat 4, 8.
39	L. Antonius Cos. obsidetur ab Augusto Perusiae 4, 5.	711	Pacorus Hierosolymam occupat.
			Antigonus patruo Hyrcano auriculas praecidit, ne receptum haberet ad pontificatum.
36	Ventidius Pacorum occidit 4, 9. Bellum cum Sex. Pompeio exoritur 4, 8.	714	Afinius Pollio Dalmatas vincit 4, 12. Augustus Liviam ducit. Herodes Hierosolymam capit. M. Vispanius Agrippa Gallos vincit.
34	Pompeius Sicilia pellitur 4, 8. Antonius rem male gerit in Parthis 4, 10.	716	Lepidus triumphat ab Augusto omni potentia exiit. Hyrcanus, qui hactenus apud Parthos commoratus erat, ad Herodem venit.
33	Sex. Pompeius occiditur 4, 8.	717	Pannonii vincuntur 4, 12.
32	Octavius vulneratur in Illyriis 4, 12.	718	Antonius Artavadem, Armeniae regem, dolo irretitum capit. Sallustius moritur.
30	Bellum civile inter Caesarem & Antonium 4, 11.	720	Herodes cum Arabibus bellum gerit. Atticus, amicus Ciceronis, moritur.

Anni ante N. C.	Anni ab U. C.
29 Pugna Actiaca 4,
II.	721 Agrippa Bogudem,
Mauritaniae regem,
occidit.
28 Antonius & Cleo-
patra se perimunt 4,
II.	722 Catullus poëta mo-
ritur.
27 M. Crassus Myfos
vincit 4; 12.	723 Augustus trium-
phat.
Senatum purgat.
25 Octavius appella-
tur Augustus 4, 12.	725 Herodes Mariam-
nem, coniugem suam,
occidit.
24 Augustus Cantabros
bello petit 4, 12.	726 Cornelius Gallus
poëta, praefes Aegypti,
mortem sibi consciscit.
His post quinquen-
nium perdomitis, to-
ta denique pacatur
Hispania, cum in ca-
dimicatum esset Ro-
manis per annos CC
circiter 2, 17.	Herodes Alexan-
dram focrum interfici-
cit.
23 C. Antistius Canta-
bros vincit 4, 12.
Templum Iani clau-
ditur 4, 12.	727 Terentius Varro Sa-
llos vincit.
M. Vinicius Ger-
manos superat.
20 Cantabri semet ip-
sos perimunt 4, 12.	730 Pantheon ab Agrip-
pa aedificatur.
Virgilius moritur.
17 Indorum legatio ad
Augustum venit 4, 12.
Parthi signa red-
dunt 4, 12.	733 Herodes templum
instaurot.
Augustus Caium &
Lucium nepotes ad-
optat.
Horatius carmen fe-
culare scribit.

CHRONOLOGICAE AD FLORUM. 229

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
13	Drusus Rhaetos vincit 4, 12.	737	Cyzicenis libertas redditur. Drusus Frisios subigit.
9	L. Piso Thracas vincit 4, 12.	741	Drusus, Rheno & Lupia transfmissis, ad Visurgim usque procedit.
8	Drusus Cattos & Sicambros superat 4, 12.	742	Claudius imperator nascitur. Tiberius Iuliam, Augusti filiam, uxorem ducit.
7	Drusus mortuus Germanici cognomine honestatur 4, 12.	743	Tiberius Dalmatas & Pannonias subigit. Herodes filios suos interficit.
Anni post N. C.		750	IESUS CHRISTUS nascitur. Herodes moritur.
2	C. Iulius Caesar Cos. vulneratur in Armenia 4, 12.	752	Tiberius ex secessu Rhodiensi Romam redit.
3	Lucius Caesar moritur 4, 12. C. Cornelius Lentulus Coffus Gaetulos vincit 4, 12.	753	Asconius Paedianus floret. Athenodorus, philosophus Stoicus, floret.
10	Quinctilius Varus occiditur a Germanis 4, 12.	760	Tiberius in Germania res gerit. Pannonii rebellant ducibus Batonibus.

I N D E X.

I N D E X

17

I N D E X.

A.

- A**CHAIA 1, 18. 3, 6. libera-
 rata 2, 7.
 Achaicum bellum 2, 16.
 Acilius Glabrio Cos. 2, 8.
 Adherbal Bomilcaris 2, 6.
 Adherbal Numida 3, 1.
 Adrianum mare, 2, 5.
 Adriaticum mare 3, 4, 3, 6.
 4, 2.
 Aedui 3, 2.
 Aeëtas Ponticus 3, 5.
 Aegates insulae 2, 2.
 Aegaeum mare 2, 16, 3, 6.
 Aegimurus 2, 2.
 Aegyptius triumphus Caesa-
 ris 4, 2. Aegyptium mare
 3, 6.
 Aegyptus 4, 2. Aegypti cor-
 nua 4, 11. fugam in Ae-
 gyptum agitat Pompeius
 4, 2. in Aegypto bellum
 cum Caesare 4, 2.
 Aemilius Infubres vincit 2, 4.
 Aemilius Paullus Cos. 2, 12.
 Aemilius Regillus 2, 8.
 Aeneas 1, 1. in Italiam ve-
 nit 1, 1.
 Aequi 1, 11.
 Aesopus fl. 3, 5.
 Aethiops in aciem prodeun-
 titibus obvius ferale signum
 4, 7.
 Aetnaeus ignis 1, 16.
 Aetoli 2, 9. in partibus Pom-
 peii 4, 2.
 Aetolia 2, 8.
 Afranius dux Italus 3, 18.
 L. Afranius Cos. 4, 2. Pom-
 peii legatus 4, 2. occidi-
 tur 4, 2.
 Africa Romanis cedit 2, 6.
 nomini induitur 1, 11. A-
 fricae captivitas 2, 6. in
 Africam fugam agitat Pom-
 peius 4, 2. in Africam na-
 vigatur a Tarento 1, 18.
 Africa contenti debuerant
 esse Romani 3, 12. in A-
 frica bellum civile geritur
 4, 2.
 Africum mare 2, 2.
 Agamemnon cur vocatus
 Pompeius 4, 2.
 Agrigentum 2, 2.
 Agrippa 4, 12.
 Alba, 1, 1.
 Albanus, *pro Albani* 1, 3.
 Albanus mons 3, 18.
 Albani, *Astiae* pop. 3, 5.
 L. Albinus 1, 13.
 Albinovanus 3, 21.
 Albinus, A. Posthumius 3, 1.
 Alexander Macedo 2, 7.
 Alexandria 4, 2.
 Alexia, urbs 3, 10.
 Algidum, urbs 1, 11.
 Allia, fluv. 1, 13.
 Allobroges 3, 2. in arma
 sollicitantur a Catilinianis
 4, 1.
 Alpes 1, 13. 1, 26. claustra
 Italiae 3, 3. hieme cre-

I N D E X.

- scunt 3, 10. transcenduntur ab Annibale 2, 6. a Romanis 3, 2, Alpes Noricae 3, 3. 4, 12.
 Alpheus, fl. 2, 16.
 Alpinorum corporum vitia 2, 4.
 Ambiorix Gallus, 3, 10.
 Ambracia 2, 9.
 Ambracius sinus 4, 11.
 Amulius 1, 1.
 Ana, fl. 3, 22.
 Ancharius 3, 21.
 Ancilia 1, 2.
 Ancus Marcius 1, 4.
 Andricus 2, 14.
 Angulus Bruttius 3, 20. Italiae ultimus 2, 6.
 Aniciv praetor 2, 13.
 Annibal 2, 6. vincitur ab Aemilio 2, 8. a Scipione 2, 6. foedus cum Philippo percutit 2, 7. Romanis hostem toto orbe quaerit 2, 8. cum iis XVII annis bellavit 3, 5. minus vastavit Italiam, quam focii 3, 18. 3, 21. non videtur optasse quod Catilina 4, 1.
 Annivs 3, 16.
 Anno Poenus 2, 17.
 Antiochus Magnus 2, 8.
 Antistius 4, 12.
 Antium, urbs 1, 11.
 Antoniv Pompeii legatus 3, 7.
 C. Antoniv Cos. cum Cicerone 4, 1.
 C. Antoniv triumviri frater 4, 2.
 L. Antoniv triumviri frater 4, 5.
 M. Antoniv triumviri avus 3, 21.
 M. Antoniv triumviri pater 3, 7.
 M. Antoniv 4, 2. Cos. 4, 3. insignia regni offert Caesari 4, 2. fax & turbo seculi 4, 3. gravis reip. 4, 6. avunculum proferibit 4, 6. scopulus securitatis publicae 4, 9. bello Mutinensi vincitur 4, 4. proficiscitur contra Cassium & Brutum 4, 7. vincitur a Parthis 4, 10. ab Augusto 4, 11. semet interficit 4, 11. Antonii metus & ignavia 4, 7. ingenium pessimum 4, 5.
 Apenninus mons 3, 20.
 Apollo Cumanus 2, 8. Pythivs 1, 12.
 Appiani nomine falsa forte scripta circumferuntur 4, 10.
 Appuleiana seditio 3, 16. eius origo 3, 12.
 Appuleiv Saturninus 3, 16.
 Apulo Hister 2, 10.
 Apuli 1, 18.
 Aquae Sextiae 3, 3.
 Aquilius reliquias Asiatici belli conficit 2, 20.
 Maniv Aquilius servos vincit 3, 19.
 Aquitani 3, 10.
 Arabes 3, 5. in classe Cleopatrae 4, 11.
 Araxis, fl. 4, 10.
 Arcades 1, 1.
 Archelaus 3, 5.
 Archimedes 2, 6.

I N D E X.

- Arethusae fons 2, 6.
 Aricinum, nemus 1, 11.
 Ariminum, urbs 4, 2.
 Ariobarzanes Cappadox 3,
 5. in partibus Pompeii 4,
 2.
 Ariovistus Germanus 3, 10.
 Ariovistus Infuber 2, 4.
 Aristobulus Iudaeus 3, 5.
 Aristonius Pergamenus 2,
 20.
 Armenia 3, 11. aestuosa 4,
 10. recipitur a C. Caesa-
 re 4, 12.
 Armenia utraque, h. e. ma-
 ior & minor 3, 5.
 Armenii 3, 12. triumphi 4,
 2.
 Arminius Germanus 4, 12.
 Aracillum, urbs 4, 12.
 Arsia, fl. 2, 5.
 Arabazes Ponticus 3, 5.
 Artaxata 4, 12. caput Arme-
 niae 3, 5.
 Arthoces Iberus 3, 5.
 Arverni 3, 2. 3, 10.
 Aruns Tarquinius 1, 10.
 Arufini campi 1, 18.
 Asculum 3, 18. evertitur,
 ibidem.
 Asdrubal Carthaginensium
 dux ultimus 2, 15.
 Asdrubal frater Annibalis 2,
 6. vincitur a Scipionibus
 2, 17.
 Asia 3, 5. a Pompeio perdo-
 mita 3, 5. 3, 10. provin-
 cia Craffi 4, 2.
 Asiatica amoenitas 2, 11. he-
 reditas Attali regis 3, 12.
 Romanos corrumpit 3, 12.
 Asiaticum mare 3, 6.
- Asinius Pollio 4, 12.
 Astrudes palus 2, 12.
 Astura, fl. 4, 12.
 Astures 4, 12. vincuntur a
 Carisio 4, 12.
 Asylum Romuli 1, 1.
 Atefis, fl. 3, 3.
 Athenae 3, 5.
 Athenio 3, 19.
 Attalus Pergamenus 2, 7.
 Attalus prioris nepos 2, 20.
 3, 12.
 Attici 2, 9.
 M. Attilius Regulus 2, 2.
 Attius Navius 1, 5.
 Avaricum, urbs 3, 10.
 Aufidus, fl. 2, 6.
 Augustus, *Praefat.* 3, 12. mor-
 tem patris (*adoptivi, nempe*
 Caesaris) ulciscitur 4, 3.
 Hispaniam perdomat 2, 17.
 ordinat imperii corpus 4,
 3. vincit Antonium ad Mu-
 tinam 4, 4. ad Perusiam
 4, 5. ad Actium 4, 11.
 Cantabros 1, 12. contra
 Cassium & Brutum profici-
 scitur 4, 7. triumphum
 contemnit 4, 12. Ianum
 claudit 4, 12. Augusti ca-
 stra capta 4, 7. nomen
 quid significet 4, 12. *Au-*
 sonius in gratiarum actione:
 Gratianus virtute vislor: Au-
 gustus sanctitate &c. *Grae-*
 cis est σεβαστός, h. e. sanc-
 tus, & numinis instar colen-
 das. Pausanias in Laconi-
 cis: *Αύγουστος κατὰ γλῶσ-*
 σαν δύνανται τὴν ἑλλήνων
 σεβαστός.
- Aurigonae 4, 12.

I N D E X.

Autronii 4, 1.
Auxima, urbs 3, 22.

B.

M. Baebius Tamphilus Ligures vincit 2, 3.
M. Baebius, *Appiano Bécios*, uncis trahitur 3, 21.
Baebius ritu feratum inter manus laceratus 3, 21.
Bagrada, fl. 4, 2. *Alibi est* Bragada.
Baiæ, urbs 1, 16. 2, 6.
Baleares insulæ 3, 22. vincuntur 3, 8.
Balearicus *Metelli cognomen a victis Balear.* 3, 8.
Balearicum bellum 3, 8. fretum 3, 9.
Basilus 4, 2.
Belgae 3, 10.
Belgica, urbs 4, 12.
Bellatrix Hispania 2, 6.
Bithynia 3, 5. recipitur a Nicomede 3, 5.
Bithynicus, *ibid.*
Bituitus *Gallus* 3, 2.
Bituriges 3, 10.
Bocchus *Maurus* 3, 1.
Boeotia 3, 5.
Boiorix *Cimber* 3, 3. *Hoc nomen reperitur etiam apud Livium* 34, 45. 4. *de regulo Boio.*
Bonilcaris Adherbal, *subaudi filius* 2, 6. *Graecismi huius, etiam nostratibus usitati, compluria apud Latinos exempla.*
Bonna 4, 12.
Bononia 4, 6.

Bosphorus 3, 5.
Bovillae 1, 11.
Brennus 2, 11.
Brenni, pop. 4, 12.
Britannia 3, 10. ante Romanos aliis gentibus cognita 3, 10.
Britanni 3, 12. vincuntur a Caesare 3, 10.
Britomarus Infuber 3, 4.
Brundisium 4, 2. Sallentinorum caput 1, 20. obsidetur a Caesare 4, 2. a Brundisio traiectus in Graeciam 4, 11.
Brutus, *Decimus Iunius*, Hispanos vincit 2, 17.
Brutus, *Decimus Iunius*, obsidetur ab Antonio 4, 4.
Brutus, *Decimus Iunius*, Massiliam capit 4, 2.
Brutus, *L. Iunius*, Cos. *Praefat.* 6. 1. liberos punit 1, 9. occumbit 1, 10. Bruti nomen unde 1, 9.
Brutus, *M. Iunius*, Caesarem interficit 4, 2. Bruti mors 4, 7.
Byrsa, arx Carthaginis 2, 15.

C.

Caeninenses 1, 1.
Caepio, *Q. Servilius*, vincitur a Cimbris 3, 3.
Caepio, *Q. Servilius*, vincitur a sociis 3, 18.
Caepio Pompeii legatus 3, 6.
Caesar, *C. Iulius* 3, 12. vincit Britannos 3, 10. Gallos 3, 10. Germanos 3, 10. Rompeium 4, 2. Aegyptios

I N D E X.

- 4, 2. Pharmacem 4, 2.
 Scipionem & Iubam 4, 2.
 Pompeii filium 4, 2.
 Rhenum bis traiecit 3, 10.
 4, 12. triumphat 4, 2.
 occiditur 4, 2. quasi Tarquinii regno depulſus 4, 7.
 Caefaris animus & eloquentia 4, 2. ſententia de Catilinae focis 4, 1. cum Pompeio & Craſſo triumphatus 4, 2. vox ad gubernatorem 4, 2. ad milites 4, 2.
- C. & L. Caefares fratres occiduntur 3, 21.
- C. & L. Caefares, Auguſti nepotes 4, 12.
- Caefar *L. Iulius* Cos. 3, 18. vincitur a focis 3, 18.
- L. Caefar avunculus Antonii proſcribitur 4, 6.
- Caieta, *portus* 1, 16.
- Calabria 1, 18.
- Calaguris, urbs 3, 22.
- Calatinus, *A. Atilius*, dictator 2, 12. A Calatia, *quae hodie Galazzo*, Sueyro in verſione Velleii.
- Calidonium falſus 1, 17. Calidoniae filvae 3, 10.
- Calpurnius Beſtia Cos. 3, 1.
- Calpurnius Flamma 2, 2. *eius hiftoriam ita ſcribi velim*: occupavit: adeoque moratus hoſtem, dum exercitus omnis evaderet, pulcherrimo exitu &c.
- Camerinenſes 2, 2.
- Camillus *M. Furius* 1, 22. Gallos caedit 1, 13. eius factum egregium 1, 12.
- Campania 1, 16. occupatur ab Annibale 2, 6. contra Urbem confurgit 3, 18. vaſtatur a gladiatoribus 3, 19. a Lamponio & Teleſino 3, 21.
- Campani 1, 16.
- Campus Martius 1, 9. Raudius 3, 3. campi Aruſini 1, 18. Philippii 4, 2.
- Cannae 2, 6. Annibalis, Capua 2, 6.
- Canneniſis dies 4, 12.
- Cantabri 4, 12.
- Cantabria 4, 12.
- Canuleius C. Trib. pl. 1, 25.
- Capitolium fedes Iovis 1, 13. 3, 21. perfugium ſeditioſorum, ut Appuleii 3, 16. Gracchorum 3, 14. 3, 15. Marianorum 3, 21. percuſſorum Caefaris 4, 7. fervorum 3, 19. dictum a capite Toli 1, 7. *Sic apud Strabonem lib. 8 pag. 260 locus eſt ab Euryſthei capite, Εὐρυςθέως κεφαλή.*
- Cappadocia 3, 5. acquiſita 3, 12. in partibus Pompeii 4, 2. Cappadociae nives 4, 10.
- Capreae palus 1, 1.
- Capſa, urbs 3, 1.
- Capua, urbs 1, 16. 3, 20. 3, 21. Annibalis Cannae 2, 6. recipitur a Romanis 2, 6. Capuae opes 2, 18.
- Carala, urbs 2, 2. quae & Caralis 2, 6.
- Carbo, Lucanos vincit 3, 18.
- Carbo, *Cn. Papius*, Mariarum partium dux 3, 21.

I N D E X.

- Cos. 3, 21. occiditur 3, 21.
 Carisus 4, 12.
 Carnutes 3, 10.
 Carrae, urbs 1, 11. 3, 11.
 Carfeoli, urbs 3, 18.
 Carthaginienſis 2, 2.
 Carthago 1, 16. obſidetur a Regulo 2, 2. a Scipione 2, 6. deletur 2, 15. a regina condita 2, 15. Carthaginis excidium 3, 12. incendia 2, 15. opes 2, 18.
 Caſpii, pop. 3, 5.
 Caſſius L. legatus contra Mi-
 thridatem 3, 5.
 C. Caſſius vincitur a Sparta-
 co 3, 20.
 Caſſius C. Caefarem interficit 4, 2. Caſſii caſtra capta 4, 7. mors 4, 7. Caſſius & Brutus Parthos in auxilium follicitant 4, 9.
 Catilina 3, 12. interficitur 4, 1.
 Catilinarium bellum 4, 1.
 Cato Cenſorius Celtiberos vincit 2, 17. excidium Carthaginis urget 2, 15.
 Cato, C. Porcius, vincitur a Thracibus 3, 4.
 Cato vincit Etrufcos 3, 18.
 Cato Uticenfis 4, 1. adverſus potentes ſemper obliquus 4, 2. Pompeianarum partium dux 4, 2. mortem ſibi conſciſcit 4, 2.
 Catti 4, 12.
 Catulus Q. Lutatius ignis hauſtu moritur 3, 21.
 Caucaſus, mons 3, 4. 3, 5.
- Caudex cognomen Claudio-
 rum 2, 2.
 Caudinae furculae 1, 16.
 Caudinum foedus 2, 18.
 Cavelani reges 3, 10.
 Celtiberia 4, 2.
 Celtiberi 2, 17. vincuntur a Catone 2, 17. militant Ser-
 torio 3, 22.
 Celtici 2, 17.
 Cenſorinus L. Marcius Cos.
 2, 15.
 Cenſus apud Rom. origo 1,
 6.
 Centuriae 1, 5. 2, 6.
 Centurionis Domitii ſolidi-
 tas 4, 12. centuriones vi-
 ginti incremati 4, 12.
 Cephalenia, inf. 2, 9.
 Ceraunii montes 2, 9.
 Cereris Liberique certamen
 Campania 1, 16.
 Ceſonius 4, 2.
 Cethegi 4, 1.
 Chaeronea 3, 5.
 Chaonum montes 2, 7.
 Cheruſci 4, 12.
 Chryſocolla 4, 12.
 Cicero Cos. Catilinae coniur-
 rationem patefacit 4, 1.
 Ciceronis caput in roſtris
 expoſitum 4, 6.
 Cilicia 3, 11. acquiſita 3, 12.
 in partibus Pompeii 4, 2.
 Cilix ſervus bellum concitat
 3, 19. Cilices piratae 3,
 6. extincti a Pompeio 4,
 8. Cilices Pompeiani, ac-
 tis ſub mari funibus, rati-
 tem hoſtilem capiunt 4,
 2.

I N D E X.

- Cimbri, 3, 3. caeduntur a Mario 3, 3. Cimbrorum uxores, & earum ferocia 3, 3.
 Ciminius saltus 1, 17.
 Cinnana rabies 4, 2.
 Cirta, urbs 3, 1.
 Cifalpinus 4, 4.
 Citerior Hispania, h. e. propior nobis 4, 2. Oceanus 4, 12.
 Appius Claudius Caecus 1, 18.
 Appius Claudius militibus suis invisus 1, 22.
 Appius Claudius decemvir 1, 24.
 Appius *Claudius Caudex* Cos. primus in Siciliam cum classe traiecit 2, 2.
 Appius *alii* P. Claudius Cos. vincitur a Poenis 2, 2.
 Appius Claudius *Pulcher* Cos. *Praefat.* Capuam obsidet 2, 6.
 Appius *Claudius Pulcher* Histros vincit 2, 10.
 Appius *Claudius* Thraces vincit 3, 4.
 Claudius Drusus *Nero*, *privignus Augusti* 4, 12. Germanos vincit 4, 12. moritur 4, 12. ex provincia cognomen accipit Germanici, *ibidem*.
 Claudius Nero *C.* debellat Afrubalem 2, 6.
 Claudius Unimanus praetor vincitur a Viriato 2, 17.
 Cleopatram Aegyptia 4, 2. amica Antonii 4, 3. vincitur & perit 4, 11.
 P. Clodius, tribunus plebis 3, 9.
 Clodius Glaber vincitur a Spartaco 3, 20.
 Cloelia 1, 10.
 Clusium, urbs 1, 13.
 Clypea, urbs 2, 2.
 Cnossus, urbs 3, 7.
 Coclites 1, 10.
 Colchi 3, 5. vincuntur a Pompeio 3, 5.
 Collatinus Cos. *Praefat.* urbe dimittitur 1, 9.
 Collina porta 3, 21.
 Collis Ianiculus 3, 23.
 Columnae Herculis 2, 6.
 Comae Syriae deae 3, 19.
 Comis laceris pugnantibus interveniunt feminae 1, 1.
 Comitia consularia 3, 16.
 Comitiales dies 3, 10.
 Consecratio Romuli 1, 1.
 Contrebia, urbs 2, 17.
 Cora, urbs 3, 20.
 Corfinium, urbs 3, 18. 4, 2.
 Corinthium aes 2, 16.
 Corinthus everfa 2, 16. Corinthi excidium 3, 12. oopes 2, 18.
 Coriolanus 1, 11. *ubi tamen haec vox videtur expungenda.*
 Corioli, urbs 1, 11.
 Cornelius Afina Cos. 2, 2.
 Corn. Cinna Cos. 3, 21.
 L. Corn. Scipio Corsicam & Sardiniam invadit 2, 2.
 Corniculum, urbs 1, 11.
 Corsica occupatur a Romanis 2, 2.

I N D E X.

- Cossus *A. Cornelius*, magister equitum 1, 11.
 Cossus *Cn. Cornelius Lentulus*, Gaetulicus 4, 12.
 Cothus *Thrax* 4, 2.
 Cotiso *Dacus* 4, 12.
 Cotta *L. Aurunculeius*, legatus Caesaris 3, 10.
 Crassiana clades Pacori caede pensata 4, 9. Crassiana clade capta signa remittuntur 4, 12. capti milites Parthis militant 4, 10.
 Crassus *M. Licinius* triumphans 4, 2. vincitur a Parthis 3, 11. interficitur 3, 11. 4, 2.
 M. Crassus Myfos vincit 4, 12.
 Crassi pater & filius trucidantur 3, 21.
 Cremera, fl. 1, 12. Cremerae clades cum Alliana comparata 1, 13. 3, 18.
 Creta 3, 6.
 Creticus, cognomen Metelli 3, 7. 3, 8. Creticum bellum 3, 7.
 Critolaus *Achaeus* 2, 16.
 Crixus gladiator 3, 20.
 Cumae, urbs 1, 16.
 Cunctator, Fabii cognomen 2, 6.
 Cuniculi 1, 12.
 Cures, urbs 1, 2.
 Curgonii, pop. 4, 12.
 Curiarum apud Rom. origo 1, 6.
 Curiticum litus 4, 2.
 Curinius 4, 12.
 Curio, *C. Scribonius* 3, 4.
 Curio, *C. Scribonius*, dux Caesarianus 4, 2.
 Curius Dentatus *Manius Sabinus* vincit 1, 15. & Pyrrhum 1, 18. eius medicum proditorem remittit 1, 18. fictilia sua praefert auro 1, 18.
 Curii 4, 1.
 Cyclades insulae 3, 5.
 Cydonea, urbs 3, 7.
 Cynocephalae tumuli 2, 7.
 Cypriae opes aerarium latius replent quam ullus triumphus 3, 9.
 Cypros Romanorum facta 3, 9.
 Cyrenae, urbs 3, 6.
 Cyzicum, urbs 3, 5.

D.

- Dacia 3, 4.
 Daci 4, 12. vincuntur 4, 12.
 Dalmatae 4, 12. vincuntur 4, 12.
 Dalmatia, 3, 4.
 Damascus, urbs 3, 5.
 Danubius, fl. 3, 4. 4, 12. imperii terminus 4, 12.
 Darius 2, 8.
 Deceates, pop. 2, 3.
 Decemviratus 1, 24.
 Decius Mus Cos. se diis Manibus devovet 1, 14. item eius filius 1, 17.
 Deiotarus *Gallograecus* 4, 2.
 Delos, ins. 3, 5.
 Delminium, urbs 4, 12.
 Diaeus *Achaeus* 2, 16.
 Didius *M. Thraces* vincit 3, 4.
 Didius Caesaris legatus 4, 2.
 Dolabella, *P. Cornelius*, Gal-

I N D E X.

los Senones vincit 1, 13.
 Dolabella, *P. Cornelius*, Tre-
 viros vincit 3, 10. vincit-
 tur a Pompeianis 4, 2.
P. Cornelius Dolabella Cos.
 4, 3.
 Domitius Aenobarbus *Cn.*
 Allobroges vincit 3, 2.
 Domitius legatus Metelli, an
 Pompeii 3, 22.
 Domitius, *L. Aenobarbus* a
 Caesare Corfinio pellitur
 4, 2.
 Domitius centurio 4, 12.
 Domnes *Armenius* 4, 12.
 Dravus, fl. 4, 12.
 Drepanæ, urbs 2, 2.
 Drusiana seditio 3, 17.
 Drusus *M. Livius* Thraces
 vincit 3, 4.
 Drusus *M. Livius* Trib. pl. 3.
 17. dominandi cupidus 3,
 18.
 Duillius *C.* Cos. 2, 2.
 Durius, fl. 2, 18.
 Dyrachium, urbs 4, 2.

E.

Eburones, pop. 3, 10.
 Elis, urbs 2, 16.
 Enna, urbs 3, 19.
 Ephesii 2, 8.
 Epirus 1, 18. fedes belli ci-
 vilis 4, 2. in Epiro castra
 Augusti 4, 11.
 Erythraea, urbs 3, 7.
 Eryx, urbs 2, 2.
 Esquilina porta 3, 21.
 Etruria 4, 2. contra Urbem
 confurgit 3, 18. vastatur
L. Ann. Florus.

a Lamponio & Telefinò
 3, 21. ex Etruria admotus
 Urbi exercitus, Lepidi 3,
 23. Catilinæ 4, 1.
 Etrusci vincuntur a Romanis
 1, 17. 3, 18. mixti Ro-
 manis 3, 18.
 Evander *Arcas* 1, 1.
 Euboea, inf. 2, 7. occupa-
 tur a Mithridate 3, 5. re-
 cipitur a Sulla 3, 5. eius
 descriptio 2, 8.
 Euburates, pop. 2, 3.
 Eumenes *Pergamenus* 2, 20.
 Eunus *Syrus* 3, 19.
 Euphrates, fl. 1, 11. 3, 5. 3,
 11. imperii terminus 4, 12.
 Euripus, fretum 2, 8.
 Europa 3, 10. facta Roma-
 norum 2, 8.
 Eurus, ventus 2, 6.

F.

Fabia gens privatum bellum
 gerit cum Veientibus 1, 12.
 Fabius Cos. vincitur a Gallis
 1, 13.
 Fabius legatus ad Carthagi-
 nenses 2, 6.
 Fabius *C.* Pontifex per medios
 hostes it, reditque 1, 13.
 Pabius Ambustus *M.* 1, 26.
M. Fabius Buteo Poenos vin-
 cit 2, 2. *Hunc primum ita*
cognominatum putem ex Pli-
nio 10, 8.
 Fabius Gurges *Q.* Volfino-
 rum fervos vincit 1, 21.
 Fabius Maximus *Q. Rutilia-*
nus Umbros vincit 1, 17.
 Fabius Maximus *Q. Verruco-*

Q

I N D E X.

- fus Ovicula* Cunctator 2, 6.
 Fabius *Maximus Q. Aemilianus* Cos. Viriatum vincit 2, 17. Allobroges 3, 2.
 Fabii Samnitum domitores 1, 18.
 Faesulae, urbs 1, 11.
 Falernus, mons 1, 16. Falernus *adiective positum*. Sic Falerni saltus 2, 6.
 Falisci 1, 12.
 Feretrius Iupiter 1, 1, 2, 4.
 Festum Latinarum 3, 18.
 Fesulae, urbs 3, 18.
 Fidenae, urbs 1, 12.
 Fimbria 3, 21.
 Flaccus *Q. Fulvius* Cos. 2, 6.
 Flaminius *C.* vincitur ab Annibale 2, 6.
 Flaminius *T. Quinctius* Philippum vincit 2, 7.
 Florentia, urbs 3, 21.
 Flori historici actas, *Praef.*
 Fons Arethusae 2, 6.
 Formiae, urbs 1, 16.
 Fregellae, urbs 1, 11. 1, 18.
 Frentani, pop. 1, 18.
 Fulvius *Q. Flaccus* Ligures vincit 2, 3.
Q. Fulvius Flaccus Cos. *Praefat.* 2, 6.
 Cn. Fulvius Centimalus Liburnos vincit 2, 5.
 Fulvius Nobilior *M.* Aetolos vincit 2, 9.
 Fulvia scortum coniurationem Catilinariam patefacit 4, 1.
 Fulvia uxor Antonii 4, 5.
 Furfidius 3, 21.
 Furnius 4, 12.
- G.
- Gabinius *A.* Marfos vincit 3, 18.
 Gades 2, 17. occupantur a Caesare 4, 2.
 Gaditanum fretum 3, 6. 4, 2.
 Gaetuli, pop. 4, 12.
 Gaetulicus, Cossi cognomen 4, 12.
 Gallaecia 2, 17.
 Gallia acquilita 3, 12. Caesaris provincia 4, 2. in Galliam deflectit bellum civile 4, 2. Gallia Cisalpina 4, 4. Galliae 3, 10. domitae 3, 10.
 Gallicus sinus 3, 7. triumphus Caesaris 4, 2. Gallica bella duce Caesare 3, 10.
 Gallograecia 2, 11.
 Galli immanissimi gentium 3, 10. non feroces tantum, sed & callidi 3, 10. triumphus de Gallis 1, 18. Galli Senones 1, 13.
 Ganymedes 4, 2.
 Garamantae, pop. 4, 12.
 Gaurani saltus 2, 6.
 Gaurus mons 1, 16.
 Gellius, legatus Pompeii 3, 6.
 Geminus Ianus 1, 2. gemini Romulus & Remus 1, 1.
 Gergovia, urbs 3, 10.
 Germani immanissimi gentium 3, 10. vincuntur a Caesare 3, 10. in partibus Caesaris 4, 2. Pompeianos equites pellunt 4, 2. vin-

I N D E X.

- cuntur a Druso 4, 12.
 Quinctilium Varum occidunt 4, 12.
 Gefonia, urbs 4, 12.
 Geforiacum, urbs 1, 11. 4, 12.
 Getulia 3, 1.
 Glaucias 3, 16.
 Gomphi, urbs 4, 2.
 Gracchanae leges 3, 16. feditiones unde 3, 12.
 Gracchus *Tib. Sempronius Sardiniam recipit* 2, 6.
 Gracchus *Tib. Sempronius Celtiberos vincit* 2, 17.
 C. Gracchus suppositivus 3, 16. *Tib. Gracchi feditio* 3, 14. C. Gracchi feditio 3, 15.
 Graecia in partibus Pompeii 4, 2. Graeciae vetus status redditur 2, 7.
 Graecum ingenium Italicis artibus mixtum 1, 5.
 Graecula civitas 4, 2. Graeculum ferrum 2, 7. *Per contemptum ita diminuerunt vocem Graeci.*
- H.
- Hadriaticum mare 1, 15. 1, 18.
 Haedui, pop. 3, 10.
 Haemus mons 2, 12.
 Hebrus, fl. 3, 4.
 Hedri, urbs 4, 2.
 Helvetii, 3, 10.
 Heraclea, urbs 1, 18.
 Herculanum, urbs 1, 16.
 Herculei legati Sertorii 3, 22.
 Herculis fidus 1, 16. columnae 2, 6. speculas vocatae 4, 2. Herculi, *pro ab Hercule*, condita Capsa 3, 1.
 Hercynius saltus 1, 11. 1, 17. 4, 12. Hercyniae filvae 3, 10.
 Herdonius Sabinus 3, 19.
 Herennius *Samnis* 1, 16.
 Hiempfal *Numida* 3, 1.
 Hiero *Syracusanus* 2, 2.
 Hierosolyma 3, 5.
 Hircanus *Judaicus* 3, 5.
 Hispania citerior, ulterior 4, 2. Hispania Sertorio militat 3, 22. perdomita 4, 12. Hispaniae bella 2, 17. laus 2, 6. Hispaniae & Mauritaniae litora in unum vergentia 4, 2. in Hispania bellum civile 4, 2. cum Poenis 2, 6. de Hispania triumphus Caesaris 4, 2.
 Hispaniensis 4, 2. *qui non quidem Hispanus est, sed moratur in Hispania.*
 Hister, fl. 4, 12.
 Histri, pop. 2, 10.
 Histria 1, 18.
 Horatius 1, 10.
 Horatorum cum Curiatis certamen 1, 3.
 Hostilius Mancinus C. 2, 18.
 Hostilius Tullus, Rom. rex 1, 3.
 Hypsaeus L. praetor 3, 19.
- I.
- Ianiculus mons 1, 25. 3, 23. occupatur a Porſena 1, 10.

I N D E X.

- Ianus Geminus 1, 2. Iani
 porta clausa 2, 3. 4, 12.
 Iberi, pop. 3, 5.
 Ilerda, urbs 4, 2.
 Illyres, & Illyri, 2, 13.
 Illyricum 1, 18. in Illyrico
 victi Caesariani 4, 2.
 Illyrii assidui Romanorum
 hostes 2, 3. vincuntur 2,
 5. 2, 13. 4, 12.
 Induciomarus *Trevir* 3, 10.
 Indi 3, 5. legatos ad Augu-
 stum mittunt 4, 12.
 Ingauni, pop. 2, 3.
 Infubres assidui Rom. hostes
 2, 3. vincuntur 2, 4.
 Insulae Fortunatae 3, 22. in-
 sularum fatum 3, 9.
 Interamnium, urbs 3, 21.
 Ionium mare 2, 7. 2, 15.
 Isara, fl. 3, 2.
 Isauricus, cognomen Servi-
 lii 3, 6.
 Isaurus, urbs 3, 6.
 Italia subacta 1, 26. contra
 Urbem confurgit 3, 18.
 Italiae vastatio 2, 6. Ita-
 lia sua contenti debuerant
 esse Romani 3, 12.
 Italorum rebellium duces 3,
 18. quibus adde Duillium
 apud *Frontinum* 1, 5. Gut-
 tam Capuanum apud *Ap-
 pianum* civ. 1. p. 405. Sta-
 tium, apud eundem, civ.
 4. p. 603.
 Iuba *Maurus* 4, 2. Pompeia-
 narum partium 4, 2. inter-
 ficiendum se praebet 4,
 2. de Iuba triumphus Cae-
 saris 4, 2.
 Iudaei 3, 5. Iugurthinum bellum 3, 1.
 Iulius Caesar *Sextus* Cos. 3,
 18. vincitur a sociis 3, 18.
 Iulius Proculus 1, 1.
 Iulia Pompeii coniux 4, 2.
 Iulia gens 4, 4.
 Iulus Albam condit, 1, 1. *Idem*
diceret Arnobius lib. 2, si per
correctores liceret. Verba sunt
editionum: Cuius focer La-
tinus fuit? Aeneae: geni-
toris Latinus cuius? Alba-
ni oppidi conditoris. Cui
dubium esse potest, quin scrip-
serit auctor: Genitor is cu-
ius? ad quod is imperiti no-
tarunt Latinus, quasi de eo
loqueretur, non de Aenea:
quae glossa solenni librario-
rum more deinceps in con-
textum recepta est: & quod
aliis videretur sensus turba-
tior, duae voces coniunctae.
 Iupiter quasi praefens in Cap-
 itolio 1, 13. 3, 21. in-
 tercipit votum Gallorum
 2, 4. Feretrius 1, 1. 1, 12.
 2, 4. Stator 1, 1.
 Iuturnae lacus 2, 12.
 Iuventius praetor vincitur a
 Pseudophilippo 2, 14.

L.

- Labienus *T.* 4, 2.
 Labienus, *superioris filius* 4,
 9.
 Lacedaemon, urbs 2, 2. com-
 pescitur 2, 7.
 Lacedaemonii Tarenti con-
 ditores 1, 18.
 Lacones trecenti 2, 8. *Ad-*

I N D E X.

- monent hi loci apud Senecam Suafor. 2. ibi victor Statorius* : Trecenti, sed viri, sed armati, sed Lacones, sed ad Thermopylas. Nunquam vidi plures trecentis. *lege trecentos. & hoc est, quod decentissimi generis suam sententiam vocat Seneca. Pluribus exponerem τὸ γνήσιον huius lectionis, si modus instituti caperet.*
- Lacus Maeotis 3, 4. Regilli 1, 11. Vadimonis 1, 13.
- Laevinus *M. Valerius* Cos. 2, 6. Philippum vincit 2, 7.
- Lamponius *Samnis* 3, 21.
- Lancia, urbs 4, 12.
- Lars Tolumnius, rex Veientium 1, 12.
- Lathenes *Cretensis* 3, 7.
- Latinarum festum 3, 18.
- Latini vincuntur 1, 14. mixti Romanis 3, 18. 1, 1.
- Latium 1, 1. 1, 7. 1, 11. contra Urbem confurgit 3, 18.
- Latio promissa civitas 3, 12.
- Lauro urbs 3, 22. apud Lauronem caesus Cn. Pompeius, Magni filius 4, 2.
- Lentulus *Marcellinus* legatus Pompeii 3, 6.
- Lentulus praetor vincitur a fervis 3, 19.
- Lentulus *Cn. Cornelius Clodianus* vincitur a Spartaco 3, 20.
- Lentulus *P. Cornelius Sura* praetor, coniurat cum Cautilina 4, 1.
- Lentulus *L. Cornelius Crus* Cos. 4, 2.
- Lentulus Dacos vincit & Sarmatas 4, 12.
- Lentuli *Batiati* ludus gladiatorius 3, 20.
- Leonidas 2, 2.
- Lepidus *M. Aemilius* bellum civile concitat 3, 23.
- triumvir 4, 6.
- fratrem proscribit 4, 6. ad Urbis praesidium relinquitur 4, 7.
- Leucas insula 4, 11.
- Leucates mons 4, 11.
- Libanus mons 3, 5.
- Liberi Cererisque certamen Campania 1, 16.
- Libo *L. Scribonius* 4, 2. Pompeii legatus 4, 2.
- Liburnae, navium genus 3, 9.
- Liburni, pop. 2, 5.
- Lybicum mare, 3, 6.
- Licinius Crassus *M* Spartacum vincit 3, 20.
- Ligures, affidui Rom. hostes 2, 3. Ligusticus finus 3, 6.
- Lilybaeum, urbs 2, 2.
- Liris, fl. 1, 18.
- Liris, urbs 1, 18.
- Livius Drusus *M.* trib. pl. 3, 17.
- Livius Salinator *M.* debellat Afdrubalem 2, 6.
- Longini *familia patricia* 4, 1.
- Lucania 2, 6. confurgit contra Romanos 3, 18.
- Lucani 1, 18. vincuntur a Carbone 3, 18.
- Lucretia 1, 7. 1, 24.

I N D E X.

- Lucrinus portus 1, 16.
 Lucullus *L. Licinius* Turdulos vincit 2, 17.
 Lucullus *M. Licinius* Thracese vincit 3, 4.
 ——— *L. Licinius* Mithridatem vincit 3, 5.
 ——— vincitur a fervis 3, 19.
 Lupa, Romuli nutrix, 1, 1.
 Lusitani 2, 17. Viriato militans 2, 17. Sertorio 3, 22.
 Lutatius Catulus *C.* cum Poenis debellat 2, 2. *Alii scribunt* Luctatius, *sed illud rectum esse claret ex vers. Silii* 13, 730. Aequoreis victor cum classe Lutatius armis.
 Q. Lutatius Catulus Lepidum compefcit 3, 23.
 Lysimachia, urbs 2, 8.
- M.
- Macedo, pro *Macedones*, affectator imperii populus 2, 7. *Macedones* 1, 18. Macedonum tributarii Thraeces 3, 4.
 Macedonia 1, 18. debellatur 2, 7. iterum 2, 12. tertium 2, 14. in partibus Pompeii 4, 2. provincia Bruti 4, 7.
 Macra, fl. 2, 3.
 Macander, fl. 2, 8.
 Maelius *Sp.* regnum affectat 1, 26. apud *Plut. Bruo cap. 2 corrupte est* Μάλλιος Σπόριος.
 Maeotis lacus 3, 4.
 Magaba mons 2, 11.
 Maleus sinus, 3, 6 Maleum iugum 2, 9.
 Mamilius Tufculanus 1, 11.
 Manciniana deditio 3, 14.
 Manilius *Manius* Cos. Carthaginem oppugnat 2, 15.
 Manilius praetor vincitur a fervis 3, 19.
 Manlius *T. Capitolinus* Capitolium defendit 1, 13. ab arce Tarpeia deiicitur 1, 26.
 Manlius *Cn.* vincitur a Cimbris 3, 4.
 Manlius Torquatus *T.* 1, 13. filium occidit 1, 14.
Cn. Manlius vincitur ab Histris 2, 10.
 Manlius *Cn. Vulfo* Gallograecos vincit 2, 11.
 Manlius Catilinae focus 4, 1.
 Mannius trib. mil. 2, 2. *Mannii alias dicuntur indecori vultus personae, quibus pueri terrentur.*
 Marcellinus, Pompeii legatus 3, 6. *Videtur autem hic iungendus Lentulo, & unum ex iis faciendum corpus. Marcellinus enim Lentulorum cognomen est. & Appianus de bel. Mithrid. p. 236 Africam Lentulo Marcellino tributam affirmat. an legendum videatur in nostro? Lentulus Marcellinus Libycum & Aegyptium &c.*
 Cl. Marcellus *M.* opima reportat 2, 4. Cos. 2, 6.

I N D E X.

- Annibalem vincit 2, 6. Siciliam recipit 2, 6.
- Marcellus *C. Claudius* Cos. 4, 2.
- C. Marcus* Coriolanus 1, 11. patriam oppugnat 1, 22.
- Marcus Philippus *Q.* Cos. bellum cum Perse gerit 2, 12.
- Marcus Philippus *L.* Cos. bello sociali 3, 18.
- Marcus Philippus *C. Figulus* Dalmatas vincit 4, 12.
- Marcmani, pop. 4, 12.
- Margaritae Indicae 4, 12.
- Mariana rabies 4, 2. tempestas unde 3, 12.
- Marius *C.* 3, 5. Iugurtham vincit 3, 1. Cimbros 3, 3. nobilitati semper inimicus 3, 16. decus seculi sui 3, 21. multos claros viros occidit 3, 21.
- Marius iuvenis Cos. 3, 21.
- Marius eius frater 3, 21.
- Marmaricus, qui *Marmaridas* vocit 4, 12.
- Marmaridae pop. 4, 12.
- Mars, pater Romuli 1, 1. *Vide diversas sententias in libello de origine pop. Romani cap. 19.*
- Marfi, pop. 3, 18. vincuntur a Gabinio 3, 18.
- Martius populus, h. e. *Romanus, propter Romulum, Martis filium* 3, 3.
- Masinissa *Numida* 2, 15. avus Iugurthae 3, 1.
- Massicus mons 1, 16.
- Massilia, urbs 3, 2. capitur a Caesarianis 4, 2. Massiliae moritur *L. Caesar* 4, 12.
- Massiva *Numida* 3, 1.
- Mater Servii serva 1, 6. mater Italiae *Roma* 3, 18. urbium *Cydonea* 3, 7. *Sic Graecis est metropolis, caput provinciae. Solin. cap. XXXVIII, de Cilicia: matrem urbium habet Tarsum. Adde Marcellin. 17, 13. Tales urbes etiam matres appellat Ulp. l. 4. §. 5 de off. procos. matres provinciae, Imp. l. unic. C. de Metrop. Beryto, lib. 11. Ad eum modum dicuntur & Metrocomiae, tit. Cod. Ne liceat habitare Metroc.*
- Mauritania 4, 2. Mauritaniae & Hispaniae litora in unum vergentia 4, 2.
- Mauri, pop. 3, 1. Maurorum equitatus 4, 2. rex, *Iuba* 4, 2. de Mauris triumphus *Caesaris* 4, 2.
- Mausoleum 4, 11. *Ita dictum fuit sepulcrum Mausoli, de quo Plinius 36, 5. quae appellatio postea ad alia quoque regia sepulcra transiit, ut apud Sueton. Vesp. 23, 9 est Mausoleum Caesarum. Vide Pausan. lib. VIII p. 482, 20. Ad eam formam etiam Ἀγροναίων est in Eclogis Dionis per Fulvium Ursinum editis p. 419. Unde haud dubia redditur Bernecceri lectio in Sueton. Aug. 18. 1. Num & Pto-*

I N D E X.

- Iemaeum inspicere vellet.
 Medullus mons 4, 12.
 Megara *Numantinus* 2, 18.
 C. Memmius candidatus in
 ipsis comitiis interficitur
 3, 16.
 Menenius Agrippa 1, 23.
 Merula *L. Cornelius* flamen
 Dialis 3, 21.
 Messana, urbs 2, 2.
 Metapontus, urbs 3, 20.
 Metellus *L. Caecilius* Cos.
 Poenos vincit 2, 2.
 Metellus *Q. Caecilius Mace-*
donicus 3, 8. Cos. Pseudo-
 philippum vincit 2, 14.
 Achaeos 2, 16. Hispanos
 2, 17.
 Metellus *L. Caecilius Numi-*
dicus Iugurtham vincit 3,
 1. exsulat 3, 16. 3, 17.
 Metellus *Pius*, *Numidici F.*
 cum Sertorio bellum gerit
 3, 22.
 ——— Pompeii legatus 3, 6.
 ——— *Q. Caecilius Creticus*
 3, 7. inimicus Pompeii 4,
 2.
 Metellus trib. pl. Craffum
 diris devovet 3, 11.
 Q. Metellus *Caecilius* Cos.
 4, 2.
 Micipsa *Numida* 3, 1.
 Milvius pons 3, 23.
 M. Minucius *Augurinus* Cos.
 1, 11.
 C. Minucius elephantī pro-
 boscidem abscindit 1, 18.
 Minucius *M. Rufus* Thraces
 vincit 3, 4.
 Minucius trib. pl. 3, 15.
 Misenus portus 1, 16.
 Miser Annibal 2, 8. impera-
 tor Marius 3, 21. misera
 Hispania inter Rom. duces
 discordiae poenas dat 3,
 22. miserae civitates inter
 hos & illos duces societas
 Rom. poenas dant 4,
 2.
 Mithridates *Ponticus* 3, 5. 3,
 21. classe iuvatur a Serto-
 rio 3, 22.
 Mithridaticum bellum 3, 5.
 Moenius *C. Antiates* vincit
 1, 11.
 Morini pop. 3, 10. Morinus
 portus 3, 10.
 Mosa, fl. 4, 12.
 Mofula, fl. 3, 10.
 Mucii *C. Cordi Scaevolae* vir-
 tus 1, 10.
 Q. Mucius Scaevola pontifex
 3, 21.
 Mulucha, urbs 3, 1.
 Mummius *L. Achaeos* vincit
 2, 16.
 Munda, urbs 4, 2. obsidetur
 4, 2. non ostenditur in
 triumpho Caesaris 4, 2.
 Musulanii, pop. 4, 12.
 Mutina, urbs 3, 20. 4, 4.
 Mutinense bellum, 4, 4.
 Myndus, urbs 2, 20.
 Myoparones, *navigia piratico*
 3, 6.
 Mysi, pop. 4, 12. vincuntur
 a Craffo 4, 12.

 N.
 Nabis *Lacedaemonius* 2, 7.
 Nar, fl. 1, 15.
 Neapolis, urbs 1, 16.

I N D E X.

Nemeae ludi 2, 17.
 Nemus Aricinum 1, 11. *no*
 mora odorata 3, 5.
 Neoptolemus Archelai prae-
 fectus 3, 5.
 Tib. Nero, Pompeii legatus
 3, 6.
 Nertobriges, pop. 2, 17.
 Nicephorium, urbs. 3, 11.
 Nicomedes Bithynicus 3, 5.
 Bithyniam recipit 3, 5.
 Nilus, fl. 4, 2.
 Nola, urbs, 2, 6. 3, 20.
 Norbanus Q. Cos. 3, 21.
 Norici, pop. 4, 2.
 Norici Alpium tumuli 3, 3.
 Nuceria, urbs 3, 18. occu-
 patur a Spartaco 3, 20.
 Numa Pompilius, rex Roma-
 norum 1, 2. Ianum Gemi-
 num cludit 4, 12.
 Numantia, urbs 1, 11. 2,
 17. eversa 2, 18. Numan-
 tiae excidium 3, 12.
 Numantini 2, 17.
 Numida, h. e. *Iugurtha* 3,
 1.
 Numidae, pop. 2, 15.
 Numidia subacta 3, 1.
 Numitor 1, 1.
 Numitorius uncis trahitur 3,
 21.

O.

Obsidius, Frentanae turntae
 praefectus 1, 18. *Est au-*
tem nomen hoc quale Auxi-
lius, in quem ludit Auso-
nus Epigr. 128. Sic Adiu-
torius est in vet. inscrip. a-
pu'd Gruter. 3, 7. Alimen-

tus *apud Liv. 21, 38. Sar-*
mentus apud Quintilian.
 6, 3.
 Oriculum, urbs 3, 18.
 Cn. Octavius trib. pl. 3, 14.
 Cn. Octavius Cos. 3, 21.
 Octavius M. Pompeii legatus
 4, 2.
 Oenomaus gladiator 3, 20.
 Olbia, urbs 2, 2.
 Olympos, urbs 3, 6.
 Olympus, mons 2, 11.
 Opimius L. Cos. 3, 15.
 Opitergini, pop. 4, 2.
 Orchomenos, urbs 3, 5.
 Orgiagontis uxor 2, 11.
 Oricum, urbs 4, 2. vastatur
 4, 2.
 Orodes, *Albanus* 3, 5.
 Orodes, *Colchus* 3, 5.
 Orontes, fl. 4, 9.
 Osca, urbs 3, 22.
 Ostia, urbs 1, 4. diripitur 3,
 21.
 Ostium Oceani 4, 2. Tibe-
 rinum 3, 9.
 Oxybii, pop. 2, 3.

P.

Pacorus, *Parthus* 4, 9. inter-
 ficitur 4, 9.
 Padus, fl. 1, 13. 2, 6.
 Palatinus, mons 1, 1.
 Pales Pastoria 1, 20.
 Palladium 1, 2.
 Palus Capreae 1, 1. in pa-
 ludes diffugiunt Germani
 3, 10.
 Pamphylium mare 3, 6.
 Panares, *Cretensis* 3, 7.

I N D E X.

- Pannonii, pop. 4, 12. vincuntur a Vibio, *vel potius* Tiberio 4, 12.
 Panormus, urbs 2, 2.
 Papirius *L. Curfor* Samnites vincit 1, 16.
 Papirii Samnitium domitores 1, 16.
 Paraetionium, urbs 4, 11.
 Parthicus equitatus 4, 9. Parthicam expeditionem meditatur Caesar 4, 2.
 Parthi 3, 5. Crassum vincunt 3, 11. vincuntur a Ventidio 4, 9. vincunt Antonium 4, 11. Augusto signa Crassiana remittunt 4, 12.
 Parthi, *pro regione Parthorum* 4, 2.
 Pater Romulus, h. e. *conditor populi* 2, 4. pater patriae Caesar 4, 2. Augustus 4, 12. super cruentum patrem carpento vecta Tullia 1, 7.
 L. Paulus *Aemilius* proscribitur a fratre Lepido 4, 6.
 Paulus *L. Aemilius* Cos. ad Cannas 2, 6. comparatur cum Varo 4, 12.
 Paulus *L. Aemilius* Cos. 2, 12. Macedonicus 2, 15.
 Pelusium, urbs 4, 11.
 Pelusium litus 4, 2.
 Perfidia Punica, 2, 2.
 Pergameni, pop. 2, 7.
 Perperna *M. Aristonicum* vincit 2, 20.
 Perperna servos vincit 3, 19.
 Perperna Sertorianus vincitur a Pompeio 3, 22.
 Persae 2, 8. Persae septem 3, 5.
 Perfes, *Macedo* 2, 12.
 Perfici arcus 2, 8.
 Perugia, urbs, 4, 6. obfidetur 4, 5.
 Perusinum bellum 4, 5.
 Petreius dux Pompeianus 4, 2. Iuban & se interficit 4, 2.
 Pharnaces *Ponticus* 3, 5. vincitur a Caesare 4, 2. de Pharnace triumphus 4, 2.
 Pharos, inf. 4, 2. in ferculis Aegyptii triumphus 4, 2.
 Pharfalia, *pro regione ad Pharfalium: aut forsan ipsa urbe* 4, 2.
 Phaselis, urbs 3, 6.
 Philippici campi 4, 2.
 Philippus *L. Marcus* Cos. 3, 17. ambitus postulatus 3, 17.
 Philippus *Macedo* 2, 7.
 Phryges in Italiam veniunt 1, 1.
 Picentes, pop. 1, 19.
 Picentia, urbs 3, 18.
 Picenum, *regio Picentium* 3, 18.
 Piraeus 3, 6. Piraei portus 3, 5.
 Piso *L. Calpurnius* Thraces vincit 3, 4, 4, 12.
 Piso praetor vincitur a servis 3, 19.
 Plato 4, 2.
 Plotius Pompeii legatus 3, 6.
 Poeni in Hispania 2, 17. Poenorum metus disciplinam Romanam continet 3, 12.
 Polyxenidas, Antiochi praefectus 2, 8.

I N D E X.

- Pompeii, urbs 1, 16.
 Pompeius Q. foedus init cum Numantinis 2, 18.
 Pompeius Strabo, *Cn. Magni pater*, rebelles Italos vincit 3, 18.
 Pompeius *Cn. Magnus* 3, 12. piratas vincit 3, 6. &c. Cretenfes in deditionem accipit 3, 5. 3, 10. foedus cum Parthis ferit 3, 5. 3, 11. contra Sertorium mittitur 3, 22. Lepidum compescit 3, 23. fugit a Brundisio 4, 2. trucidatur 4, 2. Armenios rectores a Romanis accipere cogit 4, 12. Pompeius & Brutus Cassiusque eodem in loco victi 4, 7. Pompeii magnitudo 3, 5. potentia nimia 4, 2. gesta bello Mithridatico 3, 5. filia interficitur 4, 2.
 Pompeii iuvenes, *Magni filii*, legati patris 3, 6. bellum contra Caesarem instaurant 4, 2. *Horum natu maior*
Cn. Pompeius vincitur a Caesare 4, 2. interficitur 4, 2. *minor*
 Sex. Pompeius 4, 2. paterna repetit 4, 3. eius bellum & interitus 4, 8.
 Pompilius Viriatum per insidias tollit 2, 17.
 Pompilius ager 1, 13.
 Ponticae gentes 3, 5. Ponticum mare 3, 5. 3, 6. Pontici triumphii Pompeii 4, 2. Caefaris 4, 2.
 Pontius *Sammis* 1, 16.
 Pontus, regio 3, 6.
 Popedius 3, 18. dux & auctor belli socialis 3, 18.
 Poplicola *scribendum*, non Publicola 1, 9.
 Porcius Cato, legatus Pompeii 3, 6.
 Porcius Cato *M. Uvicensis* Cyprias opes Romam vehit 3, 9.
 Porcii Catilinae focii 4, 1.
 Porfena *Tuscus* 1, 10.
 Porta Collina 3, 21. Esquilina 3, 21. Scelerata 1, 12. portis paene apertis Carthago capta 2, 2.
 Portus fossitius Carthagine 2, 15. inclitus Brundisii 1, 20. marmoreus Cyzici 3, 5. Syracusis 2, 6. Morinus 3, 10. Pyraeei 3, 5. Tarentinus 1, 18. portus nobiles Campaniae 1, 16.
 Posthumius *A. Regillensis* dictator Latinos vincit 1, 11.
 Posthumius *Sp. Cos. Samnibus* deditur 1, 16.
 Posthumius *M. Regillensis trib. pl. conf. pot.* ab exercitu lapidatur 1, 22.
 Posthumius *A. Albinus Cos. Ligures* vincit 2, 3.
 Pothinus *Spado* 4, 2.
 Praeneste, urbs 1, 11. sub hasta venditur 3, 21.
 Praenestina arx 1, 18.
 Propontis *sinus maris* 3, 6.
 Pseudophilippus 2, 14.
 Ptolemaeus, rex Aegypti 4, 2. Pompeium trucidari iubet 4, 2. perit 4, 2.
 Ptolemaeus, rex Cypri 3, 9.

I N D E X.

Puteoli, urbs 1, 16.
 Pyrenaeus, mons 2, 17. 4,
 12. Pyrenaeum iugum 2, 17.
 Pyrenaei montes 2, 6.
 Pyrrhus *Epirotes*, eiusque
 bellum cum Romanis 1,
 18. per quatuor annos 3,
 5. minus vastavit Italiam,
 quam ipsi Itali 3, 18. 3,
 21. Pyrrhi regia 2, 9.

Q.

Quinctilius Varus *P.* 4, 12.
 L. Quinctius *Cincinnatus* dic-
 tator 1, 11. 1, 26.
 Quirinalis, mons 1, 13.
 Quirinus 1, 1. *Iulianus princ.*
de Caesaribus: Quirinus,
 quo quidem nomine ille
 nobis, si quidem deum re-
 spondens paremus, appellan-
 dus est.

R.

Rates Balearium 3, 8. rates
 ex cratibus 3, 20. rates
 inopia navium factae 4, 2.
 Raudius Campus 3, 3.
 Ravenna, urbs 3, 10.
 Regilli lacus 1, 11.
 Reliquiae Asiae rebelles, h.
e. reliqui Asiaticorum rebel-
lium 3, 5. Gallorum 1, 13.
 latronum 3, 19. naufragarum
 partium 4, 2. reliquiae
 Veiorum nullae, h. e. *ve-*
stigia 1, 12.
 Remus 1, 1. occiditur 1, 1.
 Rhea Silvia 1, 1.
 Rhenus, fl. 3, 10. transitur

a Caesare 3, 10. ponte
 iungitur 3, 10. imperii ter-
 minus 4, 12. bis traiectus
 a Caesare 4, 12. Rheni ef-
 figies in triumpho Caesa-
 ris 4, 2. per Rheni ripam
 L. amplius castella a Dru-
 so directa 4, 12.
 Rhodanus, fl. 3, 2. Helve-
 tiorum terminus 3, 10.
 Rhodani effigies in trium-
 pho Caesaris 4, 2.
 Rhodii nauticus populus 2,
 7. Anthiochi classem vin-
 cunt 2, 8. pro Aetolis de-
 precantur 2, 9. Rhodio-
 rum classes 3, 6.
 Rhodope, mons 3, 4.
 Rhodus, ins. 3, 5.
 Roma mater ac parens Ita-
 liae 3, 18. victrix Asiae Eu-
 ropaeque 3, 18. *Similes*
eius titulos largiter congestit
Merula Cosmogr. part. 2. lib.
2. post enumeratas Urbis re-
giones. Roma conditur 1,
 1. obfidetur a Porfena 1,
 10. occupatur a Gallis 1,
 13. a Sulla 3, 21. a Mario
 3, 21. a Caesare 4, 2. ci-
 vitas hominum ac deorum
 domicilio destinata 1, 13.
 inter tres maximas urbes
 1, 16. templo comparatur
 1, 18. Romam convertitur
 Annibal 2, 6. de Roma in-
 vadenda deliberat Sparta-
 cus 3, 20.
 Romanus, *pro Romani.* Ro-
 manus populus compara-
 tur homini *Praefat.* prin-
 ceptus populus. Romani

I N D E X.

- barbari 1, 2. gentium
domini 4, 12. 4, 3. E-
trufcos, Latinos, Sabinos
sibi mifcuerunt 3, 18. Ro-
manorum fortitudo 1, 18.
Romanis facer auguratus
1, 5. a Romanis gentes re-
gefque praefidia petunt 2,
7.
- Romana avaritia 3, 5. 3, 9.
dominatio 4, 3.
- Romulus 1, 1. Romulus pa-
ter 2, 4. Romulum vocari
voluerunt Auguftum, quod
condidiffet imperium 4,
12. *Sic opinor noftrum* 2,
17. *Viriatum dicere* Hispa-
niae Romulum.
- Rufinus *P. Cornelius* notatur
a Cenfore 1, 18.
- Rutilius *P. Rufus* damnatur
3, 17.
- Rutilius *P. Lupus* vincitur a
foeciis 3, 18.
- S.
- Sabaei, pop. 4, 11.
- Sabini, pop. 1, 1. Romam
demigrant 1, 1. vincuntur
a Romanis 1, 15. Romanis
mixti 3, 18. triumphi de
Sabinis 1, 18.
- Sacer mons 1, 23. *Alius fa-
cer mons eft apud Antigo-
num, hift. mirabil. 144. (A-
thos, ut opinor, qui etiam-
num incolis ἄγιον ὄρος, te-
fte Bellonio, Obferv. 1, 35.)
alius item apud Philoſtratum
in Apollonio. Alius etiam
apud Strabonem lib. VII.*
- παρὰ δὲ τοῖς Γέταις ὁ ἱε-
ρεὺς ὠνομάζετο Ζεὺς, καὶ
τὸ ὄρος ὑπελείφθη ἱερὸν, καὶ
προσαγορεύεσθαι ἕτας.*
- Sacriportus, locus 3, 21.
- Sagesama, urbs 4, 12.
- Saguntus, urbs 2, 6.
- Salamina, inf. 2, 8.
- Salii 1, 2.
- Salentini, pop. 1, 20.
- Salmacidis, fl. 4, 10.
- Salondicus *Hispanus* 2, 17.
- Salyi, pop. vincuntur a Ro-
manis 2, 3. 3, 2.
- Samnites, pop. 1, 16. vin-
cuntur a Sulla 3, 18. Sam-
nitium defcriptio 1, 16.
triumphi 24 de Samniti-
bus 1, 16. quales 1, 18.
- Samnium hodie in ipfa Sam-
nio requiritur 1, 16. cum
reliquis Italis confpirat
contra Romanos 3, 18.
- Samos, inf. & urbs 2, 20.
- Samothrace, inf. 2, 12.
- Sardinia pignus annonae 4,
2. occupatur a Romanis 2,
2. a Caefare 4, 2. a Sex.
Pompeio 4, 8. in Sardinia
bellum 2, 6. in Sardinia
mortuus Lepidus 3, 23.
- Sardegna vocatur *Leandro* :
Hispanis Cerdenna. *Sic Su-
eyro in verfione Velleii.*
- Sarmatae, pop. 3, 4. vin-
cuntur a Lentulo 4, 12.
amicitiam Augufti ambiunt
4, 12.
- Satricum, urbs 1, 11.
- Savus, fl. 4, 12.
- Saxa, *Decidius*, legatus An-
tonii 4, 9.

I N D E X.

- Scaurus *M. Aemilius* 3, 1. ambitus postulatur 3, 17. *immo repetundarum.*
 Scaeva, *M. Caesius*, centurio Caefaris 4, 2.
 Scelerata porta 1, 12. *Ita scelerata castra apud Sueton. Claud. 1, 7.*
 Scenicus rex 2, 14. *h. e. non verus, sed quales solent introduci in dramatibus. Vide Bourdelotium ad illa Saryrici: Grex agit in scena mimum: Pater ille vocatur; Filius hic; nomen Divitis ille tenet. ad illa verba; nomen Divitis. Alio sensu scenicus appellatur Nero apud Tacitum 15, 59. quod scenis gauderet, & ipse fabulas cantaret.*
 Scipio *P. Cornelius, Africani* pater 2, 6. occiditur 2, 6. 2, 17.
 Scipio *Cn. Cornelius, Africani* patruus 2, 6. 2, 17.
 Scipio *P. Cornelius Africanus* patrem servat 2, 6. Hispaniam recipit 2, 6. 2, 17. Africam invadit 2, 6. legatus fratris 2, 8. primus nomine victae gentis nobilitatus 1, 11. *Idem dicit Silius, sine operis.*
 Scipio *L. Cornelius, Africani* frater, Antiochum vincit 2, 8.
 Scipio *P. Cornelius Aemilianus* hostem ex provocacione vincit 2, 17. Carthaginem evertit 2, 15. & Numantiam 2, 18.
 Scipio *Nasica P. Cornelius* Carthaginis excidium disfuadet 2, 15. Tib. Gracchum interficit 3, 14.
 Scipio *L. Cornelius* Cos. anno *U. C. DCLXX* 3, 21.
 Scipio *Q. Caecilius Metellus* Pompeianarum partium dux 4, 2. mortem sibi confiscit 4, 2.
 Scipionum nomen Africae fatale 2, 15.
 Scordisci, pop. 3, 4.
 Scythae, pop. 4, 12.
 Scythicus Septemtrio 3, 5.
 Segestes *Germanus* 4, 12.
 Segovia, urbs 3, 22.
 Segulenses, pop. 2, 18.
 Seleucia, urbs 3, 11.
 Sempronius *P. Sophus* Picentes vincit 1, 19.
 Sempronius *Tib. Longus* vincitur ab Annibale 2, 6.
 Sempronius Gracchus *Tib.* Annibalem sequitur 2, 6.
 Senones Alpini populi 4, 12.
 Senones Galli 1, 13. &c. eorum vestigia nulla 1, 13.
 Septimius *L.* Pompeium interficit 4, 2.
 Sequani, pop. 3, 10.
 Seres, pop. 4, 12.
 Sertorianum bellum 3, 22.
 Sertorius 3, 5. dux Marianus 3, 21. domestica fraude opprimitur 3, 22.
 Servilius Ahala *C.* mag. equ. 1, 26.
P. Servilius Vatia Isauricus 3, 6.
 Servilius praetor vincitur a fervis 3, 19.

I N D E X.

- Servilius Caepio Q. 3, 17.
 Servius rex Rom. 1, 6. utilis
 pop. Romano 1, 8.
 Sibyllini versus 4, 1. Sibylli-
 ni libri. *Vopisc. in Aure-
 liano cap. XVIII.*
 Sicambri, pop. 4, 12.
 Sicilia, inf. 1, 18. occupatur
 a Romanis 2, 2. a Sex.
 Pompeio 4, 8. multo cru-
 entius vastata servili, quam
 Punico bello 3, 19. fru-
 gum ferax 3, 19. in Sici-
 lia bellum 2, 6. Sicilia con-
 tenti debuerant esse Ro-
 mani 3, 12.
 Sicoris, fl. 4, 2.
 Siculum fretum 4, 8. mare
 3, 6.
 Sidus Herculis 1, 18. sidera
*pro uno Sole videtur posi-
 tum 4, 3. Sic apud Marcel-
 linum 18, 17. & 22, 25. Vi-
 de Bernecc. ad Iustin. 13, 7.
 sicut in iis, ubi velut fide-
 ribus mota belli tempestas
 2, 8. & quasi fideribus ag-
 gitatum bellum 3, 21. di-
 citur, quod ut Sol tempesta-
 tes, ita illae causae bella
 conciverint. ita Claudianus
 in Eutrop. 2, 424 pro tem-
 pestate posuit sidus, causam
 nempe pro effectis: Fertur in
 abruptum casu, non fidere,
 puppis.*
 Silanus M. Iunius vincitur a
 Cimbris 3, 3.
 Sillaces, praefectus regis Par-
 thorum 3, 11.
 Silvae Calidoniae 3, 10. Her-
 cyniae 3, 10. turis & balsa-
 mi 3, 5. *Ita Solinus cap. 35.
 balsami silvam appellat, &
 lucos. quod posterius inepte
 dictum arguit magnus inter-
 pres. possit tamen videri, ubi
 silvae vox conveniat, non
 male etiam lucum dici. in
 silvas dilapsi Morini 3, 10.*
 Sipylos mons, 2, 8.
 Sora, urbs 1, 11.
 Soranus praetor occiditur 3,
 21.
 Spadones Aegyptii 4, 2.
 Spartacium bellum 3, 20.
 Spartacus 3, 20. de invaden-
 da Roma deliberat 3, 20.
 Specula Africae Clypea 2,
 2. veluti ultima Septem-
 trionis specula 3, 5. spe-
 culae Herculis, *pro colum-
 nis 4, 2.*
 Spoletium, urbs 3, 21.
 Stator Iupiter 1, 1.
 Stolo C. Licinius, trib. pl. 1,
 26.
 Sucro, urbs 3, 22.
 Suevi, pop. 4, 12.
 Sulla L. Cornelius 3, 5. Iu-
 gurtha potitur 3, 1. Mithri-
 datem vincit 3, 5. Sam-
 nites 3, 18. foedus cum
 Parthis ferit 3, 11. multos
 interficit 3, 21. decus fe-
 culi sui 3, 21.
 Sulla Faustus 4, 2.
 Sullae in coniuratione Cati-
 lineae 4, 1.
 Sullana proscriptio 3, 21,
 4, 6. tempestas 4, 2.
 Sulmo, urbs 3, 21.

I N D E X.

- Superbus, Tarquini cogno-
 men 1, 7.
 Surenas, praefectus regis Par-
 thorum 3, 11.
 Syphax *Numida* 2, 6.
 Syracusae, urbs 2, 6.
 Syria 3, 11. debellata 2, 8.
 provincia Cassii 4, 7. oc-
 cupatur a Parthis 4, 9. re-
 cipitur a Ventidio 4, 9.
 prima corrumpit Romanos
 3, 12. Syriae laus 2, 8.
 Syriaticus, *pro Syriacus* 2, 9.
 & *ita scribendum fuerat* 2,
 11. 2, 12.
 Syria dea 3, 19.
 Syrus quidam servus bellum
 concitavit 3, 19.
 Syrtes, *Africae loca vadosa &*
arenosa, eaque exitiosa na-
viganibus 2, 2.
 Syrtium accolae domiti 4,
 12.
- T.
- Tagus, fl. 2, 17.
 Tarchondimotus 4, 2.
 Tarentus Lacedaemoniorum
 opus 1, 18. occupatur ab
 Annibale 2, 6. recipitur a
 Romanis 2, 6.
 Tarquinius Priscus rex Roma-
 nus 1, 5. quid profuerit
 populo 1, 8.
 Tarquinius Superbus, rex Ro-
 manus, *prioris nepos* 1, 7.
 quid profuerit populo 1,
 8.
 Tarraco, urbs 4, 12.
 Tattius, *Sabinus* 1, 1.
- Taurus, mons 4, 12.
 Telefinus 3, 18. opprimitur
 3, 21.
 Tellus dea 1, 19.
 Tempe, *locus Thessaliae* 4, 2.
 Tergeminorum fratrum pug-
 na 1, 3.
 Termes, urbs *Hisp.* 3, 22.
 hinc deducti videntur Ter-
 mestini, Tacit. 4, 45.
 Terminus deus non potest
 exaugurari 1, 7.
 Terrigenae, *sic appellati Gi-*
gantes, quod Poetae fabu-
lantur terra editos 1, 17.
 Teutana Liburnorum regina
 2, 5.
 Thala, urbs 3, 1.
 Thapfos, urbs 4, 2. non o-
 stensa in triumpho Caesa-
 ris 4, 2. *Plutarcho Caes. cap.*
76 est Θάπρασος. corrupte,
ut puto.
 Theatrum Pompeii 4, 2. Ta-
 rentinum 1, 18. in thea-
 tro distincta radiis corona
 Caesaris 4, 2.
 Thebae, urbs 2, 7.
 Theodotus magister Ptole-
 maei 4, 2.
 Thermopylae 2, 8.
 Thermus Q. *Minucius pro-*
praetor 4, 2. *apud Caes. civ.*
1, 12. mendose forsan, praet-
or scribitur.
 Thessalia 1, 18. infestatur a
 Thracibus 3, 4. vastatur 4,
 2. in Thessalia bellum ci-
 vile 4, 2. iterum 4, 3.
 Thessali, pop. 1, 18.
 Theutobocchus, *Germanus* 3,
 3.

I N D E X.

Theutoni, pop. 3, 3. vincuntur a Mario 3, 3.
 Thoas Aetoliae princeps 2, 8.
 Thorius 3, 22.
 Thracia acquisita 3, 12. in partibus Pompeii 4, 2.
 Thracium litus 2, 8.
 Thrax gladiator 3, 20. Thracēs, pop. 3, 4. vincuntur a Romanis 3, 4. a Pisone 4, 12.
 Thurii, urbs 3, 20.
 Tiberinus, fl. 1, 1. ponte committitur 1, 4. aliquando terminus imperii 1, 9. 1, 11.
 Tiberinum ostium 3, 9.
 Tibur, urbs 1, 11.
 Ticinus, fl. 2, 6.
 Tigurini, pop. 3, 3.
 Tigranes, *Armenus* 3, 5. victus a Pompeio 4, 12.
 Titius, fl. 2, 5.
 Titurius Sabinus, legatus Caesaris 3, 10.
 Tolostobogi, pop. 2, 11.
 Torquatus Pompeii legatus 3, 6. Torquatorum cognomen unde 1, 13.
 Traianus, *Praefat.*
 Transmarina aetas pop. Romani 2, 19. origo Tarquini 1, 5. Transmarini 1, 1. triumphi 1, 18.
 Trafiemenus lacus 2, 6.
 Trebia, fl. 2, 6.
 Treviri, pop. 3, 10.
 Tribunicia potestas seditionum causa 3, 13. Tribuniciae seditiones 3, 19.
 Tribunorum pl. origo 1, 23. immanis potentia 3, 17.
L. Ann. Florus.

Tribuni pl. sacrosancti 3, 15. Tribunus pl. Crassum diris devovet 3, 11. a Tribunis agros & cibaria flagitat populus 3, 12.
 Tribus institutae a Romulo 1, 1.
 Tridentina iuga 3, 3.
 Trigaecini, pop. 4, 12.
 Triumviratus 4, 6.
 Triumviri constituendae reip. 4, 2. 4, 7. dividundis agris 3, 14.
 Turduli, pop. 2, 17.
 Turis silvae 3, 5.
 Tufci pastores Romam confluunt 1, 1. Tuscum mare 3, 6.
 Tutia, urbs 3, 22.

V.

Vaccaei, pop. 2, 17. instantur a Cantabris 4, 12.
 Valentia, urbs 3, 22.
 L. Valerius Corvinus 1, 13.
 Valerius Publicola, quomodo primus Cos. 1, 9. *Plinius* 36, 15. Publicola, qui primus Cos. fuit cum L. Bruto. *Rutilius Itin. versu* 271. Hic est qui primo ferriem de consule ducit, usque ad Poplicolas si redeamus avos.
 Vargunteii Catilinae focii 4, 1.
 Varro *C. Terentius* Cos. 2, 6.
 Varro cedit Hispania 4, 2.
 Varus, fl. 2, 3. 3, 2.
 Varus *P. Aelius* 4, 4. confli- git cum Didio 4, 2.

R

I N D E X.

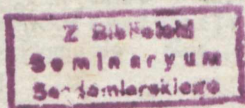
- Varus *prioris filius*, Germaniae procos. 4, 12.
 Veientes vincuntur a Romulo 1, 1. Fabios caedunt 1, 12. delentur 1, 12.
 Velini fontes 1, 15.
 Veneti, pop. 3, 10.
 Venetia 3, 3.
 Ventidius Parthos vincit 4, 9.
 Venuleius 3, 21.
 Veneri sacra Cypros 3, 9.
 Vercingetorix Gallus 3, 10.
 Verulae, urbs 1, 11.
 Vestae focus 1, 2. sacerdotium 1, 13.
 Vestales arae 3, 21. virgines 1, 2. 1, 13.
 Vesuvius mons 1, 16. 3, 20.
 Veterani 4, 2. revocantur ad militiam 4, 4. veteranis in pretium militiae agri dati 4, 5.
 Veturius Cos. Samnitibus deditur 1, 16.
 Veturia Coriolani mater 1, 22.
 Vibius 4, 12. Dalmatas perdomat 4, 12. *utrobique legendum Tiberius, ut vere docuit Pighius.*
 Viminei clipei 3, 20. viminea vincula 3, 20.
 Vindelici, pop. 4, 12.
 Vindelicus, fl. 3, 2.
 Vinnius mons 4, 12.
 Virginius filiam interficit 1, 24.
 Viriatus *Lufitanus* 2, 17.
 Viridomarus *Insiber* 2, 4.
 Visurgis, fl. 4, 12.
 Umbri pop. vincuntur a Romanis 1, 17. cum reliquis Italis contra Romanos conspirant 3, 18.
 Umbria 4, 2.
 Volero *Publius* seditionem concitat 1, 22.
 Volsci, pop. cotidiani Romanorum hostes 1, 11. triumphati de Volscis 1, 18.
 Volturni, pop. 1, 21.
 Uspetes, pop. 4, 12.
 Vulcano promissa arma hostium 2, 4.
 Vulteius trib. mil. 4, 2.
 Vulturcius *T. Catilinae* focios prodit 4, 1.

X.

- Xanthippus militiae peritissimus 2, 2.
 Xerxes 2, 9. comparatur Antiocho 2, 8. Xerxis miserabilis fuga 2, 8.

Z.

- Zazynthos, inf. 2, 9.
 Zama 3, 1.
 Zeugma, transitus Euphratis 3, 11.

bullescit, caucutus, patta,
delegare caliga, agaso,

